Füst Milán

Povestea nevestei mele

Editura Eminescu

Coperta colecției : Val Munteanu
Ilustrația copertei reproduce un desen realizat de Kass János la ediția în limba maghiară din 1970

1976

București, Piața Scînteii 1

Füst
Milán

Povestea nevestei mele

În românește de
George Sbârcea

Editura Eminescu

Füst Milán
A FELESÉGEM TÖRTÉNETE
Störr kapitány feljegyzései
Regény
Szépirodalmi Könyvkiadó
Budapest, 1970
© Füst Milán

MOTTO:

„Te vocamus, quod sic plasmavisti hominem et hominem itidem vocamus, qui tamen debet praestare seipsum... percipe hanc altercationem in corde nostro diabolicam, Domine ! Et oculos sanctos Tuos in inopiam nostram conjicere non gravator, sed conspice portentum clam nobis abditum, in extis... accedit, quod allectationes nutriunt ipsum velut alece. Et ne nos inducas in tentationem, supplicamus ad vesperum, peccatum tamen ostium pulsat intratque domum et intrat prorsus ad mensam. Amove ergo sartaginem igneam, qua caro siccatur, nam animal in me debile crebro."

„Ție rugămu-ne, căci astfel plăsmuitu-l-ai pe om, iar omului deopotrivă ne rugăm, fiind într-un fel răspunzător de el însuși... socotește dară înfruntarea din inimile noastre drept diavolească, Doamne ! Și nu împiedeca ochii Tăi sfinți să vadă a noastră nemernicie, însă și fiara pitită în noi, căreia ispitele îi sînt hrană, ca și cum i s-ar da spre îndestulare saramură de pește. Și nu ne duce pre noi în ispită, rugămu-TE, în faptul serii, însă, iată, păcatul ne bate la ușă, pătrunde și-n casă, ba înaintează chiar pînă la masa noastră. Îndepărtează, dară, de la noi tigaia încinsă, în care se perpelește carnea noastră, fiind animalul din mine fără putere."

(Dintr-o oraţie medievală)

Partea întîi

BĂNUIAM EU DE MULT CĂ NEVASTĂ-mea îmi pune coarne. Dar că mi le pune cu unul ca ăsta !... Sînt înalt de șase picioare și-un deget, cîntăresc două sute zece livre, o matahală, așadar, în toată puterea cuvîntului. Ajunge să scuip pe unul ca el, că îndată mușcă țărîna.

Cam astfel gîndeam eu, la început, despre domnul Dedin. Însă nu de-aici s-ar cuveni să-ncep. În zadar însă, și azi mi se mai urcă sîngele la cap de cîte ori îmi amintesc de dînsul.

De fapt, rău am făcut că m-am însurat, știu. Fie și pentru că nu prea avusesem de-a face înainte vreme cu femeile, sînt rece de felul meu. Dacă arunc o privire îndărăt, la prima mea tinerețe, singura peripeție amoroasă deosebită n-a fost decît următoarea : să tot fi avut treisprezece ani pe vremea cînd hălăduiam într-un parc din orașul olandez Sneek, aproape de Friesland, unde tocmai locuiam. În parc ședea o guvernantă cu un copil, la care se tot răstea :

— *Veux-tu obéir, veux-tu obéir ?* *

Asta mi-a plăcut din cale-afară. Îi spunea de asemenea :

— *Vite-vite, dépêche-toi donc.* **

Mi-a plăcut și asta la fel de mult. Se prea poate ca, de pe atunci chiar, să fi luat hotărîrea de a mă însura cu o franțuzoaică. Ce mai tura-vura, ascultam bucuros

* Vrei să asculți ? (fr.).
** Repede, grăbește-te odată ! (fr.).

această dulce melodie, apoi, ca la o şoaptă cerească, am luat-o către marginea parcului, am rupt o filă din notesul meu şi-am aşternut pe ea în olandeză (odată ce franţuzeşte nici să vorbesc nu ştiam încă prea bine, abia dacă înţelegeam cele spuse) :

Greppel, greppel — aceste două cuvinte le-am aşternut pe hîrtie. Adică, să ne-ascundem nitel în şanţ. Fiindcă, în apropiere se afla un şanţ adînc, năpădit de iarbă moale. Cu această filă în mînă m-am apropiat de guvernantă şi, ca în copilărie, cînd eram trimis la băcan să fac cumpărături, m-am oprit blînd în faţa ei şi-am privit-o galeş. I-am arătat hîrtia.

Guvernanta şi-a închipuit că-mi pierdusem minţile. Înţelegea cuvîntul, dar nu-i afla rostul. Adevărat că eram un adolescent bine făcut, mi se puteau da şi optsprezece ani, însă purtam pantaloni scurţi şi şosete, o bluză frumoasă de marinar, a cărei cravată mi-o legase, dimineaţa, mama. Mai aveam pe vremea aceea bujori în obraji, la care, deh ! se adăugau urechile mele stacojii şi clăpăuge, în schimb, dinţii îmi erau albi, iar ochii— îndrăzneţi, eram un flăcău cu ochi arzători. Şi nici n-am fost un stricat, zău că nu. De unde avusesem curajul de a aşterne pe hîrtie una ca asta, nici azi nu ştiu.

Guvernanta s-a holbat, fireşte, la mine, de parc-ar fi voit să mă înghită din ochi.

— *Que c'est que tu veux ?* * — mă întreabă ea.

Nici atunci încă nu m-am ruşinat. Stăteam acolo cu un aer cordial, apoi am luat-o la sănătoasa. La fel am procedat şi a doua, şi a treia zi.

De cum zărea că mă ivesc în depărtare, cu carneţelul în mînă, guvernanta se tăvălea de rîs. Se ţinea cu mîinile de pîntecele-i suplu. Iar copilul de lîngă ea rîdea de asemenea. Eu însă stăteam şi pe mai departe smirnă, fără s-o slăbesc din ochi.

— *Mon pauvre garçon* ** — se lamentă ea încă tot rîzînd, în acelaşi timp însă aprinsă şi îmbujorată. — *Eh bien, tu ne sais pas ce qu'il te faut* *** — zise cu compasiune. Pasămîte, părea să fie o femeie experimentată. — Bietul meu băieţaş, — repetă ea — nu-i aşa că nu-ţi dai seama ce-ţi lipseşte ? Şi mă privi în adîncul ochilor

* Ce vrei ? (fr.).
** Bietul meu băieţaş (fr.).
*** Ei bine, nu ştii ce-ţi lipseşte (fr.).

cu o privire dogoritoare, ca soarele pîrjolitor, ba mă ciupi și de obraji. La care, eu am luat-o iar la sănătoasa.

În cele din urmă, își veni totuși în fire. — De ce nu ? — și-o fi pus ea, evident, întrebarea. — Din asta măcar n-are să s-aleagă nici cu vreo bîrfă, nici cu altă năzdrăvănie. Născoci, așadar, următoarele :

Ideea șanțului îi surîdea și ei. Se mai afla acolo un podeț, cu bălării sub el, și cum băgase de seamă că paznicul trecea prin colțul acela al parcului doar de două ori pe zi — dimineața pe la cinci și seara după șapte — încolo, pe arșiță, colțul acela era de obicei pustiu, dădea fuga în zorii zilei să mă întîmpine aproape de podeț, cu vreun paneraș sau ibric de lapte în mînă, însă atît de ciufulită și somnoroasă, încît aproape mă scotea din minți. Fiindcă, să nu se uite, eram doar un adolescent, în timp ce ea mai răspîndea în jur torpoarea așternutului.

Acasă trăgeam cîte-o minciună în legătură cu sculatul meu cu noaptea-n cap — pe maică-mea dealtfel o evitam, ca să hoinăresc cît e ziua de lungă, în bătaia soarelui, ca și cînd aș fi fost toropit de vise. Lucrurile au mers așa vara întreagă. După care mi se făcu lehamite de femei.

Cam la un an de la acea dată, unul din unchii mei, dealtfel singurul meu unchi simpatic și degenerat, la care mă aflam în vizită, puse să mi se confecționeze o scăricică cu cîrlige la capete, spre a mă putea cățăra din odaia mea la un etaj mai sus, unde în fiecare seară se îmbăia o femeie minunată. Era și atunci vară, încît, din pricina zădufului, ținea deschise ferestrele apartamentului. Astfel că, plutind între cer și pămînt, răsării într-o bună zi pe pervazul ferestrei ei și, ca nu cumva s-o sperii, i-am șoptit :

— Se află aici un băiețel.

Nici nu s-a speriat, ci a devenit doar foarte serioasă în vana ei. Mă cunoștea doar din vedere. Apoi îmi făcu semn fără să vorbească, eu coborîi de pe pervaz, iar ea mă strînse la pieptul său, cu privirile înecate în ceață.

Numai aceste două aventuri demne de menționat, deși, recunosc, destul de neghioabe, le-am avut în tinerețe. Restul nu merită a fi pomenit. Neglijam femeile. Rîdeam de cei cărora li se scurgeau ochii după ele... Și cugetam tot soiul de năzdrăvănii, ca bunăoară : cu cîtă trufie stau ele prin restaurante, ținîndu-și sus capul, cu toate

că eu știu despre ele și altele. Și multe gînduri asemănătoare. Relațiile bărbatului cu ele mi le imaginam destul de simplu. (Așa cum, dealtminteri, se petrec lucrurile cu unii tineri.) Relațiile noastre cu ele sînt simple — gîndeam în sinea mea.

Prinse să mă intereseze, în schimb, din ce în ce mai mult, mîncarea — îndeosebi după ce, cu ocazia voiajurilor mele, mi s-au revelat lumi cu desăvîrșire noi. Una din cunoștințele mele, generalul Piet Mengs, scăpă odată în prezența mea afirmația că nu există porc mai mare ca omul, deoarece bagă orice în gură... Ei bine, părerea mea este tocmai contrară, căci chiar în acest fel a descoperit el rostul tuturor izurilor și roadelor pămîntului — pe de altă parte, sînt convins că oricine vrea să cunoască sufletul popoarelor trebuie să le guste înainte de toate mîncărurile.

Eu astfel am procedat. Nu există pastramă de berbec, fie ea oricît de pipărată sau iute ca nisipul Saharei, pe care să n-o fi gustat. Fără să mai vorbesc despre toate cîte înfulecam de cîte ori treceam printr-un soi de bazar, unde se aflau plitele bucătăriilor populare, pe care șiștuiau tot felul de fripturi, sau în Persia, printre aluaturile coapte ale specialiștilor în pateuri — prăjiturile mahomedanilor sînt excelente, în adevăr. Le și prepară minunat, cu gust și cu o desăvîrșită curățenie, în șorțuri imaculate și în alămuri încinse, încît miresmele lor se îmbibă în om, ca să nu le mai uite luni de zile. Eram în stare să petrec zile în șir printre ei, de cîte ori nu aveam nimic mai bun de făcut. Asta era odihna mea. Nu izbuteam să-mi închipui deocamdată nimic mai frumos pe lume decît colcăiala aceea, pitorescul și forfoteala exotică, apoi limba lor și felul cum rîdeau, deși nu pricepeam o iotă. Iar cînd toate acestea mă tulburau totuși, comandam din mîncărurile lor și îmi continuam reveria.

Tovarășii mei mă socoteau un soi de monstru, tocmai pentru că mîncam orice, însă și din altă cauză. Din cauza că nu exista treabă la care eu să nu mă înhămez. Mă înhămam la orice se nimerea.

Oare ce însemna pentru mine faptul că eram silit să mă spetesc trudind, fie și trei sau patru luni în șir ? Lucrul ăsta îl știau și domnii armatori.

— Bivol ! — rostise despre mine unul din tovarășii mei, un spîrc pe numele de Ebertsma-Leiningen, am și

rîs cu poftă pe socoteala lui, odată ce eu aveam de lucru întotdeauna, în timp ce el n-avea niciodată.

— Las' să fiu bivol — cugetam — e o rasă cît se poate de folositoare. Şi, pe deasupra, mai ştiam totuşi ceea ce bivolul n-avea de unde să ştie : să nu mănînc şi să nu dorm, la nevoie. Într-un cuvînt, nimic nu mi se părea prea mult, nici în muncă, nici în lipsuri. Nimic nu mă îndestula, în schimb, cînd era vorba ca, în sfîrşit, să mă simt niţel şi eu bine, iar limitele ce se puteau depăşi în acest domeniu le şi depăşeam atît la desfrîu, cît şi la efort. Însă, unde este acea perioadă eroică a vieţii mele ? De parcă nu despre mine ar fi vorba, în aşa fel ascult povestea aceasta. Chiar dacă o fac cu oarecare tristeţe, de ce m-aş ascunde după degete ?

Cît despre sufletul meu, cugetam următoarele :

— Este anexa ta, apendicul tău dureros. Asta era tot.

În schimb, ajunsei curînd căpitan de corabie. Încă nu-mi răsăriseră măselele de minte, că mi se şi încredinţau încărcături valorînd o avere, de toate. Mai negustoream din cînd în cînd şi eu cîte puţin, şi altele la fel. Există căi şi pentru aşa ceva. Începusem, aşadar, să mă pricopsesc cum nu se poate mai frumos. Nu împlinisem nici treizeci de ani, că mă pricopsisem cu o avere care nu era de dispreţuit.

Însă, tocmai atunci mi s-a întîmplat un mărunt accident, de fapt nu prea mărunt, ci mare. M-a ajuns şi pe mine ursita corăbierilor : mă îmbolnăvii de stomac. Simţeam de parc-aş avea o platoşă pe burtă — nu mai puteam mînca. Asta s-a întîmplat precum urmează :

Ancoraserăm la Napoli, unde am făcut îndată cumpărături din belşug, la o dugheană de coloniale şi delicatese pe cinste. Dealtfel, îmi place să fac pe cumpărătorul în Italia, unde negustorii sînt bine dispuşi, iar prăvăliile lor — aprovizionate cu de toate. Erau şi în dugheana aceea fel de fel de mărfuri acătării : şunci deosebit de fine, tot soiul de păsări, de la ciocîrlii, granguri şi prepeliţe, la raţe durdulii şi, pe deasupra, fie minunat rumenite, fie crude, cînd culoarea lor mai e galbenă, plăcută la vedere şi, cu capetele vîrîte subsuoară, parcă anume ar fi fost făcute să dormiteze, dolofane, pe-o placă de marmoră. Eram în stare să privesc ceasuri întregi aceste minunăţii, ca şi cozonacii, nucile, ciorchinii de struguri, merele şi castanele clădite în mormane, ba chiar buteliile

de vin dulce, care, cine știe de ce, te duc cu gîndul la niște băbuțe vesele.

Am ales, așadar, din belșug ba din una, ba din alta, am făcut să pîrîie pachetul de bancnote, pe urmă las' să șușotească pachețelele. Lucrul ăsta îmi provoacă o plăcere deosebită. Fac vreo cîțiva pași pe stradă, la care pachetele își încep îndată, la șoldul meu, conversația pestriță. Îmi place asta. Atunci, însă, mă gîndeam la altceva. La ce bun să-mi car singur pachetele ? E mai bine ca ele să mi se trimită acasă. Doar mai aveam ceva de rezolvat în oraș. iar între timp puteam să invit o mulțime de oameni pe vasul meu. Zis și făcut !

— Ah, ah, Jacopo, *carissimo amico mio* * — cu astfel de exclamații și altele asemănătoare mă întîmpinau gălăgios italienii, de îndată ce îmi vîram nasul în birourile lor, ba își desfăceau larg pînă și brațele... Italienii se complac în tămbălăul pe care îl iscă, lucrul este îndeobște știut — ba se mai știa de asemenea că dacă invit eu pe cineva la cină. lucrul ăsta nu era de lepădat.

Pe drum, însă, mi-a venit și o idee.

Iaca, îmbuc ceva înainte de cină — mi-am spus —, și cum treceam tocmai prin Posilippo, m-am abătut din drum. Se afla, chiar pe mal, un fel de ospătărie simpatică, drept pe dig, în care la acea oră nu prea se abătea nimeni, stăruia dealtfel o mare tăcere împrejurul ei, toate acestea fiind cît se poate de ademenitoare. Și, în compania unor flăcăi italieni, am luat acolo o gustare pe cinste. Mîncau un soi de scoici ieftine, cu oleacă de pîine albă, stropindu-le cu vin. Îndată le-am ținut isonul și am stat de vorbă cum nu se poate mai plăcut. Scoicile cloncăneau, de îndată ce le clinteam din loc, în gălețile cu apă, și totul era nemaipomenit de curat în jurul nostru . digul de piatră pe care ne aflam, marea și viața — și erau așa de prietenoase inimile ! Pe deasupra, soarele prinse în curînd să scapete purpuriu dincolo de Posilippo.

Așadar, asta a fost și bună, și frumoasă, cugetai în sinea mea. Și mi-am trosnit vîrtos mădularele. Cum însă fusesem toată viața adeptul unei oarecari prefăcătorii. am căutat să-mi imaginez că eu nu mai sînt eu, ci un călător istovit de drum, care face ocolul lumii, umblînd să-și ostoiască inima, și altele asemănătoare. Plătii așadar

* Scumpul meu prieten (it.).

şi băutura flăcăilor, la care ei se ridicară în picioare în onoarea mea. (Italienilor le place circul.)

Bănuiesc că scoicile acelea au fost pricina pierzaniei mele. Mai socotesc şi azi acea gustare preludiul bolii mele. Fiindcă atunci, seara, nimic nu mi-a mai priit, încît zadarnică a fost cina aleasă. Îmi stăruia în stomac un fel de răcoare, din cauza grămezii aceleia de netrebnicii marine.

Nici cel puţin pregătirile de masă nu mi-au mai căşunat vreo plăcere, cu toate că, în alte împrejurări, tocmai ele îmi dădeau cea mai mare bucurie. Am cercetat înainte de toate dacă mi se trimisese acasă totul, cu precizie, dacă nu schimbaseră ceva. Cumpăr de obicei cel mai fin untdelemn, ţidoma luminii gălbui de lampă. Asta aşa era — l-am înălţat în zariştea luminii, era clar, perfect, or eu chiar la simpla vedere a unui lucru de acest fel aflam, înainte, o adevărată plăcere. Apoi am zăbovit cîtva timp la bucătărie, să văd cum se prăjesc melcii, fiindcă îţi trebuie o anumită bună dispoziţie spre a putea savura bucatele — treaba asta o învăţasem. Trăiam ca un înţelept. Îl privii pe feciorăşul care ştergea pe culoar farfuriile, cum răsuceşte cîrpa în pahare şi le ridică în raza lămpii, să se convingă de strălucirea lor. Uneori, rîvna pripei ascunde un nemărginit calm, iar eu iubesc nespus această rîvnă calmă şi această domoală strălucire. Astfel mă pregătesc, într-o pace fără margini, de cină. Aşa a fost şi de data aceea, însă degeaba. Nu avui nici o plăcere de ea, în aşa hal mi se şubrezise măruntaiele.

Degeaba i-am urmărit, ulterior, pînă şi pe amicii mei. Gălăgioşi cum erau, pustiiră împrejurul meu toate cîte se puteau mistui, în timp ce eu abia dacă am atins cîte ceva. Cîntau din toate puterile, iar eu tăceam. În vremurile acelea fericite încă mai cumpăram cu ocaua tutunuri grele din Levant, unde, în unele porturi, negustorii năpădeau nava cu ele, sporovăind asurzitor — era un tutun frumos, cu fir lung şi auriu ca şuviţele feciorelor — am adus dară şi din el un teanc mărişor, pe care l-am azvîrlit la picioarele lor. Cu toate că am încercat mai multe ţigări una după alta, totul a fost în zadar. Nimic nu-mi tihnea. Viaţa însăşi mi se părea fără nici un rost. Nu mai fusesem bolnav niciodată, nici stomacul nu mi-l deranjasem vreodată, acum însă simţii că dădusem de

belea. Îndată îmi şi presimţii destinul, încît am fost teribil de amărît.

Gramofonul cînta.

— *Niente, niente* * — le-am spus îndată — *sono un poco ammalato così* ** — şi mă prefăcui turtit de vinaţurile de culoarea răşinei.

Ceilalţi, însă, se simţeau în apele lor chiar şi fără mine.

— *Vieni, vieni* *** — îl strigau ei pe fecioraş — mănîncă asta în locul stăpînului tău. Îl îndopau cu felurite bunătăţi, deşi să mănînci în orele de serviciu fusese întotdeauna strict oprit pe navele mele. Numai că, de astă dată, nu mă sinchiseam nici de asta, aşa eram de bolnav.

Rămăşiţele lăsate de musafiri le-am aruncat, mînios, în mare.

*

Sînt convins că acest necaz avea să ducă apoi la căsătoria mea. În parte, fiindcă la ospăţul acela mi s-a făcut întrucîtva lehamite de oameni. Din cauză că se îndopaseră cu atîta lăcomie, fără să le pese cîtuşi de puţin de mine.

Fiindcă se întîmplă ca, în pofida oricărei experienţe, să te simţi pe neaşteptate jignit cînd, în toiul necazului ce te bîntuie, ceilalţi trec pe lîngă tine ca nişte trăsuri în galop, fără să-şi întoarcă măcar capul după tine. Este cu neputinţă să nu te doară aşa ceva. Dar, mai cu seamă jignirile în legătură cu mîncarea îi rănesc pe unii profund, şi nu numai pe copii, nici vorbă de aşa ceva, ăsta-i un lucru foarte serios, oricît l-ar dispreţui cei ce-şi dau aere. Bunăoară, am avut un căpitan de vas pe nume Gerard Bist, care, dacă i se strica prînzul cumva, făcea îndată un acces de melancolie.

— La ce bun mai trăieşte omul ? — îmi explica el. — După ce luni la rînd eşti prizonierul unei corăbii păduchioase, închis ca într-o ocnă, să n-ai parte nici cel puţin de plăcerea de a mînca nişte feluri ca lumea ?

Îi dădeam dreptate. Că eu mă socoteam în mod deosebit jignit, e lesne de înţeles, căci, odată ce nici asta

* Nimic, nimic (it.).
** Sînt puţin cam bolnav (it.).
*** Vino, vino (it.).

nu-mi mai rămînea, la ce mă puteam aştepta de la viaţă, eu, care fusesem întotdeauna un necumpătat ? Acu', poftim şi caută să fii prudent, să trăieşti cu dietă şi să colinzi spitalele şi... ! Am încercat pînă şi acupunctura, zău aşa, în Japonia, apoi tratamentul cu numerele. Într-un cuvînt, tot ce se poate, în zadar însă. Pînă cînd am încăput în cele din urmă pe mîna unui aşa-zis psihanalist. N-ar fi exclus ca tocmai dînsul să fie cauza nefericirii mele şi mai cumplite.

— Femeile — îmi spuse acest psihanalist — femeile. Şi clipi cu tîlc, privindu-mă ţintă.

Ei bine, fie, femeile, ia s-arunc o privire în jur. Însă, nici de asta n-a fost nevoie, odată ce tocmai în acea vreme o cunoscusem pe viitoarea mea nevastă.

Era o franţuzoaică cochetă şi cît se poate de nostimă, rîdea mult, îndeosebi pe socoteala mea, şi atît de fără frîu, încît părea c-o gîdilă cineva. În schimb, ea îmi spunea nea Douc-Douc, Dodo, Cric-Crac sau Croc-Croc, tocmai din cauza rîsului meu caré, cum pretindea ea, era de-a dreptul exploziv, îmi mai spunea şi Ursulache, zicînd că e din cale-afară de amuzant felul cum, în timpul cinei, cele două capete ale şervetului se lăbărţează pe lîngă urechile mele. Se tăvălea în veselia ei, ca purceii în coteţ. Trebuie să ştiţi că îmi leg de fapt şervetul pe după gît, nu prea ştiu nici eu de ce. Poate aşa, dintr-o veche obişnuinţă.

— Aceste două mari urechi ale dumitale — striga ea — şi nodurile — o adevărată minunăţie. Şi aplauda cu palmele ei mititele. Ce şleampăt eşti, ce şleampăt eşti ! — scotea ea mici ţipete în continuare, aplecîndu-se peste pervazul ferestrei, de îndată ce mă zărea urcînd treptele de după biserică (locuia sus, pe colina din spatele bisericii), iar eu aveam senzaţia, fără să ştiu de ce, că numai bunul Dumnezeu ar fi în stare să spună în întîmpinarea cîtor fanţi de toate categoriile se va fi aplecat ea în acelaşi fel de la etaj, ca un parfumat trandafir franţuzesc. Era păcătoasă, păcătoasă al naibii, am simţit asta îndată. Însă, pentru atîta lucru nu mă sinchiseam cîtuşi de puţin, odată ce mă simţeam cum nu se poate mai bine în preajma ei. Am rugat-o să repete după mine fraza :

— *Veux-tu obéir ? Veux-tu obéir ?* — Ea prinse s-o repete de zor. Din ziua aceea mă întîmpina astfel. Într-un cuvînt, era deşteaptă, al naibii de deşteaptă. Şi mai era

și dibace, odată ce învăță uluitor de repede cum să se poarte cu mine. Toate le făcea pe placul meu, spunînd că se cuvine să-mi umble în voie. Părerea mea este că, din toate acestea, puteam trage concluzia unei oarecari experiențe, atîta doar că eu refuzam s-o fac. Refuzasem orice chibzuială.

Odată ce-mi place, de ce să n-o iau de nevastă, la ce bun să-mi sparg prea mult capul ? — cugetam. Pentru că oamenii mării nu-s nici pe departe așa de mofturoși, în d-al de astea, cum sînt cei de pe uscat — spun asta, deoarece mi-a fost dat să văd destule, cît de mult se frămîntă pînă să ia o hotărîre. Pe cînd noi ?

Viața mea e mereu în pericol — și era amenințată mai cu seamă pe vremea aceea, nu numai pe mări și oceane, fiindcă intrasem în legătură cu niște aventurieri levantini destul de periculoși, la ce bun să-mi bat așadar capul cu amănunte ca : mă va iubi sau ba nevastă-mea ? sau are să-mi fie credincioasă cît timp voi lipsi de acasă ? Femeile nu prea sînt nici altminteri credincioase, mai cu seamă căpitănesele, ceea ce rezultă din starea însăși a lucrurilor.

I-am cumpărat astfel o mulțime de brățări și lănțișoare, și m-am căsătorit cu ea. Fiindcă nouă, marinarilor, nu ne convine să curtăm o femeie prea mult timp. Aveam un tovarăș care le curta pe femei doar în acest fel :

— *Andiamo a letto* * — i se adresa el alesei inimii lui după cea dintîi plimbare nocturnă. Și erau destule pe care tocmai prin asta le impresiona. Dacă nu îndată, atunci peste două săptămîni. La ce bun să te indigneze atîta lucru, odată ce așa-i viața ? Se înțelege că nu e prea frumos din parte-mi să pomenesc despre asta tocmai aici, însă la ce bun m-aș ascunde după degete ? Așa eram eu pe vremea aceea. Nici căsnicia nu mi se părea mai sfîntă ca, de pildă, morcovii. Lăsasem de mult în urma mea cele sfinte — sau cel puțin așa credeam. (Că nu stăteau chiar astfel lucrurile, despre asta stă mărturie autobiografia aceasta a mea.)

Scurt pe doi, am luat-o de nevastă. Cred că îndată după eveniment a și avut o măruntă aventură, nu mult după nuntă — cel puțin această concluzie am tras-o din semnele la îndemînă. Nu pretind că mi-ar fi făcut plăcere graba ei, însă am închis ochii. Pentru că mi-am spus :

* Să ne culcăm (it.).

n-are nici un sens să fii meschin. Odată ce nu eram obișnuit cu femei care să-mi aparțină doar mie — iar acum să caut să aflu, să pîndesc, să strîng probe ? La ce bun ? Dacă nu acum, are s-o facă cu alt prilej. Adică, de ce să n-o facă ? Lipsesc de acasă luni întregi, chiar și cîte-o jumătate de an — îi poți pretinde lucruri peste fire unei biete făpturi omenești ? Să se mistuie singurică de dor, ani în șir ? Căci dacă s-ar mistui fără încetare, ar mai fi ea capabilă să rostească pe un ton atît de tandru, ca un cîntec : — *Veux-tu obéir ?* — În acest caz, n-aș mai afla într-însa nici o plăcere. Și cu toate că, după cum spuneam, n-am făcut tărăboi din atîta lucru, am ținut totuși minte tot ce știam despre această primă aventură a ei, nu c-ar fi fost prea interesantă, ci fiindcă orice primă aventură are o importanță mai mare, socotesc eu. O fac, însă, și dintr-un alt motiv. Ca să dau o imagine despre împrejurările și condițiile în care trăise nevastă-mea înainte, mai bine-zis să vă fac să înțelegeți ce nebun de legat aș fi fost dacă, după ce aflasem toate acestea, mă mai legănam în iluzii despre fidelitatea nevestei mele.

Pe insula Menorca trăiau o mulțime de oameni de pripas : refugiați italieni, emigranți slavi și o ceată de șvezi, a căror existență naufragiase în America de Sud, fiind osîndiți pînă și de două ori la moarte, însă ei izbutiseră să evadeze de fiecare dată, străbătînd, călare pe bivoli, continentul de la un țărm la altul, din Atlantic la Pacific ; ăștia erau oameni destul de ignoranți, cu toate acestea se descurcau de bine, de rău, nimeni nu știa precis cum anume. Unul din ei, de exemplu, pentru că avea darul de a povesti pe un ton din cale-afară de tînguitor... și așa mai departe. Între ei trăise nevastă-mea. Lucru împotriva căruia, dealtminteri, nici n-aș fi avut vreo obiecțiune. Cel puțin are să învețe în compania lor ce este viața, și nu numai cum arată ea la suprafață, ci și cum este la fund, în plinul ei ! Putea să aibă măcar o palidă imagine despre toate cîte văzusem eu prin porturi și alte lucruri... odată ce oamenii de felul meu par într-adevăr să fi trăit, în rezumat, istoria omenirii întregi. — Cum arată această istorie ? Odată mi-am spus despre ea : dac-ar putea cineva s-o citească după ce rotocolul pămîntesc se va fi răcit, n-ar fi în stare să-și imagineze altceva decît că el a fost populat numai cu excroci, cu ucigași, criminali sexuali și tăinuitori, adică numai cu monștri — că singurul

mod de supraviețuire a fost, aici, omorul... iar îndeletnicirea noastră este pe deasupra dintre acelea care, de multe ori, te fac să nu întîlnești cu anii oameni cinstiți. Cum nevastă-mea avusese prilejul de a cunoaște și ea cîte ceva în acest loc, n-aveam de ce să fiu îngrijorat că, într-o bună zi, ar putea să facă mofturi și nazuri, că vai, Doamne, așa și pe dincolo, nu m-am exprimat cu destulă delicatețe sau altele asemănătoare, care au darul de a mă scoate din sărite. Din acest punct de vedere, așadar, nevastă-mea părea destul de potrivită pe seama mea. — Acum, însă, aș vrea să reiau firul acolo unde am întrerupt descrierea relațiilor ce domneau mai ales în sînul populației de soi de pe insula Menorca. Gazda mea, de pildă, Don Juan îmi descria astfel componența societății mai restrînse — adică tocmai a aceleia din care se ivise și nevastă-mea. Caut să-l evoc :

— Trebuie să încep cu prima nevastă, divorțată, a scriitorului berlinez Koch. Femeia asta trăia, în bună înțelegere, cu un italian, proprietar de automobil, pe nume Samuele Annibale Ridolfi. Domnul Ridolfi era, în genere, un om îndeajuns de amabil, și avea o frumoasă dantură, l-am cunoscut. Asta ar fi, deci, prima pereche : doamna Koch cu Ridolfi, care locuiau pe malul mării. Ei au primit, în noaptea de revelion, vizita unei perechi scandinave (norvegieni ? suedezi ?) care, deși se cunoșteau încă din copilărie și se căsătoriseră din dragoste, nu prea se înțelegeau, deși mariajul lor nu era mai vechi de un an. Iar femeia, fiind musafira doamnei Koch și a amabilului domn Ridolfi. avu, în noaptea de revelion chiar, o criză de apendicită, încît trebui internată în toiul nopții la spital, iar cînd ieși de acolo, se întoarse la prietena sa, ca să se odihnească la malul mării...

— Adică, la cine anume ? La nevasta numărul unu a lui Koch, amanta lui Ridolfi, pricepi una ca asta, domnul meu ? — îmi puse întrebarea gazda mea, bătrînul băgăreț.

— Cum naiba să nu pricep ? Aș dori să știu, însă, de ce îi spui nevestei lui Koch „numărul unu" ?

— Îndată ai să afli, domnul meu. N-ar fi rău să luăm chiar peticul ăsta de hîrtie, pe care am să-ți schițez pe loc trei persoane prinse în horă, ca nu cumva să ne încurcăm în privința cronologiei — privește ! Ba chiar și o a patra persoană, abia acum îmi vine-n minte, și, de astă dată, îmi înmoi nițel creionul între buze, fiindcă asta îl

reprezintă pe micul Uriel, care este un băieţel foarte isteţ şi sprinten, pînă şi eu l-am îndrăgit...

— Ce fel de Uriel ? Şi de ce l-ai înmuia pe bietul de el ?

— Ai să afli îndată, domnul meu, — repeta el, cu zîmbetu-i nemărginit. — Deoarece, acum urmează încurcătura. Fiind această polară Gerda, şi altminteri o făptură din cale-afară de trandafirie, care în timpul convalescenţei ajunsese ca trufandaua de pătlăgică roşie, este cum nu se poate mai firesc să fi cucerit inima lui Annibale, cel cu zîmbetul amabil, încît vijeliosul italian se îndrăgosti de ea. Prima nevastă, cea divorţată de scriitorul berlinez Koch, trebui aşadar să plece din casă — priveşte, schiţez pe hîrtie cele spuse. Şi din ce casă plecă ea ? Ţi-o mai spun o dată : din casa de pe ţărmul mării. Şi n-a plecat singură din ea — de astă dată te conjur să nu-ţi pierzi prea repede răbdarea, fiindcă o mai însoţea cineva... Ei, vezi c-ai ghicit ? se înţelege că era micul Uriel, domnul meu... Şi iar îmi înmoi niţel creionul — urmă el malitios. — Fiindcă trebuie să te lămuresc, în sfîrşit, cine e acest Uriel, nu-i aşa ? Koch ăsta, cu o familie atît de ramificată, s-a însurat şi a doua oară — ce i-am putea face ? De aici, apoi, isteţul băieţel. Că mai tîrziu s-a despărţit şi de această femeie, nici de asta nu este nimeni vinovat. Era un om înzestrat cu o asemenea fire. Cine era omul ăsta ? Koch ! Copilul lui nu era nici de astă dată la maică-sa, şi nici pentru asta nu poate fi tras cineva la răspundere, odată ce nu se afla în nici un fel la ea, ci îşi făcea de cap la nevasta numărul unu a lui Koch, aşadar fu nevoit să părăsească şi el casa — şi care casă, domnul meu ? Ţin să mai subliniez o dată : casa de pe ţărmul mării. Povestesc cît se poate de clar — urmă el, trăgînd plin de satisfacţie un fum din ţigară —, cît se poate de clar. Fă bine şi-mi mai arată pe unul în insula asta, *en esta maldita isla* *, în stare să-ţi relateze astfel lucrurile. Mama micuţului Uriel este tare frumoasă, o ovreicuţă zveltă, pe deasupra cu gîtul alb ca al iepelor de Andaluzia, domnule, pe nume Hannah, care se pare că nu prea avusese nevoie de copil, fiind încurcată şi dînsa într-o relaţie : locuia în insula Foradade împreună cu amantul ei, un tînăr aviator neamţ. După cîte se zvonea, şi ăştia o duceau bine împreună. Băr-

* În această insulă blestemată (sp.).

batul avea un hidroplan, cu care decola adeseori de pe mare. Cum, însă, domnul Koch îi scrisese tocmai lui Ridolfi, plîngîndu-i-se că-i merg prost afacerile la Berlin, nevasta numărul unu a lui Koch — şi-acum, ia bine seama la schiţa mea — seria nevestei numărul doi a lui Koch, te uită, am şi desemnat-o ! —, aşadar mamei copilului, adică actualei amante a pilotului, superbei Hannah din insula Foradade, propunîndu-i să închirieze împreună un apartament oarecare, ca să poată veni aici şi domnul scriitor Koch şi să trăiască sub acelaşi acoperiş — oare nu sînt simple lucrurile ? — îmi rîse vesel în nas gazda mea. Ba, îşi puse pînă şi boneţica roşie în cap, drept semn al satisfacţiei sale. Fiindcă, urmează acum sinteza definitivă şi rezolvarea încurcăturilor, parcă le-ar fi ruşine şi caută să dispară. Spune, ce părere ai ? — toate s-au petrecut aidoma. Exact în felul acesta, toată armonia, *toda armonia*, domnul meu. Care va să zică, în apartamentul ăsta trăiesc acum cinci persoane : cele două soţii ale lui Koch, mai departe amantul nevestei numărul doi a lui Koch, adică al Hannei, tînărul aviator, băieţelul şi domnul scriitor Koch de la Berlin. Şi cu toţii trăiesc fericiţi împreună în acest ghiveci.

Aceasta fusese introducerea. Deoarece abia acum îşi făcu apariţia nevastă-mea de mai tîrziu.

Se vorbeau destule şi pe socoteala ei. Puteai să le afli din gura bătrînului, ca şi din gura altora din insula asta urzită parcă din bîrfeli — ea nu se sinchisea încă, la data aceea, de amabilul domn Ridolfi, deoarece se pare că pe un singur om îl socotea cu adevărat demn de simpatia ei, acesta fiind pilotul cel tînăr, care se numea Eugen Hornmann. Cel puţin aşa fusesem eu informat asupra stării de atunci a lucrurilor şi anume că, de îndată ce perechea aceea, Hannah şi Hornmann sosi în insulă, nevasta mea de mai tîrziu îşi pierdu cu desăvîrşire şi puţintica stăpînire de sine cîtă avusese, în aşa măsură i-a căzut cu tronc pilotul. Ceea ce nu-i greu de înţeles : o tînără profesoară de limbi străine şi, pe deasupra, trăind printre străini ! Este de la sine înţeles să se bucure constatînd la cineva puţină franţuzească autentică. Or, acest Eugen Hornmann vorbea excelent tot felul de limbi. E drept că se zvonea că-şi foloseşte cunoştinţele lingvistice, îndeosebi însă accentul franţuzesc fără cusur, ba chiar şi talentele aviatice pentru nişte servicii deosebit de delicate, deşi nu

tocmai pentru serviciul de spionaj, în orice caz, pentru niște servicii utile Germaniei, și deși zvonurile acestea n-au fost pe placul nevestei mele de mai tîrziu — nu l-a exclus cu toate acestea din simpatia ei pe acest bărbat, iar eu i-am dat și în cazul ăsta dreptate. Așa e rezonabil. E mai înțelept ca omul să nu facă nazuri, fiindcă nu-și mai găsește loc pe pămînt. Îndeosebi, cînd se lasă călăuzit de criterii de mai mică importanță, în dauna altora mult mai importante. Eu, de pildă, pe vremea cînd mai eram sănătos mîncam o plăcintă în unt chiar dacă ea era scăpată jos sub ochii mei. Căci să stăm și să ne gîndim puțin: te afli pe puntea vasului, soarele arde, bucătarul te surprinde cu un fin aluat matinal, iar eu înghit în sec cînd e scăpat sub privirile mele... Îl culegeam de pe jos și îl mîncam. De ce? Fiindcă dac-aș fi trimis să mi se aducă altul, acela nu-mi mai tihnea defel. Pentru că îmi trebuia exact acea plăcintă, care era deci de neînlocuit. Că așa stau lucrurile, o știu dintr-o mie și una de întîmplări, orice-ar spune deștepții. Nu-ți rămîne decît cel mult să mături cu piciorul plăcinta în mare.

Toate acestea le înțelegeam cum nu se poate mai bine pe vremea aceea, abia mai tîrziu aveam să mă schimb în privința asta, ceea ce voi povesti aci. (Fiindcă tocmai despre asta vorbește această biografie a mea.) Dar să mergem mai departe. Rămăsesem acolo unde viitoarea mea nevastă nu se prea sinchisea, ci, în ciuda obiecțiunilor pe care le avea, îl iubea pe acest Hornmann — și avea dreptate. Că bărbatul ăsta își iubea patria, Germania, nevastă-mea de mai tîrziu nu putea avea nimic împotrivă, cu atît mai puțin cu cît și ea își iubea propria patrie, Franța. Iar că Hornmann ăsta aparținea de fapt cuiva, unei alte femei, Doamne sfinte, ei nu-i păsa nici măcar de asta. Gazda mea, malițiosul Don Juan, pretindea că obișnuiau să-și dea întîlnire, din cauza geloasei Hannah, prin piețile unor biserici, prin cimitire și pe promenada bastioanelor, în toiul arșiței din orele mici ale după-amiezii, cînd orașul se cufunda în somn... Și-am mai auzit, ulterior, o măruntă întîmplare piperată despre ei doi. Cică, Hannah s-ar fi luat într-o zi pe urmele lor, în toiul acelei arșițe. Cu acel prilej văzu într-adevăr sus, pe-o terasă înaltă, o pălărie de damă rostogolită de vînt. Fiindcă se iscase tocmai atunci un vîrtej sălbatic. La care, ea ridică mai întîi pălăria de jos, o recunoscu îndată, și izbi în ea cu umbrela, după

care îi și dădu drumul. Las' să zboare, s-o ducă vîntul. Se mulțumi să strige după ea :

— O, perfidă prefăcută, prefăcută perfidă ! — Acestea le strigă în spaniolă, către cele patru zări, după care își văzu de drum.

Nici măcar din asta n-am făcut prea mult caz, oricît ar fi fost de ironic bravul Don Juan. Și nu pentru că aș fi cinic de felul meu, ci pentru că îmi convenea să judec lucrurile fără părtinire — pe vremea aceea așa eram încă. Bunăoară, nicicînd nu-mi dăduse prin cap că universul s-ar fi ivit de dragul meu, în clipa nașterii mele. Nici că o femeie n-ar fi putut să trăiască într-un fel oarecare înainte de a se fi întîlnit cu mine. Am discutat cu ea, așadar, perspectiva căsătoriei noastre, după care i-am spus pe șleau :

— De astă dată va trebui s-alegi între mine și societatea dumitale de pînă acum, cel puțin pentru un oarecare timp. Fiindcă n-am nici un chef să ne mutăm în casa domnului scriitor Koch, în calitate de al șaselea și al șaptelea locatar. Și, cu toate că nu sînt nici la fel de vesel, nici la fel de mucalit în ce privește moralitatea, ca dinșii, e cu neputință să duci timp mai îndelungat asemenea trai. De o oarecare ordine este, oricum, nevoie în viață, nu-i așa, sufletel ?

Iar nevastă-mea îmi dădu în această privință dreptate, fără să șovăie. Spuse că, într-adevăr, este nevoie de o ordine oarecare, ea fiind de fapt cum nu se poate mai necesară pe lume. Rosti aceste cuvinte cu propria sa gură.

Ba, mai mult, veni singură cu propunerea de a pleca, de a părăsi această insulă smintită. Odată ce era încă de pe atunci pe cale de a se dezlănțui o mică vijelie, amenințînd să răstoarne toată cîrdășia lui Koch. Prima nevastă a lui Koch, cea care purta ochelari, se părea că abia acum prinde să-și dea seama cît fusese de nesăbuită atunci cînd se lăsase alungată, sub pretextul unei apendicite, din căminu-i fericit de pe țărmul mării — și făcu un scandal care fu auzit în toată insula.

Le va arăta ea, așa și pe dincolo. Oare ce-și închipuie ei ? — Amenința că se va muta la Londra și că va întoarce spatele acestor împrejurări patriarhale de trai. Ceea ce ar fi fost, fără doar și poate, o grea pierdere, dacă se ține seamă de faptul că ea cel puțin avea niscaiva bani la ciorap, și ce se alege de o societate fără bani ?

Dar s-o lăsăm baltă, odată ce amănuntele nu mai au de astă dată nici o importanță. Esențialul, în această întîmplare, este că nevastă-mea dorea să plecăm amîndoi la Paris — deși pînă atunci tocmai de așa ceva nu voisă s-audă. Nici în ruptul capului! Nutrea antipatie față de pămîntul ei natal, asta fusese impresia mea. Acum însă, dintr-o dată, da!

— De astă dată și eu sînt de părere să plecăm la Paris — îmi spuse.

— Prea bine — am răspuns. Și vorbele au fost repede urmate de fapte.

Nu trecu o săptămînă că își și împachetase lucrurile, își adunase puținul calabalîc și ne luarăm rămas-bun de la insulă. Ne-am grăbit în așa măsură deoarece, după dorința ei, abia la Paris ne-am căsătorit.

*

Adică, după cum se vede, asta fusese oricum un fel de înțelegere între noi. Și, chiar dacă n-avea să dureze o viață întreagă, trebuia socotită o înțelegere izvorîtă din consensul momentan al intențiilor. Numai că nevastă-mea n-a fost nici cu asta de acord, odată ce ea n-avea să respecte nici cel puțin această neînsemnată înțelegere dintre noi.

S-a întîmplat ca amabilul Annibale Ridolfi (care o alungase pe prima soție a lui Koch de la țărmul mării) să se ia cu automobilul său pe urmele noastre, la Paris, la puțin timp după plecarea noastră. Că n-avem de a face doar cu niște simple coincidențe, ci s-a luat frumușel după noi, asta n-o știu doar pentru că i-am auzit numele rostit cu urechile mele, și încă în legătură cu nevastă-mea, la un comisariat de poliție din Paris (ceea ce am să povestesc îndată), ci și pentru că, așa cum am aflat dintr-o relatare ulterioară, s-ar fi plîns cuiva c-a lăsat acest pitpalac pufos, adică pe nevastă-mea, să-și piardă urmele în holda de secară... (Se pare că holda de secară sînt, în cazul ăsta, chiar eu.) Cu alte cuvinte, părea să regrete că nu gustase și din această plăcere, cu ușuratica franțuzoaică.

Repet, însă, că despre acest regret al lui am aflat doar întîmplător și numai după mulți ani, cînd nu mă mai interesa. În schimb, am avut parte la Paris de următoarea surpriză, într-o dimineață:

Abia ne aflam acolo de cîteva luni — tocmai despachetam niște colete proaspăt sosite, în antreu, cînd aud soneria și mi se înmînează o citație, pe seama nevestei mele, de la poliție. Treaba mi s-a părut de la bun început cam ciudată. Fiindcă, ce are ea de-a face cu poliția ? Examinez hîrtia — urma să se prezinte peste cîteva zile.

— Ia te uită ce-ai primit — îi duc eu patalamaua. Țin să arăt că nu se specifica în ea în ce anume cauză este căutată — *pour l'affaire vous concernant* * — atîta scria în citație, nimic altceva.

Ea o cercetează, apoi izbucnește în rîs.

— Ce-o mai fi și asta ? — o întreb eu.

— Pe toate vrei să le știi, Jacopo mio, — răspunse ea rîzînd.

Deși rîsul ăsta nu avea nimic jignitor, era într-însul un strop de obrăznicie. Căci, de ce nu m-aș putea eu interesa de afacerile ei ? Nu i-am spus însă nimic.

Trebuie să știți că locuiam pe vremea aceea în centrul orașului, în Place Saint-Sulpice, amestecați între niște negustori de obiecte de cult. Iar nevastă-mea pretinse, cu întregul ei debit verbal, că în urmă cu cîteva zile, pe înserat, în timp ce se întorcea acasă și traversa piața pe lîngă biserică, un necunoscut i-a smuls poșeta din mînă, lucru pe care pînă atunci nu se încumetase să mi-l mărturisească.

— Așadar, am rămas fără poșetă — făcu ea rîzînd, și deschise șifonierul — n-o mai am — zise — a zburat — continuă ea cu un alint copilăros.

Asta întrecea măsura. Faptul de a-mi spune toate acestea în față. Am luat îndată hotărîrea de a mă duce eu însumi la poliție.

M-am dus încă în aceeași dimineață.

Atîta doar că pe franțuji trebuie să-i cunoști. Ei nu sînt numai căpățînoși și îndărătnici, dar nici pe sfoară nu se lasă trași. Ca noroc, am fost îndrumat la un slujbaș destul de tîmpit. Pe ușa lui scria : „Probleme automobilistice, circulație grupa A". Ce fel de circulație ? — m-am întrebat.

— Aripă ruptă, doi răniți, două confruntări — îmi trage slujbașul perdaful.

— Nu mai spune — îi răspund eu domol.

* Pentru afacerea care vă privește (fr.).

— Fiindcă n-ați oprit reglementar, ci pe partea fără soț.

— Eu ? — îi zîmbesc privindu-l țintă. Ceea ce a fost din parte-mi o neîndemînare. Omul a intrat îndată la bănuială.

— Cine sînteți ? — mă întreabă el. — Sînteți cumva avocat ? — Și își aruncă privirea în dosar, punînd degetul în același timp pe un punct al textului... Cu care prilej am izbutit și eu să arunc o privire într-însul. Am reușit să mai pescuiesc din oceanul de semne trei litere. Stătea acolo scris : Rid. — Cine-i acest Rid ?

Totul n-a durat mai mult de o clipă. N-a mai fost nevoie să-mi bat capul.

— Sînteți cumva domnul Ridolfi ? — mă întrebă idiotul ăsta.

N-are rost să vă spun că era cît pe-aci să cad din picioare. Fiindcă la asta nu mă puteam aștepta, nu-i așa ? să-l întîlnesc aici, în acest birou.

De astă dată, însă, mi-am recăpătat graiul. Și-am simțit izvorînd din inima mea o bizară melodie plină de melancolie. Nu sînt nici avocat, nici respectivul domn Ridolfi, iubite domn... nu sînt decît un marinar cu desăvîrșire neghiob, unul care se interesează... uitînd să-i aduc la cunoștință tocmai faptul că, la urma urmei, sînt soțul nevestei mele.

— Așadar, nu sînteți avocat ?

— Nu, nu sînt avocat.

— Și n-aveți nici împuternicire ? În acest caz, nu vă pot spune nimic — se răsti el la mine. — Nu dau relații decît părților interesate, vă salut și bună ziua — continuă el să strige.

Oare de ce-și va fi ieșit în așa măsură din pepeni ? Poate fiindcă își dăduse seama că săvîrșise o nerozie scăpînd acel nume ?

În schimb, se pare că și eu fusesem lipsit de îndemînare... asta însă nu mai are acum importanță. Pot să-mi angajez avocat chiar azi, dacă vreau, dar la ce bun ? Nu vorbesc faptele de la sine ? O nevastă abia de cîteva luni se plimbă în automobil cu un străin, ba mai are și-un mic carambol, fiindcă n-au oprit automobilul la loc cuvenit. De ce-or fi oprit, de ce s-or fi plimbat, în ultimă instanță ce are ea a face cu un străin ? Și așa mai departe. Cu toate acestea, simțeam că lumea se învîrtește cu mine.

Şi de ce era aşa de speriat slujbaşul ? Doar nu din pricina acelei aripi ! Lucrul nu pare probabil. În acest caz... dar dacă în dosarul acela mai era ceva, ceva ce-ar merita să scot dintr-însul ?

*

Dar, în fine : ce-o fi voind o tînără nevastă cu astfel de poveşti, c-a fost atacată pe stradă şi prădată ? Ce legătură are imaginaţia unei femei cu pungaşii ? Lucrul acesta mi s-a părut de pe atunci ciudat, mai tîrziu şi mai mult încă. Fiindcă ea ţinu morţiş la povestea ei, ba, după cîteva zile, procurase pe deasupra şi nişte documente oficiale, în care se vorbea despre o poşetă, ori de aşa ceva se poate face rost, toată lumea o ştie. Însă nu asta voiam să spun, ci că şi în altă împrejurare i se întîmplă ceva asemănător, o nouă peripeţie cu pungaşi, despre care voi vorbi la timpul său.

Oare nu-i asta o mocirlă ireversibilă ? — răsări în mine, încă de pe atunci, întrebarea.

Cu toate acestea, am alungat totul din mine. Cu încăpăţînare.

Iată ceea ce nu prea pricep, întrebarea care, mai tîrziu, avea să se ivească de multe ori în nopţile mele de insomnie : de ce oare m-o fi dus astfel de nas ? Să fie o ameţeală sau ce naiba ? Să mi se fi tocit simţurile ? Căci este, oricum, ciudat să dau drumul la ceva ce-i în mîna mea. Să scap în felul ăsta pasărea, de parc-aş fi lipsit de puteri sau mi-ar fi inima de cîlţi.

Atîta doar că am o fire greoaie, nici asta să nu se uite. Iar dacă mi-a intrat odată ceva în cap, nimic nu mai foloseşte, mă cunosc eu bine. Dar viaţa abia începuse, oare să se fi şi isprăvit ?

— Nu-ţi place, totuşi, femeia asta ? — mă întrebam pe vremea aceea. Şi nu ţi-e bine alături de ea ? Oare starea sănătăţii nu ţi s-a îmbunătăţit şi ea ? — S-ar putea ca acesta să fi fost argumentul decisiv. Fiindcă nu-i puţin una ca asta pe seama unui om bolnav. Se cuvine să rumeg temeinic faptele : bolesc de ani de zile, nu-mi prieşte viaţa, nu-mi tihneşte mîncarea — puterile îmi pieriseră aproape de tot —, iar acum, dintr-o dată, da. (În această privinţă psihanalistul avusese deci dreptate.) Îmi revenise atît de vîrtos pofta de mîncare, încît eram în stare

să cînt. Atîta doar că-mi ţineam încă pofta în frîu. După scena de la comisariatul de poliţie însă, nimic nu mă mai putu împiedica, am intrat la un hotel excelent şi-am aranjat acolo un ospăţ că-mi ardeau obrajii. Şi nici măcar nu din pricina băuturii, ci a mîncării — ce să fac ? La o anumită vîrstă aşa păţeşte omul.

Şi, pe urmă, am mai intrat şi în altă parte, într-un cuvînt mi-am făcut de cap. Se vede treaba, ca un fel de despăgubire. Nu chiar ca odinioară, însă oricum. Seara, apoi, îi vorbii nevestei mele astfel :

— Am fost şi la poliţie, mărgeluţa mea.

Nevastă-mea zîmbi. Iar eu aş fi fost în stare să scriu un poem eroic despre acest zîmbet al ei. Fiindcă exprima o mulţime de lucruri. Bunăoară : felul cum îi tremurau genunchii văzînd că iau citaţia şi plec. Mai ales că i-am şi spus unde mă duc. Şi cum a rămas pironită locului, părăsită, solitară şi năruită, poate că s-o fi şi dispreţuit niţel...

Toate acestea erau în zîmbetul ei.

— Ei şi ? — întrebă ea cu blîndeţe.

M-am uitat la ea şi m-a cuprins o milă cumplită. Tînără soţie — odată ce lucrul ăsta şi-l dorise toată viaţa —, să devină şi ea tînără soţie. A devenit, în sfîrşit, şi săvîrşeşte astfel de lucruri. Fiindcă-i o puştoaică uşuratică, care aleargă după plăceri, aşa cum aleargă copiii după fluturi. Iar faţa ei e plină de umbre, de cutele fericirii.

— Copil netrebnic !

Am mîngîiat-o. I-am netezit părul de pe frunte... şi-am examinat atent toată feţişoara aceea. Semăna cu a unei mici haimanale, cîrnă şi obraznică, şi cu toate acestea îţi făcea impresia că nu-i în stare să numere pînă la doi, draga de ea.

Se obişnuise cu de-a v-aţi ascunselea. De îndată ce-o prinzi cu musca pe căciulă, se făţărniceşte, haimanaua.

— N-au găsit actele — i-am răspuns încetişor.

Trebuia s-o fi văzut, fiindcă n-a dat pe loc frîu liber bucuriei sale, ca nu cumva să se dea de gol. Şi-a pus frîu, cum pui frîu mînzului sălbatic. Cu toate acestea, n-a avut destulă minte. Nici dacă după o jumătate de oră şi-ar fi compus, din întîmplare, o mină mîhnită, nu i-aş fi dat crezare — darmite aşa ? Prinse să cînte şi, la mai puţin de o jumătate de oră, dansa. Îmi spuse şi pe mai departe nea Douc-Douc şi Monsieur Houïne, drept cea mai mare

dovadă a favoarei sale. Cum n-aveam de gînd să fiu supărat pe ea, am învîrtit manivela gramofonului meu de argint și-am invitat-o, zîmbind, la dans.

Am fost cît se poate de curtenitori și amabili unul cu altul, este adevărat și asta. M-am înclinat în fața ei, iar ea mă strînse ușor de mînă, de parc-am fi fost niște logodnici secreți. Poate că, în clipele acelea, mă și îndrăgise nițel.

*

— Amabilul Annibale are automobil ? — am întrebat-o într-o zi, așa ca din întîmplare și distrat, de parcă numai ieri ar fi fost vorba de el, și ca și cînd n-aș fi știut că are automobil.

Fiindcă, oricum, mă sîcîia chestia.

Firește că îndată s-a pus în gardă, gata de salt, ca o felină. Se simțea asta cît de colo. Cu toate acestea, se stăpîni.

— L-am văzut adineauri pe la Etoile, conducea un automobil foarte frumos.

— Care Annibale ? — făcu ea nedumerită. A, Annibale Ridolfi ? — exclamă deodată, manifestînd un interes prefăcut și viu, care, așa cum se știe, este cel mai nimerit în situații de acest fel.

— Așadar, l-ai văzut pe Ridolfi ?

— Da.

— L-ai văzut la Paris ?

— Ți-am spus doar că da. Ba îi mai spuneam că ne-am salutat. Firește, totul nu era decît scornire și n-a avut alt rost decît c-am aflat că este într-adevăr aici, ceea ce era adevărat.

— De ce nu l-ai oprit ? — întreabă nevastă-mea. Și prinde să turuie. Despre omul acela simpatic, despre cît este el de amuzant, zău așa, despre ce bine-ar fi fost să fi putut petrece cîtva timp cu dînsul... Într-un cuvînt, se apucă să mi-l laude.

Între timp, îi spionam fața, deoarece eram curios să văd pînă unde are să meargă ? Cum avea îndrăzneala în sînge, obrăznicia îi curgea prin vine. Adică, trebuia să înțeleg din asta : nu se sperie ea nici în cazul cînd eu am aflat cum stau de fapt lucrurile. I-am spus :

— Da, l-am văzut pe Ridolfi cel cu mutra strîmbă. — Am rostit acestea probabil ca o sălbăticiune. La care ea :

— N-ai avea chef să te întîlnești cu el ?

— Nu, n-am nici un chef să mă întîlnesc cu el — am răspuns cu întreaga forță a negației simple. Și mi-am pironit ochii în pămînt..

— Dac-ar avea un copil, poate că s-ar schimba — mă gîndeam în unele nopți. Dar nevastă-mea nu voia s-audă de copii.

Pe mine, în schimb, viața mă abătu totuși de la asta, cît și de la toate celelalte griji personale. Luase început traiul mai greu, stagnarea și criza economică, pe care navigația le simte înainte de toate. Eu, însă, tot mai izbuteam să mă mențin la suprafață, părea aproape o minune, adevărat că doar cu prețul unor mari eforturi. Lucram departe, în Levant, din nou acolo, și se întîmpla să nu-mi văd nevasta cu lunile. Îmi aduc aminte, bunăoară, de o întîmplare : am navigat șaizeci de ore prin Constantinopol, numai ca să pot petrece cu ea o zi. De o altă întîmplare, de asemenea : de la Port Said m-am hotărît să iau avionul (care pe vremea aceea era încă o raritate), fiindcă mă munceau presimțiri rele. Nu-mi găseam locul, șovăiam în munca mea. (În avion mi s-a și făcut rău, nu este el de nasul nostru.) Însă mi-era și dor de ea, ce să fi făcut ? Doar n-am să tăgăduiesc una ca asta !

Acasă mi-a fost atunci, cîtva timp, cu adevărat bine. Ba chiar foarte bine. Era mare liniște după cărăușie și flecăreală, jaluzelele erau lăsate, lumea rămăsese departe, parcă pacea mi-ar fi cuprins inima. Într-un cuvînt, aranjase casa în așa fel, încît să am un cămin plăcut, trebuie s-o recunosc. De ce nu i-aș fi recunoscător, cel puțin în memoriile mele prezente, odată ce așa a fost ?

Perioada aceea a fost așadar frumoasă, s-o însemnăm aici. Iar ea, drăgălașă și minunată — și asta s-o însemnăm. Mă întorceam acasă cu cea mai mare însuflețire ce se poate imagina. E de mirare așadar că nu la domnul Ridolfi mă gîndeam pe puntea vapoarelor, ci la dînsa, nu la lucrurile îndoielnice, ci la ochii ei ? Erau pentru mine puncte luminoase dătătoare de certitudine, în nopțile fără stele. Împreună cu amintirile, cele recente și anterioare, despre cum anume fusese acasă. Cîteodată zîmbeam noaptea. Cînd îmi veneau în minte pămătufurile și pudrele ei. Și ce stranie este o femeie cînd se gătește, poartă un corse-

tuț trandafiriu, îi atîrnă o mînecă de la cămașă, și altele la fel. Cît e de șleampătă în asemenea situații și, cu toate acestea, cît e de fermecătoare ! Îmi stăruia în minte mai ales o scenă anumită.

Într-o noapte mă trezise din somn. Cică aș fi visat rău, fiindcă mă văicărisem prin somn. — Ce naiba ? — Mă sfătuia să plecăm îndată undeva, să petrecem. Fiindcă nici ea nu se simte bine acasă, toate sînt acolo așa de înăbușitoare.

— Nici să respir nu mai pot — îmi spuse ea, aplecîndu-se mai aproape de mine. Și că va fi foarte elegantă, voi vedea îndată.

În clipa următoare s-a și ridicat din pat. Era toată o horbotă.

Zicea să ne ducem să cinăm într-un local foarte scump. Mijeau zorile.

— Dealtminteri, nu-ți cheltui mereu banii numai pe alții...

— Eu ?

— Glumeam doar — răspunse ea distrată. Și ochii îi ardeau mocnit.

Ceva o preocupa în cea mai mare măsură.

Și ține-te, fiindcă se iviră de prin șifonierele ei o mulțime de nimicuri, abia atunci mi-am dat seama cîte de toate avea : blănuri și mătăsuri ușoare, dantele și trandafiri din catifea, și toate acestea năzuiau parcă să se zburătăcească. A fost o noapte ciudată. Căci imaginați-vă și dumneavoastră : totul era cufundat împrejurul nostru în somn, iar noi tocmai ne sculam, mergînd să cinăm înainte de zorii zilei. Iar ea ședea acolo și se sulemenea cu nerușinare. Ca o cocotă. Am și rîs amîndoi de asta. Mă pomenii deodată, după visul de coșmar, foarte bine dispus. Ea s-apucă să-și întoarcă genele, apoi își vopsi pleoapele aproape în negru, în sur și violet.

— Ca să par cît mai pătimașă — îmi spuse.

Lîngă oglindă, o pereche de pantofiori, pe masă, mici pînă și pentru o ciută, apoi un strop de mănușă și-o batistă mică, nimicuri, toate în dezordine și, cu toate acestea, cît erau de fermecătoare ! Care le-o fi taina ? Da, taina femeilor, care e ea ?

Și să vezi cum s-a umplut lumea cu miresmele acelea bine cunoscute, de care îți aduci mereu aminte cînd ești singur : mireasma părului și-a esențelor ei... S-a mai

umplut cu tot felul de pudre : de orez şi de aceea care se suflă în mănuşă... Eu stăteam acolo, în plastronul meu de frac, şi urmăream scena.

Toată această scenă.

La ce bun să mă fi apucat să-i fac socoteala cît costă toate acestea, pămătufurile şi loţiunile ? Să-i răpesc această măruntă plăcere ? Nu, n-am s-o fac nici în ruptul capului, întîmplă-se orice. E doar nevastă tînără încă, i se cuvine atîta — ba şi mie, această bucurie. Ca şi plăcerea că omul acolo, jos, se îndoaie, îşi frămîntă mintea, şi ce s-alege din toate acestea, dragă Doamne, cum se prefac aici toate în dantelă şi în tot soiul de horbote.

Adevărat este că, pe vremea aceea, aveam o oarecare avere, de care dacă m-aş fi atins cît de cît, se isprăvea cu mine. Pentru că aş fi alunecat în prăpastie. Am fi mîncat la repezeală bruma aceea de avere, iar în acest caz ce s-ar fi întîmplat ? Aş fi fost la cheremul oricui, obligat să accept orice. Dacă aveam ce să mai accept. Odată ce lucrurile se înrăutăţeau pe zi ce trece, situaţia navigatorilor începea să fie de-a dreptul catastrofală. Mi s-au întîmplat, odată, la Southampton următoarele : Mă pomenesc într-un restaurant că ospătarul mă fixează stăruitor. Era un restaurant mijlociu. — Cum naiba ai ajuns aici ? — exclam eu. — Ce te miri ? Te-ai lovit cumva la cap ? N-ai aflat de necazurile care bîntuie lumea ?

Eu să nu fi aflat de ele ? Aflasem tocmai destule. Că nişte foarte buni căpitani se angajează ca simpli mateloţi prin porturile englezeşti, că mecanici excelenţi sînt fericiţi dacă dau peste o slujbă de fochist... — toate acestea le aflasem. Dar cum să le dai crezare ? Să-mi vadă ochii cum un ofiţer instruit, destoinic chiar, face pe ospătarul ? De astă dată m-am speriat.

Şi, pe-aci ţi-e calea, înapoi în Levant, pentru că nici vorbă nu putea fi ca mie să mi se întîmple ceva asemănător.

Numai că, de astă dată, degeaba m-am mai dus. Buzunarele se înfundaseră, inimile se zăvorîseră. În zadar aduceam cele mai bune oferte (deoarece cu ăştia aşa se procedează) — de sticlărie cehă, articole textile şi mai ştiu eu ce încă, mărfuri de Norinberga —, nici n-au voit să audă.

— Saftea la bani și bagă-ți-i în buzunar — mă sfătui o armatoare din Sebenik, o bătrînică din cale-afară de deșteaptă...

Alta ca ea nu văzusem încă. Nu se pomenise grindină care s-o fi înspăimîntat. Căci era șireată și stăruitoare, înceată și perfidă. Cînd n-o lăsai să-ți intre pe ușă, îți pătrundea pe fereastră. Deveneam sfîrnari cînd nu mergeau lucrurile, făceam cărăușie cu simbrie sau cumpăram o navă slăbuță, ne foloseam vîrtos de ea și, cînd o vindeam, mai și cîștigam de pe urma ei. Stăteam toată noaptea, ea fuma din lulea, eu îmi fumam trabucurile, și ne storceam creierii pînă cînd, într-un tîrziu, născeam cîte ceva.

De astă dată, însă, nu era nimic de făcut. M-am întors deci acasă. Și cum nevastă-mea mă bătea de mult la cap să las baltă hardughiile mele gudronate (astfel le spunea ea navelor de acolo) și să-ncerc să aflu cumva un serviciu mai bun (voia, firește, ca soțul ei să ajungă un căpitan de vas mai elegant), i-am scris unui vechi prieten al meu, un grec cu numele de Alexander Kodor la Londra, care știa el cum stau lucrurile și pe care îl cunoscusem abia cînd norocul îl săltase foarte sus. Era putred de bogat. Întîlnindu-l pentru a doua oară în Italia, m-a îmbrățișat în nemărginitul său entuziasm, spunîndu-mi :

— Sînt regele mărilor. Și mă privi cu tîlc în ochi.

Era o exagerare, bineînțeles, nu era el regele mărilor, era doar acționarul principal al unei societăți de asigurări maritime, asta era. Ajungea însă și atîta. Fiindcă, pe deasupra, mai era și un aventurier speculant, încît putea să facă ceva în interesul meu, dacă voia. De astă dată făcu într-adevăr, ba se și întrecu pe sine. Fiindcă la scurt timp după asta, încă în aceeași toamnă, am ajuns comandant al unui foarte frumos vaporaș. Era o navă minunată, o bomboană, delicată ca o domnișoară, un adevărat tort de onomastică, nici nu știu cu ce s-o asemăn. Nici urmă de vreo zgîrietură pe ea, cu toate că naviga de opt ani ; avea cam cinci mii de tone, era nemaipomenit de rapidă, destinată mării de mijloc. Se numea Daphné. Dar fusese bine gospodărită, o cumpărase o societate internațională postbelică, cu capital mic, dar cu oameni inteligenți : fusese amenajată pentru curse ieftine, transformată în vapor turistic tocmai cînd asta mai era

o noutate, era și nevoie de el, deoarece niciînd încă nu se manifestase atîta nostalgie de Pămîntul sfînt ca atunci. Și-apoi, oamenii cu banii numărați aveau și ei nevoie, după război, de cîte-un scurt voiaj. Înseamnă că fusese bună socoteala. Vaporul a fost reconstruit la repezeală, chiar în perioada crizei economice (deoarece înainte negustorise cu fructe meridionale și vin), și i se făcu o reclamă bună, fără să se zgîrcească la cheltuială. Am și avut parte de tot soiul de oameni : cucernici, pelerini pînă și din America, amatori de voiajuri de plăcere, într-un cuvînt societatea era destul de pestriță și interesantă, încărcătura era și ea o marfă mai de soi, n-aveam nici o bătaie de cap cu ea (fiindcă transportam și ceva mărfuri, nefiind un vapor exclusiv turistic.) Cît privește itinerariul, sînt acolo în stare să cîrmuiesc un vapor fie și prin somn, în așa măsură cunosc drumul, condițiile coastei, ale mării, așadar și asta ar fi fost în ordine, leafa era bună și ea — ce să mai spun ? Nu aveam nici o obiecțiune, atîta doar că eram parcă nefericit în această stare a mea. Îmi dădeam seama că sînt nefericit. De cînd părăsisem navele de mare tonaj, simțeam că sînt nefericit. Parcă nimic nu-mi mai izbutea ca înainte. S-au și ivit, chiar de la primul drum, oarecari necazuri, însă nu asta importă. Importă doar că, în cel de al doilea drum, am pățit-o de-a binelea. A fost un drum urît, hain. La abia o sută de leghe de Alexandria, s-a declanșat un incendiu în interiorul vasului. Asta s-a întîmplat către miezul nopții.

Și-acum, hai să mă ocup mai pe-ndelete de cele întîmplate : amănunțit și spre a-mi ușura sufletul. Căci întîmplarea a rămas pînă azi nerezolvată în sinea mea — se vede că așa va fi pînă voi trăi. Pe de altă parte, fiindcă din ziua aceea socot eu că s-a înrăutățit soarta mea. Simt dealtfel că accidentul acela explică multe alte lucruri. Ca și cum mi s-ar fi prăbușit pămîntul de sub picioare, astfel ajunsesem. Dar să respectăm cronologia evenimentelor.

Sînt obligat să încep cu aceea că obișnuiesc întotdeauna să dorm adînc și dus, nu prea visez nimic. Visez foarte rar. (Psihanalistului aceluia nici n-am prea știut ce să-i spun. Visez ? Nu visez ?) Pe vaporul acesta, însă, nu dormeam bine. Poate și din pricina neliniștii mele : prea aveam grijă de vas. În schimb, eram și distrat... Totuna e. O vorbă ca o mie, năduseam vîrtos și în noaptea aceea, în timp ce pe inimă mi se lăsase un fel de greutate. Dor-

meam ce-i drept, dar nu mă simţeam bine. M-am bucurat astfel cînd am fost trezit. Aveam senzaţia că urmează cvartul meu, ori eu iubeam aceste cvarturi nocturne, îndeosebi cînd de jur împrejur e întuneric beznă, deoarece în asemenea situaţie nu faci altceva decît să munceşti. Ca o maşină, ceea ce este bine. Nu te mai gîndeşti la nimic.

Aşadar, ofiţerul ciocăneşte şi raportează de afară :

— Ardem, căpitane !

— Ce spui ?

De fapt, nici nu mai era nevoie de vorbe, odată ce în asemenea situaţii ştiu totul dinainte. E de-a dreptul halucinant cum mă pomenesc îndată în miezul lucrurilor.

— Înăbuşiţi focul — am strigat pentru orice eventualitate ofiţerului.

Ştiu din experienţă că bumbacul, textilele şi mărfurile de acest fel mocnesc cînd se încing, ca mangalul, rezistă adică timp îndelungat la propria lor căldură, fără să dea flacără. În acest caz, cîştigăm timp. Iată ceea ce mi-a fost limpede din prima clipă.

— Nimeni să nu fie trezit la pupă, pînă nu va fi nevoie ! — am mai strigat după ofiţer.

Mi-am îmbrăcat şi eu îndată mantaua, căci era o noapte rece.

Oricît aş încerca, n-aş putea să descriu noaptea aceea. Micul aparat şiştuia afară de zor, ca perşii, adică pompele lucrau din plin. Încolo, era linişte pe vas, abia nişte tropote în faţă şi o lumină puternică înspre nimic, ca şi cînd am fi făcut lumină unor stafii.

Iar prora începu frumuşel, cît se poate de paşnic, să fumege. Fumul ieşea blînd prin orificii, pînă cînd nu-l învolbura la suprafaţă viteza. Pentru că înaintam sub presiune maximă.

Mă aflasem înainte în situaţii grele de tot, de două ori chiar. Odată, într-un drum scurt între China şi Japonia, ne-am împotmolit cu tricatargul Slamat. Eram încărcaţi cu orez. Două zile şi două nopţi am deşertat în mare orezul cel mai fin, însă nici aşa n-am putut scăpa, deşi aproape că ne răsturnam de uşori ce devenisem, pentru că nisipul ne apucase din stînga. Am avut şi incendiu, înainte de Triest. Am ancorat însă şi cu acel prilej, în ultimele clipe : cînd totul se încinsese în aşa hal, încît aproape ni se topea pînă şi măduva din oase. Cum se

poate vedea, am năduşit destul în viaţă. Niciodată însă aşa cum aveam să năduşesc în noaptea aceea.

Din cauză că eram neputincios, iată necazul. Îndeosebi la început. De parcă m-ar fi năucit nenorocirea, nu-mi funcţiona creierul. Nu ştiam ce să fac. Urcam pe punte, alergam jos la foc, şi dădeam ordinele cele mai contradictorii, bunăoară : sporiţi viteza la maximum — asta ar fi fost în regulă. Îndată apoi : de ce nu se sloboade mai mult abur în cală, deci pentru stingerea incendiului... Urlam şi clocoteam de furie. Deşi, cînd vaporul trebuie să înainteze cu mare viteză, asta este cea mai cumplită nerozie, nici nu mai e necesară vreo explicaţie. Cînd cazanele în plină activitate sînt prima condiţie. Cu toate acestea, parcă turbasem de furie şi era să mă reped la maşinist. Primul ofiţer se holbă la mine.

Pe mine şi asta m-a întărîtat. Privirea lui. Dealtminteri, eram teribil de mînios pe el, făcîndu-l răspunzător de cele întîmplate. Stupid şi furat de un singur gînd.

Noroc că n-am avut prea mult de furcă cu pasagerii, propriu-zis cu cei dintre punţi (erau, cîndva, şi din aceştia, fiind astfel mînduiţi), urcau cu boarfele lor, unul după altul, către puntea superioară, livizi ce-i drept, ca ocnaşii, dar într-o ordine desăvîrşită şi fără să crîcnească. Ei, da. Vreau să fac aici mărturie că aşa s-a întîmplat şi că ordinea celor săraci este cutremurătoare. Fiindcă e sumbră şi neclintită această ordine, odată ce s-au obişnuit cu mizeria vieţii lor, cu primejdia şi cu toate cîte sînt primite de alţii, ca şi cum ursita i-ar neîndreptăţi şi nu li se cuvin. Îmi sînt mai dragi săracii, dar să lăsăm asta...

Zadarnic am ordonat să fie deschise ici şi colo hublourile astupate, să poată izbucni prin ele vîlvătaia şi să aflăm cel puţin cuibul focului, însă nu erau peste tot decît vălătuci şi vălătuci, fumul se revărsa către oameni ca o mogîldeaţă neagră. Nu se vedea nimic. Adevărat că şi lămpile se stinseseră acolo jos, felinarele de mînă nu sînt bune în astfel de împrejurări la nimic, cu toate acestea echipajul suporta încercarea amară de parc-ar fi fost cu toţii nişte stîlpi. Toţi, pînă la ultimul strop al puterilor. După care se prăbuşeau clătinîndu-se şi horcăind sub curenţii de aer. Şiroia nava de apă şi scăpăra foc.

Mă preocupa mai curînd gîndul ca magazia să fie repede baricadată, şi ceea ce se afla în drum porunceam să fie aruncat în mare. Cum ştiu întotdeauna pe di-

nafară din ce anume constă încărcătura mea, forma, dimensiunile, pînă şi poziţia ei, odată ce asta este grija mea de căpetenie din cauza echilibrului şi a tangajului mării, nu îngădui niciodată să se facă economie la frînghii şi ambalaje — astfel încît tot au tras un folos de pe urma mea. Dealtfel, mintea începu să mi se limpezească, dar la ce bun să mai intru în amănunte ? Din proră ieşea în curînd mai mult abur decît fum, ceea ce era oricum un rezultat.

Abia după asta începură să se ivească pasagerii de lux.

— Ce s-a întîmplat, căpitane ? Şi de ce-i aşa de cald ? — asemenea întrebări îmi puneau. Ca şi cînd erau năuci. Sau refuzau să-şi creadă ochilor.

— Foc ! — strigă cineva în faţă. Ba se mai trase şi clopotul de alarmă.

— Grijania lor ! — Abia atunci mi-am revenit în întregime.

Am ordonat ca domniile lor să fie strînse la un loc, apoi i-am închis în cele două saloane, unde am năpustit asupra lor gramofonul, ca să petreacă. La uşă am postat mateloţi, cu consemnul să nu lase pe nimeni să iasă viu.

*

Avusesem cîndva, la şcoală, un coleg, un băiat din Friesland ; îl chema Ebertsma-Leningen, care mă invitase odată să petrec la ei vacanţa de iarnă. Lucru despre care şi-a anunţat, bineînţeles, părinţii. Se pare, însă, că şi aceştia erau oameni suciţi, căci la sosirea noastră nu era nimeni acasă, în afara grădinarului. Plecaseră să se odihnească pe Riviera.

Din această cauză, băiatul din Friesland s-a indignat cumplit.

— Le-am scris doar că vin cu un musafir — privi el în gol. Dar aşteaptă numai ! — îi scăpărară ochii.

Şi, pînă să se întunece, spărsese cămara. Se înţelege, i-am dat şi eu o mînă de ajutor. Rîdeam şi-l ajutam. După care am întins o masă ca-n poveşti, am făcut foc în casă, scînteia faţa de masă de damasc aidoma cîmpiilor de gheaţă, fiindcă făcusem o spargere pe cinste — şi-am scos la iveală şuncile şi cîrnaţii ; am vrăjit pe masă adevărate naturi moarte din cărnuri roşii şi cafenii. Numai că totul s-a stricat foarte. În parte, fiindcă spărsesem şi dulapul — prietenul meu voia şi bani. Asta, însă, nu

mai e o amintire plăcută. Iar cealaltă este și mai rea. Am fiert rachiu la foc, apoi se ivi în cameră o fetiță... iar fetița asta izbucni mai tîrziu în plîns. Nu mai putea fi consolată, plîngea amarnic.

Fiindcă sînt teribili adolescenții de acest fel, asta nu mai trebuie s-o spun. Întocmai ca animalele, omul nu s-a trezit în ei, încă. Nici n-am făcut caz prea mare de această întîmplare, atîta doar că dimineața ne-a fost rușine să ne uităm unul în ochii celuilalt. Amicul meu lăsă o carte de vizită pe biroul mamei sale, în care mulțumeam de ospitalitate, apoi am plecat.

Însă plînsul acela al fetiței nu mi-a ieșit din minte toată noaptea. Mi se părea că-l aud mereu, nu era chip să scap de el — ca și cînd trebuia să ispășesc pe loc păcatul, sau așa ceva. Mi se părea aproape că simt aceleași stranii bătăi de inimă.

Pentru că era aici, de astă dată, vaporul ăsta.

Mă simțeam un om inutil, de nimic, o zdreanță, unul în care s-a cuibărit duhul stricăciunii, despre care puteai să bănuiești că are să ajungă aci.

Fiindcă, unde ajunsesem eu cu acest vapor ? — m-am torturat, învinovățindu-mă toată noaptea —, de ce oare îmi vor fi încredințat minunăția aceasta ? Căci era un vaporaș splendid, repet, excelent întreținut, eram și încurajați, în portul matcă venea funcționarul principal și, orice-ar fi fost, trebuia anunțată pînă și cea mai neînsemnată zgîrietură. — Nici în poleială să nu fie vreun defect — ni se spunea. Iar acum poleiala și vopseaua se coceau, împreună cu admirabilele, lustruitele cofraje.

— Ei, Kodor, ai pățit-o și tu cu mine — îmi spusei (cu gîndul la prietenul care mă recomandase, de ce m-o mai fi recomandat ?).

Vaporul începea să miroase ca atunci cînd vase de lemn vopsite proaspăt ard pe-un cuptor, sau altele la fel : jucării de copii, cutioare de lemn de Crăciun — sînt mirosuri dulci și grețoase, cît pe-aci să vărs din pricina lor, pînă azi mi-e rău, de cîte ori văd vase de lemn de acest fel. În zadar, am fost crescuți ca să ne iubim corabia. Iar lucrul teafăr e mult mai de preț în ochii noștri, încît dacă se sparge o ceașcă, e pierdută o cheie, toate acestea ne mîhnesc. Darmite una ca asta ? E o durere cumplită, îți ia aproape mințile.

— Dar viața pasagerilor nu contează ? — m-a întrebat pe vremea aceea cineva.

Cum să nu, contează chiar și viața noastră.

În zori, către două și jumătate, am și emis semnalele de alarmă. Numai că și asta a fost o greșeală, de ce să nu recunosc ? Căci era tîrziu, întîrziasem hotărît cu ele, Dumnezeu știe de ce ? Avusesem un spasm tetanic sau ce naiba ? Să tot fi fost pe la unu și jumătate noaptea cînd ofițerul se apropie de mine și, luînd poziție de drepți, mă întrebă :

— N-ar fi cazul să emitem semnalul de alarmă prin radio, căpitane ?

Priveam tocmai barometrul și cerul.

— S-așteptăm, fiindcă va ploua — zic eu.

— S-ar putea să întîrziem, căci ce se întîmplă dacă ia foc și puntea...

N-a mai apucat să isprăvească, și nici nu l-aș fi sfătuit.

— Nu ia foc — am spus. Dealtminteri, răspunderea pentru nave o poartă căpitanii lor, nu domnii ofițeri.

Își văzu de treabă.

Numai că, după o jumătate de oră, era din nou acolo.

— Ordonați, în sfîrșit ?

— Nu.

Se înțelege, ar fi cazul să explic și asta. Dar, oare, cum să încep ? Să nu uităm ambiția cîtă a fost sădită în noi la vîrsta tînără. Din asta se încheagă apoi un sistem întreg de responsabilități și vanitate... curată nebunie, în regulă, o știu și eu. Dreptatea era de partea lui. Cu toate acestea... Să ies din încurcătură prin propriile mele puteri, iată ce stăruie în om. Tocmai atunci ajunsesem la cuibul focului. Fusesem personal acolo, îl văzusem. Departe, în interior, și în partea anterioară deveni vizibilă o pîlpîire măruntă, domoală și potolită, nu mai mult decît flacăra unei lumînări — asta să fi fost tot ?

— Ei, slavă Domnului — mi-am spus, ca un smintit stăpînit de o idee fixă.

Fiindcă, pe lîngă asta, cerul era acoperit și el, bătea un vînt leneș, barometrul căzuse, de asemenea... Aș fi fost gata să-mi dau capul că va ploua. Îndată, îndată, mai așteptați cîteva minute, fiindcă va ploua neapărat. În acest gînd m-am năclăit apoi de-a binelea.

Adevărat că este neîndoios în firea mea ceva în această privință. Niciodată n-am fost în stare să cred în primejdie, să cred că poate fi definitivă, că poți pieri chiar. De astă dată, era aici. Deoarece în zorii zilei, la orele două și jumătate, puntea se prăbuși într-adevăr și am început să ardem în flăcări. Poftim și încercați să vă închipuiți nava aceea care arde și arde, iar noi continuăm să înaintăm în bezna nopții, și răspîndim în jur lumină. Motorul tot mai lucra cu fidelitate, ca inima unui om în agonie — și-a făcut datoria pînă la urmă, fiindcă era un motor bun, un admirabil vaporaș excelent construit, iar eu aveam senzația că trebuie să plîng sau să mă reped în foc cu amîndouă mîinile, și să mă tăvălesc, înnebunit, în flăcări, pînă cînd voi crăpa.

— Acu' n-are decît să fluiere — zise primul ofițer, în auzul meu, către cineva, cînd, în sfîrșit, am emis semnalele în serie și-am ordonat să se sune sirena.

Cu toate că nu era un om lipsit de respect, atîta doar că se clătina cumplit, de parc-ar fi fost beat, sărmanul. În ce mă privește, abia simțeam vreo oboseală. Oare ce fusese asta ? Ca și cînd aș fi avut accese de turbare trei zile în șir... În schimb, cum spuneam, nimic n-am simțit atunci din asta. Doar ochii mă dureau și gîtlejul mi se înecase de fumul amar. Beam apă cu lămîie în cabina mea, căci acolo mă izolasem, trudindu-mă cu niște calcule inutile, din care reieșea că dacă n-aș mai avea la dispoziție decît patru ore, de fapt nu patru, ci doar trei, ar ajunge și ele ca să pot acosta la timp, cum se întîmplase în fața Triestului cu Giuditta.

Ne aflăm la șaizeci de mile de Alexandria — mă lamentam —, ar trebui să se găsească vapoare prin apropiere. Nu știu, însă, cum se făcea că nu se zărea nimic. În amurg, mai plutea paralel cu noi un vapor ceh, însă își pierduse și el urma. Or, tocmai acolo, în fața acelui țărm pustiu, nu se află nimic, nici insulă, nici vreun post de salvare, nimic pe lume care să-ți dea oarecare speranță.

M-am jurat atunci pe Sfînta Fecioară că pe un asemenea vapor delicat n-am să mă mai angajez niciodată — presupunînd, firește, că vom scăpa cu viață. Odată ce nu e de nasul meu. De ce-o fi fiind astfel, de unde să știu ? Dar nu e de nasul meu. Rămîn la vechea mea îndeletnicire, Doamne sfinte, orice-ar spune nevastă-mea.

Îmi uram și nevasta.

La orele trei dimineața, Don Pope, un spaniol cu înfățișare de om bolnav, se împușcă în cabina sa. Noroc că, în afara mea, nimeni n-a aflat. Fratele lui, Don Julio, un parazit tipic, veni la mine și-mi ceru să confirm că, în calitate de rudă, este îndreptățit să preia tot bagajul fratelui său. Am confirmat.

Abia atunci veniră primele răbufniri periculoase de vînt. Să opresc mașinile sau ce să fac ? Cînd singura noastră șansă de salvare era viteza. Am coborît într-unul din saloane, ca să-i pregătesc pe pasageri în vederea unei debarcări forțate. N-a fost însă chip, căci era cît pe-aci să fiu sfîșiat.

— Ce fel de navă este asta ? Și ce fel de căpitan este ăsta ? — urlau și de ici, și de colo. — De ce n-ai emis din timp semnalele de alarmă ? — răsări în fața mea un vlăjgan tînăr, cu priviri besmetice. Strîngea o palidă nevastă-copil sub braț, ca pe-un fel de boccea. — Ți-e tot una dacă crăpăm ? — urlă el, și buzele îi tremurau.

Am fost nevoit să scot din buzunar revolverul.

Or asta, în astfel de împrejurări, nu e cuminte. Se liniștiră într-adevăr pe loc, gata să se năpustească, ca lupii. Atîta doar că m-am folosit chiar de asta, de această clipă unică. Am aruncat revolverul și le-am ținut o scurtă cuvîntare, spunîndu-le :

— Oameni buni ! Brațul mi-a fost sfîșiat de-o trapă, sînt leoarcă de sînge. Tunica mi-e arsă, în așa hal, încît mi-a fost pîrjolită și carnea odată cu ea. Vă puteți da seama, așadar, că-mi fac datoria. Trebuie să vi-o faceți și dumneavoastră — am răcnit la ei. Se lăsă o tăcere adîncă. — Dacă vă pierdeți acum capul — am continuat —, îmi tăiați și mie cheful, ceea ce n-are să fie bine, judecați singuri, odată ce fără mine nu există scăpare. Dacă însă rezistați, atunci vă promit, de-ar fi să mă prăpădesc, că vom scăpa cu toții, așa cum ne aflăm acum aici... Uitați-vă la mine ! Nu sînt dintre oamenii care să nu-și țină cuvîntul... — Și așa mai departe.

Mi-e rușine s-o mărturisesc, pentru că totul nu era decît o momeală, însă avu un efect miraculos. Atmosfera se schimbă radical, trecînd de la o extremă la alta. Începură să se roage, să implore, cineva îmi întinse revolverul aruncat, ca și cum și-ar fi oferit inima. Nu se mai putea suporta nici asta.

Niște armeni, de pildă, prinseră să mă canonească cu dragostea lor, îmi mîngîiau tunica, și țuruiau cu atîta umilință, încît nu izbuteam să-i înțeleg. Cum nu știau franțuzește, încercau toți cinci să ticluiască împreună o limbă stîlcită, era teribil. Preotul lor își ridică tocmai atunci asupra mea crucea, tînguindu-se asurzitor, improviza, în clipa aceea, o slujbă într-un colț. Începu din nou o aiureală și mai cumplită.

Am luat deci hotărîrea de a-i părăsi, de ce le-aș mai fi aruncat și eu praf în ochi, cînd o fată se crampona de mine, o tînără și măruntă *miss* nu mă mai lăsa să plec.

— Te ador, nu-ți dai seama că te-ador ? — întrebă ea printre zîmbete stranii, ispititoare, în timp ce mă îmbrățișa, încercînd să-mi ajungă la grumaz.

Era o fată superbă.

— Oare n-ai văzut că tot timpul la dumneata mă uitam ? — țipă ea. Nu pleca, nu pleca — încerca ea să mă rețină din răsputeri. — De-acum totuna e, totuna e — explica ea tuturor. — O, prea dulcele meu idol !

Își pierduse, pesemne, mințile. Părinții, doi bătrînei pirpirii, stăteau acolo cu un surîs stupid pe față, ca unii care încuviințează orice. Și era în privirile lor un fel de implorare îngrozitoare, care spunea că, întîmple-se orice, numai să le salvez copila.

În cele din urmă, însă, izbutii să scap. Am mîngîiat părul fetei... Și mai mărturisec ceva. Se află în om ceva, ceva ce niciodată nu va putea fi pe deplin descîlcit. În toiul acelei groaznice harababuri îmi spuneam întruna ce bine-ar fi să ne sărutăm. Și îndată prinseră să-mi mișune prin artere febre buiece.

Din toate acestea trag concluzia că în orice om sălășluiește nebunia. În fiecare din noi. Cuibul ei se află în străfundurile sufletului.

Am pus să se taie cu fierăstrăul catargul din față, ca nu cumva să se prăbușească, și am luat ultimele măsuri dictate de împrejurări. Motorul începuse să gîfîie sleit, ba se auzeau și scrîșnete prevestitoare de rău din direcția turbinei. Am ordonat arestarea unuia dintre mateloți, care voia să se arunce în mare. Iar cînd am isprăvit și cu asta, am lăsat totul baltă.

— Dați drumul la aburi, ca nu cumva să se producă vreo explozie — am dat ultima mea dispoziție.

După care m-am întors în cabina mea și m-am încuiat cu cheia. Luasem decizia ca, așa cum făcuse Don Pope, să mă transfer și eu într-o altă lume, de îndată ce luminile de afară se vor stinge. Responsabilitate încoace, responsabilitate încolo, să se descurce cum îi taie capul. Primul ofițer e un om destul de inteligent.

Nu eram nici cel puțin prost dispus. Îmi spuneam doar : ajunge ! Om netrebnic și de nimic, ajunge ! La ce bun să-ți bați capul cu propria ta persoană ?

E frumos, n-am ce zice, nu-i așa, să lași totul baltă — e insuportabil și demn de dispreț. E groaznic chiar azi să mă gîndesc la asta. Atîta doar că eram zdrobit cu desăvîrșire, să nu se uite. Și doream moartea la iuțeală, de parcă mi-ar fi fost o sete cumplită.

Ceea ce e ciudat și demn de reținut : nevastă-mea nu mi-a venit defel în minte. Sau, în orice caz : nu mă putea reține de la nimic.

— Oricum, ea nu mă iubește — alungam viața din preajma mea. Ceea ce avea o explicație simplă : din nou făcuse viața aceasta a mea o cotitură la stînga. Iar se petreceau lucruri ciudate acasă, și eu nu mai aveam nici un chef de ele. Mi se făcuse lehamite de toate.

Apoi mi-am astupat bine urechile cu vată, odată ce zarva de afară devenise asurzitoare : tropotele, și prăbușirile, și țipetele sirenei, ca și cum o lume s-ar fi pregătit să se năruiască în jurul meu. Or, eu doream un strop de pace pentru gîndurile mele.

Cu neputință de descris ce stupid mi se părea totul. Viața și toată truda ei. Parcă-mi căzuse de pe ochi un văl. Fiindcă ce rost avusese toată această trudă ? În loc să fi rămas pe o margine de drum, fluierînd, ceea ce n-ar fi fost mai puțin lipsit de sens. N-aveam nimic ce să regret în urma mea.

Pe deasupra, m-am spălat bine cu apă rece pe gît și pe cap... De ce-am făcut-o ? Nimeni să nu se minuneze, căci n-am făcut-o de dragul lumii de dincolo. Văzusem odată un bătrîn solitar, un suferind sălbatic, cu ochi mistuitori, care se hotărîse să-și încheie socotelile cu această lume, aștepta doar ca, în încăperea de alături, copilu-i bolnav să-și dea duhul — și el mîncase în ultimele clipe două ouă moi. De ce-o făcuse ? Fiindcă-i era foame. Și fiindcă viața ține pînă ține, adică pînă în ultima clipă.

În acest fel trebuie considerat și acest spălat.

Între timp, se auziră de afară mai multe detunături, urmate de strigăte, eu însă n-am scos capul pe ușa cabinei mele.

*

În ce privește întîmplarea, oamenii mării știu multe despre ea. Se apropia furtuna — de fapt de asta mă retrăsesem în cabina mea, ceea ce era un fel de pecete pe sentința mea. Eram pierduți.

Vîntul era destul de puternic, iar agitația tot mai cumplită, se întîmplă cîteodată ca marea să fie agitată din străfunduri, de mari forțe. Undeva, în direcția nordest-est, fulgera, ba chiar ploua, aici însă nu dădea Dumnezeu. Vîntul mîna norii chiar spre noi, dar îi și ducea îndată mai departe, încît alunecau la iuțeală peste capetele noastre. Și, cu toate că barometrul căzuse și mai mult, nu era nici o speranță de ploaie, tocmai din pricina vitezei vîntului. Între timp se luminase afară, atîta doar că pe mine nici asta nu mă mai interesa. Am tras așadar perdeaua la fereastra cabinei mele.

Și, cum stăteam astfel, aprinzînd încă o țigară, dus pe gînduri, mă surprinse deodată o pace binecuvîntată, ceva cum nu-mi mai amintesc să fi cunoscut vreodată. Era un fel de înseninare, o înseninare celestă, fiindcă dispăruse din mine orice amărăciune. Devenisem ușor aproape : gîndurile mele pluteau, simțămintele mele nu mai aveau nici un lest...

— Așa să fie moartea ? — reflectam. În același timp, însă, parcă și afară se petrecea o schimbare, ca și cînd s-ar fi întîmplat ceva în jurul meu. — Ce e liniștea asta ? — începui eu să trag cu urechea. A încetat vîntul să mai bată ? — Am sărit în picioare. În clipa aceea răsunară bătăi în ușă.

— Picură — spuse cineva pe-un ton șăgalnic și fericit, apoi își văzu de drum. Și din nou : — Vine ploaia peste noi !

Eu tot mai stăteam locului, fără să mă clintesc de acolo unde mă aflam.

În așa măsură mă zguduise cuvîntul. Căci, iată, eu îi părăsisem pe ei, ei însă nu mă părăsiseră pe mine, acești băieți de treabă. Nu mă dăduseră uitării, cu toate că peste

noapte fusesem tare sălbatic. Crud și turbat. Însă așa sînt ei. Niţică mană cerească, și necazul a și fost dat uitării.

Vîntul se înturnase. Iar furtuna se prefăcu deodată aproape într-un uragan. Se năspusti într-o clipită asupra noastră tunetul și ruperea de nori : ajunsesem într-o vijelie încărcată de electricitate, salvatoare. Fulgerele cădeau împrejurul nostru în mare. Vaporul, la rîndul său, prinse să aburească.

Firește, umblam atunci deja undeva pe-afară. Ca un convalescent, însă cîtuși de puțin fericit. Mă înfășurasem bine în manta, deoarece dîrdîiam, și asta era bine. Nu însă să trăiesc.

Și, ca să nu uit, o clipă am zărit-o și pe *missa* cea mititică. Pot spune că era teafără, cu desăvîrșire lucidă, nici măcar nu părea să se jeneze.

— Ah, căpitane, — ciripi ea — ah, căpitane. — Adevărat că se roșise nițel, în timp ce-și ridica spre mine ochii strălucind în lacrimi.

I-am dezmierdat obrajii.

Fiindcă era superbă, am mai privit-o o dată, era superbă.

Astfel am ajuns, într-o zi și jumătate, la Alexandria

— *Fire and water bad masters* * — îmi spune a doua zi ofițerul. Aproape cu umilință, ca unul care vrea să dreagă ceva...

— Și nici măcar premiu n-avem de plătit nimănui — am rîs eu, în timp ce contemplam împreună nava. Fumega încă, dar o și stropeam din belșug, căci mai era fierbinte ca iadul.

*

În ăst timp se îndrăgosti nevastă-mea de un tînăr nobil de origine, Paul de Grévy, care cică ar fi avut rude niște conți, o oarecare familie *istorică*, cu numele de Latour du Pin, și care era poreclit în lume, simplu, Dedin. Așa-i spunea și nevastă-mea. Am băgat de seamă îndată că-l adoră.

După ce anume ? După felul cum întreaga ei făptură părea ca și opărită. Era moale și fierbinte. Și, cu toate că nu se prea uita la el, simțeam trecînd un curent de la

* Focul și apa, stăpîni răi (engl.).

ea la tînăr, un fel de permanentă încuviințare fericită sau o solidaritate transfigurată. Mi l-a prezentat cu aceste cuvinte :

— Iată-l pe cel mai *simpatic* prieten al meu... firește, după dumneata — a adăugat.

De ce-o fi adăugat asta ? Ba mai mult : de ce-o fi fost așa de sinceră ?

Atenție ! Sinceritatea ei avea rostul de a mă liniști, fiindcă odată ce rostește tot ce are pe inimă, n-o să mă mai gîndesc la nimic rău, nu-i așa ? Cu toate acestea, la rău m-am gîndit. Poate să-mi îndruge ea toate cîte poftește, dragostea strălucește pe fruntea femeilor ca o glorie.

Asta nu mai era o măruntă aventură gen Ridolfi, era ceva mult mai serios, o simțeam limpede.

De astă dată mai e și îndrăgostită — mi-am spus. Prea bine, și-am inceput să-i țin pe amîndoi sub observație. Din coada ochiului. Să nu mă pripesc — îmi ziceam. Căci tînărul nu părea, deocamdată, chiar atît de îndrăgostit.

Părea mai curînd un tînăr orgolios. Avea mustăți încîlcite și gura dulce, iar pe față îi stăruia o expresie atît de plictisită, încît părea ferm hotărît să nu ne amuze. Să mai adăugăm îmbrăcămintea lui : o jachetă largă, dar scumpă, din cale-afară de largă, moale și lăbărțată, o pălărioară bizară și niște ghete de alpinist — omul făcea impresia unuia care se pregătește de vînătoare. Avea brațele fleșcăite, ca ale unuia pe care lehamitea l-a stors de orice vlagă.

Mi-am spus : ehei, asta este. Originea nobilă obligă !

În schimb, în privirile lui mocneau focuri perfide, da, un fel de luciri euforice, îndeosebi cînd se uita la mine. Ca și cum voia să-mi aducă la cunoștință :

— Degeaba faci mutra asta deșteaptă, odată ce tot bou rămîi ! (Adică, eu rămîn bou.)

Îmi spuse îndată urs-de-mare, și încă de la prima întîlnire. S-a exprimat astfel : „Bătrîne urs-de-mare". Am răspuns potolit :

— Nu sînt urs-de-mare, după cum nici dumneata nu ești șobolan-de-uscat. — Ceva cam de genul ăsta. Și i-am zîmbit blajin.

Nu făceam decît să zîmbesc mereu. Dealtminteri, eram curios ce are să-mi răspundă. Își va da seama că mi-e scîrbă de el, dacă nu pentru altceva, din cauză că se

străduia să se exprime ca marinarii. Avea dealtfel oarecari legături cu noi, vreau să spun cu navigația. Se tot învîrti în jurul ei, de aici apoi expresiile sale teribile. Dar să nu uit, de îndată ce l-am zărit, mi-am adus aminte de Don Julio și calabalîcul său pe puntea înnoptată. Căci îi semăna neîndoios, și nu doar din pricina prestanței sale degajate, ci și din pricină că amîndoi aveau mustățile date parcă cu miere de albine. Erau moi și strălucitoare ; bune de sărutat și cu un luciu noptatic pe ele. Iar buzele frumos desenate, roșii. Am și întrebat-o, acasă, pe nevastă-mea :

— Din ce trăiește acest tînăr ?

— Ah, e scriitor — răspunde ea.

— Scriitor ?

— Mai are și-un unchi bogat — face ea cu modestie.

— Așadar, e parazit — mi-am spus eu părerea fără să ezit, odată ce nu sînt obișnuit cu fasoanele.

Trebuie s-o fi văzut cît era de speriată.

— Nu ți-e simpatic, vai, zău nu ți-e simpatic ? — prinse ea să cotcodăcească. A fost una din acele clipe rare cînd am simțit că mi-e silă de ea. Din cauză că era atît de tare de urechi. Fiindcă, de ce să-mi fi fost simpatic ? Pe deasupra, mă mai și imploră. Ce sînt eu, un fel de unchi mai în vîrstă, de la care speră protecție pentru iubiții ei ? Vreun apanaj, sfaturi sau ce naiba ?

— Te implor — se tîngui dînsa — iubește-l, Jacques, te implor, iubește-l, e atît de bun cu mine... — așa o ținu cîtva timp. Ciudată era, pe cinstea mea. Nu prea discutasem încă împreună despre fidelitate conjugală și altele, nu-mi prea erau pe plac temele de acest fel. De astă dată, însă, am întrebat-o :

— Să-ți iubesc curtezanul, Lizzy ? — Și-am rîs cu poftă.

În schimb, nevastă-mea se roși toată.

— Nu te credeam așa de mojic — făcu ea disprețuitor. Disperată. Îmbujorată. — Nu mi-e curtezan, cum să te fac să înțelegi că nu mi-e curtezan ? — Și se apucă să protesteze. Ba trînti chiar cu pumnul ei mărunt în masă. — Nu mi-e curtezan. Mi-e doar un foarte drag amic vechi, pe care îl cunosc de mult. Și pe care l-am reîntîlnit întîmplător. Ești nebun de legat, Jacques.

Adică, eu sînt nebun de legat !

— Nu-mi poți înșela ochii — am răspuns. Și-am pregătit la iuțeală o comparație. — Ai și început să fii asemenea găinilor la vremea clocitului... — Și-am rîs, am rîs cu poftă.

— Ai făcut și febră. Oare știi ce-am văzut odată la țară ? Cînd o gospodină nu dorește ca găina ei să clocească, o vîră la repezeală într-o găleată cu apă rece, sufletelule... Ei bine, același lucru aș dori să-l fac și eu cu tine.

M-a privit uluită.

— Mata mă asemeni cu o găină ?

— Da, da. Bucură-te că, deocamdată, te asemăn doar cu o găină.

— Deocamdată ? — vrea să știe nevastă-mea.

— Da, deocamdată.

— Mă amenințI ?

— Da, te amenințI.

Și cu asta am trecut în camera de alături. Gîfîiam cumplit.

Ea însă veni după mine și, atingîndu-mă de brațI cu un deget, spuse :

— Cît te-ai schimbat ! Și ce mojic ai devenit, zău așa !

Atît spuse, după care ieși din încăpere.

Oare, devenisem într-adevăr mojic ? Se prea poate. Iritat ? Nu e cîtuși de puțin exclus. După cum n-ar fi exclus ca nevastă-mea să fi fost într-adevăr nevinovată, eram gata s-o cred și pe asta, atît de candidă și de jignită se uitase la mine. Dar dacă totul nu este decît o închipuire de-a mea ? Femeile sînt copilăroase, tînărul e un fel de cavaler, iar eu ce-oi fi oare ?

Habar n-avea ce se petrece cu mine. Nu citise în ziare despre nenorocirea mea, îi scăpase din vedere. Iar cînd i s-a arătat, era totul aranjat, scăpaseră cu toții teferi, nu era așadar nimic grav.

— Vai, zău, ai avut un incendiu la bord ? — începu ea să se lamenteze nițel. — A fost periculos ? — Și altele la fel.

Ce puteam să-i răspund ? Să fi început și eu aidoma ? Să gîfîi, să scot limba și să-i arăt cum voiau mațele să-mi iasă din gură ?

Nimic. Mă irita pînă și glasul ei.

— Da, am avut un incendiu — am răspuns. Şi cu asta am şi isprăvit.

Dealtminteri, nu doresc să fiu compătimit, nici ca alţii să-mi împărtăşească necazurile, odată ce ştiu că aşa ceva nu e cu putinţă. Nu mă aştept nici la laude sau milă, căci ele nu au pentru mine nici un preţ. Ceea ce s-a întîmplat e bun întîmplat, şi cu asta — basta.

Într-un cuvînt, eram iritat, recunosc. Întotdeauna mă călcase pe nervi. Lumea mi-era şi mai străină, petrecerile oamenilor, de neînţeles, liniştea lor, iritantă. Pe un chelner, care nu se purtase cu destulă politeţe faţă de nevastă-mea, era cît pe-aci să-l snopesc în bătăi, — pe-o bătrînică, de asemenea, dar să lăsăm asta. Ajunge dacă spun că marinarul este de felul lui nervos cînd se află pe uscat, odată ce se socoteşte jignit. Pe mare sînt, oricum, cineva, pînă şi ca simplu matelot faptele mele au valoare, de comportarea mea ţine cineva seamă. Aici, însă, nu mai sînt nimic. Mă transform într-un nimic. La asta să adăugăm şi gunoiul orăşenesc. Poate fi şi pe vapor murdărie, dar de îndată ce ea nu mi-e pe plac, dau ordin să se frece jegul. Pînă şi sufletele le frec cu peria, dacă aşa mi se năzare. Atunci toate strălucesc, iar soarele arde. Aici, însă, ce să spăl ? Văzduhul ? Fiindcă pînă şi văzduhul e murdar. Cît despre oameni, parc-ar fi prins mucegai pe ei, prin podurile caselor, ca boarfele vechi, iată impresia pe care mi-o lăsau, îndeosebi iarna, cînd mişunau urduroşi şi cîrîiau, dimineaţa, prin tramvaie.

Toate acestea, doar aşa, ca să se ştie că nu ne prea încîntă uscatul. Odată ce trîndăvim şi ne pierdem. Îndeosebi, după asemenea întîmplări ! Eram îngropat parcă într-o îngrozitoare noapte fără sfîrşit, nu izbuteam să mă smulg în nici un fel din ea. Mă aflam încă pe nava zveltă şi elegantă, care înainta, înainta fără oprire, şi ardea duduind cu flăcări în bezna nopţii, refuzînd să se predea. Întocmai ca o fiinţă omenească. Noaptea aceea avusese asupra mea efectul unui narcotic, iar nava, ca propriul meu suflet în hău — nu sînt în stare să explică în alt chip. Noaptea mă trezeam văicărindu-mă şi ud leoarcă. Mă aflam încă pe navă.

Nevastă-mea mă întreba, se înţelege, şi în asemenea ocazii :

— Ce-i cu mata ?

Se ridica în pat, eu nici nu-i răspundeam. Preferam să vorbesc cu mine însumi. Prin tramvaie și pe stradă mă pierdeam în conversații fără capăt. De exemplu :

— Ea are complicații sentimentale, eu însă n-am. — Nu voi mai atinge nici cu vîrful piciorului uscatul — îmi spuneam. — Dacă ții cu tot dinadisul, hai cu mine pe mare, odată ce locul meu acolo este...

În alte ocazii, tocmai pe dos. Anume, că nu vreau să mai văd marea, odată ce nu țin la viața de marinar chiar așa de mult.

Într-un cuvînt, începuse acea stare sufletească în care nu mai știi ce să crezi. Iar dacă crede cumva tocmai pe dos, și așa-i bine. Regretam aproape că nu-mi trăsesem un glonte în cap, în noaptea aceea.

Eram teafăr doar, nu sufeream deocamdată de nimic... numai că întocmai ca ceasul de buzunar, care mai umblă precis și normal, însă în tic-tacul lui s-a și strecurat nu știu ce gol — adică în roțile lui ceva a și prins să se strice...

Întîmplător, însă, tocmai atunci acest fante Dedin îmi dădu niţică putere, prin simpla sa existență. Pînă și datorită faptului că începusem să-l iau în serios, dar și altor fapte, cum se va vedea îndată.

Ne aflam într-o zi împreună la Café de Saint Luc, localul unui bun și vechi amic, al unui fost căpitan de corabie normand. Firește, Dedin era și el cu noi, căci în ultima vreme era mereu împreună cu noi. Cum am suportat o asemenea calamitate, nici azi nu înțeleg. Și nici cum o făcea el.

— Cînd mai are timp să scrie scriitorul dumitale ? — îl judecam uneori în sinea mea. Eram înclinat să cred nu numai că nu scrie, dar și că nu face nimic. Sau, poate, cară țucalul unchiului său grof, după care își pune frumoasa pălărioară vînătorească și pornește la cucerirea Parisului. Eram, așadar, permanent iritat.

I-am spus cu toate acestea nevestei mele într-o zi :

— Se pare că Dedin ăsta e un băiat de treabă.

S-o fi văzut cum s-a înviorat toată.

— Nu-i așa, nu-i așa ? — întrebă ea fericită. — Ți-am spus doar. — Și așa mai departe. Strălucea toată.

Într-un cuvînt, astfel mergeau lucrurile, fără perdea, fir-ar să fie !

De ce fusesem atît de mărinimos ? Din două motive. Intîi, fiindcă mă înduioşase. Nu fura, deşi ar fi avut ocazia s-o facă. Dimpotrivă, mi-a adus portofelul, chiar el, domnul Dedin — îl uitasem într-un bufet, pe masă, iar el nu-l vîrîse în buzunar, ci mi-l adusese. Oare nu-i şi acesta un lucru ieşit din comun ?

Că nu fura !

Pe urmă, nu mai era chip să suporte privirile pline de reproş ale neveste-mi. Odată ce se uita la mine, de cînd cu mojiciile mele de deunăzi, de parcă eu i-aş fi omorît tatăl. Acum, însă, dă-i înainte ! Nu mai era chip de scăpare. Trebuia să fiu mereu cu el. Dacă-l socotesc şi băiat de treabă. Ce-i cu asta ? Înainte de toate, făcu încercarea de a ne apropia pe unul de altul. Aveau loc diverse discuţii.

Ea mergea la mijloc, noi, domnul acela şi cu mine, în dreapta şi în stînga ei. Iar nevastă-mea vorbea dintr-o parte în alta :

— Dedin zice că există şi ţigări mai bune. — Soţul meu spune că ar fi mai bine să mergem de astă dată la un alt cinematograf. — Şi aşa mai departe.

Uneori, Dedin îmi trimitea şi el cîte-o vorbă. Eu lui, însă, niciodată.

Cum m-aş putea debarasa de tipul acesta ? Îmi frămîntam mereu mintea cu întrebarea asta.

Pentru că, oricum aş privi lucrurile, situaţia nu era defel roză. În cel mai bun caz, el era amicul ideal, care îi aducea cărţi şi altele, îi spunea neîntrerupt ce bună artistă de cinema ar fi putut să fie (cu zăhărelul ăsta văd că poţi ameţi orice femeie, pînă şi pe cea mai deosebită) — într-un cuvînt, el era sprijinul ei sufletesc, în timp ce eu eram soţul incult. Cel care cîştiga bani şi trăgea la jug.

Eram dealtfel destul de întunecat, potrivit cu o astfel de situaţie.

În schimb, la normandul meu mă simţeam destul de bine. Era un om pe placul meu, nu trebuia să-i explici ce înseamnă cînd ţi se strigă în faţă : — Ce fel de căpitan eşti ? Dumneata răspunzi de viaţa noastră — şi altele la fel.

— Spune-mi drept, ţi-e dragă afurisita aceea de mare ? — mă întreabă normandul ăsta. (Trebuie să adaug că niciodată la un moment mai potrivit.) — Mie mi-a fost dragă întotdeauna, dar numai de pe uscat. — Şi ne-

chează de rîs. — Nu mai fă fasoane, ci mărturisește cu mîna pe inimă că te bucuri cînd scapi din ocna aceea păduchioasă și simți sub tălpi pămîntul ! Îndeosebi după peripeția prin care ai trecut.

— Dumnezeu știe — răspund eu.

— Mănînci oare, acolo, astfel de bunătăți ? — mă asediază mereu. Trebuie să știți că adusese, în onoarea mea, cu propriile sale mîini, o carne gustoasă, fiartă laolaltă cu un fel de păsat, un preparat din patria lui, și mă sîcîia cumplit să afle dacă-mi place mîncarea lui.

— Hai să stăm de vorbă despre ceva plăcut — îmi spune. — Iacă, mi-am adus tocmai aminte. N-ai fi dispus să deschidem împreună un mic hotel de lux ? Ce spui de ideea mea ? Oare ce foloase ai de pe urma acelei afurisite de mări ?

— Spui ceva — i-am răspuns. — Numai să fie într-adevăr un hotel de lux, căci nevestei mele nu-i plac decît lucrurile de lux... — Și-i arunc nevestei mele o privire.

Ea, însă, continuă să coasă netulburată, prefăcîndu-se că n-a auzit nimic. Trebăluia tocmai la un lucru de mînă, porumbița, broda cu fire colorate niște papuci de casă.

— Ei, ce-ați zice voi doi dac-aș rămîne acasă ? — le dau eu ghies din colțul meu.

Numai că nici domnișorul Dedin nu se clintește, fumează vîrtos și răsfoiește revistele ilustrate, cufundat în sine.

— Bună carne — fac eu. Era bună cu adevărat. Nu atît gustul ei, cît substanța : era tare ca o talpă. Or mie întotdeauna mi-a plăcut să mestec temeinic bucatele, odată ce am o dantură zdravănă.

— Dar boabele ? — vrea să știe normandul.

— Bune și ele.

— În acest caz, vom prepara așa ceva la hotel — răspunde el.

— Prea bine — zic eu.

La naiba, mă gîndeam, ce-o fi brodînd atîta, cînd nu obișnuiește ? Și ce tăcere s-a lăsat între ei doi, ce tăcere ! Iar eu n-am decît să conversez tot ce-mi trece prin cap cu normandul meu.

Nu știu dacă și altora li-e cunoscută această senzație : cîtă intimitate ascund asemenea tăceri între amanți ! Fiindcă închipuiți-vă că femeia brodează fără vreun zor, celălalt răsfoiește pe îndelete gazetele, dar cu cîtă sigu-

ranță, de parc-ar spune : eu știu că tu mă iubești, iar tu știi că eu te iubesc. Ceea ce ne ajunge la amîndoi. Despre efectul pe care l-a avut asupra mea tăcerea aceasta, voi spune că, după mulți, mulți ani, cînd mi-am adus odată aminte de ea, în America de Sud, mi s-a urcat deodată sîngele în cap, chiar și atunci, ulterior. Lumea devenise sîngerie în fața mea. Fiindcă o revăzui cu precizie pe nevastă-mea, și tocmai în clipa cînd înălța frumosu-i căpșor de pe broderie, ca una care se ridică la suprafață din străfundurile împărăției visurilor, numai ca s-arunce o privire prietenului său, nu chiar la fața lui, ci doar la costumu-i cadrilat sau la mînă — odată ce și asta ajunge. Și, ca una care dobîndește puteri noi din asta, își mușcă frumușel firul, apoi își văzu de lucru.

Repet, scena asta mai făcea asupra mea, și după mulți ani, o impresie atît de puternică, încît eram gata-gata să explodez. Pentru că oamenii cu fire ca a mea sînt atît de greu de satisfăcut, încît nu există fluviu de sînge, oricît de îmbelșugat, care să-i poată domoli. Dar să mergem mai departe. Cartea aceasta poate că-mi va demonstra dreptatea.

— Cui pregătești papuceii aceia minunați ? — am întrebat într-un tîrziu, după ce aproape mă lovise damblaua. Atîta doar că ăștia nu lăsau să pătrundă nici un străin în împărăția lor.

— O surpriză pentru domnul Lagrange — răspunde nevastă-mea. Eram lămuriți și cu asta. Mi-a închis gura. (Doamna Lagrange era o prietenă a nevestei mele.)

— Știi ce ? Vom face hotelul acela și vom găzdui într-însul femeiuști nostime — fac eu către amicul meu, deoarece trebuia să spun ceva.

Adevărat că, în loc de femeiuști, intenționam să folosesc alt cuvînt, însă normandul m-a înțeles chiar și așa, nevastă-mea așijderea. Își luă îndată papuceii. Era ofensată.

— Ei bine, să mergem acasă — zise ea cu răceală. — Nu mă simt bine. — Să mergem.

Era, într-adevăr, palidă. Am pornit-o către casă. Însă Dedin venea după noi, se înțelege, ba se instală împreună cu noi în trăsură, ca să ne petreacă pînă la poarta casei. Ce ți-e și cu prietenii credincioși ! Începusem de pe atunci să tremur. În poartă, apoi, ca și cum nici n-aș fi existat, își ia îndelung rămas-bun de la nevastă-mea, de parc-ar

fi voit să-i facă un jurămînt : o strînge de mînă și ochii și-i împlîntă aproape în obrazul ei — toate acestea de față cu mine. În clipa aceea mi-a venit o idee diabolică.

— Ai să te culci într-adevăr ? — o întreabă el îngrijorat pe nevastă-*mea* — făgăduiește-mi c-ai să te culci fără întîrziere — și altele.

Asta întrecea orice măsură, nu-i așa, atîta grijă, cînd eram doar și eu acolo. M-am gîndit să-l sperii oleacă pe tînăr.

— Hai, vino și dumneata sus, tinere — i-am spus —, n-ai vrea să ciocnim un păhărel de rachiu ?

Mi-a trecut prin cap pînă și gîndul că, odată ajunși sus, am să-i fac vînt de la etaj. Fiindcă locuiam la al șaselea etaj, de unde aveam o frumoasă vedere asupra unei pieți, într-un apartament spațios, care fusese pe vremea aceea gol.

De ce-or mai fi încă așa de lunateci, odată ce-au gustat din toate, făcînd în acest apartament spațios tot ce-au poftit ? — m-am întrebat. Căci eram definitiv convins că nu este vorba de o prietenie nevinovată. Tocmai datorită celor întîmplate la cafenea, însă și judecînd după alte semne, neîndoios. De exemplu : nevastă-mea îi spusese : — Dă-mi chibritul !

Așa i-a spus, am auzit doar cu urechile mele că-l tutuiește. Cum să-ți fixezi așa ceva în memorie ? Cum să-ți demonstrezi ție însuți, ulterior, că nu e vreo eroare la mijloc și că s-a întîmplat întocmai ? Fiindcă, mai tîrziu, nu-ți mai vine să crezi, noaptea nu-ți vine să crezi, odată ce cuvîntul și-a luat, oricum, zborul.

*

Ajunși acasă, am culcat-o pe nevastă-mea în pătucul ei. Căci dîrdîia și-i clănțăneau dinții, draga de ea, deși eu bănuiam ce anume are, ce-i apasă inimioara — ce altceva decît că tot mă mai aflam în acel apartament... dar mi-am spus : nu face nimic. Și de ciudă, sînt prezent. Pînă atunci, pînă cînd... Ba, am avut un chef nestăvilit de a o îmbrățișa fără întîrziere. Căci așa este omul.

Odată ce, pe lîngă toate, mai și plîngea, izbucnise în plîns. Iar cînd mi se întîmplă să văd o femeie plîngînd, nu mai dau chezășie de mine. Mă impresionează cumplit.

— Ce ai, porumbița mea ? — am întrebat-o. Ea, însă, continuă să plîngă. Cu deznădejde, ca un copil. Îi scoteam tocmai ciorapii.

— Nu plînge, porumbița mea dragă, — i-am spus cu glasul răgușit.

Oricum, ciudată făptură e și omul. Mă gîndeam : voi avea cel puțin o clipă frumoasă, în timp ce domnișorul așteaptă afară. Drept să spun, eram năuc de-a binelea.

Ea însă se împotrivi, firește, ceea ce se putea înțelege, împurpurîndu-se toată. Lasă-mă — șopti ea, fierbînd de ură. Ceea ce m-a aprins și mai crîncen. Cu cît ea se zbătea mai tare, cu atît eu mă aprindeam mai vîrtos. Fiecare atingere era ca focul, fața mi se umezise toată de lacrimile ei.

Încerca să mă respingă, încordîndu-și toate puterile, ceea ce, firește, nu se putea.

— Ei, ei — am spus —, nu cedez dacă nu vreau.

Am ridicat-o în brațe, cu plapomă cu tot. Atunci, însă, mă izbi cu pumnul drept în față. Am amuțit.

Firește, aș fi putut s-o zdrobesc într-o clipită. Întîi pe ea, apoi, înșfăcînd un șan sau un cuier, să dau cu el în scăfîrlia domnișorului pînă la ultima suflare. Numai că asupra mea asemenea gesturi acționează tocmai invers, în toate privințele. Dacă o femeie e capabilă de una ca asta, n-are decît să-și ia catrafusele, fiindcă nu mă mai interesează. Am lăsat-o din brațe și-am pornit către ieșire.

Numai că plîngea cu și mai multă furie, nu puteam să ies, căci s-ar fi auzit afară. M-am plimbat așadar în sus și-n jos prin încăpere.

— De ce-o fi plîngînd atîta ? Ce-o fi avînd ? Ah, deci asta era !

Privirile îmi căzuseră pe oglindă. Unul din ochi îmi era însîngerat, plin de sînge. Îmi vîrîse, bestia, degetele în el.

Însă zăcea acolo și cămașa ei, minunata cămașă de mătase chinezească, pe care i-o adusesem din călătoria mea — se rupsese de pe ea în fîșii, făcută ferfeniță.

Plînge mai curînd pentru cămașă — mi-am spus. Și-am zîmbit. — Sau o fi speriat-o așa de rău hotelul ? — Pînă și acest gînd mi-a trecut prin minte. — Că aș putea să rămîn pe capul lor ? În locuința asta mută ?

— Cît ești de nesuferit, de grosolan ! — plîngea ea furioasă. — Mă duci între niște bădărani respingători. Ba

mă mai și jigniți împreună. Voi deveni de-acum hangiță ? — exclamă ea deodată.

La care am izbucnit în rîs.

— Asta te necăjea ?

— O, nu, nu asta...

— Atunci, ce anume ?

Nu răspunse.

Este bine, poate, că n-a răspuns. Căci ce altceva o necăjea decît ceea ce spusesem. Anume, că este nevoită să trăiască împreună cu mine. Or, asta o știam și eu, nu era de dorit s-o și mărturisească.

Mi-am continuat deci plimbarea prin încăpere, cu o cîrpă udă pe ochi, rumegînd în sinea mea decizii pare-se definitive.

— Spune-i lui Dedin că mă simt mai bine și trimite-l acasă — se auzi după cîtva timp.

— Am înțeles — am răspuns, ba am făcut și o ușoară plecăciune. Apoi am ieșit.

Asta nu-i a bună — mi-am spus. — Căci se abuzează de răbdarea mea. Am săvîrșit și pîn-acum o greșeală, lăsînd ca lucrurile să ajungă aci. Fantele trebuia azvîrlit în stradă mai curînd. Am intrat la el, cu batista pe ochi. Asta însă n-a binevoit să remarce. Iar citea.

— Ce om citit ești — îi spun. — Cîți ani ai ?

— Treizeci.

— Iar eu am patruzeci și doi — îi spun —, cu toate acestea fac pariu că te dobor cu un deget, ce zici ?

Rîse. Și avea dreptate. Odată ce așa nu se vorbește. Ca un mucos la școală.

— Se prea poate — îmi răspunde, și zîmbește stăruitor.

— Te dobor însă în așa fel, încît nu te mai aduni de pe jos — zic eu. — Ce profesie ai ?

— Am fost asistent de farmacist — răspunde, îndreptîndu-se totuși întrucîtva din șale.

— Nu caut să aflu ce ai fost, ci ce anume ești, din ce trăiești ? Pot și eu pretinde c-aș fi meșter violonist, numai pentru că am încercat să cînt la vioară. Te întreb, ce ești acum ?

Domnișorul Dedin prinde să-și rotească ciudat privirile.

— Nu sînt nimic — răspunde într-un tîrziu, schițînd zîmbete bizare.

— Iaca, vezi, în sfîrșit, o vorbă la locul ei. Dumneata nu ești nimic, înțeleg asta. Dar din ce trăiești ?

— Asta este într-adevăr un mister — răspunde el, și vîră în gură o bucățică de zahăr.

Odată ce era invulnerabil berbantul ăsta, astăzi știu că era. Pe masă rămăseseră bucăți de zahăr de la ceai, pe acestea le sugea cu cel mai desăvîrșit calm. Nici nu prea era dispus să-mi mai răspundă, mi-ar fi întors cu dragă inimă spatele, dar nu îndrăznea.

— Așadar, ăsta este un mister — zic eu. — Ai, poate, un unchi bogat care te întreține ?

— Unchi ? — întreabă el. — Ce fel de unchi ?

— Păi, un unchi cu avere ; ei, hai, nu te mai codi, tinere, unul care te ajută din caritate. — Se făcu stacojiu. Eram gata-gata să cred că, în fine, se întîmplă ceva. Căci o doream din toată inima, era dorința sîngelui meu. — Da, nu. Tînărul continuă să zîmbească.

— Ce fel de unchi ? — întreabă el senin, cu inima imaculată. — N-am nici un unchi.

Era cît pe-aci să cad din picioare. Fiindcă, de astă dată, o crezusem. Nu-i credeam de obicei nici un cuvînt, de astă dată însă, da. Căci coincidea cu părerea mea, anume că băiatul este un parazit.

A fost cea dintîi surpriză. A doua avea să urmeze îndată, cînd tînărul se ridică și adresă sufletului meu următorul apel : Mă roagă să nu mă pripesc. Sînt acum într-o stare sufletească proastă, tocmai de asta să nu mă pripesc.

Era ceva cu totul neașteptat. Ce voia oare cu starea mea ? — Să nu mă lansez în nici un fel de afacere, îndeosebi nu în cele la care nu mă pricep. Și, mai cu seamă, nu cu normandul acela.

— Aha — cuget eu —, hotelul ! Și de ce să nu mă lansez ?

— Fiindcă normandul acela este o lichea. Da, da, o lichea, care caută să te tragă pe sfoară. Te va jupui, deoarece ești de bună credință...

Adică, eu. Și din nou stăruie cît poate asupra stării mele sufletești. Spunînd că sînt acum prost dispus, că sînt agitat...

— De ce sînt agitat ?

— E lesne de înțeles — răspunde zîmbind larg. — Un om care a suferit atîta și a trecut prin cîte ai trecut dumneata în ultimul timp...

— Prin ce-am trecut eu ? — am pus o nouă întrebare. — Ce știi dumneata despre asta, dar ceea ce e mai important : ce te privește ? Tînărul rîse. (Căci era invulnerabil, cum spuneam, asta îi era esența și secretul.)

— N-are rost să glumim între noi, căpitane, — răspunde el, și iar se îmbujorează nițel. — Să nu glumim — repetă el cu o nobilă aprindere.

Odată ce știe el prea bine ce-am pățit eu cu nava aceea, cu cît eroism am condus-o — era cît se poate de bine informat —, în așa fel ca să nu se plătească nici cel puțin primă vreunui salvamar...

Asta mă interesa pe drept cuvînt, deoarece avea într-adevăr dreptate în privința primei. Eram destul de mîndru că nu plătisem nici o primă. De unde o fi știind el toate acestea ? Odată ce nu discutasem cu nimeni despre întîmplare, cu absolut nimeni, nu-mi ardea de așa ceva.

Căci așa este omul. Simțeam, pe cinstea mea, că mă ia cu călduri. Pentru că, la cele spuse, adăugă și un nume, numele persoanei care îi explicase totul... un bărbat vestit, minunat, adevărat specialist în afacerile maritime, pe care îl prețuiesc și eu în mod deosebit. Cică, aș fi un erou.

Căci așa e omul. Se apucă cineva să-l laude, la care îi poți prinde verigă în nas. Așa a fost; este și va fi chiar în ceea ce mă privește. Îndeosebi în acest caz, întrucît e un punct din cale-afară de sensibil pentru mine accidentul acela, și va rămîne cît voi trăi.

— Stai jos — i-am spus tînărului, atît eram de curios să aflu dacă sînt cu adevărat un erou, și nu doar o lepădătură acoperită de rușine. Căci asta n-o știi niciodată cu siguranță.

— Poftim — mi-am spus —, trebuie să lași lucrurile în voia lor, să nu intervii, și poți fi pînă și glorificat. Dar dacă au în adevăr dreptate, iar eu am condus de fapt cît se poate de bine nava aceea ?

— Stai jos, amice, — i-am spus ticălosului aceluia. Ba mi-a venit în minte și că-i făgăduisem rachiu cînd îl luasem sus. — N-ai vrea să bem ceva ? — l-am întrebat în nemaipomenita mea încurcătură.

— Cu plăcere — răspunde el.

Atît de larg zîmbea, încît era cît pe-aci să-i zboare ochii din orbite. Își bătea joc de mine. Astăzi știu că de mine își bătea joc, și mai știu și de ce anume. Fiindcă mă păcălise, fusese mai isteț decît mine. Ce anume voia ? E cît

se poate de simplu : voia să scape din încurcătură, să mă dezarmeze — văzuse că nu mă port ca o fiară, așa că m-a tratat în consecință. Nu era prost tînărul.

Nu mi-e rușine decît că am fost atît de credul — de fapt, nici azi nu sînt altfel, dar să lăsăm asta.

Într-un cuvînt, a fost mai isteț decît mine. Dacă mă gîndesc bine, nici nu e de mirare. Odată ce se întîmplă ca, uneorî, prin mintea noastră să treacă sisteme întregi. Bunăoară : — din nou întrebarea dacă nu cumva mă înșel și am de-a face cu un tînăr cum nu se poate mai de treabă ? Un amic onest al cinstitei și minunatei mele neveste ? Cum, așa ceva să nu fie cu putință ? Să nu existe una ca asta ? Căci, gîndiți-vă la felul cum îmi curtează nevasta, apoi sinceritatea — această sinceritate admirativă reciprocă, la naiba ! Pînă și ăsta e un argument în favoarea lor, apoi portofelul pe care mi-l adusese fără să ezite. Un cuvînt ca o sută : am văzut cîndva o statuie în Italia, care reprezenta pe un tînăr erou ; pe pieptul lui se află un leu, cu toate acestea privește plin de seninătate — pe cinstea mea, această statuie am revăzut-o în gînd, atît de cinstit părea băiatul. Mînca zahăr și mă privea țintă în ochi. Pe deasupra, zgîndărea tocmai situația mea. Ba îmi mai și arăta niște prilejuri de cîștig, la care pe mine mintea nu mă dusese niciodată. Prilejuri de cîștig extraordinare. Și nu pe seama lui, ci pe seama mea.

*

— Este de-a dreptul colosal — am spus. — Cum ți-a venit așa ceva în minte ?

Pot spune că ne împrietenisem binișor.

— Cum mi-a venit în minte ? Păi, mai aflu și eu cîte ceva. Iar că acest lucru îți vine întocmai ca o mănușă, îmi dau capul. Parc-ar fi fost anume croit pentru dumneata. Nu hotelul, ci asta.

Fiecare vorbă a lui era înțelepciunea însăși. Eram uluit. Odată ce nu mai pomenisem niciodată ca un *outsider* să dea sfaturi unui profesionist în chestiuni maritime.

Era vorba de societățile de salvare, și se-nțelege din nou în legătură cu accidentul meu, cu care prilej îmi salvasem singur nava, fără vreun ajutor, și altele. Pe neașteptate, îmi puse întrebarea : De ce nu încerc să pătrund și eu într-o astfel de societate ? Într-un salvamar ?

Era o idee admirabilă, odată ce nu există un loc mai bun pentru mine. Avea dreptate.

*

Se cuvine, firește, să lămuresc, în fine, ce fel de societăți sînt acestea.

Lucrurile sînt destul de simple. Își plimbă navele de patrulare în zonele primejdioase, iar cînd un vapor se găsește la ananghie, îl salvează — se înțelege, în schimbul unui tarif adecvat, odată ce asemenea lucruri nu sînt ieftine.

În schimb, angajații au lefuri grase, slujba fiind grea. Și, care, ce mi se potrivește mai bine ca slujbele grele ? Repet, m-am minunat să aflu acest adevăr simplu. Oricum, era în regulă.

— Cum s-ar putea intra ?

— N-ai fi dispus să pleci la Londra ? — mă întrebă cu blîndețe.

— De ce tocmai la Londra ?

Mi-a explicat îndată. Acolo am niște relații, nu-i așa ?... (Pomenisem chiar eu de ele, în cursul convorbirii noastre.) Pe urmă, acolo este o oarecare mișcare, de fapt acum începe adevărata mișcare. Se vorbește pretutindeni că dincolo, s-au așternut serios pe treabă... Era și asta adevărat.

— Să mă duc definitiv acolo ?

— De ce să nu te poți duce ? — întreabă flăcăul ăsta binecuvîntat.

— Pentru că n-ar avea nici un sens să mă duc pentru o perioadă scurtă... — Știi ce ? Ai perfectă dreptate — am exclamat eu bucuros. — De ce nu m-aș putea duce ? E o idee excelentă, căci ce mă leagă pe mine de acest loc ?

M-am și îndreptat îndată către biroul meu, după un creion.

— Așteaptă, să-mi notez totul, ca nu cumva să uit ceva. Căci mîine îi scriu cuiva la Londra...

Acesta a fost momentul cînd s-a întîmplat, în sfîrșit, ceva în camera aceea.

N-aș vrea să fiu de nimeni socotit nebun, odată ce nu sînt. Dimpotrivă, instinctele mele sînt cît se poate de

lucide, nicicînd nu mă înşeală. Dacă afirm că s-a urnit acolo ceva în aer, puteţi fi siguri că aşa stau lucrurile. Îi spun, în timp ce caut agenda :

— E frumos din partea dumitale că te interesezi de afacerile mele, îţi mulţumesc. Nu ştiam că te preocupă în aşa măsură afacerile.

— Doar afacerile altora — răspunde domnul Dedin. — Fiindcă eu nu mă prea descurc, după cum ai binevoit şi dumneata să remarci.

Mi-a plătit aşadar cu aceeaşi monedă mojiciile. Înainte de orice. Şi cu ce fineţe ! Îi scăpărau ochii. Apoi, îndată :

— Acum o să-mi notez şi eu ceva, dacă îmi dai voie, căpitane. — Şi se lăzi la mine.

Aceasta a fost clipa cînd mi-am regăsit mintea. N-am s-o uit niciodată. Pentru că sînt tot atît de sigur, pe cît de sigur sînt că trăiesc, că îşi nota ceva în legătură cu mine.

De cîte ori nu m-am gîndit la asta, cîte nopţi mi-am frămîntat eu mintea ! Ba, aş mai da şi azi ceva să pot pune mîna pe carnetul acela.

Căci tare-i mai străluceau ochii, repet, parcă de o lumină stranie. De cine anume îmi amintea, de care dintre ticăloşii întîlniţi în viaţa mea, n-o ştiu nici azi.

— O, Doamne, păi ăsta s-a şi plictisit de sărăcuţa de ea — mi-a fulgerat prin minte. — O expediază la Londra, fiindcă vrea să se descotorosească de ea. — Şi era aproape să scap o exclamaţie de uimire.

S-ar putea ca şi despre asta să-şi fi notat ceva. Cum izbutise să mă ducă !... — Căci omul îşi notează cînd îi face deosebită plăcere neghiobia altora... — Ce-mi mai păsa mie de ochiul rănit sau de orice altceva...

— Ei, vezi ? — doream să-i spun nevestei mele. Inima îmi era săgetată de o durere ciudată. — Ei, vezi ? Ticălosul ăsta !

Căci nu se face ca această fiinţă graţioasă, minunăţia asta de femeie, să ajungă otreapa unui golan...

Mărturisesc că habar n-aveam ce să mă fac cu el.

*

Pentru că în viaţă totul e legat de convenienţe.

Într-o asemenea împrejurare nu mai poţi face accese de furie, nici să-ţi reiei indignarea de adineauri, după ce te-ai bătut pe burtă cu cineva.

Totuşi, n-am stat mult pe gînduri. M-am apropiat de el şi i-am ridicat capul apucîndu-l de bărbie ca pe-o fetişcană, ca să mă privească drept în ochi. Păli îndată.

— Amuză-te copios cu notiţele dumitale — i-am spus. Şi i-am spus-o cu o blîndeţe nemărginită. — Sînt, probabil, instructive — am adăugat cu aceeaşi blîndeţe. Iar acum, pleacă ! — am spus brusc.

— Ah, aşadar, mă dai afară, căpitane ? — începu el să rîdă puţin.

Nu prea izbutea să spună ceva, odată ce mîna mea era pe mutra lui.

— Da — am rostit. — Mi-ai dat sfaturi bune, le voi şi urma, dar s-a făcut tîrziu. — În timp ce ochii mei exprimau evident : — Îţi mai dau drumul de astă dată, însă dacă pun încă o dată mîna pe tine, n-are să fie bine.

La care ne-am strîns mîna. A fost şi asta tare ciudat. Am şi rîs amîndoi de asta. Şi de asta. În sfîrşit, plecă.

M-am oprit în mijlocul încăperii şi m-am gîndit :

— Care va să zică astfel stau lucrurile ? — Şi-am mai stat acolo o bucată de vreme. Apoi m-am mai gîndit :

— Nu face nimic. Îi scriu lui Kodor la Londra. De ce nu i-aş scrie ? Şi de ce nu m-aş duce acolo ? Numai pentru că m-a sfătuit el ? Pe mine asta nu mă împiedică cîtuşi de puţin.

Din clipa aceea m-am gîndit mult la acest lucru, fiindcă-mi spuneam : dacă mai rămîn patru sau cinci ani în această slujbă, e în regulă. Fiindcă tot nu voi avea decît patruzeci şi şapte de ani, nu tocmai tînăr, însă nici prea bătrîn. Aş mai putea trăi niţel. Înjghebez o mică întreprindere proprie, sau îmi investesc inteligent banii... Vorba vine, dacă ai din ce, este şi cu putinţă. Atunci am să revin, voi trăi cu ea aici. Pentru că ajunge cu pribegia. La asta visam.

Căci treizeci şi unu cu cinci fac treizeci şi şase — nici ea n-are să mai fie chiar tînără, ori pînă atunci poate să se potolească. În orice caz, mă voi strădui să pătrund într-o astfel de societate. Odată ce acolo se cîştigă frumuşel.

Efectul pe care l-a avut asupra mea acea notiţă din carnet o demonstrează faptul că mi-am cumpărat şi eu pe vremea aceea o agendă, în care am notat de atunci totul : gîndurile şi proiectele — bunăoară şi pe acesta. Cu toate că despre asta nu figurează decît :

„Cinci ani de muncă silnică. Socotește-i astfel.“ — Nimic altceva.

Despre Dedin, nici atît. Ceea ce e ușor de înțeles, căci a și dispărut atunci definitiv.

— Ei vezi ? — aș fi dorit să-i spun nevestei mele. — Cum te-a părăsit și cum s-a speriat. — Odată ce un strop de bucurie răutăcioasă nu poate fi tăgăduită în asemenea situații. — Cel puțin îți poți da seama, în sfîrșit, cine era tînărul acela.

Adevărat, însă, că s-a îmbolnăvit aproape datorită celor întîmplate. Era și asta vizibil, odată ce se ofilea văzînd cu ochii, evident din această cauză. Așadar, și asta deschis, fără perdea. Fiindcă de cînd s-a culcat atunci în pat, nu se mai sculase. Glasul îi era slăbuț, firav, subțire, ca al copiilor după tusea convulsivă. Fața ei părea congestionată ca de-un guturai, era tumefiată de lacrimile tăinuite. Și, pe deasupra, nu scoate o vorbă.

— Poftim — mi-am spus — acum mă urăște. Poate că și pune ceva la cale în sinea ei. Pentru că, drept să spun, nu se întîmpla pentru prima oară că alungam din preajma ei niște domni dubioși. De pildă, chiar înaintea incendiului meu, alungasem un isteț fercheș, profesor de desen, care tocmai se pregătea să se facă regizor de cinema. Asta nu fusese însă o treabă prea serioasă. Odată ce i-a fost de ajuns să-i arăt cum rup în două cu mîna goală un pachet de cărți de joc, apoi îndată, cu prilejul unei excursii, o potcoavă de cal, în așa fel încît nici nu îmi sprijineam cotul... a doua zi dimineață flăcăuașul se și evaporase. Unui medic primar, specialist al căilor respiratorii, i-a fost de ajuns să-i arăt, spre a-l distra, mușchii antebrațului, invitîndu-l să-și scape fără teamă scalpelul sau cuțitul de buzunar pe ei, de unde îndată alunecă, nu-i așa ? (A și alunecat, zău așa.) — Adevărat că i-am povestit, de bun-rămas, cum i-a fost ruptă falca unui matelot metis cînd, odată, mîna mea s-a rătăcit prin apropiere... neghiobii ! Ca și cum slăbiciunea n-ar fi, în asemenea cazuri, la fel de periculoasă ca și puterea ! Atîta doar că pe ăștia îi trec sudorile pînă și la cea mai palidă amenințare.

Sînt totuși obligat să constat că, în legătură cu acești doi domni, nevastă-mea n-a manifestat nici un regret. De astă dată însă, da, era acum tare distrusă. În ce mă privește, îi simțeam de asemenea ura, deoarece ea radia din ochii și din fețișoara ei încinsă. Din fiecare gest. Îl

iubise, aşadar, pe filfizonul ăsta, fără doar şi poate — lucrul acesta ieşi astfel la iveală.

De ce oare o fi iubind o femeiuşcă minunată ca ea o asemenea lichea ? — mă frămîntam eu în cîte o noapte. Ideea-i caraghioasă, recunosc, ca ambiţiile cuiva să se extindă pînă şi asupra iubitului neveste-si. Ce să faci însă dacă aşa e inima omenească ? ! Inima omului este tristă. Şi eu nu mai pridideam să mă întristez din pricina vieţii, după cum nu pridideam s-o admir. Nebunia şi frumuseţea ei.

Fiindcă, de pildă, aici nu ajută nici tînguirea, nici înţelepciunea. Anume, că bărbaţi eminenţi devin saltimbancii unor femeiuşti capricioase, ai unor chelneriţe şi balerine, după cum e îndeobşte cunoscut. Cu toate acestea, omul îşi spune : — dacă femeia asta ar iubi un profesor de o oarecare valoare sau un bărbat cu un sublim intelect, şi asta ar fi amar, însă am putea cel puţin înţelege. Dar ce-o fi iubind la un crupier de nimica ? (Deoarece descoperisem că domnul Dedin fusese nu demult şi crupier, ba pe deasupra într-un club destul de deocheat.)

Cu toate acestea, o compătimeam, trebuie să constat, odată ce este adevărat. Dealtfel : de ce n-ai putea compătimi o femeie bolnavă de dragoste ? Şi, pe urmă, era atît de fragilă, abia se ţinea pe picioare. Parcă întinerise : devenise copilăroasă, fricoasă, iar pe mine mă durea inima şi din această pricină, că nu mai e impertinentă ca înainte. Am pomenit, pare-se, că locuiam în apropierea unei pieţi spaţioase, nevestei mele i-a fost întotdeauna drag cerul larg şi o panoramă în faţă. Citea, blîndă şi cufundată în sine, pînă seara, iar în asfinţit se ridica şi contempla îndelung peisajul. În asemenea clipe era ca un fel de trandafir care mai îmboboceşte, dar peste care s-a şi abătut suflul nimicniciei. Oare eu să fi fost această pacoste ? mă întrebam mîhnit. Ce-aş putea să fac ?

În asemenea împrejurări sosea ceasul meu, „clipele mele de vraci", cum le-am spus ulterior, cînd eram silit să recurg la puterile imaginaţiei. Mă apropiam de ea şi o ajutam să se ridice din pat. O ajutam să-şi pună capotul, o luam de braţ şi o călăuzeam prin cameră, de parcă ne-am fi plimbat într-o grădină desprimăvărată. (Era bine, cald la noi în casă, iar afară se desprimăvăra într-adevăr.)

— Privește păsările acestea minunate, pe pajiște, lacul scînteind albastru, privește norii... — Într-un cuvînt, începusem să-i răsfăț sufletul, întotdeauna cu ceea ce nu există. Deoarece știam, vai, știam bine că asta ne place mai mult decît realitatea. — Privește luna, luna pribegește împreună cu tine — îi spuneam, și altele asemănătoare. Fraze de basm. (Aveam pe vremea aceea, în salon, un ceasornic vechi și mare, cu cadranul bombat, care sclipea deasupra noastră în penumbră.) Abia atunci, în sfîrșit, surîse îndurerată. Mă întreabă : — Asta este luna ? — La care eu : — Oare nu știai ? — Și am îmbrățișat-o ușor.

Ea mă privi cu mirare și izbucni în plîns.

Se pare că o iubeam.

Patru ani de muncă — mă gîndeam — patru sau cinci, pe urmă ne liniștim. Are să urmeze liniștea. Căci trebuie să urmeze și ea odată...

I-am scris lui Alexander Kodor o scrisoare amănunțită. Din nou lui. Nici măcar n-am încercat să mă scot basma curată din accidentul meu — știam acum cum să le vorbesc altora despre el. Chiar dacă nu mă înfățișam ca un erou, încercam oricum să mimez demnitatea. I-am scris că salvarea navei a fost o faptă ieșită din comun, că sînt mîndru de ea, și alte asemenea fraze — și, cu toate acestea, care este rezultatul ? Am rămas iar fără slujbă.

Kodor nu iubea omenirea, nici legăturile de familie, ura sporul de populație, ba chiar și căsătoria. Obișnuia să spună :

— Decît să fiu închis cu cineva într-o casă, mai bine îmi scot toți dinții din gură.

I-am scris așadar : „Alexander, la timpul său eu nu ți-am ascultat sfatul și m-am însurat. Acum, însă, îți dau dreptate. Odată ce o asemenea încercare înseamnă pericol de moarte.“ — Mi-am îngăduit atîta sinceritate, fiindcă îi simțisem nevoia. Apoi am continuat : „Și din această cauză mi-e grea viața, pentru că un om singur trăiește chiar din nimic, acceptă orice, eu însă sînt legat“. — Adică să facă tot ce poate și să m-ajute să fiu angajat de una din societățile mai sus-pomenite, iar dacă socotește că e nevoie, mă duc și la Londra, în vederea soluționării efective a chestiunii. Am mai scris o scrisoare la Marsilia, unui anume domn Saviro, care îmi arăta de asemenea bunăvoință, fiind și el un om bine înțolit.

Lucrurile s-au petrecut în salon, într-o duminică după-amiază, devreme. Ședeam la birouașul nevestei mele și, după ce mi-am adunat gîndurile, după ce-mi isprăvisem și corespondența, am pus mîna pe o carte oarecare, aflată la îndemînă, și-am prins s-o răsfoiesc. Mărturisesc că nu prea mai știu citi. Meditînd fără astîmpăr, preocupat de mine însumi, citesc la mijloc o frază-două, apoi din nou alta, undeva, la nimereală, iar dacă ele mi-au plăcut, o iau iarăși, eventual, de la capăt.

Așa am făcut și de astă dată. Îmi aduc și azi încă aminte de titlul cărții : „Romanul unui om pașnic" — un titlu cît se poate de promițător. Era vorba pe deasupra în ea de un bătrîn și simpatic păsărar, un bătrînel șiret și migălos... Fusesem și eu păsărar cîndva, ca școlar, astfel că mă interesa în cel mai înalt grad. Mi s-a părut a fi o carte cu efecte comice și totodată crudă, m-a și furat în întregime. Deodată aud niște gemete în spatele meu.

În ușă se află nevastă-mea gîfîie, tușește, obrajii îi ard. Halatul de baie i-e deschis în față, de parcă doar adineauri ar fi ieșit din vană.

— Doamne, ce s-a întîmplat ?

Îi curg lacrimile, e ciufulită și se clatină.

— Mor, mor — bîlbîie ea și se prăbușește pe pieptul meu. Era fierbinte, cum nu ești decît în somn. N-am mai iscodit-o ce anume are, nici nu i-am pus întrebări, fiindcă știu bine de ce e capabilă imaginația omului.

Un singur lucru m-am întrebat, pentru a nu știu cîta oară : oare să însemne numai suferință faptul că e nevoită să trăiască acolo, împreună cu mine ?

*

Țin să arăt că nevastă-mea era o făptură mică de statură, pirpirie chiar, iar eu iubeam și asta la ea, încît mă pomeneam uneori, chiar în timpul serviciului, că la ea mă gîndesc, la cît este de mititică. Și m-apuca rîsul la acest gînd. Dacă mi s-ar năzări, aș face-o să danseze pe palma mea.

Îmi amintesc adeseori, în legătură cu aceasta, și de o scenă neînsemnată. Nici cel puțin scenă propriu-zisă, fiindcă totul n-a fost decît o remarcă, făcută despre noi doi de un andaluz.

S-a întîmplat în Spania, mergeam undeva cu trăsura (asta era încă la începutul căsniciei noastre, venise să mă întîmpine, odată cînd drumul meu trecea pe acolo), fusesem reţinuţi din cauza unei procesiuni pe străzile oraşului, o procesiune cu prapuri, flori şi tămîie —, iar flăcăul stătea acolo, în faţa trăsurii noastre, cu pălăria lui neagră şi în vesta-i înflorată, uitîndu-se la noi, gata să ne înghită din ochi.

— Ce-o fi făcînd matahala asta de om cu o femeie atît de mărunţică ? — îşi întrebă el însoţitorul. — O rupe în bucăţele ?

Iată ce întrebase afurisitul de el în sfînta procesiune şi, pe deasupra, mai şi rîse.

Trebuia s-o fi văzut pe nevastă-mea cum s-a amuzat.

— Ah, obraznicii, auzi ce spune puştiul ăsta ?

Se făcuse toată o vîlvătaie aproape, iar în ochi i se ivise ceva... Poate expresia a ceea ce ştia doar ea.

— Ah, obraznicii — făcu ea şi mai tîrziu, lipindu-şi faţa fierbinte de mîna mea. Apoi, îmbujorîndu-se : — Nimeni nu ştie cum eşti tu. În afara mea.

Iată despre ce voiam să vorbesc. Că nu era atunci indiferentă faţă de mine, de asta sînt sigur. Lucrul acesta se simte. Ba, tocmai scena aceasta : obişnuiam să evoc lucirea ochilor şi dogoarea feţei ei, de cîte ori eram năpădit de întrebarea dacă o fi existînd cumva, în imaginaţia ei, vreun interes faţă de persoana mea.

Mă gîndeam acum şi la asta. Din această pricină n-am spus nimic, oricît de nefericită părea, cînd a intrat la mine în halatul ei. N-am întrebat-o nimic, n-am privit-o în ochi şi nu i-am iscodit tainele. Dintr-o altă pricină, de asemenea. Niciodată nu mi-au plăcut marile răfuieli şi nici mărturisirile definitive.

— Dacă ţii, am să fiu şi mai sincer cu tine — îmi spusese cîndva, la cursuri, un coleg cu sîngele iute.

Dar eu îi răspunsesem, încă de pe atunci :

— Inutil. Să nu fim chiar atît de sinceri unul cu altul.

Şi azi mai sînt de aceeaşi părere. Căci, ce rost are ? Odată ce nici unul nu are ce face cu adevărul altuia, fiecare îl susţine şi pe mai departe pe-al său, în acest fel înaintînd apoi paralel înspre nimic.

Or, nu ăsta ar fi cel mai mare necaz. Pentru că, între timp, cuvîntul acela e repede scăpat... Şi sînt cuvinte fatale, ştim, fără să fie cel puţin adevărate. Sau nu în

întregime adevărate. Pentru că, de îndată ce-i scapă din gură că nu mă iubeşte sau că nu poate trăi alături de mine, totul e pecetluit, căci mai poate ea să revoce a doua zi ceva ? Adică, depinde de forme. — Îl urăsc — poate ca şi asta să conţină un adevăr. În schimb, dacă iau mărturie nopţile din Granada, atunci nu ne rezumam doar la asta. Şi, în acest caz, merită să fii totuşi prudent.

Dealtminteri, unde sînt doi oameni care să se potrivească perfect, cine e în stare să-mi arate astfel de fericiţi ? Omul trebuie să îndure multe, întotdeauna şi pretutindeni pe lume, iată adevărul.

Am preferat deci să tac. M-am purtat în aşa fel, încît să nu fie nevoită să vorbească. M-am străduit mai degrabă s-o potolesc, decît s-o stîrnesc. — Nefericirea omului sălăşluieşte în gît — spun bătrînii mateloţi şi, de îndată ce unul se tulbură la cap, se năpustesc asupra vinelor de la gîtul lui. Aşa şi eu. Căci asupra sufletului bolnav poţi exercita un efect minunat cu practici mărunte, cu esenţe, cu împrospătarea muşchilor şi, îndeosebi, muşchii de la gît au în această privinţă un rol însemnat, le dau dreptate mateloţilor.

Fireşte, s-a apucat să se smiorcăie nitel. Dar totodată şi surîse. Or, noi ştim că e foarte frumos cînd o femeie tînără surîde printre lacrimi. E ca şi cum razele soarelui ar străbate o perdea de ploaie. Eram fericit chiar, tocmai atunci. Astfel de întorsături ia, uneori, viaţa.

— Socoteşte că s-a refugiat la pieptul tău în necazul ei — m-am gîndit.

Întîmplător era şi duminecă, fata nu era nici ea acasă, ceea ce de asemenea mi-a fost pe plac : un fel de plutire în afara vieţii. Odată ce asta aşa era. Am umplut bine soba, apoi am intrat în cămară după ceva de-ale gurii. Fiindcă dorea să mănînce. Apoi am mîncat tolăniţi, de parc-am fi fost în excursie. Nici lumina n-am aprins-o, las' să ne cuprindă întunericul. Şi-atunci, m-am apucat iar să-i povestesc.

Despre ce anume ? Despre toate cîte îmi treceau prin minte. Despre ce ţi-e dat să întîlneşti în drumurile tale. Şi despre setea care îl mînă pe tînăr să se convingă dacă există cu adevărat fericire pe acest pămînt. Căci pe tineri asta îi interesează, în primul rînd. Şi ce anume s-ascunde pe fundul colibelor în care arde opaiţul, după ce s-a potolit colcăiala de vis a luminii solare, cînd rever-

beraţiile zilei se sting pe pereţi, iar el se află în noaptea rece a tropicelor şi ar vrea să ştie cine sînt zurbagiii care voiau parcă să înfulece peste zi soarele de pe cer. Şi, oare, ce gînduri le mişună prin cap cînd se lasă noaptea asupra lor, iar luna meridională îşi aruncă razele în oalele lor.

— Asta s-a întîmplat pe vremea cînd ajunsesem în Selangor — îi povesteam neveste-mi — şi prin alte regiuni locuite de malaiezi. Greu aş izbuti să descriu ce minunat mi-a fost traiul acolo. Mai văzusem eu destui leneşi, dar unii în stare să savureze în acest fel trîndăvia, niciodată încă. Ăştia se pricepeau într-adevăr. Aşa cum ştiu ei să se tolănească, să-şi dezmorţească încheieturile şi să piardă vremea sau să mestece tabac la umbră — ce să zic ? cu un zîmbet perpetuu în ochi, ca şi cînd ar fi mereu năuci, într-o necurmată euforie... De fapt, îşi sorb viaţa, aşa cum se soarbe un vin uşor. În ce mă priveşte, eram şi pe vremea aceea muncit din greu, ca în toate celelalte perioade ale vieţii mele. Aveam aşadar impresia că ajunsesem în insula fericiţilor.

Pînă cînd apoi afli despre ei şi altele. — Fericirea nu poate fi porţionată — mi-a spus odată una din odraslele lor princiare. Făcuse studii la Paris şi Londra, ştia fireşte şi olandeza — dealtminteri, observă-i şi cînd turbează de mînie, cum îi cuprinde atunci această furie la repezeală, şi cu ce iuţeală scot cuţitul de la brîu... — a declarat această lividă progenitură a sultanilor, dealtminteri medic şi profesor universitar la Facultatea de medicină din Soerebaia.

— Viaţa este luptă — îmi spunea acel senior oriental. Şi rîdea cu răceală. Mi-a povestit apoi mărunte întîmplări despre ei ca, în sfîrşit, să văd mai limpede ceea ce, din depărtare, ţi se înfăţişează aşa de minunat, încît pare să fie o grădină a paradisului. Cîte se mai întîmplă şi acolo sub aparenţe — îmi vorbea de dispariţii şi de pelerini —, nici nu mai ştiu bine. Ceea ce importă este că îmi explica puterea de-a dreptul diabolică a bunicelor şi mă îndemna să-ncerc să judec după acest amănunt ce poate însemna viaţa cînd este lăsată pe mîna femeilor. Dealtfel, femeile lor sînt scunde, iar bunicele de-a dreptul pirpirii şi stafidite, însă cu atît mai viguroase şi mai neclintit, ca nişte munţi. Să încerc, aşadar, să-mi imaginez cîte se distrug în felul acesta, cum li se ofileşte din cauza asta tinereţea,

cei mai frumoşi ani. Fiindcă sînt distraţi, nu poţi discuta cu ei despre nimic, odată ce nu-i interesează altceva decît fiorinii olandezi... Cînd, apoi, zarva din jurul lor e prea mare din pricina acestor fiorini, îşi pun foarte solemn *şaddarul* de sărbătoare — lasă totul baltă, familia vraişte, şi pornesc la Mecca să sărute piatra.

— Eu îţi spun acum matale acelaşi lucru — am schimbat vorba. — Îţi poţi da seama şi din asta : viaţa este luptă, pretutindeni e la fel, zadarnic ai căuta oameni fericiţi pe acest pămînt.

Intenţionat îi îndrumam atenţia spre aceste lucruri. Odată ce mă gîndeam că sînt unii care îşi închipuie că numai ei sînt nefericiţi. Toată lumea se tăvăleşte în plăceri, numai bolta de deasupra lor e întunecată de nori.

— Sau gîndeşte-te la viaţa mea — am continuat eu zîmbind. — La urma urmei, nu sînt nici eu decît un om şi nu mi-am închipuit decît ceea ce îşi închipuie toţi, anume că am şi eu dreptul la ceva.

Ba i-am vorbit pînă şi de mine atunci, ceea ce de altminteri nu mi-e în fire.

Despre eforturile şi munca mea, în cele din urmă, despre lumea ciudată şi de neînţeles din care mă trag. Aşadar despre familia mea, căreia îi plăcea de asemenea să îmbrace şaddarul, adică să se facă nevăzuţi cîte unul, de îndată ce aerul se învîrtoşa sau careva se sătura pînă peste cap de anturajul său. Şi ai cărei membri erau la fel de distraţi, însă nu toţi — nici măcar nu ascultau ce li se spunea. Mamei, bunăoară, nu-i plăcea decît să gătească şi să cînte la pian, nu avea decît aceste două pasiuni, în schimb, tata nu prea suferea dulcegăriile, a turnat, aşadar, în pian, într-o seară, o jumătate cană de apă. Pentru că el voia să gîndească — oare cu ce şi-o fi spart atîta capul ziua întreagă ? Bănuiesc că nu şi-l spărgea cu nimic, cel mult cu vreun aparat fotografic, sau cu o vînătoare de demult, sau dacă avuseseră dreptate ţarii Rusiei. Dacă adăugăm la asta şi un frate ieşit din comun, care nu se sinchisea de nimic din toate acestea, ci îşi savura plăcerile alese, buzunarele îi zornăiau mereu de bani, bani de origine dubioasă, după cum şi capul îi era plin neîntrerupt de afaceri misterioase — dacă eşti capabil să-ţi imaginezi toate acestea, atunci poate că ai să mă crezi c-am părăsit lumea aceea în aşa fel că nu mai vreau să mă întorc niciodată.

Aşa i-am povestit toate acestea. Îmi spuneam : De ce să nu afle şi despre asta ceva ? Pentru că s-ar putea să-i dea astfel prin minte că ar avea ceva de făcut sau vreo menire alături de mine, dacă ar voi cu tot dinadinsul.

Deodată, am încetat brusc povestirea mea şi i-am spus :

— Să-mi povesteşti acum şi dumneata ceva !

— Oh, eu nu am nimic de povestit — răspunse ea.

— Nu ai ? În ordine. În acest caz, însă, ce să facem ?

— Spune-mi, ce te-a apucat ? — am zis pe neaşteptate.

Fiindcă mi se urcase puţin sîngele la cap. Al naibii să fie ! Păi degeaba-mi bat gura, îmi desferec sufletul, ea nu-mi răspunde defel ?

La care se hotăreşte, totuşi, şi, într-o mare mijire de lumină, îmi arată ceva.

— Am vrut să înghit asta — spune ea cu degajare, şi rîde.

— Asta ce mai e ? — o întreb.

— Un amestec — răspunde ea uşuratic. Şi iar se culcă.

L-am gustat, era un lichid amar, rău, l-am şi vărsat îndată. Aşadar, am aflat că, în timp ce făcea baie, a vrut să se otrăvească. N-a avut însă curajul s-o facă.

— Şi de ce-ai vrut să te otrăveşti ?

Tăcere profundă.

— Cît eşti de ciudată, taci mereu. Ei bine, fie — am continuat mai apoi — să nu spui nimic dacă nu vrei. Nici în acest caz eu n-am să te constrîng. Vreau să răspund însă şi la tăcerea asta nesfîrşită. De ce n-ai putea să trăieşti alături de mine ? — am întrebat-o.

Adevărat că mi-a răbufnit puternic inima, odată ce acesta-i tărîmul de care am vorbit. Tărîmul ultimelor hotare. Numai că aici nu-ţi mai dă mîna să faci pe deşteptul. Pentru că, în caz că nu am asupra ei nici o influenţă...

— N-am să încerc să te abat de la nimic — astfel am început. — În schimb, chiar orice nu este cu putinţă, fiindcă lucrurile au o limită. Să trăieşti aici şi să fii cu gîndurile la un altul, nu se poate.

Toate acestea deschis, fără nici un ocol. Mă plictisisem de metafore şi aluzii — ajunge ! Să vorbim, în sfîrşit, aşa cum o vrea şi Dumnezeu.

— Dacă doreşti cumva absurdităţi, şi eu sînt în stare de ele. Te întreţin, împreună cu cavalerul dumitale. Nici măcar nu eşti silită să locuieşti aici, cu mine. Ei, cum îţi place ? Aici voiai să ajungi, iubito ?

Tăcere profundă.

— Căci mișună împrejurul acestei chestiuni gînduri minunate, o știu și eu. De ce n-ar putea să simtă sau să gîndească o femeie tot ce dorește ? N-am dreptate ? O femeie minunată ? Ce-are a face cu asta un alt bărbat, fie chiar soțul ei ? Numai pentru că o întreține ? Ce concepție meschină, nu-i așa ? Putem merge însă și mai departe, dacă dorești. Dragoste cu sila nu se face, asta se știe. Îmi pot și eu da seama de atîta lucru. Sau este, sau nu este în inima cuiva, așa ne învață și filozofia. Iar dacă în inima dumitale nu este nici o înclinație pentru mine, să mi-o spui. Pentru că atunci îți las calea liberă.

Pînă și asta am spus-o. Fie ce-o fi. Căci trebuie să rezolv odată și-odată această problemă.

— Sau plec eu, odată ce și eu pot pleca, întocmai ca odinioară, de acasă.

Nici măcar n-a tresărit prin întuneric.

— Cît privește tînărul acela, e un derbedeu, draga mea, așa să știi — am trecut calm la subiect.

I-am relatat totul, că mi-a sugerat să plecăm la Londra. C-ar vrea să scape de ea, și restul, în întregime.

— Așa stau lucrurile — am urmat. — Ți le spun ca să fii lămurită. Dumneata nu ești iubită acolo. Să nu-mi răspunzi nimic. M-am convins eu însumi că nu ești iubită. Oare, nu ți-e mai bine acolo unde ești iubită ? La asta să te gîndești. La urma urmei, n-ai de ce să mori, doar pentru că trăiești cu cineva care te iubește. Să fie ăsta un necaz așa de mare ? De ce n-ai putea să trăiești, așadar, cu mine ? — am pus din nou întrebarea.

După care n-am mai spus nimic.

— Să n-aprind lumina ? — am întrebat-o mai tîrziu.

— Vai, nu — răspunse ea speriată.

*

Este foarte bine așa, mi-am spus, încercînd să mă conving că mai sînt încă liniștit.

— Nu-i nici un necaz, deocamdată. — Și fluieram de zor.

Dealtfel, atenția mea se îndreptase în altă parte. Mă întrebam dacă nu are cumva femeia asta o problemă secretă, despre care n-am aflat, vreo taină ? N-o fi jucînd oare cărți ? De unde, apoi, stările ei de melancolie,

poate fiindcă e înglodată eventual în datorii pînă peste cap şi nu are curajul de a-mi spune, iar eu răstălmăcesc lucrurile ?

Pentru că obişnuia să remarce uneori : — N-am bani. Şi că ar mai fi dorit să adauge ceva, se vedea cît de colo.

Pe lîngă asta, s-a întîmplat în acea vreme ca ea să mă anunţe că iar i se furaseră trei mii de franci din buzunar. Din nou o istorioară cu pungaşi. Îi pierduse sau i se furaseră, ea credea mai degrabă că i se furaseră. (Variaţiuni.) Îşi scosese undeva mănuşile şi bănuia că, în timp ce şi le scotea, şi aşa mai departe. Totul nu era decît născocire. Ia să cercetăm şi de astă dată care este adevărul.

Nu atît din cauza sumei, însă pe ce-o fi cheltuind ea banii ? Căci cheltuia cu nemiluita. Cel puţin faţă de posibilităţile mele. Cheltuia cu neobrăzare.

Adevărat că începuse să-mi spună ceva despre nişte rate, o ascultam doar cu jumătate de ureche cum o potcovesc voiajorii comerciali cu de toate. În timp ce gătea şi păzea cratiţele, aceştia îi stăteau pe cap şi nu era chip să scape de ei. Îmi aduc aminte că pomenise ceva de contul pe care îl avea de pe urma cărţilor cumpărate, cică ar fi avut cu el de furcă.

Ia să-i vedem cărţile ! Adică, mai întîi să vorbim despre cărţile ei, ar fi şi timpul. Nevastă-mea era o femeie cultă, o persoană distinsă, iubea nemărginit literatura şi filozofia, ba chiar şi chestiile metafizice, cu puţină cochetărie, firește, odată ce nu credea în ele, dar le gustase totuşi. Cumpărase pe vremea aceea de toate, opere vechi şi rare, reviste, naiba ştie la ce bun. Odată ce sînt pe lume şi biblioteci de împrumut. Ei, însă, nu-i plăceau cărţile trecute prin alte mîini, era năzuroasă. Am lăsat-o în pace şi nu m-am amestecat.

Căci nu luam parte la lecturile ei, şi nici nu se putea. Ca să citeşti este nevoie de tot sufletul, or eu nu aveam nici calmul şi nici timpul necesare pentru această îndeletnicire. Cel mult dacă mă uitam la titlul cîte unei cărţi.

— Ce fel de cărţi sînt astea ? — o luam uneori peste picior, în maniera celor inculţi, care vor să-şi demonstreze superioritatea tocmai pe tărîmul unde nu se pricep defel. Fiindcă erau între ele de astea : „Despre sentimente“, sau : „Istoria gîndirii“ şi altele asemănătoare. Căci o pasiona nemaipomenit psihologia.

— Ce fel de cărți sînt astea ? — făceam eu în cîte o zi, prefăcîndu-mă și mai ignorant. — Spune-mi sincer, te interesează ele cu adevărat ?

— Cum să nu mă intereseze — răspundea ea. — Mă interesează nespus. M-au interesat întotdeauna granițele limită ale naturii. — Mai zi ceva dacă poți !

Ce să fi făcut ? I-am așezat deci cărțile în raft. Din ziua aceea nici n-am mai vorbit altfel unul cu altul. Dacă o întrebam ce citește, răspundea :

— Lucruri superioare.

— De ce citești întotdeauna lucruri superioare ?

— Pentru că am înclinație pentru ele.

— Pentru cîte altele nu ai înclinații, făptură stranie ?

— Asta n-ai s-o afli. Doar n-am să-ți leg toate de nas ! Știi, dealtfel, destule despre mine.

Și tot așa. Adică nici măcar în asemenea lucruri nu-mi era permis să mă orientez. Așadar, cea mai bună parte a vieții ei se pierdea în ceață.

Toate acestea sînt dealtfel fără prea mare importanță. Le pomenesc doar spre a putea pune și eu întrebarea : în ce fel se potrivește minciuna cu aceste lucruri superioare ? Incertitudinea și manevrele suspecte că i s-ar fi furat trei mii de franci, în timp ce-și scotea mănușile, cu „Educația sufletului" și „Teoria conștiinței" ? Dealtfel, mințea de-n-gheață apele, fără nici o sfială, și permanent.

Dacă spunea că merge undeva, nu acolo se ducea, cînd spunea că nu are țigări, cu siguranță că avea. De neînțeles. Fiindcă ce rost au în acest caz tertipurile ? Ba chiar că ea ar fi, probabil, fiica unui maior turc — pînă și asta a fost în stare s-o pretindă într-o zi, în fața mea.

— Ce-ai spus ? Cine ești dumneata ? — am întrebat-o.

O văd tolănită pe sofa, cu ochii pierduți în gol. Probabil că visa cu ochii deschiși, or asta îmi era cu totul străin și-mi mai este și azi încă. Odată ce avea în sînge romantismul sau cum să-l numesc ? Să fie asta copilărie ?

Abia acum îmi dau seama că s-ar fi cuvenit să vorbesc și despre asta, încă din capitolul precedent. Odată ce era, oricum, ciudat că nu răspundea nimic la cele mai arzătoare întrebări ale vieții — nici o iotă. Iar eu o lăsam. De ce o lăsam ? Fiindcă tot nu i-am dat niciodată crezare sau, cel puțin, nu în întregime. Căci niciodată nu izbutisem să mă debarasez de senzația unei oarecari prefăcătorii teatrale, tocmai de asta, din pricina fanteziilor ei. Refuzam

să cred pînă și ceea ce vedeam cu ochii mei, căci dacă și asta nu este decît joacă și simplă închipuire, anume că ea a avut de gînd să înghită ceva atunci cînd se cufunda în tăcere : dacă vrea doar să mă tortureze, purtîndu-se ca și cum nu m-ar iubi sau ar iubi pe un altul, încît nu răspunde la nici o întrebare ?

De fapt, ce fel de îndrăzneală să fie asta ? Și ce obrăznicie ! Să serveşti din nou acelaşi lucru, o nouă peripeție cu pungaşi, și ce pricepere denotă. Fiindcă, dacă acelaşi lucru i se mai întîmplă o dată, atunci și primul caz a fost adevărat.

Atîta doar că n-a fost adevărat nici primul, nici al doilea. Și mi-am pus în gînd să-i dau de capăt, cel puțin celor trei mii de franci. Oare ce se ascunde îndărătul lor ? Cărți de joc ? Alergări de cai ? Pînă și cocaina mi-a venit în minte. I-am cercetat, aşadar, înainte de toate, cărțile, cele mai nou sosite, și toaletele, dacă nu are cumva vreo blană sau rochie de seară, care să depăşească limitele — dar nimic n-a ieşit la iveală. Cît priveşte jocul de cărți, habar n-avea de el, despre acest lucru m-am convins în mai multe rînduri. Tocmai atunci m-am apucat din nou s-o învăț jocul *Trente-et-quarante,* ca și jocul marinăresc denumit *meine-deine.*

— Ia asta, este al dumitale — îi spuneam, fiindcă era cu gîndurile aiurea.

— Da, da — făcea, și căsca.

Aici, aşadar, nu aveam ce să mai caut, ia să vedem în altă parte. Am intrat într-una din zile în bucătărie, unde gătea o făptură grasă și binecuvîntată, camerista noastră căreia îi spuneam Marie Äubchen. (Aşa îi spuneam, deoarece îndată ce zărea un copil, exclama : „Äubchen, Äubchen", adică boneţică — cuvîntul acesta german îl adusese cu ea de pe undeva.) Îndată i-am pus întrebarea de rigoare, dar cu metoda inversă celei ce se obişnuieşte în asemenea ocazii.

— Nu-i aşa, Marie, — am spus — că iarna trecută am cheltuit prea mult cu lumina electrică, adineauri am făcut socoteala, cum este cu putință ?

— Madame citeşte toată noaptea, este firesc să se consume curent.

— Aşadar, citeşte mereu ?

— Mereu.

— Şi, oare, stă mereu acasă ? — am exclamat. — De ce o laşi, cînd ţi-a fost dată în grijă ? De ce n-o trimiţi să se distreze, i se ofileşte ca mîine viaţa, i se isprăveşte tinereţea... — am ocărît-o în orice caz.

Surîsul Mariei era curat şi sincer.

— Iese rar din casă — făcu ea posomorîtă. — Odată ce nu are chef.

— Rar, rar, nici asta n-ar fi prea mare necaz, însă şi atunci, unde se duce ? Cel puţin între nişte oameni simpatici, nu cumva ştii, Marie ?

Marie îşi umezi degetul la buze, apoi pipăi fierul de călcat.

— Unde se duce ? — făcu ea. — Unde ? Între nişte nătărăi. — Şi prinse să-i enumere : îi spune uneori că se duce ba aici, ba dincolo, ba la familia Lagrange sau la doamna Pigal... — oare nu-s cu toţii nişte nătărăi ?

— Cel puţin în comparaţie cu doamna noastră, odată ce nici unul nu-i de dînsa — remarcă această binecuvîntată mulgătoare. Şi continuă să calce vîrtos, recăzînd în blagoslovita ei blîndeţe.

— Se înţelege că nu sînt de ea — am confirmat şi eu. — Tocmai ăsta este necazul. Dar la noi ? La noi nu vine niciodată nimenea ? Femei, societate, petreceri nu se fac niciodată la noi ?

— Nu prea, mon colonel, — răspunse fata, care îmi atribuia în mod curent titlul de colonel, în zadar o lămurisem că nu sînt. — La noi vin următorii : Madame Casa, dar foarte rar. (Asta era o olandeză, care se măritase cu un om bogat, dar scăpătase.) Madame Lagrange (o femeie foarte evlavioasă, pe vremea aceea nu aveam încă nici o obiecţiune împotriva ei.) Şi, uneori, domnişoara Sanchi — încheie Marie.

Eram nevoit să recunosc : toate erau, într-adevăr, nişte muieri toante.

— Aşa, aşa, dar bărbaţi ?

Luă îndată o poziţie de apărare.

— Cum adică bărbaţi ? — şi astea rostite fără vreun strop de blîndeţe. Pînă şi faţa i se îmbujorase, ca un măr pîrguit, iar privirile i se întunecaseră.

Nu puteam să nu mă mir şi de asta. Oare nu e minunat felul cum îi vrăjeşte nevastă-mea pe toţi ? Pînă şi pe fata asta. O fată bătrînă, abotnică de dragoste şi invidioasă din fire, gata cu toate acestea să se arunce în

foc de dragul ei. Era indignată de-a binelea, fiindcă mă încumetasem să rostesc noţiunea de bărbaţi. Şi încă în legătură cu nevastă-mea !

În acest caz sînt, totuşi, nebun de legat ?

Şi, pe lîngă toate acestea, nu are nici o prietenă adevărată, nu este ciudat ? Dar ia să vedem pe îndelete, ce face cînd, timp de luni întregi, rămîne singură în aceste încăperi şi citeşte despre conştiinţă ? Nu e firesc, aşadar, ca, într-o bună zi, să se pomenească îndrăgostită mortal de primul venit ?

Odată ce nimeni şi nimic nu se află în preajma ei, decît acest Dedin.

De ce, oare, evit cuvîntul ? Nu-mi rămînea altceva decît să cred că pînă şi partea cea mai mare a banilor mei luase calea către buzunarul lui, şi nu doar cele trei mii de franci. Neavînd ăsta nici un unchi — fusese şi asta o născocire a neveste-mi, strînsă cu uşa, odată ce era silită să inventeze de toate, sărăcuţa : colea un unchi, aici nişte pungaşi. Nerozii copilăreşti ! Căci nu era ea nici vicleană, nici prefăcută, dimpotrivă, era cît se poate de credulă şi uşor de păcălit, pe toţi zeii, în ciuda tuturor uneltirilor ei. Acum, încercaţi să vă închipuiţi : o asemenea făptură fragilă, şi turmentată, întîlneşte la familia Pigal sau la alta (unde, cică, un fel de misticism spiritual păstra legătura dintre ei) — dacă într-o asemenea ambianţă şi în astfel de împrejurări îl întîlneşte pe vînătorul acela cu pleoapele obosite, care prinde să-i turuie ceasuri în şir, vorbeşte, explică, îi umple capul de cărţi, ba poate că o mai amăgeşte pînă şi cu cariera de actriţă — nu e firesc, aşadar, ca sacourile în carouri, pelerinele largi şi pălărioarele fudule să fie cumpărate din banii acestei nefericite ?

În curînd, însă, totul dispăru, toată această mîhnire se evaporă din inima mea. Pentru că nevastă-mea se însănătoşi. Într-o dimineaţă se trezi bine dispusă, de parcă cineva i-ar fi luat cu mîna toată supărarea, ca şi cum din nou ar fi învăţat să rîdă. Să se fi vindecat de dragostea ei cu adevărat ? Sau să fi avut efect asupra ei faptul că fusese abandonată, pentru că avusesem dreptate, tînărul fante îşi pierduse urma...

Ei, vezi — aş fi avut cheful să-i spun iar —, tot eu sînt cel ce rămîn neclintit lîngă tine, nu ? Orice s-ar întîmpla. — Ba, m-am amăgit pînă şi cu aceea că are să-şi dea singură seama, fiindcă unde mai e un altul care

să se ocupe de ea cît mă ocup eu ? Care să-i consacre viaţa toată, odată ce aproape nimic nu mă mai interesează pe pămînt.

Au urmat, într-adevăr, zile frumoase după asta. Zile semănînd cu lumina sleită a soarelui, însă frumoase. De fapt, ele au fost săptămînile noastre de miere, odată ce au fost mai frumoase chiar decît cele petrecute în Granada. Umblam în oraş după cumpărături. Asta a fost înainte de toate.

Deoarece ştiam ce mult îi place să facă cumpărături, am lăsat-o să risipească banii. Şi ce emoţionată era. Aproape să înnebunească de dorinţă.

Voia să ştie dacă îi dau voie încă şi asta sau ba ? Îşi dă ea seama că, de fapt, nu puteam cheltui prea mult, dar totuşi... — Era vorbă, de exemplu, de o mapă de birou din piele de şarpe. I se scurgeau ochii după ea.

— Este, oricum, frumoasă o astfel de mapă — am spus eu.

— De ce ? Îţi place chiar atît de mult ?

— Mie ? Îmi place nespus. Pe asta dealtfel o vreau eu — am adăugat şiret.

— Atunci, asta acum pentru tine, bine ? — îi veni în minte noua formulă.

— Prea bine — am zis eu.

Şi nu neg că pînă şi inima îmi rîdea. Căci fusese cîndva o copilă săracă, nici azi nu prea ştiu cum izbutise să se ridice de la starea de ţărancă la rangul de învăţătoare. N-avusese niciodată nimic. Fusese atît de săracă, încît şi azi îi mai scăpărau ochii de îndată ce zărea bomboane verzi.

Îi cumpăram de cîte ori puteam, întotdeauna din cele în culori cît mai vii, roşu şi verde-aprins.

— Priveşte, ochii drăcuşorilor ! îi spuneam.

În zadar se maturizase, odată ce tot se mai uita în sac. Şi păstra, de asemenea, ceva în zîmbet din vrăjile de odinioară. Cum să nu fi păstrat, ştiam doar bine. Odată ce nu uitase visele copilăriei.

De ce nu s-ar fi topit după lucrurile fine ? — Nu-i aşa că-i frumoasă ? — mă întreba însufleţită încă şi acasă. — Nu-i aşa că-i frumoasă ? (Era vorba de mapa de scris.)

— Fireşte că-i frumoasă — făceam eu. Apoi adăugam : — Nu e ciudat ? Spui la început : eşti frumoasă, apoi spui : te iubesc... — Îşi dădu îndată seama de unde bate vîntul.

— Un bărbat nu trebuie să fie frumos — răspunse ea mînioasă.

— Ba trebuie — am contrazis-o. Și am mîngîiat-o pe față.

Pe urmă am învățat-o să mănînce, fiindcă nu prea avea poftă. Prin magazine — gogoși fierbinți, prin bufete — raci minusculi, peștișori, pînă și în brutării o duceam, de dragul mirosului piinii calde, ba chiar și-n bucătăriile populare uneori, întotdeauna îmi plăcuseră. — Fiindcă e păcat să faci prea multe mofturi — i-am explicat — căci cine poate să știe unde se va simți bine ?

— Uită-te puțin colea — am strigat într-o ocazie — ce gălușcă duce ăsta la gură... — Și am arătat cu mîna înspre uriașul om albastru de pe firma unei taverne periferice, care se holba cu gura căscată către gălușca ce plutea în fața lui, încremenită în aer, unde avea să tot plutească în vecii vecilor. — Oare nu-i nefericit unul ca el ? — am strigat din nou. — Gălușca i se află în față, dar n-o poate ajunge niciodată !

— Oh — clătină și ea din cap. — Ce rău e să fii firmă ! — zise cu melancolie. — Vai, vino să intrăm repede — mă lua ea deodată de braț. — Sînt lihnită de foame.

Am intrat. Părea să fie cîrciuma unor muncitori străini. Am mîncat burtă cu sos de lămîie și, se înțelege, găluște, de asemenea din belșug. împreună cu altele multe, toate specialități. A fost minunat. Și un vin acrișor pe deasupra, încît ieșeau flăcări din ochii ei.

— Vezi ? — i-am spus eu. — Oare nu e și asta din cale-afară de minunat ? Nu ne costă nici zece franci, însă inima aproape că ți se încălzește și ea.

Într-adevăr, datorită mulțimii aceleia de mîncăruri sănătoase, parcă ar fi coborît asupra ei un duh. Era amețită, era dulce, în asemenea ocazii e nespus de fermecătoare. Își culca obrăjorul în palma mea, și îl lăsa acolo timp îndelungat. Se odihnea buimăcită pe mîna mea, cu ochii strălucitori, și de acolo clipea în sus, către mine. Îmi și săruta ușor palma.

Adevărat în schimb că, mai tîrziu, în timp ce băutura își făcea tot mai mult efectul, nu se putu stăpîni să nu schimbe totuși o privire abia perceptibilă cu un muncitor zvelt, înalt și tînăr, cînd acesta prinse să-și dezmorțească membrele și aruncă o ocheadă în direcția noastră. În

această privință, așadar, n-avea nimic de învățat, era suficient de dezinvoltă în privința plăcerilor vieții. Da. Însă ce puteam eu să fac ? Nu puteam să fac nimic.

După care, ochii ce începuseră să i se întunece străluciră și mai viu.

*

Și așa mai departe. Umblam prin împrejurimi, hoinăream în neștire. Coboram în locuri necunoscute. Începuse să se desprimăvăreze de-a binelea, repede și minunat, iar Franța și nevastă-mea au fost întotdeauna minunate primăvara.

Parcă niște raze de soare i s-ar fi lăsat pe ochii ei de cîte ori poposea în vreo grădină, cu pălăria ei provocătoare, cu umbreluța ei ușoară, iar rochia-i înspumată era acoperită toată de ducații soarelui, ba mai și rîdea de mine. Întotdeauna de mine.

— Cît ești de neîndemînatic, cît ești de neîndemînatic ! — rîdea cînd i-am oferit un buchet de trandafiri. — Cum este cu putință să ții cu atîta neîndemînare niște flori ? — Le strînse la piept cu atîta gingășie, ca și cum ar fi fost propriii săi copii.

— Se înțelege — am zis eu —, matale ți-e ușor, însă ce sînt eu de vină că sînt o matahală atît de slută, încît nu mi se potrivesc în mînă nici trandafirii, nici vreun alt lucru mai delicat, cel mult ceapa roșie sau copita vacii...

Încercam să născocesc ceva care s-o amuze, dar nu se amuza. Mă privi cu teamă. Ca una care mi-ar vrea binele și poate cunoaște chiar calea, însă nu îndrăznește să vorbească deschis. În cele din urmă spuse :

— Și ce pot eu să fac că sînt atît de rea ? — făcu ea încetișor, iar în ochi i se iviră lacrimi.

În ce mă privește, nu plîng niciodată, n-am fost crescut astfel (nu prea știu ce diavol împielițat le-a interzis bărbaților să plîngă) —, însă cînd am auzit asta, Dumnezeu știe ce m-a apucat ? ! A fost un acces de neînțeles, nici azi nu-mi pot da seama. M-a copleșit cu o putere sălbatică, de parcă ar fi voit să-mi smulgă inima din piept. Mă și sfiesc s-o povestesc. M-au podidit lacrimile.

Se afla acolo un gard de scînduri, dincolo de ea se vedeau niște cotețe și, mi-aduc precis aminte, grohăiau în ele porcii. Cu cît ei grohăiau mai tare, cu atît plîngeam

eu mai amar. Acest accident mi s-a întîmplat pe o potecă îngustă, denivelată, năpădită de iarbă.

Nevastă-mea stătea pe potecă și nu scotea o vorbă. Cred că plîngea înfundat și ea. cred asta fiindcă, atunci cînd m-am sculat de jos, trandafirii zăceau în iarbă, iar batista ei era udă leoarcă. O mai frămînta în mînă și o strîngea de buzele-i mute.

— Nu plînge, Jacques, — spuse ea într-un tîrziu.

Mai suspina. De astă dată, așadar, nu mai rîsese de mine. Ceea ce a fost de asemenea o diferență nemărginită pentru inima mea.

*

În aceeași perioadă de moliciune a mea a venit surpriza : am întîlnit-o, într-o seară, pe Miss Borton. (S-o numim așa, odată ce adevăratul ei nume nu-l pot destăinui : este domnișoara accea de pe vapor, care, în noaptea incendiului, m-a îmbrățișat în cele mai smintite clipe, declarînd că mă adoră.) Coboram dinspre Operă, fusesem să vedem programul, mă gîndeam să ne ducem o dată și la un spectacol — iar ea venea din direcția opusă, urca treptele Operei, în plină lumină, și trebuie să spun că era de-a dreptul superbă. Am recunoscut-o îndată. Ba mai mult, văzusem undeva un vechi tablou, pe mărunta Fecioară Maria, Fecioara-copilă, urcînd treptele unei biserici, dar cu cîtă trufie și grație — drept să spun, de tabloul acela îmi amintea domnișoara. Căci era toată numai tinerețe și abur. Purta o rochie de voal verzuie, cu o stea mare pe piept și o pălărie cu boruri largi pe cap, panglicată și unduitoare, care se clătina în cadența pașilor ei, de parc-ar fi voit să-i exprime singurătatea vagabondă și melodioasă. Cînd mă zări, abia izbuti să vorbească de uimită ce era.

— Căpitane, — făcu ea, cu privirile rătăcite, furată parcă de-un vis încărcat de lumină electrică — căpitane, dumneata la Paris ?

Nu știam ce să-i răspund fiindcă, după cele întîmplate, nu mă așteptam ca ea să mai dorească să stea de vorbă cu mine...

— Ce mai faci ? — am întrebat-o în încurcătura mea.

M-am interesat dacă s-a recreat după cele petrecute și altele tot atît de stupide.

Ea şi-a înfrînt însă tulburarea. S-a regăsit îndată. Cum să nu se simtă cum nu se poate mai bine odată ce ne întîlneşte, nu se duce acum la Operă, voia doar un bilet pentru mîine-seară, dar mai poate întîrzia — într-un cuvînt, i se dezlegase de-a binelea limba. Uitasem aproape s-o prezint nevestei mele.

Ea s-a apropiat însă de noi şi, aţintindu-şi cu o desăvîrşită siguranţă jăratecul privirilor asupra măruntei fiinţe de lîngă mine, o agrăi astfel :

— Sînteţi soţia căpitanului, nu-i aşa, *madame* ? — şi încă pe franţuzeşte.

Era atît de fermecătoare, încît Lizzy, care fusese întotdeauna o mare admiratoare a tot ce e frumos, se pierdu aproape în admiraţia ei. Avea şi de astă dată flori în mînă, tot un buchet de trandafiri, pe care i l-a dăruit întreg.

— Sînt ale dumitale, fiinţă adorabilă, — i-a spus.

S-au împrietenit îndată. S-au sărutat (ceea ce de la *missa* englezoaică un gest atît de spontan, nici azi nu înţeleg cum a fost cu putinţă), apoi s-au luat de braţ şi, fără să le mai pese de mine, au pornit-o în direcţia Avenue de l'Opera. M-am luat mulţumit pe urmele lor.

— Ah, Jacques, Jacques ! — exclamă după un oarecare timp nevastă-mea. — Unde eşti, Jacques ? Ştii, oare, că *miss* Borton te adoră ? — strigă ea în auzul trecătorilor, rîzînd fericită.

— Vai, ce vorbeşti ? — s-a întunecat domnişoara.

— Sînt de-a dreptul mîndră de tine — a adăugat nevastă-mea.

Am încercat, bineînţeles, să zîmbesc.

— Dealtminteri, de ce să n-o spun, odată ce este adevărat — se hotărî ulterior, *miss* Borton, rîzînd şi ea, ba luînd-o din nou de braţ.

— Nu e încîntătoare ? — vru să ştie nevastă-mea.

— E încîntătoare, în adevăr — i-am răspuns.

Mă încurcasem, pasămite, într-o situaţie destul de stupidă. Fiindcă ce să mă fac eu cu această glorie ? Nevastă-mea trepida toată de plăceri viclene.

— *Miss* Borton mă invidiază — mi-a şoptit, de pildă, de îndată ce-am luat o trăsură de piaţă, spre a petrece seara împreună.

Să i se fi părut chiar aşa de ciudat faptul că pot avea astfel de succese ? Sau o încînta chiar situaţia aceasta ?

— Nu face nimic — mi-am spus. — Cel puțin aude și de astea. Las' să audă cît sînt de adulat, și încă de o astfel de delicată floare irlandeză.

Căci, trebuie știut că despre aventura mea cu *miss* Borton nu pomenisem nimic în fața ei. Cu atît mai desăvîrșită trebuie să fi fost surpriza. Odată ce domnișoara se pare că i-a povestit îndată totul, nu numai incendiul, ci și celelalte incendii, după obiceiul firilor autoironice de a destăinui totul, căci au mai șușotit mult timp împreună, chiar și după cină, în timp ce eu discutam cu doi înalți funcționari, la o masă vecină, despre unele chestiuni ce mă priveau. (Îi întîlnisem întîmplător într-un local cu numele de Croissant, unde cinam.)

Că nevastă-mea fusese impresionată de cele aflate, mi-am putut da seama încă de acolo, din diferite detalii. Acasă, apoi, efectul acesta a luat forme cu totul neobișnuite.

Rămase pînă tîrziu lîngă mine, în noaptea aceea, ascultînd cu răbdare pronosticurile mele în afaceri. Începusem să-i explic situația mea : discuțiile purtate cu cei doi înalți funcționari și altele, amintind firește și posibilitatea serviciului la salvamar. Iar ea, culcîndu-și capul încîrlionțat pe pumnii mărunți, și-a încrețit pînă și fruntea, atîta silință își dădea ca să mă urmărească atentă... Într-adevăr, rostea de zor : da, da, o interesează nespus chestiunea, dar sufletul ei rătăcea cu toate acestea aiurea, asta se simțea cît de colo. Deodată apoi s-a înălțat din adîncuri, și pînă și fața i s-a înseninat, de parcă abia atunci și-ar fi dat seama de ceva.

— Iartă-mă, Jacques, mă gîndesc la ceva și trebuie să-ți spun pe loc gîndul meu.

Am surîs. Doar nu și-o fi frămîntînd mintea cu afacerile ?

— Voi fi însă sinceră — a continuat ea — așa cum se cuvine. Și așa cum ești și matale. Pentru că oricît ți-ar fi de sucită mintea, ai inima deschisă...

Am surîs iar.

— Dacă o ținem în acest fel, cu vremea ai să izbutești să mă și cunoști. Dar, ia s-auzim, ce voiai să-mi spui...

— Păi — începe ea.

— Curaj — fac eu.

— Ce bucurie afli în mine ? — mă privește cu un aer de tristețe în ochi.

— O grămadă de bucurii — i-am răspuns pe loc. — Nu mă crezi ? O mulțime de bucurii, zău așa.

În sinea mea îmi spuneam : Ei, vezi, iată efectul ! Efectul ivirii englezoaicei.

— Încep, treptat, să și îmbătrînesc — spunea ea, în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi. Apoi cuvintele izbucniră dintr-însa. — Ce folos ai de pe urma mea ? — începe ea să se răzvrătească. — Fata aceea e atît de fermecătoare ! De ce nu te căsătorești cu ea, Jacques ?

Încă tot mai surîdeam. Am întors spre glumă conversația.

— Și dumneata ? Oare nu-mi ești soție ?

— Naiba să mă ia — răspunde ea cu mînie.

Pînă aici, mai treacă-meargă. Odată ce mă puteam aștepta la ceva după cele întîmplate. Mă bucuram chiar că acesta era rezultatul. Cînd o femeie e așa de amărîtă din pricina apariției uneia mai tinerele, așa ceva nu poate decît să-ți facă plăcere.

Nici n-am făcut așadar eforturi prea mari, și poate că asta a fost greșeala. Eram degajat, nu îndestul de convingător. Am lăsat-o să se perpelească în îndoielile ei.

— Ei, ei — i-am spus cu un ușor aer de superioritate —, ce vrei de la copila aceea ? — Și altele de același fel. Că-i curată prostie, odată ce fetișcanele necoapte, de felul ei, nicicînd nu m-au interesat. Ceea ce nu era chiar adevărat.

În acest timp, am încercat s-o îmbrățișez. La care, însă, ea s-a făcut foc și pară.

Să nu m-ating de ea, ce-mi trece prin minte ?

— Nu, nu, nicidecum — face ea cu amărăciune și, totodată, obrajii i se aprind. — Nu vreau, pricepi ? Nu vreau să mă săruți. Ai înțeles oare ? De-acum înainte, niciodată !

— Ce vorbești ? — m-am minunat eu. — Ascultă, Lizzy, fii rezonabilă, eu n-am nimic de-a face cu fata aceea.

— Face, face, oh, Doamne — răspunde. — Nu sînt geloasă.

De astă dată țipa aproape. Iar ochii i se urîțiseră și ei într-o clipă, încă nu-i văzusem astfel. Ca ai ființelor în a căror inimă s-a adunat mult venin de-a lungul anilor.

— Ce te-a apucat ? — o mai întreb.

— Ce să mă fi apucat, Doamne sfinte ! Nimic. Găsesc doar cam ciudată viața asta — remarcă ea aproape cîntînd.

După care urmară clipe de care mai tremur și azi, în timp ce le aștern pe hîrtie.

— Păi, asta-i rebeliune în toată puterea cuvîntului — m-am gîndit. Am încercat cu toate acestea să zîmbesc. Să mai zîmbesc.

— Matale ești convins că eu nu te iubesc, dar cu toate acestea ții la mine, cum vine asta ? — mă întreabă ea pe un ton amar. — Oh, nu pot pricepe, ajută-mă, te implor : ești atît de modest sau ești atît de crud ? Încît să nu-ți pese defel de mine ? Asta e de-a dreptul revoltător — strigă ea către mine. — Ce fel de sînge ai ? Sau nici n-ai sînge în vine ?

— Tii, drăcie ! — la asta am ridicat, în sfîrșit, capul.

— Poftim — mi-am spus —, adică tăcerea mea este răstălmăcită. Să-i arăt cum mi-e sîngele ?

Am prins deci iar să vorbesc, și numai Dumnezeu știe cîte n-au țîșnit din mine. Căci asemenea clipe nu prea pot fi evocate cu precizie.

— De ce trăiesc cu dumneata ? pentru asta nu găsesc nici o explicație — cu fraza asta am început. A fost rostită și ea încă domol. — Acest lucru nu poate fi nici înțeles, nici explicat, nu știu nici eu de ce-oi mai fi aici, nici chiar dacă îmi sparg capul ăsta îndărătnic și nerod...

— Nu-mi strînge așa de tare mîna — scoase nevastă-mea un țipăt.

Abia atunci mi-am dat seama că-i apucasem mîna... deh, gîfîiam puternic de pe atunci încă, gata să mă lovească damblaua.

— Nu există explicație nici pentru suferință, nici pentru umilință, socotește-te așadar onorată, iat-o pe fata asta care mă iubește...

— Păi asta spuneam și eu — încearcă ea din nou.

— Nu spune nimic, un cuvînt să nu răspunzi — gîfîiam izbind, deocamdată, cu pumnul în speteaza unui fotoliu. — Îți închipui cumva că nu m-am gîndit, încă acolo pe vapor, că ar fi timpul ca, în sfîrșit, să te părăsesc ?

— Ei vezi — răspunde ea ca înainte. Mult mai potolit însă, căci se pare că se speriase, totuși, puțin.

— Fiindcă și în acest cap nerod al meu mai mijește din cînd în cînd cîte ceva... Doar presupui măcar atît despre mine, dragă ?

Era deja foarte palidă, iar mîna îi tremura. Ridică o ceașcă, dar o și lăsă îndată din mînă. Pare-se că ochii mei

aveau asupra ei un efect malefic. Nu face nimic — mi-am spus —, căci de astă dată am s-o perpelesc, nu-i dau drumul — a sosit timpul să privim niţel lucrurile în faţă.

— Ştii ce ? Dacă vrei să divorţezi, n-am nimic de obiectat, nici împotriva acestei hotărîri... — De astă dată am încetat să mai gonesc prin cameră, deoarece îmi bătea tare inima — odată ce n-am de gînd nici să te ţin în robie, nici să-ţi pun cătuşe pe suflet... — M-am aşezat de astă dată aproape de ea. — Gîndeşte-te însă bine, iată sfatul meu, fiindcă nici eu nu sînt capabil să calculez totul cu precizie. Şi chiar dacă am divorţa... Ei, să faci bine să m-asculţi. — Am avut odată un cantaragiu, om iscusit şi de ispravă, care se ocupa şi de tocmirea hamalilor, la englezi el se numeşte *stevedore*, urca destul de des pe vasul meu, şi, ca om de încredere, îl luam cu mine de la un port la altul — pe omul ăsta l-a înşelat într-o bună zi nevasta, destul de urît, mai bine zis a aflat că-l înşală — am încheiat prima parte, după care am făcut o pauză, deoarece mi-am răsucit o ţigară.

— Cum o fi răbdat asta cantaragiul, despre acest lucru nu ştiu nimic, ajunge doar că, într-o bună zi, a părăsit-o, rupînd orice relaţii cu dînsa. Însă nici asta n-a folosit la ceva. Era dealtminteri o fire agitată, celor ce fac parte din categoria nefericiţilor nimic nu le foloseşte — aşa că deveni şi mai agitat. Pînă cînd şi-a luat într-o zi inima în dinţi şi s-a întors acasă. Acolo a acceptat să mai primească din mîna nevestei sale o ceaşcă de ceai, dar îndată apoi a şi sugrumat-o.

Aici am făcut din nou pauză.

— De ce-mi spui mie asta ? — făcu ea pe un ton mult mai potolit. — Să fie oare o parabolă ?

— Să presupunem că-i o parabolă sau orice altceva — i-am răspuns.

O, mă aflam atunci într-o stare că mi se rupea inima aproape. De nimic nu-mi mai păsa. Mintea mi se întunecase, tîmplele îmi zvîcneau — în timp ce simţeam că o clipă nu mă slăbeşte din ochi, privindu-mă ţintă —, îşi supraveghea atentă fiecare gest, şi bine făcea. Fiindcă sînt în stare să-mi închipui că scapă o vorbă necugetată, la care eu mă apuc să distrug apartamentul cu ea cu tot, însă şi pe mine, iată de ce nu mi-e permis să ajung pînă

la limită, pînă la ultimele cuvinte. Deoarece îmi cunosc firea.

— Poate că e o parabolă — am repetat răguşit —, ia-o cum doreşti. Un lucru este sigur : că aşa ceva n-are nici un sens, căci de ce ai strînge de gît o femeie ? Doar şi ea este o făptură omenească, are şi ea nevoie de aer — îşi spune omul. Cu toate acestea, o face. Or, aşa ceva înseamnă să te amesteci prea de tot în marea ordine a universului, ştim toate acestea, şi el o ştia — iar dacă a făcut-o, ce folos a avut, nu-i aşa ? A suferit şi pe mai departe, la fel l-a mistuit dorul de nevastă-sa... I-am şi spus ulterior : — Ai fost un măgar fără pereche, Peter Kilian, fiindcă aşa îl chema... Pe vremea aceea totul se isprăvise, nu mai era nici cantaragiu, muncea în doc, unde nimeni nu te întreabă dac-ai omorît pe cineva. La care Peter Kilian mi-a răspuns : — Zilele pe care le-am petrecut în închisoare au fost zile binecuvîntate, căpitane... — Adăugă apoi : — Şi azi aş proceda la fel, aşa zău — şi rîse. — Căci se întîmplă ca nimic să nu mai ajute, încît degeaba ai dumneata minte, odată ce lucrul acesta nu-l poate înţelege decît cel care a încercat el însuşi. — Într-un tîrziu, s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit la ureche : — Am fost un nătărău cînd m-am despărţit de ea, aşa să ştii, aici începe totul. — Ei vezi — i-am răspuns atunci acelui afurisit de ticălos... Atît a fost povestea mea. Pe toţi zeii, era cît pe-aci să mi se rupă inima, gata să mă prăbuşesc de congestionat ce eram. Fiindcă îmi iubeam nevasta, lucrul acesta îmi era atunci cît se poate de clar. Iar această nevastă a mea şedea acolo, abia la cîţiva paşi de mine, şi tremura. Eu eram în stare să plîng, atît de milă îmi era de dînsa.

După care am mai străbătut de cîteva ori camera în lung şi-n lat.

*

În agenda mea de asemenea stă scris că am procedat bine, foarte bine chiar, odată ce venise vremea s-o scutur puţin — şi aşa mai departe. Tîmpenii ! De parcă s-ar fi putut proceda cum se cuvine.

În agendă se găsesc şi nişte ameninţări. Că m-am săturat de slujba de cavaler onorific, odată ce s-a umplut paharul. Pînă fusese bolnavă, mai treacă-meargă. Adică nici bolnavă să nu mai fie — îmi notasem —, în casa mea

să binevoiască să nu bolească din pricina unei alte iubiri. În caz contrar, o gonesc din casă.

Căci nu eu port vina pentru asta. Fiindcă așa sînt eu. Ea e îndrăgostită, iar eu o gonesc din casă.

Îmi mai aduc și azi aminte cum fierbeam de mînie, chiar după asta. Se pare că-mi era rușine. Am făcut toată noaptea însemnări.

Despre cît este de ușor să nu fii gelos, cît este de ușor să-i faci vînt lui Ridolfi cît timp nu iubești. Acum, însă, lucrurile se schimbaseră, deoarece de astă dată îmi iubeam nevasta.

Să hotărască de astă dată ea asupra intențiilor pe care le are sau ce are de gînd să facă. Căci, cu acea convorbire dintre noi, așezasem soarta noastră în mîinile ei.

Acum ea are cuvîntul.

Fusese pînă atunci într-o situație mult prea confortabilă. Nu făcea decît să critice, de cîte ori ceva nu-i era pe plac, să strîmbe din nas. Ei bine, dacă nu-i mulțumită, să treacă la fapte, aceasta era sentința ce-o rostisem asupra ei.

Și pe asta o notasem.

Iar dimineața am plecat de-acasă și nu m-am mai întors toată ziua. Ceea ce mi s-a părut surprinzător a fost că, deși m-am înapoiat doar seara tîrziu, ea mă aștepta cît se poate de smerită, cu cina pregătită. Mai mult chiar : mi-a prăjit singură pîinea, ceea ce era cu totul extraordinar, așa ceva nu mai pomenisem. După cină s-a apropiat de mine.

— Nea Croc-Croc, — făcu ea — mai departe monsieur Houïné, ascultă. (Mi se adresa cu numele a două persoane, ceea ce era de asemenea deosebit de bizar.) — Să-ți spun ceva ? — întreabă ea cu smerenie.

— Spune-mi ceva.

— Atunci să-ți spun. Anume, că ești un mare măgar — ei, e bine așa ? Și-ți mai spun să nu fii supărat.

Ajunsă aici, mi-a atins cu un deget jiletca, așa cum obișnuia. La care eu mi-am spus, și de astă dată, că toate sînt cum nu se poate mai la locul lor.

*

Despre noi, olandezii, se spune că am fi constructori iscusiți, dar că nici vorbă să fim în stare a face ordine

în propria noastră viaţă. Căci sîntem năclăiţi în nişte sisteme, nu înţeleg nici azi care o fi cauza. De exemplu : cum se cuvine să şadă un băiat de treabă la masă, de ce şi cum nu are voie să scoată neîntrebat vreun cuvînt, pe de altă parte cum se cuvine să încline capul, de îndată ce stăpînul casei îşi exprimă dorinţa de a bea, ridicîndu-şi berea spre cer. Aşa sîntem noi.

Doamne, ce popor de trăsniţi mai sîntem ! Se înţelege că avem de furcă şi cu sacra viaţă de familie, ca şi cu fecioria fetelor noastre durdulii. În schimb, nu ştim să rîdem. Şi asta e esenţialul. În timp ce francezii ştiu. Ca un pîrîu rece, cînd îl străluminează soarele, aşa de crud şi de fericit se pricep să rîdă.

Despre asta aş vrea acum să vorbesc.

Despre faptul că sîntem lipsiţi de bucurie. Fără culoare şi posomoriţi. Popor bine intenţionat, însă aspru. Aşadar, şi nefericit.

Căci poate să aibă sare şi piper sau orice urmă de bună dispoziţie cel care caută pretutindeni doar logica şi împlinirea datoriei, într-un cuvînt cel care se străduieşte să înţeleagă lumea cu mintea ? Urzeala aceasta haotică şi ameţitoare ?

Cel care, în consecinţă, este în fiecare moment al său consecvent ?

— De ce să mă lipsesc eu de sfîntul duh ? — mă întrebase ea nu prea demult, cînd nu-mi intrase defel în cap că vrea să se ducă la biserică.

Adevărat că era zi de sărbătoare, dar ea să se ducă la biserică ? Ea, care nu credea în nimic şi îi trata pe cucernici cu un dispreţ perfid. (Avea o prietenă cu numele de Lagrange, de exemplu pe ea.)

— De ce eşti aşa de surprins ? — îmi răspunde. — Căci prost trebuie să fii să-ţi pui în gînd să nu te mai smereşti niciodată.

Iată despre ce intenţionez să vorbesc. Odată ce sînt gata să-mi pun capul că era şi fidelă, uneori părea că are sufletul plin de fidelitate. În afară de asta, mă şi înşela. Se întîmplă ca tocmai oamenii care caută în zadar să scape de firea îndărătnică a neamului lor să fie mai covîrşiţi de aşa ceva. De această viclenie. De această duplicitate. Încît îţi vine să ameţeşti, nu alta.

De la una ca ea mă aşteptam eu la statornicie sau la ceva asemănător ? Cînd, de fapt, admiram la ea îndeosebi,

cu ură și invidie totodată, cu jind și totuși plin de deznădejde, ușurința, da, acest joc echivoc, jocul de-a v-ați ascunselea, pe care îl juca cu oricine pe lumea aceasta. De asemenea și rîsul.

Cum mai știa să rîdă ! De o nimica toată, de orice. Se bălăcea în rîs, ca pruncii în scăldătoarea lor.

Eu, însă, nici să rîd nu mai sînt în stare — îmi notăsem pe vremea aceea. Este așadar de mirare că, în ciuda amărăciunii și propriului meu suflet, îmi spuneam uneori : — Dar dacă are dreptate ? Poate că în acest fel se cuvine să trăiești, odată ce pînă și viața astfel ne-o pretinde ? Aici voiam să ajung, fiindcă și asta se află însemnat în carnetul meu de atunci. Deși cu un singur cuvînt doar. Nimeni n-ar înțelege nimic, dacă i-ar cădea în mînă, ce anume însemna acest cuvînt simplu și solitar, că are dreptate.

Eu, însă, înțeleg cît se poate de bine. M-a costat mult. Dar abia acum îl înțeleg cu adevărat.

*

Și cu asta să punem punct la sfîrșitul acestui capitol al vieții mele, căci urmează după el o perioadă nouă. O perioadă suspectă. Și nu doar pentru că a fost atît de dulce...

O perioadă buimăcitoare.

Era o taină ce anume dorea de la mine nevastă-mea. Deoarece a fost la noi o mare pace, începînd din ziua aceea, timp îndelungat. Nu mai iscodeam nici eu urzeala și cauza lucrurilor, căci se pare că obosisem... Bunăoară, de ce mi se suflă pînă și-n ciorbă ? Fiindcă mi se sufla. De ce-mi sînt pregătiți papucii de casă la locul potrivit ? Odată ce, înainte, nu fuseseră. Într-un cuvînt : de ce atîta politețe față de mine, în propria mea casă ? Și de ce-or fi așa de ironici ? Dar să dau un exemplu, e dis-de-dimineață.

— Vai, cît ești de șleampăt, cît ești de șleampăt ! — ciripește ea de undeva.

Și numai ce mă pomenesc, în timp ce mă rad, că mă trage de halatul de casă, ba se mai și cațără pe-un taburet și prinde să mă pieptăne.

— Să nu faci paiață din mine — îi spun cu blîndețe.

— Ba da, ba da, ce-mi închipui, odată ce asta face

parte din gloria unui bărbat căsătorit. Mai departe, că așa se întîmplă lucrurile cînd eroul se întoarce la căminul familial — se amuză nevastă-mea pe socoteala mea.

— Primăvara la cămin ?

— La căminul rece ? — răspunde ea.

— Complet răcit ?

— Dragostea nu-i de nasul tău, de ce gîfîi în halul ăsta ? — se apucă ea să-mi lovească nasul. O lăsam să facă tot ce dorește.

— De ce n-ar fi de nasul meu dragostea ? — am întrebat-o, totuși. .

Nu mi-a răspuns însă. S-a apucat să-mi lege cravata, pe îndelete, ca unui puști. Înainte, eram gata să înnebunesc pînă și la gîndul c-ar putea să-mi umble cineva cu mîinile în jurul grumazului. De astă dată, însă, nici măcar n-am crîcnit. Aveam senzația de parcă aș fi fost gras. Așa zău. Ca atunci cînd începi să pui osîndză pe tine.

— Ei, acum ești în ordine, acum ești frumos — face ea într-un tîrziu, și îmi sucește încoace și încolo capul, ca să mă examineze de-a fir-a-păr.

— Ești frumos — spunea ea din nou.

— Frumos, eu ? — o întreb cu reproș în glas.

— Ești destul de frumos, privește-te în oglindă.

— Nu mă privesc în oglindă. Și de ce n-ar fi dragostea de nasul meu ?

— Fiindcă, fiindcă... — începe ea.

— Curaj, dă-i drumul — fac eu.

— Păi, așa arată un porumbel îndrăgostit ? — mă întreabă ea. Așa cum întreabă învățătoarele pe copii, abecedarul, sau așa cum fetele de pension își povestesc una alteia obscenitățile în dormitor, după ce s-a stins lumina La care se și dezlănțuie o chicoteală generală. Sînt capabil să-mi imaginez scena.

— Cît ești de misterioasă — am spus. — Oare cum arată un porumbel îndrăgostit ?

— E obraznic — răspunde ea fără să stea pe gînduri.

— Și eu cum sînt ?

— Matale ești onest.

— Nu mai spune. (Parc-ar fi citit ceea ce îmi notasem deunăzi în carnet.) — Așadar, să nu mai fiu onest ? Să fac pe golanul ? — Apoi, inspirat subit : — Oare știi că nici nu sînt chiar așa de onest ? Dar, ia s-auzim, cum arată un porumbel îndrăgostit ?

— Păi, păi — începe ea din nou.

— Curaj — fac eu.

— E şiret porumbelul, lumea nu-l prea cunoaşte bine, porumbelul muşcă la nevoie, nu-i chiar atît de blînd precum crezi.

— Nu e nevoie să faci prea multă paradă de bărbăţie — spune ea deodată. — Dumnezeii ei de ancoră ! — adaugă. (Îi plăcuse întotdeauna să-i ia peste picior pe marinari.)

— Aşadar, nici prea multă paradă de bărbăţie, înţeleg, însă, în acest caz, cum ai dori să fiu, ce mă sfătuieşti ?

— O, de unde să ştiu ? — răspunde ea pătimaş. — Fii mojic sau fii oricum, da, da, aşa cum spuneai, golan chiar, numai să fie frumos ceea ce născoceşti... — Căci femeile sînt credule, aşa zău — continuă ea îmbujorată deja — sînt asemenea viţeilor însetaţi, poţi să le îndrugi tot ce pofteşti, cu condiţia să-ţi strălucească dinţii, iar rîsul să-ţi fie parşiv — de parcă tu ai fi necinstit toate fecioarele de pe faţa pămîntului. — M-ai înţeles, oare m-ai înţeles ? — întreabă ea însufleţită, aprinsă...

De ce, însă, o fi fost atît de întoarsă pe dos ? Fiindcă a mai adăugat, ca nu cumva să uit :

— Zadarnic nădăjduieşti ca viaţa să se muleze după tine, o, aşa ceva să nu nădăjduieşti. Altminteri, va rîde de tine...

În acest fel mă dăscălea nevastă-mea. Că viaţa are să rîdă de mine, oare nu este ciudat ? Adică, se pare că voia să-mi aducă la cunoştinţă care este idealul ei de bărbat. Se prea poate.

— Ei, vezi — zise ea în cele din urmă — te-am învăţat de astă dată destule. Poţi să te duci să faci şi nitică curte.

— Să fac doar nitică curte ?

— Da — răspunde ea prompt. — Da, numai nitică — adaugă cu severitate.

Aşa trăiam noi pe vremea aceea. A fost o epocă ameţitoare, repet, ceva ca un vis. Pe nevastă-mea o întrezăresc atît de misterioasă în visul acesta, iar pe mine atît de îngrijorat...

Căci este o mare deosebire între a renunţa la joc şi a-ţi mai struni puterile, chiar dacă fără vreo speranţă. În ce mă priveşte, am abandonat atunci vîslele... Că mă iubeşte sau nu mă iubeşte ? — nu mi-am mai pus între-

barea. Dedin nici cel puţin în minte nu-mi venea. Nu voiam nici să mă mai gîndesc la el vreodată.

Acesta era unul din aspectele lucrurilor. Celălalt, că începuse să-mi placă nemaipomenit fetişcana aceea irlandeză. Fiindcă se mai afla tot aici. Venise într-o excursie de la Londra, dar nu voia să se ducă acasă. Zicea că-i îndrăgostită de mine. O spunea, ce-i drept, pe un ton glumeţ, însă credea cele spuse, aşa ceva se simte îndată.

Acesta a fost lucrul cel mai ciudat dintre toate.

*

Cît priveşte domnişoara asta, ea mi-a dat de ştire următoarele : Semăn leit cu Mickievic Micislav.

Ne aflam pe terasa unui hotel, nevastă-mea se dusese să încerce nişte pălării, deoarece voia să aibă una, ca *missa* cea plutitoare, cu panglică, şi unduitoare niţel la tot pasul.

— Cine mai e şi Mickievic Micislav ăsta ? — am întrebat-o pe fetiţă.

Cică era un personaj pe care-l văzuse în vis. Odată, în somn, cineva i-ar fi spus : — Stimată domnişoară, acest domn este Mickievic Micislav. — Ei i-a plăcut nespus acea arătare...

Năsucul îi tremura, ochişorii îi luceau, într-un cuvînt, toată puştoaica era un rîs batjocoritor. Ba, a mai adăugat :

— Nu-ţi vine să crezi ?

Întocmai ca odinioară nevastă-mea, pe vremea cînd era şi ea încă la fel de tînără şi voia să mă facă să-i înghit vreo gogeamite şopîrlă.

Iar de-atunci, ea caută mereu acest ideal — îmi dădu să înţeleg —, pe care, în fine, l-a găsit chiar în persoana mea. — Am rîs cu poftă.

— Oare, înainte nu l-ai întîlnit niciodată ? Vreau să spun, pe acest personaj micislavian ?

— L-am găsit acum — făcu ea din nou.

— La naiba, nu e defel frumos din partea dumitale, scumpa mea, — am încercat s-o tachinez.

Atît cît eram eu în stare. Căci glasul îmi tremura cu toate acestea. Într-un cuvînt, eram amestecat pînă peste cap în această situaţie, aşadar, cu întreaga făptură şi încă urgent. De ce oare ? Poate fiindcă răspîndea în jurul ei o mireasmă atît de îmbătătoare.

Asemănătoare cu a fecioarelor, sau cu ce altceva oare ? Cu mireasma păpușilor aflate în cutii — înainte de a fi fost despachetate.

— Nu e frumos din partea dumitale — am repetat. — S-ar părea că nu ai inimă, domnișoară. Să-ți bați joc în acest hal de un biet olandez ? Eu cîntăresc, între frați, două sute de livre, cum mă poți asemăna cu o arătare de vis, fără corporalitate...

Pe urmă, mi-a venit o idee, pe care i-am împărtășit-o fără ocol :

— Te iubesc. — Și am prins-o de mînă.

Ba, după asta, am și sughițat. Odată ce asemenea declarații nu prea mai făcusem niciodată înainte. Sau, în orice caz, nu cu atîta spontaneitate. De parcă aș fi fost cuprins de niște vîlvătăi.

Ea, de asemenea, părea că-i țîșnesc flăcări din priviri.

— Și eu te iubesc — răspunde ea stacojie, fără ca măcar să se clintească.

— Te ador — am sporit eu tensiunea clipei, în timp ce îmi auzeam aproape vîjîitul sîngelui. Căci începusem s-o tutuiesc. Apucasem să vorbesc franțuzește, numai ca s-o pot tutui.

— Ce-ar fi să vin după tine la Londra ? Ceea ce ar fi un păcat mare, nu-i așa ?, însă ar fi, totodată, minunat.

Adică, se ivise împrejurarea cînd ambele părți prind să răguşească, gîtlejul li se usucă, iar ochii se pregătesc să le sară aproape din orbite. Ar vrea să zîmbească, dar e cu neputință.

Odată ce asta este puterea pe care o au asupra noastră cuvintele rostite, de mult o tot spun, și a situațiilor limită, adică pînă unde omul se încumetă să înainteze. E îngrozitor ! Cînd ea mi-a spus că mă iubește de asemenea, am văzut aproape cum tot sîngele i se năpustește înspre inimă. Am devenit teribil de agitați. Ca niște copii.

După asta era firesc să ne prăbușim, pentru că nu mai aveam unde să urcăm.

— Privește, un echipaj ! i-am spus, sau ceva de acest fel. Ca să-i distrag atenția.

— O, da, da — răspunde ea, și ochii i se aburesc. Ca și cum ar fi picat din paradis.

Așa au început lucrurile. Era o puștoaică ciudată, aventuroasă.

În schimb, ceea ce este important e că eu mă gîndeam cît se poate de serios să-mi părăsesc nevasta şi s-o urmez. Iată ceea ce mi se pare ciudat. Şi alte neghiobii similare.

Odată ce această fată era şi mai tînără, Dumnezeule ! Şi, Doamne, ce bine-ar fi să scap, în sfîrşit... de ce anume ? De complicaţiile şi de îndoielile mele, într-un cuvînt, de nevastă-mea. O recunosc fără înconjur, fiindcă ăsta este adevărul. Şi să-mi duc, de azi înainte, traiul cam aşa : te iubesc, şi eu pe tine, te ador...

Ca şi cînd ai ieşi în largul nemărginit al mării, stăpînit de lumină şi pace, iată cum mă simţeam.

Ochii şi inima mi-erau inundate de lumină.

Asta zic şi eu că e altitudine ! — simţeam eu pe terasa hotelului.

Ca şi cum destinul însuşi ar fi fost de acord, primii a doua zi o scrisoare şi o depeşă de la Londra, amîndouă în aceeaşi chestiune. Scrisoarea venea de la o agenţie principală, anunţîndu-mă că, la începutul iernii, este posibil să fie un loc vacant, cum doream, la un salvamar — oare nu era şi acesta un semn al ursitei ? Că eram chemat tocmai acum chiar la Londra ? Odată ce mi se scria că ar fi cazul să mă prezint, în sfîrşit, şi personal. O treabă minunată, căci de ce nu le-aş face acest neînsemnat serviciu sau ce-o fi poftind ? Sînt gata să-mi scot pînă şi haina în faţa lor. Iar depeşa de la Alexander Kodor, în aceeaşi chestiune. Adică să mă prezint urgent. „Fiindcă, acolo unde s-aud lătrături, sînt şi cîini" — îmi scria nebunaticul şi veşnic bine dispusul meu amic, odată ce acesta îi era obiceiul. Scrisori nu scria niciodată, întotdeauna doar depeşe de-un stînjen, pline de proverbe ticluite de el însuşi, de toate cîte îi treceau tocmai prin minte. Dar ceea ce avea mai mare importanţă era că nu părea supărat defel, uitase totul, vreau să zic de accidentul meu... Oare nu izbutesc uneori lucrurile în modul ideal ?

Şi, pe deasupra, se mai cînta şi Pergolesi într-o fereastră, aceeaşi melodie pe care o auzisem în copilărie, cînd îmi ieşise lozul.

Crezusem atunci că voi fi un răsfăţat al soartei şi că eram ales pentru o viaţă plină de noroc. Iar acum, din nou, se iveşte Pergolesi. Dar dacă va fi într-adevăr aşa ?

Doamne Dumnezeule ! Am simţit furnicături pînă şi pe şira spinării.

— Oare ce-ar fi, Doamne, — vorbeam eu de unul singur — dac-ai face, în sfîrşit, o excepţie cu mine, o dată doar, măcar o singură dată în viaţă ?

— De exemplu, dacă de-acum înainte toţi m-ar iubi. Mă gîndesc la Londra. Atît nevastă-mea, cît şi domnişoara asta. De ce n-ar fi cu putinţă ? — Astfel mă însufleţeam eu la un colţ de stradă. Odată ce nu eram în stare să-mi urmez calea, trebuia să mai văd o dată scrisoarea aceea. Depeşa, de asemenea.

Eram aproape zgîlţîit de un chiot smintit.

Am şi luat îndată hotărîrea, fără să mă gîndesc mai departe, să mă mut de aici, stabilindu-mă definitiv la Londra. De ce nu m-aş putea duce ? Da, definitiv şi cu tot ce am, fiindcă o iau cu mine şi pe nevastă-mea. Odată ce aşa se cuvine. Cu atît mai vîrtos, cu cît acest lucru nu mai putea fi făcut fără ea. Era informată despre toate, reţinuse totul, ba scoase şi ea o exclamaţie fericită cînd văzu, dimineaţa, depeşa.

— Bravo, Jacob ! — strigă ea — iată, în sfîrşit, ceva serios, vezi ? Asta mă bucură *din cale-afară*...

De ce oare s-o fi bucurînd din cale-afară ? Nu eram în stare să ghicesc.

Sau voia să scape ?

Dar dacă aşa este ? Poate că doreşte să scape definitiv de Dedin ? — mi-a fulgerat prin minte. La care, să te ţii de rîs. De parc-aş fi sucit gîtul celui mai cumplit duşman al meu, atît de dulce începu să mi se pară viaţa.

La ce bun să mă pierd, însă, în amănunte ? Se întîmplă să te cuprindă, în anumite momente de schimbări în destin, nişte vîrtejuri de mare anvergură. (Le spuneam, înainte, inspiraţii mincinoase.) Acest lucru pare să se fi petrecut atunci şi cu mine. Altfel n-aş prea şti cum să explic faptul că, în ciuda seriozităţii şi a prudenţei mele, am luat îndată hotărîrea de a da totul peste cap : de a-mi lichida apartamentul, ba chiar de a-mi vinde mobila... şi toate acestea întemeiat doar pe depeşa amicului meu ?

Unora le place, probabil, să răstoarne tot ceea ce au, acesta e adevărul.

Într-un cuvînt : plecăm la Londra, asta era lozinca. Iată ce plutea în faţa ochilor mei, ca şi cum plecarea mea

ar fi ascuns într-însa toate soluțiile vieții și fericirea mea viitoare, încît am început să mă clatin și să rîd în neștire, ca o făptură fără suflet.

— Plecăm la Londra — am fluturat depeșa mea și sub nasul fetiței.

La care, ea a tresărit ușor.

— Vai, veți veni într-adevăr ? — Și părea zdrobită cu desăvîrșire, sărăcuța.

Dar numai pentru o clipă.

E în ordine, se bucură și ea, firește, în mod deosebit. În schimb, să-mi respect promisiunea. Căci să nu uit că îi promisesem s-o iau cu mine și să-i arăt unul din minunatele cimitire ale Parisului.

— Oare îți vei respecta cuvîntul ?

— Cum să nu-l respect ? — am exclamat. Eram de-a dreptul transfigurat, ca un adevărat cavaler.

— Ah, vii și tu, Lizzy ? — o întreabă pe nevastă-mea. Dar cu cîtă duioșie ! Pironindu-și privirile în pămînt, ca una care ar vrea să întrebe că, nu-i așa ?, n-ai să vii.

Numai că nevastă-mea era o femeie deșteaptă.

— Vai, n-am să pot să vin — făcu ea rîzînd. — Nu-mi plac cimitirele. Mergeți voi doi. Și să vă simțiți bine, chiar fără mine.

Domnișoara rămase cu ochii, care exprimau șovăială, pierduți în gol.

— De ce n-ați merge ? — urmă Lizzy veselă. — Ce pierdeți dacă vă duceți ? — Iar ochii ei, ca doi aștri luminoși, mă priviră inteligenți și adorabili.

În zadar ! Încă nu-mi înțelegeam pe vremea aceea viața. Adică, de ce pe vremea aceea ? Cînd nici azi încă n-o prea înțeleg, trebuie să recunosc fără înconjur.

Partea a doua

AM AJUNS CU TOATE ACESTEA LA Londra abia la începutul toamnei, de fapt, din cauza unor fleacuri. Aveam nişte investiţii făcute la Paris, care trebuiau lichidate, trebuia plasată undeva şi mobila, odată ce nevastă-mea nu voia să se despartă de ea, ba mai voia să-şi facă şi nişte rochii, şi altele. Trecu astfel un oarecare timp.

În cele din urmă, însă, am sosit. Deocamdată, şi din cauza că n-aveam mobilă, n-am închiriat o locuinţă pe termen lung. Am poposit, aşadar, într-o *boarding-house* cu confort mediu, comodă, în apropiere de Charing-Cross. De fapt, nu era o casă prea bună, ci mai curînd proastă, iar gazda noastră era şi el un bătrîn pungaş cucernic, dar despre el va mai fi vorba în cele ce urmează.

Să luăm, deocamdată, esenţa şi să începem cu aceea că cele înnodate la Paris au înflorit din plin la Londra. Adică, mă încălzea soarele din două părţi, sau cum s-o fi spunînd ? Cînd Alexander Kodor m-a zărit, s-a uitat ţintă la mine şi mi-a spus :

— Te-ai prostit, bătrîne Jacob, cu toate că erai cîndva băiat deştept. Ia să te văd ! Stăruie pe chipul tău ceva tîmp, *by Jove* *, p-onoarea mea — începu el să mă căineze. — Stai jos — adăugă apoi, şi-mi oferi un trabuc „excepţional". Stai jos — făcu el din nou, cu toate că mă aşezasem deja — astfel de trabucuri n-ai fumat de cînd cu Mauro-kordatos.

* Pe Zeus (engl.).

Nu prea știam cine-i acest Maurokordatos, dar nici nu eram curios să aflu. Știu de mult că-i place să îndruge verzi și uscate. Am aprins deci țigara și m-am apucat să arunc ochii împrejur, prin biroul lor.

Ce eleganță — mi-am spus — totul e mătase și albastru, tii drăcie ! Astuia știu că-i merge din plin.

În schimb, cu mine ce este ? — mi-am pus îndată întrebarea.

Este că stau aici și sînt al naibii de greu de cap. Adică, bărbatul acesta eminent are dreptate, m-am prostit de-a binelea. Oare, așa se poartă cel care are de gînd să ajungă ceva în lumea de azi ? În acest fel trebuie el să șadă ? — În privința asta avea, așadar, dreptate.

Îmi slăbiseră balamalele sau ce naiba ? Devenisem cumva greoi, visător ?

Doar fusesem înainte unul din oamenii care : sau, sau ! Și loveam, spintecam, dărîmam. Iar acum devenisem omul care : dar dacă ? Și mă clătinam în gol. Kodor nu mai prididea să se minuneze.

— Te bîntuie un necaz, Jacob, — repetă el îngrijorat, și își netezi de vreo două ori țeasta pleșuvă. — Ce necaz ai ? Ai ajuns iluzionist sau ce-i cu tine ?

Să fi înțeles prin asta că ajunsesem idealist ? Și aveam dreptate, pentru că ajunsesem într-adevăr idealist. Odată ce-i disprețuiam pe ăștia, de la cel dintîi la cel din urmă. — Samsari ! — mă gîndeam eu disprețuitor.

— De ce-ți mai bați gura ? — îmi venea să-l întreb. Dar n-am scos o vorbă. Căci Kodor gesticula din pricina următoarelor :

De ce-am venit atît de tîrziu, după trei luni abia, și la ce bun mi-am adus calabalîcul cu mine, odată ce el mă chemase telegrafic ? Cînd, acum, lumea aici se schimbă dintr-o clipă în alta ?

— Ei, vezi — mi-a spus el — mănîncă ce-ai copt; acum, așa deodată, nu-i mai doresc pe străini. — Chiar dacă-i așa, de ce te porți tu cu ei de parc-ai fi un marchiz al mărilor ?

Căci eu mă purtam cu ei, într-adevăr, ca un marchiz al mărilor.

— Mulțumesc — i-am spus, și m-am ridicat de la locul meu. Adică în biroul unui salvamar. — Poate cu un alt prilej — am adăugat eu plin de demnitate.

Nu credeam, de fapt, un singur cuvînt din cele spuse de el, aşadar, c-aş fi întîrziat, şi aşa mai departe.

M-au momit aici, lucrurile sînt simple. Îmi cunosc eu oamenii. Căci ce-i costă pe ei să citeze de urgenţă pe cineva aici ? I se cuvine doar asta unuia cum este Kodor, dacă ţine cu orice preţ. Iar cînd omul soseşte, sînt distraţi.

— Deocamdată, chestiunea nu este actuală — spun ei cu politeţe.

Adică, treaba nu avea nici un dram de seriozitate. Asta se simţea. Iată de ce mă purtam cu ea ca un marchiz al mărilor.

Cu toate acestea, nu mă nelinişteam prea mult, dar asta este o altă poveste. După cum nici cea mai bună slujbă sau afacere nu putea să mă intereseze. Mă interesau mai degrabă sentimentele.

Oare cum să-l fac pe acest dobitoc să priceapă ? Odată ce avea despre femei aproximativ aceleaşi concepţii, pe care le avusesem şi eu înainte. Încît, nici nu merită a fi pomenite. Bărbatul să le satisfacă dorinţele legate de teatru şi ciocolată, apoi să se bucure c-a scăpat de ele. Or, cum în această privinţă eu mă schimbasem totuşi, de-a lungul anilor, această neînsemnată diferenţă de concepţie ajungea ca să mă uit la el ca la un străin.

— Dealtminteri, de ce te duci tu acolo sus, singur, cînd te-am chemat eu ? — pune din nou aceeaşi placă. — Şi, îndeosebi : de ce eşti aşa de satisfăcut de propria-ţi persoană ? — Ascultă, Jacob, dacă tu ai să fii asemenea domnişoarelor de birouri, să ştii c-ai intrat la apă, pe cuvîntul meu. Asta nu este Italia, aici trăiesc numai oameni răi — mi-a explicat el cu o extraordinară efuziune, de parc-ar fi voit să-mi dea de ştire că el nu îi agreează decît pe oamenii răi. — Fii sincer, ce naiba ai păţit ? N-ai bani sau ce te frămîntă ?

— Femeile, bătrîne, femeile — i-am răspuns de astă dată pe un ton glumeţ şi, probabil, cu cel mai nătîng zîmbet al meu. Pentru că pînă şi propriul meu glas mă surprinsese, atît de proastă impresie îmi făcuse. — Femeile constituie o problemă destul de grea, n-am dreptate ? — m-am corectat. Şi mă pomenii pornit pe destăinuiri, dintre cele mai neobişnuite.

Doream să-mi facă rost de-o slujbă bună aici, căci ce sens ar mai avea să ies din nou în largul mării ? — Iată ce voiam să-i explic. Adică voiam să-i spun tot.

Noroc că m-a oprit ceva s-o fac.

Este bine de ştiut că îl tratasem întotdeauna pe acest omuleţ cu faţa smolită cu o nemaipomenită superioritate. Căci mi se făcuse curînd lehamite de neroziile lui.

— Rămîi cu bine, mi s-a făcut lehamite de tine — îi spuneam în asemenea ocazii, îndeosebi cînd se obrăznicea peste măsură.

De astă dată, însă, nu, fiindcă el era cel căruia i se făcuse lehamite de mine, iată senzaţia pe care o aveam. Or, eu mă mai aflam tot acolo. Nu izbuteam să mă urnesc. — Parcă m-ar fi absorbit neantul. Stăteam în faţa lui, cu cravata mea frumos legată, perfect odihnit, fleaşcă... La naiba, ce-are să s-aleagă din asta ?

De îndată ce-a auzit că am de furcă cu femeile, se dovedi destul de mărinimos.

— Care va să zică femeile ! — făcu el sumbru. — Tic-tacul acela mărunt ? da ! — În cazul acesta, nu face nimic — aprobă el situaţia mea. — Există asemenea complicaţii, există multe feluri de complicaţii — bîigui el dus pe gînduri.

Vorbeam italieneşte.

— *Ecco.* * Găsim noi ceva. Nu face nimic. Deocamdată, vezi-ţi de treabă, am o mulţime de chestiuni de rezolvat...

Se întîmpla pentru prima oară ca să mă concedieze el pe mine, iar eu am înghiţit şi asta. Am coborît, aşadar, scara împleticindu-mă, cu senzaţia că s-a zis cu mine, fusesem zdrobit. Pînă şi respiraţia mi se oprise parcă. Niciodată n-aş fi crezut că voi avea de suferit vreodată de lungoarea dragostei şi că mă vor mistui dulcegăriile. Mai cu seamă, nu la vîrsta aceasta.

Afară era o glorioasă zi de toamnă frumoasă, plutea peste toate o nemărginită strălucire, ca după ploaie, şi clocotea pe străzi bine ştiuta circulaţie turbată. Mă opream din cînd în cînd să privesc, căscam ochii ba la una, ba la alta, apoi mă tîram mai departe. Mergeam agale, iar cînd din cauză asta am fost înghiontit, mi-a sărit mustarul, încît îmi trecu prin minte să înşfac pe cineva şi să-l azvîrl, tîrîndu-l de guler, în mijlocul străzii.

* Iată (it.).

— Hei, he, ho — m-a strigat chiar atunci sergentul de stradă de la o răspîntie. — Ești surd ? Ai înnebunit ? — După care făcu furios semn mașinilor să-și vadă de drum.

Era cît pe-aci să fiu călcat de o mașină, adevărat. De fapt, asta nu se datora atît stării mele sufletești de atunci, cît mai degrabă faptului că sînt incapabil să cred în vreo primejdie. Că aș putea fi călcat de ceva. Eu ?

Dealtfel, să lăsăm și asta. Prea sînt complicate lucrurile.

— Sînt un provincial — i-am strigat în treacăt sergentului de stradă, ca să-l împac. Însă n-am produs nici un efect asupra lui, se pare că era un om supărăcios de felul său.

*

Am intrat apoi la un frizer, pe urmă am făcut niște cumpărături, mi-am luat un frumos ceas-brățară și o duzină de batiste englezești, minunate... și alte mărunțișuri. — Din ce anume faci toate aceste cumpărături pe seama ta, cît or să te mai țină banii, odată ce risipești fără noimă, tu și nevastă-ta ? — m-a întrebat sufletul. (Căci, la acea dată, nevastă-mea făcuse cumpărături și ea cu nemiluita, cheltuind sume importante, nu aici, ci la Paris încă.)

— Eh, nu face nimic — mi-am alungat eu îngrijorarea — nu-i nici un necaz, nimic n-are importanță. — Și m-am apucat de fluierat în orașul aglomerat.

— Ei, vezi — mi-am spus — așa trăiește ea zi de zi, în felul acesta plutește cu capul în nori, ei, vezi, cel puțin simți și tu acum ce înseamnă să nu-ți pese de nimic... Iar viața ei pare un cîntec duios, fără capăt.

Priveam tot ce era colorat, întorceam capul după tot ce strălucea. Iar cînd zăream o femeie frumoasă, mă uitam după ea. Căci, odată cu apropierea bătrîneții, începuseră să-mi placă la nebunie femeile.

Mi-am dat seama că nevastă-mea s-ar putea să nu fie chiar așa de frumoasă cum mi se păruse pînă atunci... Năsucul ei este, bunăoară, prea cîrn... ceea ce zăgăzuiește uneori imaginația, zău așa. Căci așa e omul. Dac-ar fi cu un milimetru mai lung, m-aș declara cu desăvîrșire fericit. Îmi spărgeam capul cu alte asemenea nerozii.

Îmi mai aduc și azi aminte de o tînără femeie în uniformă, fiindcă mă oprise. (Era o procesiune a Armatei Salvării, sau așa ceva.) Am simțit că aș fi în stare s-o urmez pînă la capătul lumii. Ochii ei rîdeau către mine de după voaluri albastre, și erau plini de aur ochii aceia. Ai putea să pescuiești aur din ei, mi-am spus cu melancolie.

— La revedere, făptură dulce, — am filfîit eu mîna după ea. Într-un cuvînt, eram nebun de-a binelea — Am nevoie de variație — am gemut, ca o păsărică bolnavă de nervi.

Apropo, boala de nervi. Se vorbesc destule în zilele noastre despre ea, despre cum se propagă, cu toate că pînă azi nu-mi prea bătusem capul cu aflarea cauzelor ei, de ce-o fi existînd ? De astă dată, însă, mi-a venit o idee pe această temă. Totul se întîmplă doar din cauză că bărbații sînt siliți să se învîrtească atîta împrejurul femeilor. Din această pricină oricine își poate pierde mintea. Eu, bunăoară, doream să văd la ele totul dintr-o dată, după care mai rîvneam încă o dată la tot. În schimb, femeile, aparițiile acestea misterioase, erau încîrlionțate și dantelate, ca păpușile din vis, încît cădeai în ispită și te întrebai dacă trebuie să-ți crezi ochilor. Să fie oare făpturi vii, or fi avînd cămășuțe sub rochițe ? Vorbesc și ele sau se leagănă doar în vise, dau din cap și clipesc ușor din pleoape ?

— Urîtul nu există — am exclamat, fericit de parcă eu aș fi făurit lumea. — Odată ce toate sînt frumoase. Căci nu-i frumoasă oare bătrînica, sergentul de stradă e caraghios, iar vîntul te scoate de-a dreptul din minți, fiindcă răstoarnă totul ? Și nu este minunată, oare, pînă și stropirea străzilor ? Dunga sclipitoare ! Lumea e minunată ! Lumea vrea să strălucească, dar îndeosebi femeile. Din nou ele. Și cum se mai ofereau în mii de variante ! Erau unele care umblau mărunt, pripit, cu pachețelele lor curățele, de parcă ar fi fost îngerași de Crăciun, pe care îi așteaptă undeva niște băiețași... și, oh, ele erau mai vaporoase decît se poate presupune despre făpturile omenești. Erau, în schimb, femei oacheșe și voinice, care se îndreptau către City, legănîndu-se visătoare și semănînd cu niște corăbii iluminate — Londra este, oricum, Babilonul universului ! Mijlocele zvelte de leopard șerpuiau încoace și încolo, prin mulțime, și se întîmpla să fie

între ele mai mult decît doar o singură privire stranie, în adîncul căreia pîlpîiau întunecimi asiatice, amestecate însă cu flăcări roşietice — şi erau măicuţe blajine, care duceau în braţele lor omuleţi de-o şchioapă, omuleţi de zăpadă, înveşmîntaţi în alb, înfăşuraţi într-o albeaţă pufoasă, şi se opreau din cînd în cînd ca să le şoptească îndelung la urechile minuscule...

La naiba, mă prăpădesc dacă mai rămîn mult timp pe uscat — mi-am spus. — Să ne duceam repede acasă... — În autobuz am închis ochii în faţa întunecimilor. Căci începusem deja să simt... era în străfundul sufletului meu un soi de sleială, însă atît de cumplită, încît nu există muncă datorită căreia aş putea s-ajung în asemenea hal. Se ştie că dulcegăriile mistuie de fapt sufletul. — Oare unde mă duc eu acum ? Acasă, acasă — am tresărit. — Şi ce mă aştepta acasă ? Acelaşi lucru. Adică misterul. Pe care nu-l dezlegi niciodată, chiar dacă ţi-ai pierde minţile.

*

Dar să vă povestesc ce mă aştepta acasă. O cameră încălzită, plină de flori, care era goală, de obicei. Am bătut, aşadar, la uşa celeilalte camere. — Intră — mi se răspundea de acolo la orice oră. Şi aveam, de fapt, oricînd intrare. Înăuntru stăruia de asemenea o atmosferă mereu plăcută şi blîndă, ca în băile din Africa de Nord, unde nu se aude decît clipocitul apei, dar este în acelaşi timp linişte desăvîrşită. Clipocitul era de astă dată, bineînţeles, rîsul cu care mă întîmpină nevastă-mea. Liniştea, în schimb. este ceva elementar, ca şi cum pe ea s-ar zidi lumea Un poet olandez astfel grăieşte :

Florile să le-ndrăgeşti,
De oameni să nu-ţi aminteşti,
Să te-mbraci în alb veşmînt
Şi-ntr-o insulă uitată
Să citeşti cărţile toate...

şi aşa mai departe.

Astfel trăia nevastă-mea. Pe vremea aceea citea şi mai mult, de obicei culcată. Aşadar, de parc-ar fi fost într-adevăr pe-o insulă, departe de oameni, într-o per-

manentă, egală vacanță. Avea multe flori, încît aerul din camera ei era veșnic umed și mirosea discret a țărînă. Dacă închid ochii, mai simt și azi mirosul acela. Totul se amesteca cu niște parfumuri delicate și feminine, apoi cu fum ușor de țigară, care împreună îți ridicau sîngele la cap. Încăperea era pe deasupra veșnic cufundată în umbră, căci numai înainte de masă bătea acolo soarele.

— Ce mi-ai adus ? — eram întrebat de obicei, de cîte ori mă înapoiam din oraș. — Nea Ursulache, ce mi-ai adus ? Vreau un mic cadou, ceva ! — La care eu mă prefăceam că nu i-am adus nimic.

— N-am bani, nu pot să-ți cumpăr nimic, sîntem săraci — făceam eu dezolat.

— Ei, ei — mi se răspundea — ce păcat, ce mare păcat, sînt neconsolată.

Iar lamentoul ei era atît de vaporos, unui străin i-ar fi bătut la ochi cu siguranță. Odată ce nu avea nici un conținut. Semăna cu vaietele nebunilor, așa era.

Continuam în același fel. Eu spuneam :

— Într-adevăr, este păcat, zău așa... — și clătinam mîhnit din cap. La care, nevastă-mea continua și ea, eventual astfel :

— Ah, viața nu mai face două parale. — Iar casa se cufunda parcă în jale.

Ne întristam, așadar, din cale-afară. Eu mă instalam, adînc întristat, pe o ladă, iar nevastă-mea, de parc-ar vrea să-și ascundă pînă și de ea însăși lacrimile, se întorcea cu fața la perete sau își acoperea ochii, însă numai unul, căci cu celălalt rîdea către mine...

Pentru că buzunarele îmi erau pline de cadouri. Iar ea știa asta și, bineînțeles, tare-ar mai fi dorit să afle ce anume îi adusesem din lumea largă, deoarece pe vremea aceea doar de dragul darurilor trăia, de dragul bucuriilor mărunte și al surprizelor, dar se stăpînea. Și nici mie nu mi se îngăduia să-mi părăsesc rolul.

— Ți-e rupt buzunarul, arată-mi-l — spunea ea într-un tîrziu, după ce prindea să tremure de dorință.

—Ai să-l coși altă dată, nu te osteni, dragă, — îi răspundeam.

În felul acesta ne torturam unul pe altul, cu gingășie, încît muream aproape. Trebuie știut, de asemenea, că noi nu vorbeam pe o limbă clară, cum este de presupus că fac

oamenii în toată firea, cuvîntul în sine poate că nu avea nici un înțeles... Nevastă-mea spunea :

— Oh, dă-mi moșmoană !

Eram obligat să știu de astă dată că dorește o sărutare, papucilor le spunea, în schimb, nătăfleții, iar pe mine, din cauze misterioase, mă numea căpitanul din Liverpool. Ceea ce a iscat între noi o controversă.

— Ah, știu prea bine la ce faci aluzie — am rostit eu pe tonul celei mai desăvîrșite stăpîniri de sine, cu toate că nu făcea aluzie la nimic. Asta a durat în acest fel cîtva timp, eu am fost cît se poate de echitabil, ea, în schimb, ironică și arogantă, pînă cînd mi-am pierdut și eu răbdarea.

— Protestez împotriva unor asemenea aluzii — am strigat, scos din fire. Și am dat cu pumnul în masă, încît masa a crăpat îndată.

Ah, dacă Alexander Kodor m-ar fi văzut în clipele acelea, pe mine, om în toată firea, călit în vijelii ! — Astea sînt afacerile tale ? — ar fi întrebat cu siguranță. — Un căpitan de vapor, care sfarmă mese ?

Într-o zi am făcut cafea, în jurul meu stăruia adîncul după-amiezii, străbătut de plăcute unde magnetice. Pe deasupra, aburul acesta cafeniu ; aroma îmbătătoare a cafelei ! Ești copleșit în asemenea ocazii de o dispoziție poetică aproape. Pe neașteptate, nevastă-mea își face apariția în pardesiul său de oraș.

— E o furtună cumplită afară — spune ea, și are fața răvășită.

— Ce spui, Dumnezeule !

— Și mă doare rău de tot inima.

— Dacă te doare, o vindecăm noi îndată — îi răspund.

— O vindeci cu adevărat ? Numai că și părul mă doare — spune ea blînd.

— Nu mai spune, mărgeluța mea, sufletelul meu trist... — Și o strîng la pieptul meu. — Hai, spune-mi, ce te supără ?

— Mai bine ai face să mormăi nițel — îmi șoptește ea la ureche.

— Iar să mormăi ?

— Da, da, să mormăi mereu — îmi spune.

Spre a-i face pe plac, am început. Și, cum sînt vechi specialist în asta, am mormăit din ce în ce mai vijelios, ca fiarele cînd își clătesc gîtlejul. La care ea mi-a spus :

— Bună-seara, nea Leule. — Și s-a înclinat dulce în fața mea.

Era palidă însă, probabil că se speriase puțin.

— Vai — face ea — cît e de teribil orașul acesta !

— De ce-ar fi chiar atît de teribil ?

— Mi-e așa de teamă — spune — că o să-mi sfîrșesc aici zilele.

De ce s-o fi temînd, oare, că are să-și sfîrșească zilele aici ? Ciudat ! Nu s-ar cuveni să-i dau de capăt ?...

Într-una din zile, la sosirea mea, dormea. S-a deșteptat cu cuvintele : — Mă găseam undeva la umbră, dormeam. — Din asta eu am aflat ce trebuia. Că o copleșește uneori tristețea. Care să fie cauza acestei triști ? N-am iscodit-o.

Căci n-o întrebam nimic. La ce bun ? Ce rost are veșnica îngrijorare și preocupare ? Odată ce ne jucam atît de dulce. Și din ce în ce mai interesant.

De pildă, îmi legam un șal pe cap, ca pe-un fel de turban, odată ce fusesem trimis să stau la colț, ca ostaș persan. Trebuia să aștept acolo, șezînd turcește, fără să mi se permită să mă clintesc măcar, odată ce eram santinelă. Încercați să vă închipuiți tăcerea din jur. — Unde mi-e oglinda ? — întreba ea —, unde mi-e șorțulețul ? — Nimeni nu răspundea. Apoi, în chiloței de mătase neagră, prindea să se sulemenească și să se legene la flacăra unei lumînări, ca o Sobeidă. Și fără nici o jenă. Văzusem odată două fete tinere, care nu se știau observate și care își arătau una alteia cum anume erau ele. Aproape la fel și ea. Își lua capișonul, și cînd se acoperea cu voaluri, cînd se dezgolea în fața oglinzii, de parcă ar fi fost cu desăvîrșire singură. Apoi exclama deodată :

— Mazud, Mazud. — Și bătea din palmele ei mici.

Mazud acesta eram eu. Firește, pînă în acea clipă nu-mi fusese îngăduit nici să mă clintesc în colțul meu, acum însă trebuia să pun întrebarea :

— Ți-e acasă bărbatul ? — La care eram obligat să-mi holbez ochii.

— Nu-i acasă, nu-i acasă — ciripea ea —, sîntem singuri în toată casa, iubitule.

Apoi, îndată :

— Rămîi, cu toate acestea, acolo unde te afli. Oare ce-ți închipui ? Nu-mi înșel eu bărbatul, tîrîtoare neagră și scîrboasă. Bărbatul meu este un nobil. Mă tărtăneață ! —

țipa ea scoasă din pepeni. Cînd, de fapt, nici nu sînt tărtăneț.

Însă și eu săream de la locul meu.

— Acum vine rebeliunea ! — strigam, încît scrîșneam pînă și din dinți. — Ajunge cu această comedie ! — spuneam întunecat.

Unde duceau toate acestea, la ce plăceri și la ce transfigurări ? Duceau chiar la extaz, și de cîte ori ! Încît, pe înserat, nici nu mai îndrăzneam să ne uităm unul la altul, ci fiecare se ghemuia la locul său și se înfășura în propria-i pătură, astfel adormeam departe unul de altul și într-o desăvîrșită înstrăinare, ca două grămăjoare negre, pe-o banchiză de gheață.

Alteori, însă, zorile ne găseau pe amîndoi la picioarele patului, unde nevastă-mea își sălta pîntecelul de rîs.

— Vai, nu mă mai face să rîd — prindea ea să mă roage. Îi povesteam istorioare picante despre neîndemînarea unor bărbați în relațiile lor cu femeile.

Și că s-ar cuveni să se scrie despre asta, în sfîrșit, un Casanova invers.

Ca și despre felul în care nu dădeam crezare propriilor mei ochi. Căci despre mine îi istoriseam, nici nu mai e nevoie să spun. Diformam într-o oarecare măsură lucrurile, zugrăvindu-mă în culori și mai caraghioase, las' să s-amuze mititica !

Despre ce nătîng fusese cîndva bărbatul ei. Demult mi se tot făceau semne cu piciorul pe sub masă, dar eu încă tot mai credeam că este la mijloc o neînțelegere. I-am povestit, bunăoară, peripeția mea cu femeia aceea de la țară, care îmi ceruse pe cîmp un iepure.

— Ce-ți ceruse ?

— Îmi ceruse un iepure — am răspuns. — Firește, nu știam ce înseamnă asta. Căci, de unde să-i fi dat eu un iepure ?

— Vai, încetează, încetează odată ! — turuia nevastă-mea.

Eu, însă, continuam poveștile mele. I-am mai spus una. Despre lecțiile de vioară pe care le dădeam odinioară. Vreau să zic în tinerețe, fiindcă și asta mi se întîmplase. Nu prea cîntam eu bine la vioară, dar asta nu era o piedică la noi, la țară.

Așadar, mama elevului meu era o femeie minunată : suflet nobil, dimensiuni gigantice, cam de vreo două măji

şi jumătate, în timp ce eu eram tînăr şi slab ca un ţîr. Astfel că nici să mă uit la ea nu mă încumetam, deşi îmi căzuse cu tronc, e uşor de imaginat. Cînd apoi, într-o bună zi, trimite după mine, cică spre a avea împreună o discuţie despre fiul ei.

Ei, hai să discutăm. Era o primăvară timpurie, mi-aduc şi azi aminte de ea, încăperile scăpărau în lumină, iar eu îmi aranjasem chiar de două ori cravata înainte de a intra. Înăuntru apoi, aproape să-mi piară răsuflarea de spaimă. Căci măicuţa elevului meu mă primi tolănită în aşternut, cufundată în fel de fel de horbote înspumate.

— Vai, vai, îndură-te de mine ! — scîncea iar, înecîndu-se de rîs, nevastă-mea.

În zadar însă.

— Se înţelege, nici să mă aşed ca lumea n-am îndrăznit — i-am povestit —, în asemenea cazuri păstrezi îndărătul tău un locşor respectuos.

Am făcut apel la toate cîte ştiam şi nu ştiam în legătură cu educaţia copiilor, şi tocmai cînd mă-ntrebam dacă n-ar fi cazul să amestec în spusele mele şi metempsihoza, băgai de seamă că minunata femeie începe frumuşel să-şi scoată de sub plapumă un picior.

— Asta ce-o mai fi însemnînd ? — am căzut eu pe gînduri. Pînă şi de Revoluţia franceză, îmi adusesem aminte. Putea foarte bine să fi fost liber-cugetătoare sau aşa ceva. Fiindcă îşi întinse nu doar jumătate, ci întregul picior către mine. Şi era atît de alb !...

— Dumnezeule, uită-te şi matale, afară a început să mijească de ziuă — prinse atunci nevastă-mea să mă implore uguind şi arătînd înspre ferestrele tăcute. Căci tocmai răsărea soarele, înălţîndu-se din neguri, într-o strălucire aurie.

Era minunat, într-adevăr.

E cazul să facem aici o pauză. Eram atît de ameţit de toate acestea — putea să vină şi moartea, îmi spuneam. Odată ce clocotisem din nou frenetic toată noaptea, ca nişte tigri, cît pe-aci să ne sfîşiem cu dinţii, după care urmase rîsul acela buimac. Şi această aurora. Oare poţi să-ţi doreşti mai mult ? Mi-am spus : ia te uită ce frumoasă iubită ai ! Nu-ţi ajunge ? Şi n-a fost oare o noapte minunată ? Aş fi voit să-i şoptesc la ureche : ascultă, mai am şi-o altă iubită. De data asta eu, da, aşa să ştii. Una

mai frumoasă decît tine. Ai aflat cine este această iubită a mea ?

Ar fi fost de-a dreptul ameţitor să i-o pot mărturisi.

*

Cu toate că n-aveam nici o iubită.

Adevărat, ne mai sărutam noi cînd şi cînd, ba prin cimitire, ba pe şosele... Aşa cum ne sărutaserăm îndată la Paris, în vestitul cimitir din Montmartre.

— Nu şi nu, Micislav, te implor — se apărase ea, şi de cîte ori, privindu-mă rugător. Eu, însă, în ciudă. Fiindcă aveam poftă s-o sărut mereu. Într-o altă împrejurare, îmi spusese :

— Zi, Micislav, ce-i cu mine ? Să fi înnebunit oare de-a binelea ?

La care i-am răspuns :

— Pornire irezistibilă. — Odată ce chiar ea îmi explicase înainte : — Dragostea, Micislav, este o pornire irezistibilă.

— Spune-mi, şi pentru tine este la fel ? — întreabă ea. — Uită-te în ochii mei ! Mă iubeşti tu cu adevărat ? Oh, tu nu mă iubeşti. — Şi mă lăsă baltă.

Am dat fuga după ea, minţindu-i cîte de toate şi spunîndu-i c-o ador.

Cu toate că n-o adoram nici măcar pe ea. Pe nimeni. — Pe nimeni nu iubesc — am constatat eu cu inima uşoară. Şi eram aproape mîndru de asta.

Descoperisem o metodă excelentă, care se cheamă : senzualitate. Căci, de ce le-am lua în serios ? Oare fata asta mă iubeşte ? Ah, draga de ea. Atunci de ce îmi spunea Micislav ? Rîdeam în hohote de cîte ori îmi aminteam de asta. Totul nu-i decît un joc. Se amuză pe socoteala mea, domnişoara. Între timp, firește, sărutările nu sînt nici ele de lepădat.

Apoi, într-o bună zi, am luat hotărîrea de a mă despărţi de nevastă-mea, ca să mă pot însura cu ea. A fost o surpriză aproape şi pentru mine. Lucrurile s-au petrecut astfel :

Întîrziai într-o zi de la întîlnire, fiindcă s-a întîmplat şi asta. Cînd sosesc, în sfîrşit, ea aleargă înspre mine.

— Aşadar trăieşti, trăieşti ? — strigă ea printre hohote de plîns. Şi se aruncă la pieptul meu, în văzul tuturor.

Adevărat că nimeni nu prea se uita la noi, deşi se afla acolo o mulţime de lume. Eram într-o măruntă staţie de cale ferată, aproape de Londra, dar oamenii, ca şi cum capetele le-ar fi fost pline de griji, erau întunecaţi. O doamnă bătrînă, însă, aproba de zor întîmplarea. Se uită adînc la noi şi, cu toate că era întunecată, dădu de două ori din cap. Îşi închipuia, se înţelege, că sîntem soţ şi soţie şi că ne iubim nemărginit... eram puţin cam încurcat, nici vorbă, căci nu ştiam cum să interpretez lucrurile.

În schimb, în loc de a mă ruşina, eram mîndru de această nevestică, mi-am dat seama îndată. Cine şi-ar fi închipuit vreodată că subţirica aceasta plutitoare, cu paşi zburători, că una ca dînsa îmi va dărui dragostea, şi încă la o vîrstă cînd partea cea mai bună a vieţii mele se isprăvise ? Se pare că, pînă în acea zi, nu fusesem în stare s-o cred că este cu putinţă una ca asta.

Atunci, însă, ceva s-a urnit în inima mea. De la cuvîntul că mai trăiesc şi de la bătăile acelea tropotitoare de inimă.

Iată c-am şi uitat să povestesc ce anume se întîmplase cu ea în ziua aceea.

Începu să-mi spună că avusese în acea zi presimţiri rele. Visase că stătea aplecată peste un pervaz şi plîngea — atît visase, însă fusese un vis plin de spaime, căci din pricina mea plîngea aplecată peste pervaz. Avusese după asta presimţiri sumbre... Dimineaţa se grăbise, fiindcă avusese sentimentul că n-are să mă mai vadă niciodată. Ajunsă la gară, văzuse o mare aglomeraţie, era tocmai dus un om. Căzuse ceva în capul lui de pe o schelă, şi murise. Cu toate că îl făcuseră atent, prin strigăte, să nu se ducă în direcţia aceea, dar fie că n-auzise, fie că fusese furat de gînduri...

— Şi tu eşti la fel — spuse ea mîhnită.

Sînt şi eu la fel, niciodată nu-i dau crezare, niciodată nu vreau să-mi port de grijă. Cu toate că pot să-mi dau seama ce brusc vine nenorocirea.

— Şi ce uşor se moare.

Firește, s-a interesat îndată de identitatea respectivului. Era un bărbat din Copenhaga — i s-a spus —, un danez. Aşadar, visul i se adeverise. Fiindcă îşi pierduse în aşa măsură minţile, încît i se păruse că sînt şi eu de fel din

Copenhaga, ca abia acum să-şi dea seama ce neghiobie născocise.

— Doamne, cîte necazuri am din pricina ta — spuse ea mînioasă. — Vai, bine că eşti într-adevăr aici şi trăieşti — îmi reproşă ea.

Oare nu e firesc să se fi speriat ? Căci se interesase pînă şi de faptul dacă respectivul era înalt de statură. Iar cînd i se răspunsese că era înalt, nu mai fusese în stare nici măcar să se mişte. Rămăsese singură pe-o margine de trotuar, unde plîngea. Cel mult am să mor şi eu — îşi spunea.

— Vezi ce mult te iubesc ? iar tu eşti aşa de ingrat — îmi spuse ea mîhnită. Şi mai plînse puţin.

Nu pot descrie lumina şi pacea ce mi-au invadat inima la auzul cuvintelor ei.

— Este oricum o fetişcană cumsecade — mi-am spus —, în ciuda tuturor ciudăţeniilor ei. Mi-am adus aminte de alte multe amănunte, cărora nu le dai nici o importanţă. Bunăoară, îmi adusese odată un hap contra durerilor de cap, să-l încerc, sau mă certase că nu îmbrac încă paltonul de iarnă în frigul ce se lăsase, şi altele la fel. Ia să vedem, cine oare, de cînd mă ştiu, îmi mai purtase astfel de grijă ? Şi, pe deasupra, o fată tînără, care nu ajunsese încă acolo, încît să bage de seamă asemenea lucruri.

I-am spus deci :

— Am fost într-adevăr ingrat cu tine pînă acum, o ştiu şi-mi pare rău, dar ce să fac ? Odată ce astfel stau lucrurile şi asta mi-e ursita, încît am ajuns un om fără suflet. Fiindcă acesta este sfîrşitul unei vieţi cum a fost a mea. Vreau să fiu sincer cu tine.

Mă gîndeam să-i destăinuiesc totul.

Că-mi urăsc nevasta — iată ce voiam să-i spun înainte de toate. — Că abia acum, de îndată ce sînt cu ea, îmi dau seama cît o urăsc. Încît aproape nici nu-mi mai vine să mă duc acasă.

Şi s-o fac să înţeleagă că este păcat încă de viaţa mea. Eventual s-o implor să mă scape de viaţa asta a mea, odată ce ea singură ar fi în stare s-o facă. Numai ea m-ar mai putea salva de propria-mi viaţă.

— N-am fost eu înainte aşa — i-am spus, şi mi s-a şi urcat niţel sîngele la cap. — Ştii, oare, ce înseamnă cînd

cineva e torturat pînă cînd i se mistuie creierul și inima, așadar pînă cînd se înrăiește ?

Aici am amuțit brusc.

Căci, oare, cum anume i-aș fi putut spune restul ? Esențialul. Felul în care trăiam noi acasă și în prezent. Ajungea să mă gîndesc la petrecerile noastre — vai, nici prin gînd nu-mi trecea să mi-aduc aminte de ele cît timp eram împreună cu ea. Mi-era rușine de viața mea. Abia acum mi-am dat seama că duc o viață rușinoasă. Ca atunci cînd, după niște taverne, omul iese în plin soare și se pomenește față în față cu un peisaj fericit și curat. E o dimineață superbă. Această senzație o aveam acum, alături de ea.

Este cu totul altfel fata aceasta — mi-am spus cu amărăciune, aruncînd către ea o privire. — Cît e de pură și de nestricată ! Și cît e de minunată !

De ce, însă, și-o fi plecînd astfel capul ?

Fiindcă nu-mi răspundea. Sau i se părea atît de firesc tot ce auzea — toată această amărăciune a mea, încît nici nu se mira de ea sau, poate, aflase de ea ? Căci asta exprima purtarea ei.

Și nu doar în această împrejurare. Simțeam eu de mult ceva în această privință.

Iar dacă o fi știind ceva, de unde anume aflase ? Întrebarea mă sfredelea cumplit.

*

— Nimic mai cuminte decît s-o întreb chiar pe ea — mi-am spus.

Se întîmplase, de fapt, tocmai atunci ceva la noi, să nu uit cumva.

Nu mare lucru, însă efectul fusese hotărîtor. Dădusem acasă, pe un șifonier, peste cîteva violete fanate, între mușchi, se vedea că fuseseră așezate acolo cu multă grijă. Adevărat că nu este în asta nimic deosebit, atîta doar că descoperirea avea și un antecedent. Cu cîteva săptămîni înainte aflasem în coșul de hîrtii și o cutioară elegantă, în care se afla de asemenea mușchi. Se pare că îi trimisese cineva flori în ea nevestei mele. Cunosc eu asta : cînd se trimit în cutie, florile sînt ambalate între bucăți de gheață, printre mușchi. Asta este cît se poate de șic, iar pe ea n-o lăsase inima să arunce totul

la coș... Dar dacă nu astfel stau lucrurile, dacă iar mă înșel cumva ?

S-o iau din nou, ca nebunul, de la capăt ? Mi-am adus aminte de întreaga mea viață. Adică să încep de acolo unde o lăsasem baltă, dacă nu cumva Ridolfi se luase după dînsa ? Sau un altul ?

Nu voi reîncepe, odată ce-mi ajunge.

Drept care mi-am pus în gînd să vorbesc pe șleau cu această fată. Înainte de toate am întrebat-o :

— De ce-ai amuțit deunăzi, cînd a venit vorba de nevastă-mea ? Oare știi ceva despre ea ? Sau te-ai supărat pe ea din vreo pricină întemeiată ?

Căci părea de astă dată evident, îndeosebi după întîmplarea de deunăzi, că simțurile nu mă înșeală și că cele două femei s-au supărat una pe alta. Poate că încă la Paris. Se vedea cît de colo că se certaseră, dar oare chiar în acest hal ? Odată ce lucrurile ajunseseră atît de departe, încît la Londra nici nu mai voiau s-audă una de alta.

Cînd îi vorbeam nevestei mele de *missa* : — Oh, gîsca aceea ! — făcea ea cu un aer de neînchipuită superioritate. Așadar, nici nu prea făcea o taină din cearta lor.

— De ce-ar fi gîscă ? — o iscodeam eu. În timp ce-mi spuneam : La Paris erai gata-gata s-o mănînci de dragă ce-ți era, iar acum o faci gîscă. — Ieri am trecut pe la irlandezii ăștia — făceam alteori, deși nu mă abăteam niciodată pe la ei, mă gîndeam însă : las' să-și închipuie că obișnuiesc să urc pînă la dînșii. Atîta doar că nu-mi răspundea, era imposibil să-i stîrnești mînia.

În schimb, ce joc în ochii ei ! Ca una care spune : — Le știu eu pe-ale mele, las' că știu unde-ai umblat, nu căuta să mă duci. Așa că nu mai căutam s-o duc. Odată ce amîndoi eram șireți. În zilele cînd aveam vreun randevu cu fata, începeam încă de dimineață să oftez și să mă perpelesc. — N-ar strica, zău, din cînd în cînd și puțină mișcare — ziceam. Sau remarcam, într-o dispoziție mahmură : — Ar fi timpul să-i fac o vizită lui Kodor, dracu' să-l ia. — Sau nu spuneam decît : — Din nou afacerile !

Nevastă-mea, care era inteligentă, încuviința totul cu blîndețe.

— N-ar strica, într-adevăr, puțină mișcare — spunea ea. Sau zicea : — Să nu-ți neglijezi afacerile. — Între timp, ochii ei rîdeau. Adică, mă îndemna totuși să plec de acasă, chiar dacă nu cu atîta hotărîre cum o făcea odinioară,

la Paris... Mă complăceam, fără vreo obiecţiune, în acest joc. Atîta doar că nu luam cunoştinţă de jocul din ochii ei.

— Iacă, nu mă duc, azi încă nu mă duc — spuneam înainte de masă. După masă, însă, plecam cu toate acestea.

Dar să completez cearta ei cu tînăra *miss*. Pe scurt : cum se giugiuleau ele, la început, la Paris, se ştie. Numai că asta luă brusc sfîrşit, în ajunul plecării irlandezei. Ceea ce mai treacă-meargă, odată ce aşa ceva n-are cum să dureze. Dar de la o zi la alta era, oricum, bătător la ochi. Căci ieri relaţiile dintre ele erau încă perfecte, ca îndată apoi, de parcă ar fi înghiţit oţet, fusesem şi eu prezent. Nevastă-mea se străduise să pară din cale-afară de distinsă, ceea ce este suspect şi nici n-o prinde, odată ce nu-i în firea ei. Fata îi şi făcuse observaţie : — Ia nu mai afecta, Lizzy. — Acesta fusese cuvîntul decisiv. Nevastă-mea zîmbi, nu prea mult, ci abia perceptibil. Numai că eu cunosc acest zîmbet al ei. — Ei, măruntă *miss*, am încheiat socotelile dintre noi — cam asta exprima el.

Ce s-o fi petrecut între ele ? Căci întîmplarea părea ciudată şi din alte puncte de vedere.

Odată ce irlandeza era, oricum, o domnişoară de familie bună. Atunci, cum se face că această domnişoară de familie bună era atît de statornică, încît rămăsese ataşată de mine, de astă dată în modul cel mai serios ? Căci cele petrecute la Paris puteau fi socotite o simplă glumă. Englezoaicele au ideile lor despre excursii, se ştie. Acum însă ? N-o mai pomenea pe nevastă-mea, de parcă n-ar fi fost, nici n-o mai lua în seamă, pentru ea încetase să mai existe. Aşadar, domnişoara era de astă dată necruţătoare. De ce, însă, atît de necruţătoare ?

Să fi aflat ceva despre ea ? Sau Lizzy însăşi îi povestise ceva de acest fel ? Oare despre curtezanii ei ? Căci este în stare, fiindcă îi cam umblă gura, se ştie, îi scapă cu uşurinţă astfel de indiscreţii.

La toate acestea doream eu răspuns cînd am întrebat-o de ce-i supărată pe nevastă-mea. Să ştiu şi eu, căci ar fi timpul. După care am continuat :

— S-a întîmplat ceva între voi ? Fii sinceră — şi am silit-o să-şi întoarcă faţa către mine.

La care, ţeţişcana :

— Nu vreau să vorbesc despre ea. — Apoi, brusc, cu patimă : — Nici nu vreau s-aud de dînsa. Fiindcă eu n-o mai iubesc pe Lizzy.

Era, oricum, din altă plămadă. Era o puştoaică sinceră.

— Nu mai spune. Şi de ce n-o iubeşti ? Nu prea pricep, de ce n-ai putea să vorbeşti şi despre asta ? Pentru mine poate să fie important chiar şi un singur cuvînt. V-aţi făcut, oare, confidenţe ?

— Da.

— Ei vezi, îmi închipuiam eu. Am să-ţi destăinuiesc îndată ce impresie am eu despre asta. Că ţi-a spus ceva intenţionat şi cu răutate, ceva ce nici nu-i adevărat — am întors eu vorba. De ce-i luam apărarea ? Poate fiindcă voiam în acest fel să aflu secretul fetişcanei. Sau mi-o dictau şi sentimentele ? — Căci aşa-i ea — am continuat —, sînt sigur că a încercat să te tachineze, odată ce încă eşti indignată, zău aşa, o recunosc întreagă. Dealtminteri, nu e chiar atît de răutăcioasă pe cît ar vrea să pară...

— Oh, crezi într-adevăr asta ? — răspunse ea sumbru. — În acest caz, nu te-am înţeles bine deunăzi... — şi se îmbujoră niţel. — S-ar putea ca eu să nu ştiu, să n-o cunosc prea bine — se corectă ea. — Dealtfel, nu am nimic deosebit de spus despre asta, şi n-ar fi nici frumos din parte-mi, căci ea a fost şi drăguţă cu mine. Ba, mi-a şi dat ceva, ia te uită ce mi-a dat !

Scoase îndată obiectul din deget. Era un inel subţire, într-adevăr frumos, împodobit delicat, de jur-împrejur, cu granate mărunte.

— Numai că eu arunc acum acest inel — zise ea deodată, şi se apucă să-l sfărîme, s-auzea cum sar pietricelele din el. Apoi azvîrli inelul într-un colţ. (Ne aflam într-un mărunt restaurant, nu departe de Haymarket.)

— Oh — face ea —, n-ai decît să-ţi iubeşti buna ta nevastă, eu n-am să-ţi schimb vederile.

Părea că-şi ieşise cu totul din fire.

Într-un cuvînt, avusesem dreptate : ceva o apăsa pe suflet. Atîta doar că eu mi-am spus : nu face nimic, odată ce timp este destul. Am să scot eu asta din tine, nici n-ai să bagi de seamă cînd.

— Oh, Lizzy, — continuă ea cu patimă — care mi-a spus odată că eu te-aş iubi numai fiindcă tu erai căpitanul acelui vapor. Oare nu e caraghioasă, chiar atît de stupidă mă crede ea ?

— De asta eşti supărată pe ea ?

— Oh, nu de asta — răspunse ceva mai potolit. — Nu tocmai de asta. Oricum, n-am să-ţi spun de ce anume.

*

— Vai, *Mrs.* Murry — i-a reproşat ea modistei sale, după ce bătuserăm îndelung la uşă —, nu e bine să dormi prea mult, căci ce-ai să te faci la noapte ?

Apoi, pe un alt ton, aproape cu severitate :

— Am dori să ne aşezăm niţel în salonaşul dumitale, unde am stat şi data trecută.

Fiindcă mai fusesem o dată acolo. Asta era o nouă născocire a ei. Odată ce nu-i prea plăcea să umble prin restaurante, prefera să se plimbe. În schimb, să recunoaştem că nici aşa ceva nu era mereu şi neîntrerupt cu putinţă, pe de-o parte fiindcă plimbările mă scoteau din sărite (pe mine, cel puţin), pe de altă parte fiindcă era tocmai o vreme urgisită, ploua necontenit. Şi, de îndată ce începea ploaia, ea se ducea acasă. Numai că asta pur şi simplu n-o mai îngăduiam. N-o lăsam să se ducă acasă. La care, ea răci, contractă un guturai. Se şi supără foc din această cauză.

— În cele din urmă voi muri din pricina ta — făcu ea mînioasă. În sfîrşit, născoci de dragul meu salonaşul ăsta. Spunîndu-i modistei că acolo ar dori uneori să aibă cîte-o scurtă conversaţie.

Se înţelege că am fost şi de data aceea cît se poate de cuminţi, modista cosea la maşină în camera vecină. De astă dată, însă, trebuia să plece, ceea ce am socotit a fi o greşeală. Îşi mai vîrî o dată capul pe uşă, apoi se duse.

— Mă duc pînă la piaţa de zarzavat — spuse ea cu amabilitate.

Noi am fost lăsaţi singuri, într-un apartament care mirosea a mere.

La care a şi fost puţin cam dezorientată. Căci atît de singuri nu mai fusesem niciodată.

Atîta doar că am mîngîiat-o pe păr.

— Nu-ţi fie teamă de mine — i-am spus, şi m-am uitat în ochii ei. La care a izbucnit îndată în plîns.

— O, aşadar, tu mă iubeşti cu adevărat ? — întreabă ea cuprinsă de vîlvătăi.

I-am spus atunci planul meu în legătură cu ea, adică n-am întrebat-o decît atît :

— Ai să fii bună ? — iar ea, în mod miraculos, înţelese îndată ce anume voiam.

— Ah, doar n-ai de gînd să te căsătoreşti cu mine ? — întrebă ea fără să stea pe gînduri. — Cum are să se poată una ca asta ? O — face ea —, n-are să fie cu putinţă. Fiindcă tu nu eşti dintre aceia. Odată ce şi tu eşti întocmai ca mine. Nu eşti în stare s-o alungi din inima ta.

Am privit-o uimit.

Avea fata asta o stranie proprietate, de care nici azi încă nu mă pot dumiri. Era lipsită de orice experienţă şi nespus de copilăroasă — cu toate acestea, impulsivă, spre cea mai mare surpriză : vorbea parcă într-un somn adînc, încît tresăreai fără voie. Ca şi cum ar fi deslușit sau intuit cele mai tainice simţăminte ale omului. Dar dacă ea mă cunoaşte mai bine decît o bănuiam, mai bine chiar decît izbutim noi înşine să ne cunoaştem ?

— Asta n-ar fi bine — i-am spus mai întîi. Căci, oricum, nu-mi făcea plăcere s-aud aşa ceva din gura altuia. — Vai, nu mă speria — am încercat eu să glumesc. — La naiba, în acest fel mă cunoşti, dintr-un asemenea aluat mă crezi tu plămădit ? Ca pe unul care nu e în stare nici să mişte, nici să se urnească din loc, incapabil să pună mîna pe ceva, oricît s-ar strădui ?

Am şi simţit că mă iau căldurile.

Căci, dacă lucrurile ar sta într-adevăr astfel...

— De fapt, ce-aş putea să-ţi spun ? — am împrumutat eu un ton nou. — Oare cu ce-aş putea începe ? Cum să-ţi explic eu ţie viaţa mea ? Ei, vezi că înţelegi ? Trebuie să fii aşadar deşteaptă şi să pricepi totul. Dacă ţi-aş spune acum că n-aş mai vrea să trăiesc dacă lucrurile ar rămîne şi pe mai departe cum au fost pînă acum, ai putea pricepe ce multe lucruri cuprinde asta ?

Aproape că şi eu fusesem zguduit. Fiindcă la acest cuvînt parcă m-ar fi apucat cineva de braţ, spunîndu-mi : opreşte-te ! Căci abia acum mi-am dat seama de ce ameţisem deunăzi, adică de ce luasem cu atîta înverşunare apărarea neveste-mi, în faţa ei. Fiindcă se pare că nu ştiusem pînă atunci ce înseamnă să-ţi fie ruşine. Nici prin gînd nu-mi trecuse să fac cuiva destăinuiri despre ce şi

cum fusese viaţa mea de pînă atunci. Abia acum am înţeles că una ca asta este cu neputinţă. Şi chiar dacă eşti înclinat uneori s-o faci — nu se poate, nimănui pe lumea aceasta, darmite acestei fete.

Am început aşadar s-o cert, deoarece asta e oricum altceva. În acest fel se pot exprima mai limpede lucrurile serioase.

Oare ce-şi închipuie ea, că aş fi cumva excroc ? Am mîncărime de limbă sau vreau să abuzez de încrederea ei că nu-mi dă niciodată crezare ? Că mă întreabă mereu dacă o iubesc ?

— De ce-aş mai fi aici dacă nu te-aş iubi ? — i-am spus. — Sau aveţi nevoie de cuvinte, în privinţa aceasta nici una din voi nu face excepţie ? Nu-ţi ajunge, oare, un om al tău ? Nu-ţi sînt eu destulă dovadă ?

La care, ochii începură să-i lucească, totuşi.

Este nevoie să-mi demonstrez acum sentimentele în faţa ei ? Ceea ce am spus şi am săvîrşit pînă acum nu înseamnă nimic pentru ea ? — Şi altele la fel.

Nu simte şi ea din ce aluat sînt plămădit ? Că a fi cu ea este pentru mine cea mai mare fericire ?

Între timp, aş fi fost în stare să rîd, căci îmi simţeam arterele furnicate de o senzaţie de fericire. Odată ce fata asta, cu buzele aburite şi întredeschise, întunecată totodată de sforţarea făcută, stătea înaintea mea ca un copil îmbufnat. Se pare că voia să se gîndească cu toate neînsemnatele sale puteri.

Am prins-o aşadar de mînă şi am încercat s-o privesc în ochi. Nu s-a putut însă, deoarece s-a ferit de mine.

— Oh, să fie adevărat ? — atît a întrebat, tulburată în aşa măsură, încît părea că nu se încumetă să pătrundă sensul celor ce-i spuneam.

Asta mi-a stîrnit şi mai mult buna dispoziţie, de parcă mi-ar fi gîdilat cineva inima. Căci, iată, exista totuşi cineva pe acest pămînt care să-mi aparţină astfel. De acum pot să-i spun acestei făpturi orice, fiindcă nimic n-are s-o mai clintească de lîngă mine. Am încercat deci s-o sfătuiesc să nu se ataşeze de mine. Întocmai ca un unchi sever, într-un consiliu de familie.

— Acum, singura problemă este dacă şi tu mă iubeşti — am început eu să glumesc cu ea. — Ei, ei — am zis —, ia să analizăm situaţia noastră. — Aşa ceva nici-

cînd nu poate să dăuneze. Ar fi bine să te mai gîndeşti o dată la tot şi să-ţi cercetezi mai temeinic inima, domnişoară ! Dacă nu cumva totul nu este decît o amăgire. Căci să vedem cum stăm : o tînără fată se hotărăşte să se căsătorească cu un marinar. Cine sînt însă aceşti marinari ? Şi ce şi-a dorit în visele ei, fata aceasta tînără ? Viaţa nu este nici altminteri uşoară — am ridicat eu tonul — , darmite cu de-al de ei ?

Şi i-am caracterizat pe cei din această ţagmă, cît sîntem noi de necioplţi, ce fire nesuferită au cei mai mulţi din noi, şi că alături de astfel de oameni trebuie să suporţi multe de toate...

— Cu dragă inimă — răspunse ea cu flăcări în obraji.

— Pe urmă, nici prea tînăr nu mai sînt

Fetişcana scutură capul.

— Şi nici bogat nu sînt, nici asta să n-o uităm. Căci este mare deosebire între felul cum ai trăit pînă azi şi cum ar fi să trăieşti de acum înainte — am zis. — Ştii oare ce înseamnă să cumperi de doi bani un caiet, pe care să-l liniezi singur şi să notezi în el toate cheltuielile casei ? Eşti dispusă să trăieşti în acest fel ?

— Oh — făcu ea respirînd sacadat —, care sînt veniturile tale ?

Mie pînă şi inima mi se umplu de zîmbet, atît de dulce sunase pe buzele ei cuvîntul de „venituri". Şi unde mai pui că i se aburiră ochii, iar fruntea i se broboni de mărgele fine.

I-am netezit aşadar părul de pe frunte şi i-am explicat situaţia mea. Că nu am nici un venit sigur. Uneori se întîmplă să cîştig mai mult, alteori mai puţin. Iar acolo unde lucrurile stau în acest fel, este nevoie de spirit gospodăresc, oare îşi dă ea seama ce înseamnă asta ?

— Vai — face ea —, ce rău mă cunoşti. Eu am o mie şi una de experienţe. Trebuie să împarţi totul cu grijă. Căci să presupunem că venitul tău n-ar fi decît de şase sute de lire sterline pe an. Asta nu e mult, nu-i aşa ? Însă şi atît ar ajunge.

Fiindcă ea calculase deja în sinea ei că atît ajunge. De asta se apucase să înveţe în taină să gătească.

La care m-am oprit. Oare de ce-oi fi fost tocmai de acest amănunt atît de fermecat ? De faptul că are ea să-mi gătească ? Odată ce nu-i chiar lipsit de orice pericol acest

lucru pentru unul ca mine, silit să-şi oblojească stomacul. Oricum, îngerul acesta, cu mîinile strălucitoare ! Eram fermecat.

Şi m-am apucat să-i istorisesc despre mama, cum se pricepea ea să gătească — poate că şi ca o încurajare, ca să înveţe cît mai bine, porumbiţa. Şi ce prăjituri erau acelea ! Căci mama gătea într-un cuptor mare, pe mangal şi cu furculiţe lungi. Şi ce mai focuri puteau fi zărite, uneori, prin perdeaua ce acoperea uşa cu ochiuri de geam, cînd se deschidea uşiţa cuptorului, fiindcă avea obiceiul de a găti noaptea. Şi cum torcea şi susura cozonacul în cuptor, de parc-ar fi început să se simtă bine. Iar noi, copiii, cum ne mai agitam, pînă şi iarna ne furişam din culcuşurile noastre, ca nu cumva să scăpăm ceva din susurul cozonacului. *De wafels* — am surîs eu amintirii —, da, *de wafels,* azima şi celelalte. — Şi eram cît se poate de emoţionat.

— Oare nu e şi asta ciudat ? — gîndeam eu. Au trecut decenii, fără să-mi fi adus aminte de toate acestea. Şi, pe lîngă asta, ce putere aveau asupra mea propriile mele cuvinte !

— Oare ce se întîmplă cu mine ? — am început eu să mă mir şi de asta. Oi fi oare un orator sau un filozof aşa de mare ? Fiindcă tot ce spuneam era minunat. Cel puţin aşa mi se părea. Încît aproape vedeam cu ochii cozonacul frumos, auriu, ivindu-se sub ochii mei prin uşiţa încinsă — aproape să-l apuc cu degetele.

Într-un cuvînt... gustasem odată în America de Sud o boabă sau un fruct bizar, de care se folosesc acolo indienii la serbările lor. Asta a fost beţie, infinit mai aleasă decît cea a vinului. Îmi mai aduc aminte şi azi de ea : vîrful tufişurilor din jurul meu prinse bunăoară să strălucească, iar lumea parcă se înălţase de-o palmă în văzduh parcă într-un crescendo. Aşa şi acum. Ceea ce a urmat a fost curată vrajă, halucinaţie de vis.

I-am spus că de acum voi munci din nou mult, căci de astă dată are un rost. Fiindcă, pînă acum, îmi închipuiam că pretind vieţii ceea ce ea nu are. Văd, însă, că are totuşi dreptate. Căci, poftim, mi-a dat mai mult chiar decît nădăjduiam. Şi alte fraze, la fel de elevate. Cînd, de fapt, ele nu sînt în bună parte decît fum, iar eu nu eram în starea mea superioară, mai mult decît un oarecare tinerel

jigărit, care îi face iubitei sale declarații pentru prima oară, atingîndu-i pe sub masă genunchiul delicat cu genunchiul meu, ba mai apropiindu-mă foarte de obrăjorul ei încins, ca ea să-mi spună totuși : — Oh, a fost o după-amiază minunată.

— Oh — îmi spunea ea —, tu prinzi focul cu mîna ? — Și văd că ochii îi scapără.

Adevărat că-mi căzuse jăratecul din pipă, iar eu îl măturasem la loc. Ce-o fi surprinzător în asta ?

În zadar însă, odată ce așa sînt stările de grație.

Adevărat că, la toate acestea, șiroia și ploaia afară, fără oprire.

La care, îi mai și prindeam mîna delicată. Căci asta a fost adevăratul și inexprimabilul sens al întregii după-amiezi. Mîna ei era încinsă de febră. Iar mie îmi clănțăneau dinții din această pricină.

Aceste variațiuni aveau însă, de fapt, o semnificație mult mai adîncă. Atît de adîncă, încît nu era chip s-o pătrunzi. Iar această semnificație era dragostea.

Care, oricum, este un lucru straniu, pe care făptura omenească îl însetează, așa cum pămîntul uscat însetează ploaia. Ce să-i faci dacă așa stau lucrurile ?

Și, totuși, n-am sărutat-o, tocmai atunci n-am sărutat-o. Căci mă gîndeam în sinea mea : Nu, pentru nimic în lume. Ea are acum încredere în tine, fii cinstit, așadar.

Poate că tocmai asta să fi fost greșeala. Deși, de unde ai putea ști cînd și ce anume dorește celălalt ? Cînd anume socotește o lașitate că n-o sărut și cînd i se pare același lucru o virtute nepămînteană ?

Cine știe, s-ar putea ca tocmai asta să fi așteptat, căci era ca o somnambulă. Ca în cele ce au urmat : i-am cerut un pahar cu apă, ea dădu fuga să mi-l aducă, eu însă n-am fost în stare să rămîn fără dînsa, așa că am alergat după ea.

O văd stînd în bucătărie, la robinet, apa șiroia din belșug, iar ea nu știa ce să facă. Nici cu robinetul, nici cu paharul, fiindcă mîna îi tremură. Deodată, apoi, mă privește cu ochii dilatați.

— Ia-mă, dar ia-mă cu adevărat — zise ea încetișor, ca una care visează. — Ai să vezi cît de bună voi fi — începu ea aproape să mă implore. Și își înclină capul către mine, iar gura ei era ca florile cînd se dăruiesc primăverii.

Numai că vraja a și luat cu asta sfîrșit. Pentru că, de îndată ce rosti aceste cuvinte, parcă ar fi fost cuprinsă de vîlvătaie, fugi în cameră.

*

Ședea în mijlocul camerei și era supărată.

— De ce ești acum supărată ? — am întrebat-o. Dar nu. Nu e nicidecum supărată.

— De ce spui că nu, cînd ești ? — am încercat eu să-i sărut mîna. Numai că tocmai asta este ceea ce nu e cu putință, în astfel de clipe, în nici un fel, odată ce ai scăpat momentul potrivit. Am aprins așadar lumina, ceea ce este și mai imposibil în asemenea împrejurări. Odată ce, uneori, e mai prielnic întunericul.

— Ei hai, nu mai fi supărată — m-am înclinat asupra ei.

— Eh, la naiba, nebunule ! — strigă ea furioasă. Cică să n-o mai chinuiesc, dealtfel nu obișnuiește să se supere pe nimeni.

La care s-a încurcat așa de cumplit, încît pînă și ochii i se împăienjeniră de lacrimi.

— Mata nu ne cunoști, noi sîntem irlandezi — spuse ea cu obrajii în flăcări. — Nu uita cu cine ai de-a face, eu nu sînt o franțuzoaică oarecare.

Asta oare ce-o mai fi însemnînd ? Că irlandezii sînt oameni care nu obișnuiesc niciciînd să fie supărați ? Am încercat să iau totul în glumă.

— Ești chiar așa de tare supărată pe franțuzoaice ?

Nu mi-a răspuns nimic.

— Ia te uită — am zis — tu ești supărată acum pe mine din cauza nevesti-mi, ceea ce nu mi se pare a fi un procedeu cinstit. Dealtminteri, ce ai tu cu ea ? Odată ce ți-am spus că am de gînd să mă despart în curînd de ea.

— Nici vorbă — m-a întrerupt ea. — Tu n-ai să mă iei niciodată de nevastă.

Rosti asta cu atîta convingere și deznădejde, încît abia am fost în stare să-i răspund.

— Oare niciodată n-ai să mă crezi ?

Și-a întors furioasă fața de la mine. Adevărat că vorbele mele nu mai fuseseră destul de convingătoare, am simțit și eu asta. Și că nu mai aveau nici pe departe atîta putere ca atunci cînd fusese întuneric în cameră.

— Nu s-ar cuveni să fii chiar atît de nerăbdătoare — am început eu din nou. — Odată ce trebuie să înţelegi că divorţul nu este nicicînd uşor. Darmite în această situaţie ?

Habar nu aveam ce ar fi trebuit să-i spun.

— Căci mai este şi cealaltă parte — mi-a venit deodată ideea salvatoare. — Nici nu ştiu dacă şi ea este de acord. În concluzie, nu e tocmai simplu. Nutresc speranţa însă că lucrul este cu putinţă, dar ce mă voi face dacă n-am să mă pot descurca cu ea, dacă bunăoară are să declare că refuză să divorţeze ?

— Atunci omoar-o ! — îmi răspunse ea înfuriată.

La care am izbucnit în rîs. Odată ce asta cel puţin era o idee practică.

De ce anume ar fi trebuit s-o omor, n-am mai întrebat-o. Căci în mintea mea prinseră să se rostească o mulţime de gînduri interesante.

*

De pildă, că nevastă-mea se gîndeşte în clipa asta tocmai la acelaşi lucru. Că ar fi nespus de bine să poată să scape. De mine, se înţelege. Iată ce gînduri mi-au venit. Din următoarele uşoare simptome :

Începuseră s-o intereseze din cale-afară întîmplările de acest fel. Cronica penală din ziare, şi altele la fel. Pot spune că se interesa de ele destul de bătător la ochi, ba de-a dreptul provocător, abia acum îmi vine asta în minte. Căci citea cîte o ştire cu glasul tare, ba, ultima dată, una destul de interesantă. Asta se întîmplase nu mai departe decît ieri.

Trăiau, undeva, în aceeaşi casă două verişoare, una încă destul de tînără, cealaltă bătrînă, iar cea tînără se plictisise de bătrînă, odată ce nu avea din cauza ei pace. Era îndrăgostită. N-a stat, aşadar, prea mult pe gînduri, ci a ucis-o pe bătrînică, pe vară-sa, şi încă foarte iscusit, căci folosise nicotină. Niciodată nu s-ar fi aflat, dacă autoarea faptei nu s-ar fi dat singură de gol. Fiindcă, începînd din acel moment, ea n-a mai fost la fel de iscusită ca înainte. Nevastă-mea voia să ştie ce părere am despre această întîmplare.

Ce-aş fi putut să-i spun ?

— Să fie oare atît de uşor să ucizi pe cineva cu nicotină ?

— De unde vrei să știu ? Încearcă.

La început n-am fost atent. Abia după asta începură să ia contururi tot mai interesante.

— Sărăcuța ! — făcu nevastă-mea.

Credeam că făcea aluzie la victimă, odată ce ea își pierduse viața. Nici vorbă însă de așa ceva. Ea o compătimea pe cea tînără, pentru că se dăduse de gol, ba i-a luat chiar apărarea. Mi-a ținut pînă și o scurtă prelegere despre cei care, de fapt, au devenit inutili. Adică despre acele forțe obraznice și silnice care, cum s-a exprimat ea, nu mai sînt bune de nimic, dar cu toate acestea mai sînt prezente. Probabil, doar ca să-și chinuiască anturajul.

— Știi ce ? Nu numai că o înțeleg pe cea mai tînără, dar îi dau și întru totul dreptate — a declarat nevastă-mea. — Cei ce nu mai sînt decît o povară pentru alții ar fi bine să învețe ce este modestia și să caute să dispară. Îmi voi spune eu însămi același lucru, de îndată ce mă voi afla într-o situație de acest fel. Să-i lăsăm măcar pe alții să trăiască, odată ce cu propria noastră viață nu mai știm ce să facem, lucrul acesta mi-l voi impune.

Oare să fi fost de astă dată chiar eu forța aceasta inutilă ? — nu puteam să mă gîndesc la una ca asta. Odată ce nu eram încă atît de bătrîn. Am zîmbit așadar de cele auzite. Căci nu mă săturam să-i admir modul strălucit de gîndire. Nu degeaba îi plăcea filozofia. Nu era numai obiectivă, ci era și pătimașă, de parcă tot ceea ce gîndea ar fi privit-o personal. Se identifica cu totul. Ciudată făptură !

— E cum nu se poate mai în ordine — am spus eu. — Cu propria ta persoană poți să faci, într-adevăr, tot ce pofțești. Cu alții însă ? Căci n-ai să mă poți face să cred că știi întotdeauna cine anume este inutil ?

— Să lăsăm asta — răspunde ea cu un gest sleit al mîinii și plictisită. — Acest lucru se poate oricum ști.

M-am împăcat cu acest gînd, odată ce mi-am spus că ar putea avea dreptate. Fiind destul de șovăitor în tot ce mă privește, mi-am spus din nou, ca de atîtea ori înainte : iată marele avantaj față de mine. Intuiția. De aici apoi și siguranța ei. De asta e așa de originală și de proaspătă mereu, spiritual. Căci nu este împovărată de tradițiile unei lumi învechite și cufundate în sine, așa cum fusesem eu dintotdeauna.

Oare ce-a fost mai stupid : faptul că nici prin gînd nu mi-a dat să raportez la propria mea persoană această discuție, sau că a doua zi am raportat-o, nici azi nu știu. Și nici n-am cum să știu. Cu cît conștiința cuiva e mai încărcată, cu atît imaginația lui e mai întunecată. Or, pe mine mă mustra îndeajuns conștiința pe vremea aceea, a doua zi, așadar, mi-au venit în minte multe de toate în legătură cu asta, la modistă, ca și mai tîrziu, în timp ce mă duceam către casă.

— Forță inutilă ? — vorbeam eu de unul singur. Aproape că s-a iluminat pînă și strada de cuvintele mele. — Așadar, pe viitor să fiu mai modest, iată ce anume pretinde de la mine această doamnă. Căci sînt inutil aici. Stau în calea cuiva, care ar vrea să trăiască. Oare lucrurile n-au fost spuse destul de răspicat ? Și n-a explicat ea cît se poate de clar ceea ce pînă atunci nu izbutisem să înțeleg, anume de ce trăim noi doi asemenea unor oameni care s-au pomenit, întîmplător, laolaltă undeva, pe o fermă ? Năclăiți în dulcegării. — M-au trecut aproape nădușelile, atît de lehamite îmi era de toată această poveste. — Dar ce ar vrea, însă, să scape de mine ? — am încercat să discut cu mine însumi. — Și tocmai acum ? Cînd lenevește toată ziua, ce rost ar avea ? Cum să nu aibă. Desigur, pentru că iubește sau ar vrea să iubească pe cineva. Pe cine anume ? Pe oricine. Așa de curînd, oare, după decepțiile-i pariziene ? De ce nu ? Graba tuturor este mare în acest domeniu. Să mai iubești puțin, cît mai e timp. Oare nu mă comport și eu la fel ? Și n-am amenințat-o eu însumi cu cantaragiul, în cazul cînd ar avea de gînd să mă părăsească ? Iar acum mă amenință și ea, în cazul cînd n-aș fi dispus să-i dau drumul. Iată răspunsul ei.

Încît era să scap un strigăt de uimire.

N-aș vrea să fiu cumva greșit înțeles. Nimeni să nu-și închipuie că aș fi un fricos, care tremură pentru propria-i viață, un om care are mereu halucinații de groază. Nici vorbă de așa ceva, este cu totul altă poveste, dealtfel sîngele nostru este altul. Odată ce-am ajuns aci, să vorbesc, în sfîrșit, și despre asta, despre viață și moarte. Anume despre cum stau oamenii din neamul meu cu ele.

Nu sîntem sperioși, nu ne sinchisim prea mult de moarte. Odată ce nu prețuim prea mult viața. Iubitul meu tată a rostit următoarele, cu o jumătate de oră înainte de a-și da duhul :

— M-am plictisit, mi-e lehamite de tot. — Şi lăsă din mînă ziarul. Ba, şi-a completat cuvintele. — Mi-e lehamite de voi toţi — spuse el pragmatic. După care, la puţin timp, îşi dădu cuvios duhul.

Odată ce aşa sîntem noi toţi. Nu ne place să trăim, căci sîntem pesimişti, e timpul s-o spun pe şleau, şi că sînt pesimist, chiar dacă nu în sensul pe care i-l dau filozofii. Ci mult mai simplu.

— Văzut-ai vreodată un purcel ? — m-a întrebat odată tot tata. — Ei ? Este o vietate măruntă şi moale, iar cînd e apucat de mîinile unor străini, care vor să-l mănînce, firește că prinde să guiţe. Asta este şi treaba ta pe pămînt — m-a încurajat, cît se poate de amical, bătrînul domn.

Da, asta este treaba mea şi este treaba sufletului meu. Odată ce nicicînd nu m-am îndoit că omului nu-i merge bine pe pămînt. Nu numai că asta mi-e părerea, dar această părere este adînc înrădăcinată în mine. Anume, că lumea asta este o farsă sinistră, iar că a fi om este o ruşine. Odată ce se abuzează aci de sufletul omenesc, care i-a fost dat fiindcă a fost tras pe sfoară, a fost amăgit şi i s-a promis marea cu sarea. Cum să exprim asta ? Omul poartă într-însul importanţa existenţei sale şi pretenţia veşniciei şi, totuşi, care îi este soarta ? Frica şi fuga, teroarea morţii din cea dintîi clipă a existenţei — poate cineva să priceapă asta ? Ca flacăra ce i-a fost împrumutată să fie ameninţată mereu de a se stinge ? Şi despre rest ce părere aş putea avea ? Strîng amintirile în mine, ca un acumulator, cu toate acestea o parte din ele le pierd, cealaltă parte se transformă, o preface depărtarea şi timpul, şi despre toate nimeni nu ştie nimic. Aşadar, aceasta este istoria mea, pe care nimeni n-o cunoaşte, ba nici eu n-o cred în cele din urmă. Şi nici asta n-ajunge. Căci, la urmă, ai mai vrea încă puţin, încă şi încă, dorinţa mi-e nestinsă — oare nu este şi asta ca atunci cînd cineva bea prea multă apă ? E în stare să se împuşte, atîta apă a băut, cu toate aceasta îl mai torturează setea. Aşadar, pentru suflet această lume este de neconceput, aici voiam s-ajung, că nu asta este patria lui, odată ce aici se află altceva decît se aştepta şi îşi dorea... Iar dacă omului îi e străină, oare pe a cui seamă o fi lumea ? Ce mă priveşte pe mine faptul că pentru o inteligenţă superioară asta ar putea să fie o distracţie

sau că ar afla plăcere în străduințele zadarnice ale vieții mele ?

Nu sînt eu filozof, ba mă mai exprim, desigur, cu stîngăcie. Trebuie, însă, oricum să exprim ceea ce simt în această privință.

Și acum, să mergem mai departe. De astă dată esențialul este că niciodată n-am prea tremurat pentru propria mea viață. Dacă trebuie să mă duc, sînt gata de drum. Ba, sînt gata chiar să-i fac plăcerea asta cuiva, dacă o dorește cu tot dinadinsul.

Nici de asta nu mă speriasem eu așa de tare. Ci din altă pricină.

De gîndul că va trebui să trăiesc mai departe împreună cu ea. Vreau să zic cu nevastă-mea. Adică aș putea să mă despart de ea...

Deci amețisem aproape, totul era atît de groaznic, acesta fusese efectul făcut asupra mea de cuvintele acelei fete tinere, ale domnișoarei Borton, cînd mi-a dat să înțeleg că nu voi divorța niciodată.

De asta mă speriasem atît de tare. Fiindcă am crezut-o. De parcă mi-ar fi arătat o oglindă, așa fusese. Și pentru că în oglinda aceea se zărea o față teribilă. Răvășită și teribilă.

*

Cu toate acestea, m-am liniștit în cele din urmă, odată ce fusese așa de dulce. S-a împăcat cu mine. Mi-a spus :

— Micislav, eu nu sînt supărată pe tine, eu voi avea răbdare.

Ba; m-a învrednicit pînă și de încrederea ei. Mă dăscălea, mă certa. Mi-a dat, bunăoară, un măr mărunt și m-a întrebat dacă nu mi-e cumva foame. Dacă nu mă dor dinții. Dacă nu-mi place berea. Și de ce nu-mi place, odată ce ei îi place nespus ? M-a inițiat de astă dată și în tainele ei.

— O, eu ador berea dublă, neagră — spuse ea cu candoare, ca îngerașii, pironindu-și în pămînt ochii de o puritate celestă.

Trebuie să vi-o imaginați luîndu-și aproape zborul în horbotele-i de un verde marin, cu un trandafir frumos și pal pe piept, și cu o halbă uriașă de bere în mînă, cum își linge pînă și spuma de pe buze cu vîrful limbii. Ca

pisicuțele. Adică, nu numai asta adora ea, ci și toate celelate, care erau pămîntești, de pildă, banii. Și nu numai în teorie, ca oamenii de treabă, în genere, ci monedele în mod special, dacă erau sclipitoare și nou-nouțe. I-am și dăruit cîteva, se înțelege, la început modeste : cîte-o monedă scînteietoare, de-o jumătate de coroană, sau taleri levantini Maria Terezia, fabricați azi, în cele din urmă, însă, și un angelus de aur. Trebuia s-o fi văzut cum și-a frămîntat din pricina lui inima, întrebîndu-se ce să se facă cu el, odată ce era oricum de aur.

— Oh, asta este o bucățică de aur — șuieră ea îmbujorată, și din nou se înroură, din cauza frămîntării ce-o cuprinsese. Să fi văzut cu cîtă viteză a dispărut acel galben mărunt, cînd în cele din urmă s-a decis să-l primească.

— Oh, Doamne, îți mulțumesc, așadar — spuse ea mîhnită —, acum pot să-l primesc, nu-i așa ? — Și țăcăni îndată închizătoarea poșetei, nemaizărindu-se unde anume se făcuse nevăzut angelusul.

— Prea bine, asta nu înseamnă încă avariție — ar putea cineva să riposteze —, ăsta mai e încă același vis al copilăriei, una din stările-i de grație de odinioară.

Numai că pe ea o interesa nespus și dacă va primi de fiecare dată ceea ce i se cuvine. Ba nu se sfia nici să se tîrguiască, însoțindu-și argumentele cu astfel de izbucniri :

— Îți închipui cumva că fur banii ? — Iar către mine odată cînd m-a certat, făcu : — Ești atît de ușuratic, Micislav ! Tu nu cîștigi banii așa de ușor, încît să-i arunci astfel pe fereastră.

— În schimbul banilor mei mi se servește ceva mult mai de soi, în altă parte — i-a spus tot atunci patronului, ridicîndu-se de la masă. — Tii, ce treabă-i asta ?

A trebuit să plecăm de acolo.

La care, ea dădu următoarea mărunță explicație a purtării sale :

— Sînt oameni — începu ea să peroreze —, care toată viața lor n-au primit un singur *penny* nemuncit. Să încerc acum să-mi imaginez că vinde cu mare greutate niște coșuri împletite, trudește anevoie pentru fiecare lețcaie, și cu toate acestea o parte se pierde. I se dă greșit restul sau cumpără zece ouă, din care două sînt clocite — *two of*

ten are rotten, — m-a învățat ea și expresia corectă —, oare asta să nu fie pricină de amărăciune ?

Căci, între timp, cum spuneam, mă mai și învăța cum se trăiește, mă învăța cîte și mai cîte. Ne plimbam. Era și de asta nevoie, trebuia să mă plimb cu ea pînă-mi ieșea sufletul, din ce cauză oare ? Se pare că sufletul ei asocia o mulțime de lucruri cu plimbarea.

Într-o bună zi, însă, a înghețat de-a binelea. Făcuserăm iar o excursie undeva, departe de Londra, iar frigul ne surprinsese fără veste. Adevărat că și înainte pierdusem multă vreme în apropierea unor cariere de piatră, făcusem popasuri, ne oprisem pe poduri, ca să privim carele ce treceau.

— Vai, mi-au înghețat picioarele — a exclamat ea deodată —, chiar în clipa aceasta mi-au înghețat, am simțit cînd mi-au înghețat — strigă ea vesel.

Am sfătuit-o, așadar, să facem cîțiva pași alergători, ceea ce folosește în asemenea cazuri, ba poate fi chiar vreo cîrciumă în apropiere.

Am alergat deci pieptiș cu vîntul, prin întuneric, traversînd o mică livadă, către sat.

— Te simți mai bine ? — am întrebat-o, pe cînd gîfîia cu disperare.

— Mor — mi-a răspuns scurt. La care, am luat-o în brațe și am continuat să alerg astfel cu ea.

Dar la ce bun aș mai lungi vorba ? În cele din urmă, simt într-adevăr miros de bere.

— Poftim, este aici o cîrciumă — îi spun —, coboară, draga mea, ca să putem intra.

— Nu se poate — a răspuns ea cu blîndețe —, picioarele îmi sînt parcă două bețe.

La care, am sărutat-o. Iar ea mi-a întors sărutul. Și stăteam astfel cu ea acolo, sărutîndu-ne în neștire, încît era gata-gata să cădem.

Într-un tîrziu, apoi, o rază de lumină căzu la picioarele mele, cineva ieșea din han. Fiindcă era un han mărunt. Am intrat cu ea în brațe, dinspre poartă. Cei ce se aflau înăuntru și-au închipuit că port în brațele mele un cadavru, astfel că și-au ridicat mîinile. Cînd au dat însă cu ochii de făptura asta minunată, au zîmbit.

— Dați-mi urgent o cameră — am spus —, i s-a făcut rău nevestei mele.

Tocmai se găsea una. Una bine încălzită. Camera medicului veterinar, în care se făcea în fiecare vineri foc din timp. Am intrat cu ea de-a dreptul acolo.

*

Să-mi fie de astă dată îngăduit să evoc o întîmplare, al cărei martor fusesem eu însumi cîndva, la Hamburg. Un om beat şedea în mijlocul străzii, într-o băltoacă, căci tocmai ploua, şi se tînguia amar, deoarece nu izbutea să scape din ea. Cu atît mai puţin cu cît, de îndată ce încerca să facă o mişcare, tovarăşul său îl împingea înapoi. — *Ich bin der Herrgott* * — îi spunea şi nu-l lăsa să se ridice pentru nimic în lume. — *Was machst du mit mir ?* ** — se tînguia celălalt, însă nu afla îndurare. — *Ich bin der Herrgott* — i se spunea de sus.

Aşa şi cu mine, acolo, de ce anume, veţi afla îndată.

— Trebuie s-o băgaţi repede sub plapomă — m-a sfătuit hangiţa. Adică pe *lady,* cum se exprima ea. — Îi aduc îndată nişte încălzitoare, la picioruşe.

Porni, fără să mai stea pe gînduri, în timp ce eu procedam întocmai cum mă sfătuise, am vîrît-o repede în pat. Adică, înainte am dezbrăcat-o. Ce-o fi fost asta ?

I-am scos bluziţa şi rochiţa, fără ca ea să se împotrivească. În jartierele ei, în schimb, era să mă încurc rău de tot, în puzderia aceea de dîrloage albastre şi roze. Încît, de trudă, năduşisem aproape. — Dac-aş fi ştiut, nu m-aş mai fi apucat — am murmurat turburat.

Căci mă simţeam cît se poate de straniu, vă puteţi imagina. Şi, în zadar avea un mic medalion la gît, care se afla acolo ca s-o ocrotească de toate năprasnele acestei lumi, în zadar îi erau atît de fragili umerii şi de subţiri braţele... cum desfaci un mugure din învelişurile lui, sau un pachetel fermecător, în care se află căpşuni şi care conţine în el toate miresmele vii ale acestui pămînt, iată ce senzaţie aveam. Se înţelege deci că eram turburat. Fiindcă, după ce am culcat-o şi am învelit-o, i-am aranjat pînă şi hainele, ca şi cum aş fi înnebunit. Rochiţa frumos împăturită, bluziţa, separat, pe speteaza scaunului, ca nu cumva să se şifoneze, pantofiorii sub scaun, în timp ce

* Eu sînt Domnul Dumnezeu (germ.).
** Ce faci cu mine ? (germ.).

pînă și ochii erau cît pe-aci să-mi sară din orbite. În cele din urmă am zis :

— Ai putea, în sfîrșit, să-mi dai o sărutare. Fiindcă o merit — am încercat eu să obiectivez situația. În timp ce gîndeam în sinea mea : dacă nici acum nu cer, oricine mă poate socoti nebun, pe bună dreptate.

Oare data trecută nu se supărase tot din cauză că nu-i cerusem ?

— Un pupic — i-am spus, așadar. Și m-am străduit s-o privesc galeș, atît cît sînt eu în stare.

La care ea nu mi-a răspuns, adică nu mi-a răspuns îndată.

— Mi-e somn — zise ea tărăgănat. Și clipi alene din pleoape, ca pisicuțele.

— Cu toate acestea, nu s-ar putea măcar unul, înainte de-a adormi ?

La care, ea întinse către mine mîna. Mîna i-am sărutat-o mai întîi, apoi, după cîte îmi amintesc, îndată și gura. Adică, de fapt, brațul și părul și buzele, cine știe dacă nu i-am înfulecat și perna, cum aș mai putea să știu ? Ceea ce este de asemenea ușor de înțeles, odată ce era cît pe-aci să-mi rupă dinții. Dealtfel, în felul acesta nu mă sărutase încă niciodată nimeni. Nici nu bănuiam că ar putea să existe așa ceva. Că într-o pisicuță sfrijită ca ea ar putea să mocnească atîta pîrjol.

E locul să relatez o obsesie a mea, de care nu e chip să scap. Cît este omul de vulgar, dacă stai să te gîndești. Căci, ce-am făcut eu de-a lungul unei întregi vieți ? Întotdeauna, ceea ce ar fi făcut și alții în locul meu. Să fim sinceri. Cînd am avut prilejul, am sărutat, adică necondiționat și inevitabil, asemenea unei mașini. Odată ce asta-i goana vieții noastre. Căci, ce s-ar fi întîmplat dacă fata aceea ar fi adormit cu adevărat și, împreună cu ea, și eu ? Să luăm extrema aceasta. Doi îndrăgostiți care, excepțional și o singură dată, nu se înfulecă unul pe altul, ci se lasă furați de somn unul lîngă altul, frumușel, ca mierlele, învăluiți într-o bizară încredere, aproape nepămînteană. Oricît de ciudată li s-ar părea unora ideea aceasta, iată ce mi-aș dori eu acum. Și nu numai pentru că sînt trecut acum peste pîrjolurile pămîntene, ci și fiindcă, nici atunci chiar, nu asta era ceea ce doream. În nici un caz ceea ce s-a întîmplat pînă acum. Memoria mi-e încă teafără. Eu căutam în viață încredere, dar să mă opresc

aci. Nu vreau să fiu sentimental. Dealtfel, întotdeauna s-a întîmplat altceva decît ceea ce îmi dorisem.

Mai bine să reiau firul acolo unde l-am părăsit. Mărturisesc că socotesc azi mai curînd un noroc ceea ce s-a întîmplat mai apoi, oricît să fi fost atunci de amărît. Căci, la un moment dat, i-am simţit mîna pe faţa mea.

Încă în aceeaşi clipă am şi făcut un salt în direcţia uşii.

Afară răsufla din greu hangiţa. Nu izbutea să deschidă uşa, avînd braţele încărcate de cărămizile înfăşurate în cîrpe. Abia am fost în stare să înţeleg situaţia.

Căci, de ce îmi trebuie mie cărămizile acelea ? Doamne ! Doar n-am de gînd să-mi construiesc casă cu ele !

Într-un cuvînt, erau cărămizi încălzite, le-am luat din mîna ei, firește, dar le-am şi lăsat la repezeală. Şi aici începe partea mai dificilă a lucrurilor. Odată ce eu am şi încuiat îndată uşa după hangiţă.

Rezultatul a fost un ţipăt cumplit. Atît de cumplit, de parcă domnişoara ar fi fost tocmai gîtuită de cineva. Mă şi întreb cum se face că n-a dat buzna peste noi personalul hanului.

— Ce faci acolo ? Ai încuiat uşa ? Vrei, aşadar, să mă seduci ? — întreabă ea îngrozită.

Încît era să izbucnesc în rîs, de emoţionat ce eram.

Fiindcă asemenea groază nu văzusem încă pînă atunci. Şedea ghemuită, sărăcuţa, într-un colţ al patului, ca un înger ciufulit, cu privirile pline de oroare. De parcă abia atunci şi-ar fi dat seama unde se află şi ce i s-ar putea întîmpla. Părul şi-l răvăşise cu mîna, ca un copil deznădăjduit, cămaşa îi alunecase de pe un umăr, iar sînul mărunt era gol pe jumătate. Ei, da. Odată ce noi nu sîntem în stare nici măcar să ne imaginăm ce înseamnă pentru ele fecioria şi ce înseamnă seducătorul ? E mai teribil chiar decît ucigaşul !

— Pleacă ! — începu ea brusc să mă implore.

Adică, asta nici n-o mai descriu. Mă ruga să nu-i distrug viaţa. Mă imploră în genunchi, dacă o iubesc cît de cît, să plec pentru totdeauna din viaţa ei. Fiindcă ea se distruge în acest fel, nici să trăiască nu mai poate...

Spunînd toate acestea, plîngea încetişor. Plîngea abia auzit şi foarte trist.

Cică, îşi iubise înainte pătimaş părintele. Acum, nici să-l privească în ochi nu se mai simte în stare.

— Pentru că mă aflu pe o pantă alunecoasă — se tînguí ea. — Odată ce sînt şi eu, desigur, ca făpturile acelea nelegiuite. — Şi prinse să lovească agitată plapuma. Ba o şi îndepărtă de pe ea cu picioarele.

Am ridicat, aşadar, plapuma şi am încercat din răsputeri s-o domolesc — ce-ai putea face altceva într-o astfel de împrejurare ? Îndeosebi, cînd eşti copleşit de ruşine ?

Oricum aş întoarce lucrurile, este în orice caz caracteristic, în ce mă priveşte, ceea ce mi s-a întîmplat acolo. Nu pretind cîtuşi de puţin că ar fi putut să se petreacă ceva — deşi nici asta n-o ştiu. Căci omul e în stare de multe — am văzut eu şi d-al de-astea —, nimeni n-are de unde să ştie de ce anume e în stare. Am şi despre asta aceeaşi senzaţie. Anume, că nu fusesem niciodată atît de aproape de a-mi schimba viaţa, ca tocmai atunci şi acolo, în bezna din faţa hanului. Căci fusese una din acele clipe rare, cînd dispăruse din mine orice îndoială. Odată ce îmi pusesem o singură întrebare : — ce anume îţi umple viaţa ? Oare sensul zilelor tale nu constă din visele urzite în jurul acestei copile ? Însă nici asta nu se putea. Nici cel puţin să visez. Pentru că, dacă o singură clipă mă încumetam să nădăjduiesc în ceva, o putere mai mare decît mine mă împingea îndărăt. În mijlocul aceleiaşi băltoace, fără îndurare.

Merită să meditez niţel asupra stării de atunci a lucrurilor. Doar nu eram eu un om slab din fire. Cînd îmi adunam puterile, nu exista nici un Herrgott în stare să mă oprească. Să nu uităm însă că era beat şi cel ce se tînguia la Hamburg, după cum beat eram şi eu. Abia acum încep să-mi dau seama cît eram de beat. În ce măsură îmi era infectată fiecare picătură de sînge cu otrava aceea, al cărei nume era atunci „nevastă-mea".

De asta am şi pomenit mai sus de beţivii din Hamburg.

Adică, de asta nu izbuteam eu să mă ridic din băltoacă.

I-am spus fetiţei :

— De ce-mi ceri să plec, odată ce îmi eşti aşa de dragă ? N-ar fi o nerozie ?

— N-am nevoie de dragostea ta.

— Doar şi tu mă iubeşti pe mine, cel puţin aşa îmi spuneai.

— Nu mai vreau să te iubesc de-acum niciodată — răspunse ea printre sughițuri. — Și nici să te văd nu mai vreau. — Și mai plînse cîtva timp.

Am îmbrățișat-o cu gingășie.

— Nu, nu — țipă ea ieșindu-și din minți de groază. — Te urăsc, niciînd nu te-am iubit, fiindcă n-ai căutat altceva decît să mă seduci...

Eram, se înțelege, cît se poate de jignit. De ce tocmai din această pricină ? Nu în zadar am apelat la pățania celor doi hamburghezi.

Mi-am luat deci paltonul și am pornit către ușă. Fără a rosti un singur cuvînt. Ca unul a cărui demnitate îl oprește să răspundă la o asemenea jignire.

La care, ea a mai vorbit o dată, în tăcerea camerei. Nu există puritate îngerească asemănătoare cu vocea ei. Ca niște clopote de cristal, așa suna.

— Adio — spuse ea întristată.

Iar eu a trebuit să mă mai opresc o dată, atît de milă îmi era de ea.

— Să nu te-aștept, totuși, afară ?

Și-a acoperit ochii spre a se feri de mine.

Am plecat. Afară, însă, m-am mai oprit o dată în întuneric. Fiindcă nu se putea să nu mă opresc. Nu eram capabil să-mi văd de drum, paralizasem parcă.

Și cîte nu colcăiau în mine ! În inimă, tăcere surdă. În urechi, în schimb, tot felul de trăncăneli, pînă și muzică.

De fapt, parcă băteau în mine niște clopote, așa era. Iar eu le-aș fi ascultat.

— Va să zică, domnul pleacă ? — ar putea să mă întrebe de astă dată cineva. — Și de ce pleacă acest domn ? O fi ucis-o acolo, sus, pe domnișoara cea mărunțică ? — Asemenea trăncăneli îmi răsunau în urechi.

— Și ce-a făcut cu dînsa ? — întreabă parcă cineva. — A dezbrăcat-o ? Bravo ! Ne-am lăcomi și noi nițel !

Îmi venea s-o iau la goană sau ceva de acest fel, spre a-mi pune sîngele în mișcare și a-mi repara rușinea, însă nu era cu putință.

— Oare să fiu prins în ținte de locul acesta ? Dracu' s-o ia de lume ! — am început să înjur în sinea mea.

Fiindcă îmi venise ideea de a mă întoarce la ea și de a sparge ușa încuiată.

Căci, cum îndrăznește ea să mă dea afară, după ce m-a lăsat s-o dezbrac ? Ce neobrăzare, sînt eu oare un animal ? Poate să facă cu mine tot ce-i trece prin cap ?

Ameţeam de călduri. Căci abia atunci mă cuprinseseră cu adevărat.

Mi se părea că deslușesc aceleași luminițe împrejurul gurii ei și că simt aceleași arome care umpluseră încăperea toată, emanînd dintr-însa, de parcă s-ar fi răsturnat o oală cu miere.

Ba, s-ar putea ca, de fapt, să nici nu fi dorit cu adevărat să plec — mi-a răsărit în minte îndoiala. — Căci, de unde ai putea să știi ce anume vor ele ? — Și îmi venea să mă întorc în pas alergător. Odată ce și rîsul nevestei mele s-a amestecat în aceste halucinații, așa zău. Rîsul acela blestemat, de cîte ori își bătea joc de neghiobiile săvîrșite, chipurile, de mine în relațiile cu femeile. Peripeții inventate de mine, care, iată, deveniseră realitate.

— Iar ești neghiob ? Ajunge să te roage să pleci, și tu te și supui ? — mă întreba parcă rîsul acesta. — Acolo, sus, se află o preafrumoasă domnișoară, în așternut.

Deodată, apoi, m-am simțit copleșit de oboseală. La care m-am și pomenit mergînd. — Tropa, tropa — îmi ascultam propriii pași.

Ei, vezi ? Trebuia doar să pornesc odată și-odată.

Nu mai aveam de astă dată alt gînd decît acela de a ajunge cît mai repede la Londra. Mi-am accelerat deci pașii, de parcă aș fi avut o treabă urgentă de rezolvat.

Ce să fac, însă, la Londra ? Căci acasă nu-mi venea să mă duc, pentru nimic în lume.

Am urcat deci pînă la Kodor. Întîmplător m-a întîmpinat cu mare tărăboi. Din două motive :

Pe de o parte, fiindcă dorea să plec fără întîrziere la Bruges, se oferea acolo ceva, un prilej cu adevărat bun, chiar dacă nu în legătură cu salvamarul — în schimb, aveau niște contracte de arendă dintre cele mai avantajoase... și așa mai departe. Esențialul era că plăteau bine. Să plec, deci, cît mai repede la Bruges. Adică, de fapt, să nu plec încă, să mai aștept cîtva timp, are să-mi spună el cînd anume. În concluzie : să nu plec, ăsta era unul din motivele urgente.

Pe de altă parte : să-l însoțesc fără întîrziere la „o întrunire nostimă", ca nu cumva să se plictisească de

moarte, odată ce vor fi prezenți acolo doar niște mameluci bărboși și înăcriți, cu care nu știe ce să se facă.

— Hai cu mine, mă Jacob, și amuză-mi veveritele bărboase — îmi dădu el de știre. Să-l însoțesc neapărat, odată ce niște relații n-au să-mi dăuneze defel. — Cine știe, s-ar putea să te îndrăgească vreunul — zise Kodor. Vorbea italienește, ca întotdeauna cînd era însuflețit de ceva.

Pe mine aproape mă lovea damblaua, și nu doar din cauza sforțării ce-o făceam de a-l urmări atent, ci și ca să mă prefac că sînt entuziasmat de toate aceste perspective, dar îndeosebi de persoana lui. Eram însă nevoit, fiindcă mă gîndeam : fie ce-o fi, am să întind și eu coarda, ca să obțin ceva de la el. Odată ce nu mai eram dispus să mă plimb prin orașul acesta.

—Așteaptă — făcu el —, vom gusta pe loc lăpticul acesta. — (Lăptic — vinișor.) Și, cît ai bate din palme, mi-a și turnat ceva întunecat în pahar.

— Ei, ce-i asta ? — întreabă el fericit, vîrînd butelia subsuoară. — Ce-i asta, ai putea să-mi spui ? În zadar îl adulmeci, odată ce nu te pricepi la nimic — prinde el să mă terfelească și, între timp, rîde cu poftă. — Ei, ce-i asta ?

Nici nu l-am mai gustat. Avea aromă de rășină, amestecată cu nițel miros de fum. Ajungea și asta.

— Vin de Samos — i-am spus, ca un judecător.

— Din patria mea — a șoptit el fericit. — Am o afacere uriașă, bătrîne, — a schimbat el subiectul, și pînă și sufletul era să-i sară aproape din piept de fericire.

S-a apucat să-mi povestească despre afacerea aceea a lui. Două întreprinderi grecești dăduseră faliment, și așa mai departe. Iar el cumpărase tot ce se putea cumpăra. — Și mai este, pe lîngă toate, și interes britanic — strigă el fericit. Chiuia aproape de dragul intereselor britanice.

— Căci sînt un om genial, o minte strălucită — urlă el la mine. — Știi cum sînt eu ? — Și s-a apucat să-mi povestească cît este el de deștept.

Ăștia își închipuie (nu știu cine erau „ăștia") că el este cel ce le face hatîrul, în timp ce un grec, pe numele Nikander, își pierde tot avutul din această pricină, ceea ce este lucrul cel mai plăcut din toată afacerea, odată ce el îl urăște pe acest Nikander.

— Scad, adun, înmulțesc și aflu beneficiul — mi-a explicat el triumfător. Ca să adauge : — Pe Jupiter, *by Jove,* p-onoarea mea. — Pentru că, între timp, vorbise și englezește. Un cuvînt n-am priceput. Asta este ceea ce nu puteam înțelege, de ce lucrurile se întîmplă astfel ? Cînd un tînăr, bunăoară, se angajează undeva ucenic, de ce nu încep să-i explice meseria de la începutul ei. Oamenii n-ar face așa ceva pentru nimic în lume. Ucenicului i se face vînt în horă, fără multă vorbă, să-și afle singur începutul. La fel se petrec lucrurile și cu aceste genii. Pentru nimic în lume n-ar începe în așa fel, încît să fie înțeleși de toți.

Am deslușit din trăncăneala lui că era pînă la urmă vorba de untdelemn, de o uriașă cantitate de untdelemn, atît de uriașă, încît ai fi putut unge cu ea spinarea întregului Regat Unit. Ce fel de untdelemn însă ? Dacă te uiți prin el, este ca lacrima de curat, încît îți scaldă sufletul în aur solar, așa de galben este.

— Să văd și eu untdelemnul acela — îi spun.

Numai că nu avea nici măcar o ocă de untdelemn. Fiindcă așa sînt ei. Afacerile lor se fac cu ridicata, în schimb, marfa în discuție nici nu există. Odată ce afacerile ei le încheie nu cu mărfuri, ci cu afacerile înseși, pare-se. Eu n-am fost niciodată de o asemenea anvergură.

Am aflat, așadar, că înjghebase un ring al untdelemnului, totul se afla în mîinile sale, pe un preț „de nimic", cum s-a exprimat. În mai puțin de două luni, untdelemnul are să curgă gîrlă la Londra. — Oare la ce bun ? — îmi venea să-l întreb, însă am tăcut. Las' să curgă — mi-am spus. Untdelemnul era depozitat într-un port „minunat" din patria lui, unde anume, nu putea să mi-o destăinuiască. Nu știu nici azi mai mult despre afacerea aceasta. Mai precis, despre acest aspect al ei.

— De dragul acestei afaceri ne întrunim în seara asta — a declarat Kodor. — Așadar, cu noii acționari principali. — Te voi coopta și pe tine, nu-ți face griji — mi s-a adresat el mie. — Pe un grăsun ca tine nu-l las eu pe din afară.

Încercați și vă imaginați ceea ce a urmat. Nu prea știu ce s-a întîmplat atunci cu mine. Să fi fost furat de somn sau amorțeala simțurilor să fi fost cauza ? Toate au avut asupra mea efectul unei bălmăjeli cafenii. Ședeam

adică pironit locului şi încuviinţam cu clătinări din cap, aşadar mă comportam ca şi cînd toată această minunăţie m-ar fi interesat nespus, ca să-mi dau deodată seama că nu-i dau nici o atenţie.

Căci Kodor deschisese unul din dulapuri, în care intrase ca într-o altă încăpere. În interiorul acestui dulap am rămas eu, un timp, cu ochii pironiţi, să văd cîte se află într-însul, lavabou şi garderobă în miniatură, cît de ciudate erau şi ele, ca tot ceea ce îl împrejmuia. Prinse să se dezbrace într-însul, îmbrăcă un alt costum, lenjerie curată, în timp ce, bineînţeles, nu înceta să sporovăiască. La care, i-am spus pe neaşteptate :

— Ascultă, Kodor, n-ai putea să-mi faci rost, din banca ta, de cîteva mici monede strălucitoare ? Bineînţeles, noi-nouţe.

Era cît pe-aci să cadă afară din dulapul său.

— Ce anume m-ai întrebat ? — s-a interesat el înseninat.

Abia atunci mi-am revenit. Mă gîndisem că n-ar strica să fac rost de cîţiva galbeni noi, spre a-i trimite fetiş-canei. Fără nici o explicaţie însă. Doar cu indicaţia că vin din partea căpitanului I. St.

— Trebuie să ştii că mă frămîntă un nou model de control al galbenilor — i-am spus la iuţeală acestui Kodor —, un mărunt aparat, cu ajutorul căruia să se poată elimina din automate monedele false. De asta aş avea nevoie de cîţiva galbeni noi.

Toate acestea le-am născocit la repezeală, pe seama lui.

— Nu mai spune ? — m-a privit el bănuitor. — Eşti oare aşa de deştept ? — m-a întrebat ironic. — Pe-onoarea mea, n-am ştiut. — Şi m-a privit ca unul care ar dori să spună : — Vicleanule ! Vrei, oare, să mă tragi pe sfoară cu vreun nou tertip ?

*

În separeul roşu, tapisat cu mătase, al hotelului Brighton, am scos din buzunar stiloul şi i-am adresat nevestii mele următorul răvaş :

„Făptură minusculă ! Mă aflu cu Kodor, va trebui să petrec noaptea cu el. *Business.* * După asta plec în patria

* Afaceri (engl.).

colombelor sălbatice, în Brazilia, poate pentru șase luni, așa zău... (Acestea le-am subliniat.) Înainte, la Bruges, săptămîna viitoare. Înainte de toate, însă, s-ar cuveni să mă și îmbăt niţel — astfel o cere morala. Ca și, de-altminteri, viața. Spre a-i împrumuta avînt acestui netrebnic, fiindcă, din păcate, totul depinde acum de el. Căci, lucrurile ar putea lua o întorsătură bună chiar, dacă el ar voi-o cu adevărat. Mai departe : poate că n-ar fi rău să nu citeşti toată noaptea, ca nu cumva să fii prost dispusă cînd mă voi întoarce, aducînd razele sclipitoare ale soarelui în zori. Ca un Apollo."

Cam acestea le-am scris, după care m-am adresat lui Kodor :

— N-ai vrea să-i trimiţi nevestei mele un salut ?

— Cum să nu, cu plăcere. — Și așternu pe spatele foii de hîrtie : „Pe stimabilul dumitale soţ îl stîrnesc împotriva femeilor. Un bătrîn diavol : *Sir* Alexander Kodor."

— Ai și ajuns *Sir* ? — l-am întrebat îngrozit.

— Nu știai ? De-o săptămînă.

Al naibii, ce sus se ridică cei de teapa lui !

Așadar, am expediat scrisoarea însoțită de un buchet de trandafiri, care se putea cumpăra în holul hotelului. După care, m-am instalat și m-am abandonat plăcerii.

— Carne, pîine, vin, mă limitez la aceste trei — le-am zis. Sînt dator s-arăt că nu-i prea greu să-i cîștigi pe oameni de partea ta, îndeosebi dacă ai o oarecare înzestrare pentru asta. Fiindcă nu ţi se cer prea multe. Cînd eşti gras, ajunge și asta. Sau dacă știi cumva să nechezi — să spunem —, să imiţi niţel animalele. Kodor, bunăoară, are un anumit zîmbet șiret, la care se adaugă oleacă de dulcegărie bătrînească în colţul ochilor — ca stafida însă, încît făgăduieşte beneficii ameţitoare, și asta să n-aibă efect ?

— Ei — mi-am spus —, azi voi fermeca și eu lumea. De ce n-aș face-o ? Odată ce se află aici două zîne răpitoare ?

Le-am demonstrat deci cît sînt în stare să mănînc și să beau. Mai cu seamă după ce Kodor mă prezentase cu aceste cuvinte :

— Am plăcerea să vă prezint un mare mîncător de stridii.

Iară către cealaltă aripă :

— Am onoarea să vi-l prezint pe curajosul căpitan Morbidani. — Toată lumea rise.

Se mai afla acolo un corb posomorît, pînă și el s-a înseninat. (Era un doctor oarecare, un doctor în pensie din cîte-am aflat.)

Mai important este, însă, că erau acolo și două femei încîntătoare, care, nu se știe cum, m-au avansat îndată favoritul lor. Și s-au apucat să mă îndoape — ce să vă spun ? Au așezat în fața mea, cu mînușițele lor fermecate, oțetul și mușțarul, împreună cu tot ce mai trebuia, și rîdeau cumplit pe socoteala mea. Se vede treaba că tare le lipsea sufleţelului lor strengăria. Trebuie că erau cît se poate de înfometate. Prinseră, așadar, să se minuneze de pofta mea de mîncare și, îndeosebi, să se ia la întrecere care din ele mă alintă și mă batjocorește cu mai mare iscusință. În concluzie, s-a urzit în cîteva clipe o dispoziție excelentă, care îl făcu pe Kodor să strălucească și mai tare.

— Ăsta e un flăcău minunat — a declarat el despre mine. — Poftim. Acum știu măcar în ce fel izbutește să le sucească femeilor capul !

— Așadar, le sucește ? — întreabă una din pipițe.

— Ăsta ? Ajunge să-l zărească de la distanță, că sar din tren în timpul mersului. E un vraci, nu alta — constată amicul meu.

Cele două femei hohotiră și mai și.

— Și cît e de uriaș ! — observă terifiată una din ele.

Terifiată, însă, nu fără interes. (De asta îți dai seama îndată.) La care, nici măcar nu mi-am ridicat capul, ci am aruncat doar priviri înfricoșătoare către ea, din coada ochiului, continuîndu-mi ospățul.

— Ăsta e un vrăjitor, pe cinstea mea — repetă Kodor. — Cîte nu știi tu ? — mă întreabă el. Înainte de toate, cîntărește net patru sute de pfunzi. Zău așa, pe-onoarea mea. Pe urmă, dă pe gît, dintr-o răsuflare, patru gîște și, după ele, douăzeci de perechi de cremvurști în oțet. Nu-i așa ? — se întoarse el către mine.

Am încuviințat, distant, din cap.

— Într-un cuvînt, un adevărat monstru — zise una din femei. Or, mie și aceste remarci îmi sînt pe plac. Căci știu din proprie experiență că ele sînt însoțite întotdeauna de niște ușoare înfiorări.

În acest fel se amuzau ei pe socoteala mea, iar eu îi lăsam s-o facă. De ce nu ? De ce-aş face pe grozavul ? Las' să se amuze. Lumea aceasta este o urzeală slabă. Da, o urzeală slabă rău, la ce bun ai fi sensibil ? Cine poate să-mi spună la ce anume foloseşte asta ?

Mi-am plimbat privirile peste cei din jur.

Neîndoios că se întrunise acolo un grup de afaceriști cît se poate de simpatici : şase bărbaţi, inclusiv noi doi, şi două femei. Este inutil s-o spun că barbă n-avea nici unul. Mai departe : nu exista între ei nici o legătură, ceea ce am remarcat de asemenea dintr-o singură privire. Atîta doar că nădăjduiau un folos oarecare unul de la altul, asta era singura trăsătură ce-i unea, precum şi faptul că nu se prea pricepeau la afaceri. (Adică, în afara noastră, ceilalţi patru.) Îndeosebi, unul din bărbaţi, doctorul, bărbatul pomenit deja, cel cu privirile severe.

Ce-aş putea spune despre negustorul de ciorapi şi desuuri — acestuia i se jucase pînă şi o piesă la Viena —, nici asta nu prea mirosea a afacere. Şi încă doi : armatorul şi acţionarul principal al unei fabrici de sticlă, inutil s-arăt că toţi erau nişte iepuraşi blajini în mîinile lui Kodor. Niciodată n-aş fi crezut, în tinereţea mea, c-ar putea să existe atîta naivitate în plin centru al Londrei. Or, ăştia trăiau acolo, şi trăiau bine, din încrederea lor copilărească. Ciudat ! Am remarcat însă între timp că, într-adevăr, tocmai în Anglia există aşa ceva.

Kodor îi trata aşa cum li se cuvenea, de fapt cu gingăşia unei mame. Dar că îşi pusese în gînd să-i tragă pe sfoară, nu aveam nici o îndoială.

Dimpotrivă ! Că eu şi cele două zîne ne găseam acolo anume în acest scop. Odată ce noi serveam muzica la banchet. Înseamnă că nu erau în joc sume neînsemnate — căci n-ar fi invitat panglicarul ăsta atîta lume degeaba, în separeul cu tapete roşii al unui hotel... mi-am dat seama de toate acestea într-o clipită.

Ce-mi păsa însă ?

Am mîncat pulpă de viţel fierbinte, friptă într-o bucată, o bucată considerabilă.

— Să tot cîntărească doi pfunzi — i-am comandat eu chelnerului, odată ce ştiam de mult că nu-i nimic mai delicios, însă numai dacă este fierbinte şi friptă într-o singură bucată, atunci e o mîncare cu adevărat uşoară. Seamănă în acest caz cu un nor trandafiriu.

Exultam de mulțumire. Nimeni nu poate să-și dea seama ce se petrecea în mine.

— Stomacul mi-e perfect sănătos — am constatat eu în liniște. — Stimate doamne și stimați domni, nimic nu mă supără. De ce mi-aș bate capul cu complicațiile ? — Adică, în zadar aș încerca să le explic unora care n-au fost bolnavi de stomac, habar n-au ce bucurie frenetică te cuprinde în această privință.

Pe bătrîn am să-l fac să crape — mi-am spus eu șugubăț. Bineînțeles, îmi turnam pe gît tot felul de băuturi alese. Kodor nu scăpă prilejul de a face din această pricină un mic tărăboi.

— Priviți — strigă el — nici măcar nu înghite, afurisitul, ia te uită ! Toarnă totul pe gît, ca pe-un gîrlici.

— Să vedem, să vedem — strigară aceste zîne curioase.

Le-am arătat, așadar, cum se face. Cum poți turna în tine o jumate ocă fără să înghiți.

— Oare n-are omușor ? — ar vrea să știe una din porumbițe.

— Sau n-o fi avînd suflet ? — întreabă a doua.

Ia te uită, cît este de deșteaptă această doamnă ! — N-are — aș fi avut poftă să-i răspund.

— În ce privește puterile dinlăuntru — am zis — poate c-ar fi mai bine să amînăm discutarea lor, cel puțin cinci minute încă, deoarece ce va spune la toate acestea sufletul vițelului înfulecat ? Că-l mîncăm mai întîi, după care devenim pe loc milostivi ?

A fost de astă dată rîndul doamnei să rămînă perplexă. Ca și cum și ea ar fi voit să spună : ei, vezi !

Cred, însă, că este cazul să le descriu pe cele două puicuțe. Fiindcă erau puicuțe și erau adorabile, iar pe lîngă toate acestea, negre amîndouă. De jos pînă sus, ca două pantere lustruite și smolite — de fapt, două femei-demon. Aveau înainte de toate ochii negri, și cît de negri ! și de cîte feluri poate fi această negreală : al uneia din ele, de-o moliciune de vis, al celeilalte, învolburată, ca vîlvătăile focului... Întunecate le erau și toaletele, părul de asemenea, iar dinților ascuțiți... Încît, aproape c-aș fi avut chef să le rog să mă muște de-o ureche.

Îi înțeleg pe cei ce se codesc să dea crezare spuselor mele, cu privire la constatările mele de atunci, în problema farmecelor femeiești. Căci mie, atunci, toate femeile tinere

îmi plăceau, de ce-aș nega ? Cu toate acestea, țin să asigur toată lumea că erau femei cuceritoare. Oare cum aș putea să dovedesc asta ? Căci, dacă îl iau ca martor pe doctorul cel sever — odată ce pînă și dînsul începuse să dea ochii peste cap, să clipească melancolic —, cu asta n-am spus nimic încă. Nici negustorul de desuuri nu contează. Sînt mai convingător, poate, dacă mai accentuez o dată că nici Kodor nu le-adusese aici de florile mărului. Ci, fără îndoială, ca să vrăjească cu ele inimile. Fără a mai vorbi de faptul că una dintre ele (aceea care avea pe pieptul ei un fluturaș de dantelă neagră) era chiar prietena lui Kodor — ceea ce avea să iasă destul de curînd la iveală. Dintr-o măruntă observație.

— De ce mă privești cu atîta stăruință, *Sir* Alexander ? întreabă cucoana.

— Îți admir diadema — răspunde amicul meu. — Dealtfel, pe dumneata te admir îndoit — adăugă el impertinent.

Din asta, firește, se putea ghici că îi cumpărase chiar el diadema, de aici apoi admirația sa.

Așadar, în vecini cînta muzica, într-un ritm deosebit de interesant, de gamelan, însoțită din belșug de mici țipete perfide, în timp ce astea aici ciuguleau cîte-o boabă de strugure și-o fărîmitură de cozonac, cît se poate de cumpătat și de fin... Sorbeau de asemenea șampanie, cu deosebită delicatețe și grație, ba mai și ciocneau, ca marinarii prin taverne, adăugînd de fiecare dată : *a thousand a year, ching-ching* *, și altele... rîzînd, rîzînd fără încetare. Se îmbătaseră puicuțele de pe urma măruntelor înghițituri. Către miezul nopții, cea cu fluturele, a lui Kodor, a cărei mătase neagră era atît de lucioasă, încît lumina îi juca pe formele mlădioase — așadar, această minunăție mi-a spus următoarele :

— Eu pe *dumneata* vreau să te cuceresc.

Foarte bine. Oare acum ce să mă fac ? Ei, Iacob, acu' să dovedești că mi-ești cu adevărat prieten — mă încurajam pe mine însumi. Odată ce situația devenea din ce în ce mai încurcată, și nu doar din cauza băuturilor. Se iscaseră mari îndoieli în inima mea.

Căci, această minunăție mă plăcea, fără doar și poate, o spun fără a mă lăuda, așa ceva se simte. Numai că și

* O mie de ani, cu noroc (engl.).

celeilalte îi plăcea de mine, de-aici complicația, adică mă plăceau două în același timp.

În acest caz, ce să se-ntîmple ? Odată ce două iubiri nu se pot urzi concomitent. Sau se pot ? — Încearcă și-ai să vezi, mă Iacobe, — m-am îndemnat de unul singur. Nu era însă cu putință. Fiindcă aceea a lui Kodor era vijelioasă din fire, de-o zvelțețe unduitoare și nemaipomenit de stăruitoare. A și încercat îndată să mă exproprieze numai pentru ea, asta se vedea. A doua era, însă, delicată de felul ei, dulce și sperioasă. A și dezarmat-o vederea acestui asalt direct, încît imediat a bătut în retragere, iar privirile i s-au înecat în melancolie, ca frunzișurile în umbră. Am prins-o pe sub masă de mînă.

Oare pe care din ele s-o iubesc ? Căci, sincer să fiu, îmi plăcea mai mult a doua, aceea cu sufletul mai blajin. Sau să-mi fi fost cumva teamă de cea a lui Kodor ? Nu zău, n-ar fi exclus. La urma urmei, ai anumite obligații pînă și față de amicii tăi — am încercat eu să mă conving.

Eh, are să se rezolve totul, îi trimit mîine un buchet frumos, și-am să-i scriu c-am fost nevoit să plec pe neașteptate.

Căci, de fapt, ar fi timpul să plec cu adevărat — mi-a venit îndată în minte. — Vorbisem doar chiar în cursul acelei zile despre asta, tocmai azi mi-o spusese Kodor. Mă duc la Bruges. Complicația va fi astfel amînată.

În acest timp, Kodor le-a spus celor de față :

— Deoarece ne aflăm împreună cu toții, și-am căzut de acord asupra punctelor esențiale, să ne ducem într-o tavernă afurisită, să „ciupim“ niște pește.

Asta se dovedi însă a fi o greșeală, fără doar și poate, odată ce severul doctoraș, care avea fața toată ciupită de vărsat, a și tresărit îndată. A spus ceva despre faptul că, totuși, nu se căzuse de acord asupra tuturor detaliilor — lucru care merită a fi reținut, căci are să mai fie vorba despre el.

În schimb, să-l fi văzut pe Kodor cum s-a luminat deodată. Odată ce și el își dăduse îndată seama de greșeala săvîrșită. El să nu-și fi dat seama, cu mintea lui rafinată ?

— Păi, cum să nu fi căzut de acord, stimate doctore ? — făcu el cu cel mai răpitor surîs din lume — cum să nu fi căzut de acord ?

Vorba îi era dulce, ca și cînd ar fi voit să-i alinte sufletul. — Cum oare ? — Din nou ca glasul mamelor cînd dezmiardă poponeața odraslelor lor. Și, între timp, la mine se uita, ticălosul !

*

Este firesc ca, după toate acestea, să mă fi îndreptat către casă cîntînd. Mereu înainte și pe jos, în minunata auroră. În timp ce în inima mea se înfiripa următorul vers despre iubire : — Ajunge să vreau, și sînt în stare să cuceresc lumea întreagă. Odată ce, împotriva voinței mele chiar, devenisem un cuceritor. Ehei, cît eram de triumfător ! Eram atît de amețit, încît îmi mîngîiam propriul palton.

— Iacă, vezi, pis-pis — îi povesteam eu acestui palton al meu —, cum mă iubesc femeile ? (Îi vorbeam de parc-ar fi fost *miss* Borton sau nevastă-mea.) — Cum m-au răsfățat ele și cum m-au iubit — clătinam eu din cap. — M-au iubit, încît aproape m-au halit. — Și hohoteam de unul singur.

Căci încercam să simt o oarecare mîhnire pentru amicul meu, spunîndu-mi că așa ceva nu se cuvine... Ba, am mers atît de departe, încît m-am așezat pe treptele unui debit ca să mă posomorăsc. Debitul era închis încă. — Ia te uită — mi-am zis — ce om fără suflet ai ajuns ! Ai oare suflet ? Căci ce-ai făcut tu cu aproapele tău ? Mai bine zis, cu amanta aproapelui tău ? N-ai acoperit-o de sărutări pe coridorul tavernei „La mielul verde ?“ Nu asta ai făcut ?

— Phii, ce treabă murdară ! — am încercat să-mi fac singur inimă rea. Degeaba însă. Odată ce nici o părticică din mine n-avea chef de întristare — dimpotrivă ! Aproape mă-necam de rîs.

Odată ce-mi umbla neîncetat prin minte cît de ciudat fusese cînd îmi zărisem pe neașteptate mutra într-o oglindă de pe acel coridor. Căci se găsea acolo și-o oglindă. Abia atunci mi-am dat seama cît de sașiu sînt în asemenea ocazii. Cînd sînt copleșit de patimă. Să nu te omoare rîsul din această pricină ?

Cealaltă puicuță îmi șoptise : — *Du und Du* * — căci cu asta se putea vorbi și în nemțește, limbă pe care

* Tu și tu (germ.).

nimeni n-o înțelegea, astfel că se încumetase să rostească chiar de două ori, în prezența prietenei sale, vorbulițele acelea fermecate : *Du und Du*. Ah, porumbița !

— Eh, nu s-a întîmplat nimic — mi-am poruncit eu, ridicîndu-mă de pe treptele de piatră. — Nu s-a întîmplat nimic, mă călătoresc. Pe scurt : o șterg din acest loc eroic.

— Fiindcă dacă nu pleci, îți rămîne familia pe drumuri ! — m-a umflat iar rîsul, de îndată ce-am rostit aceste sfinte cuvinte.

— Firește c-am să plec — am spus. — Doar n-am să gîfîi de-acum înainte mereu ? Căci, ce mă fac dacă și mîine se întîmplă ca una din ele să-mi spună : — Pretind să-mi dăruiești dragostea dumitale ! Ce-am să mă fac în acest caz ? Să iau din nou de la capăt gîfîitul ? Sau să-i șoptesc la ureche : — Te iubesc, te ador ?

În concluzie, eram într-o dispoziție euforică.

Și să vă mai imaginați, pe lîngă toate acestea : după ce-am ajuns cu chiu cu vai acasă, cu ajutorul unui automobil, gazda mă acostă la sosire. Era un om căruia, în sinea mea, îi dădusem de mult tot felul de porecle : clapon bătrîn, și altele la fel. Fiindcă era un profet cu capul umplut de tărîțe, un fante cu mintea îngustă. Un mîncător de zarzavat, un mistic, care se scula dis-de-dimineață, odată cu păsările. Imaginați-vă cum stăteam eu cu el pe scări !

Căci, deși tot ce-am vorbit împreună n-are o legătură prea strînsă cu subiectul, redau cu toate acestea convorbirea noastră, în parte ca s-arăt ce rol jucau pe vremea aceea misterele în unele cercuri ale societății, lucru despre care voi mai avea de spus cîte ceva. Îmi zice gazda mea pe scară : — Își dă el cît se poate de bine seama, odată ce nu-i orb — avînd doi ochi foarte ageri —, că sîntem niște oameni care duc un trai cuviincios, adică nevastă-mea și cu mine, cît de cinstit ne trăim traiul împreună — (iertat să fie pentru asta !) —, așadar, își îngăduie întrebarea : — Cred, oare, în concordia patriarhilor ? (A se înțelege prin patriarhi Avraam și ceilalți.)

Dac-aș fi încercat să-mi compun o mină evlavioasă, vinul din mine ar fi izbucnit îndată într-un nesfîrșit hohot de rîs. Dracu' să-l ia, acum i s-a năzărit să-mi umble cu de-astea ? Ia stai, am să-i răspund eu bătrînei paiațe !

Mai trebuie ştiut că, pe vremea aceea, multă lume citea iar faimoasa carte despre necredinţă a părintelui Lambert, scrisă împotriva avocatului Ingersoll. Cartea se bucura de o adevărată renaştere, şi tocmai în rîndurile cucernicilor de acest fel. Pînă şi eu fusesem odată nevoit s-o citesc din doască-n doască, spre a-i putea da cu ceva la cap unui ins infatuat. Asta se întîmplase mai demult, în apropiere de Melbourne, însă n-are importanţă. Ajunge că spun că mă pregăteam aproape ca, dacă această sperietoare bătrînă are să mă mai asalteze cu filozofiile sale, să-l zdrobesc şi pe el. Şi cu aceeaşi armă, chiar cu cuvintele părintelui Lambert, acesta fiind pentru ei suprema autoritate pămînteană. Cum, în rîvna-i cucernică, mă mai şi apucase de braţ, repetînd din nou întrebarea :

— Oare crezi într-o inteligenţă supremă ?

I-am răspuns :

— În ce naiba ?

— În inteligenţele de felul arhitectului Vitruvius şi Zoroastru, care oricum ne judecă faptele — răspunse bătrînul cu amabilitate.

— La ce-mi serveşte ? Odată ce eu vreau să judec singur dacă mi-e bună o anumită varză...

— Ce fel de varză ?

— Aceea pe care mi-o trimiţi dumneata la prînz, dacă mi-e pe plac. Şi soba, într-un cuvînt, toate celelalte cîte se găsesc la etajul doi. — Despre nevastă-mea n-am pomenit. — Viaţa — am explicat eu spre mutra lui. — Căci, chiar dacă lor le place, mă refeream la viaţă, eu nu mă prea pierd cu firea de dragul ei. Nu cred în inteligenţele supreme — i-am răcnit la ureche.

— Nu ? — întreabă pe scări bătrînul meşter. — Cum e cu putinţă aşa ceva ? Nu crezi în drumul stelelor sau într-o planificare universală ?

Ăsta se referă neîncetat la stele, cînd mai bine ar căuta să explice logica lucrurilor. Ca şi cum morcovii n-ar fi o dovadă pro sau contra, depinde cum sucești lucrurile.

— Drumul stelelor să fie, oare, zadarnic ? Sau armonistica celestă ? — Astfel s-a exprimat, desfăcîndu-şi braţele sfrijite în direcţia apartamentului portarului nostru.

— Şi dacă-i zadarnic ? — întreb eu. — Ce necaz ar fi dacă drumul stelelor e zadarnic ? Ascultă, clapon cu-

cernic, — i-am spus la repezeală — se prea poate ca eu să fiu un tîmpit, în schimb, nu sînt singurul, te asigur, odată ce creaţiunea se complace cu nătărăi, ceea ce pare foarte probabil, căci altminteri n-ar fi năpădit lumea cu ei... aşadar, fă bine şi-ascultă ! Cînd în oala dumitale ceva clocoteşte, ce spui ? Spui : ce frumoasă armonistică este aici, nu ? Cînd, de fapt, ce fel de armonistică o fi asta, stimate domn, *Your worship* *? Că o fiinţă se hrăneşte din alta ? Aşadar, ne stăpîneşte principiul parazitar, iubite domn... Să fie acesta paradisul leoparzilor ? — m-am răstit la bătrîn. — Ei vezi, drăguţule, planificarea universală se bazează pe cruzime, lucrurile sînt simple, or asta pe mine nu mă atrage şi nici nu mă interesează — nu, iubite domn, — căci nu mă interesează armonistica în care domină marile principii şi în care individul nu este luat în seamă. Nu zău, acest lucru e la fel de sigur, după cum mă vezi şi te văd. Cu asta apoi, am şi isprăvit unul cu altul. Am onoarea să te salut. — Şi mi-am scos adînc pălăria în faţa lui. — Iar dacă părinţii din Swedenborg nu mă iartă, nici eu n-am să-i iert pe ei, aşa să le spui. Dealtminteri, este vorba aici de adevăruri aplicate, să nu uiţi, şi nicidecum de marile adevăruri, niciodată de ele. În această privinţă, am onoarea să mă refer la părintele Lambert, domnul meu, — am schimbat brusc vorba, într-un elan proaspăt ivit. — „*Man's life is a tragedy, it is an awful subject*" — prima teză. — „*Life is practical*" — a doua teză. — „*It is neither poetry, nor efeminate philosophy. The passions of human nature civilized or barbarous make stern alternities necessary and lugubrious can't will not change man's nature or the necessities that arise from it*". — Şi, cu asta, te şi salut — i-am strigat eu bătrînului. — *Good bye.* **

Citatul nu se referea direct la subiect, cum îl ştiam, însă, pe dinafară, l-am spus. Căci asta era fraza pe care i-o aruncasem odată în obraz unui ins infatuat, în apropiere de Melbourne.

* Înălţimea voastră (engl.).

** Viaţa omului e o tragedie, e un subiect îngrozitor. — Viaţa e practică — nu e nici poezie, nici o efeminată filozofie. Pasiunile de natură umană civilizată sau barbară fac grave alternanţe, deviaţii necesare şi lugubre nu vor schimba natura omului sau necesităţile ce se nasc din ea — La revedere. (engl.)

Deci astfel declamam eu în beția mea, pe scară, încît m-aș fi putut duce fără teamă să fac pe predicatorul în careva parc. — *Bravissimo* — a exclamat un italian la parter.

*

— Ce nostim ești cînd te îmbeți — s-a amuzat nevastă-mea de mine, și nu prididea să mă îndemne să-i mai povestesc unde-am fost, în ce fel am petrecut, ce-am făcut toată noaptea. Însă și încă, cu toate că și fără asta vorbele curgeau din mine...

Am constatat însă, totodată, și o ciudată șiretenie la mine. Ceea ce are însemnătate, fiindcă mi-a plăcut această șiretenie, aproape mai mult decît onestitatea.

— Așa ar trebui să trăiesc — mi-am spus eu —, căci în felul acesta pare-se că se poate.

Fiindcă, m-am prefăcut mai beat decît eram de fapt. Cum în astfel de împrejurări poți îndruga verzi și uscate fără vreo răspundere, am făcut-o și eu, urmărind între timp, treaz, efectul cuvintelor mele asupra măruntei și durduliei mele neveste.

Era ca un cocoloș.

Se ghemuise pe divanul roz, în pijamaua ei albastră, între cărți și chiștocuri de țigări, de parcă ar fi chefuit și ea toată noaptea. Repet, ca un cocoloș, ca un ghemotoc de culoare albastră, ciufulit de pisici.

— Oare asta să fi fost tot ? — m-am întrebat. — Pe asta o iubesc eu ? — Mărturisesc că nu mă puteam minuna îndeajuns de mine însumi după marile miracole ale acelei nopți. Că pe asta o iubesc. Totodată, simțeam și un fel de apăsare pe inimă, care îmi spunea că zadarnic mă aventurez, are dreptate *miss* Borton, de moftul ăsta n-am să pot scăpa.

Iar constatarea aceasta îmi răsări în minte atît de clar și de solemn în acea tăcere : — în tăcerea solemnă a beției și în acea stranie lumină din zorii zilei —, căci ridicasem storurile, iar odaia se umpluse toată de strălucire... încît îmi auzeam aproape glasul, care îndruga verzi și uscate. De parcă nici n-aș fi fost eu.

I-am povestit aventura mea cu cele două femei, în următoarea variantă :

Că ar fi două milionărese, pe care le întîlnisem în cursul nopții, în legătură cu niște afaceri ale lui Kodor — numele lor nu-l reținusem, nu știu nici acum cine sînt, probabil că două vulcance cu capă, care circulă în libertate — am zis —, însă frumoase, ca păsările din vis, sînt gata să jur — și am ridicat mîna în semn de jurămînt —, una este o pasăre durdulie, a doua are mijlocul la fel de sculptat ca al violinelor... (La aceste cuvinte, nevastămea a rîs cu poftă — matale ești poet, matale ești poet ! — a țipat ea. — Pasăre și vioară — țipă ea —, ești scump ! — Căci franțuzii aceștia sînt cît se poate de precișii.) — Iar aceste două păsări bizare, jur... (și din nou am ridicat un deget, în semn de jurămînt) — amîndouă mi-au cerut mîna astă-noapte — i-am povestit mîhnit.

— Adică, eu cuceresc acum pe cine vreau, odată ce-am devenit un adevărat cuceritor, așa să știi — am adăugat printre niște zîmbete pline de tîlc.

Nevastă-mea, firește, era cît pe-aci să se rostogolească de pe divan de rîs.

— Scumpule, dragule, — se văicărea ea, ținîndu-se iar de pîntecu-i mărunt.

— Vai, mijlocul meu ! — a strigat ea pe neașteptate, cu fața schimonosită. Căci avea, într-adevăr, un mic necaz permanent cu mijlocul, nimic grav, un lumbago sau așa ceva — și de îndată ce avea vreun necaz, cauza eram de fiecare dată eu.

— Mă doare — mi-a reproșat ea și de astă dată, întorcîndu-se cu fața la perete. Pînă și obrazul și l-a acoperit, ca să-l ferească de mine.

Am tăcut dar, și-am început să mă dezbrac, clătinîndu-mă, în tăcerea din casă.

O aud deodată că spune :

— Cum ziceai c-a fost ? — Și-o aud chițăind sub plapumă.

La care, am început iar. I-am relatat îndoielile mele, cînd unul din piciorușe mi-a făcut semn pe sub masă (firește, am înfrumusețat lucrurile), ca, în același timp aproape, o mînă măruntă să mă tragă și ea de pulpana hainei — îi povesteam —, ca niște iele răutăcioase.

— Iar matale ? — întrebă ea clipind mărunt.

— Mi-am ferit nițel pantoful, ceea ce e și firesc... E firesc, zău așa. (Căci dragostea o interesa în mod deosebit, mai mult decît orice altceva și, bineînțeles, tot ce răsare

în jurul ei.) La care, am continuat. I-am povestit că erau îmbrăcate amîndouă în negru. (Pe Kodor l-am scos din cauză, firește — așadar că una din ele ar fi amanta lui —, toate cîte aveau vreo legătură cu asta), apoi mi-am împletit și urzit după cum urmează firul povestirii, stîrnindu-mă la o tot mai crîncenă beție :

— Însă, ce să mă fi făcut cu două deodată, nu-i așa ? — Chemam parcă mărturie cerul. — Cum să mă-nsor cu două deodată ?

— Dumnezeule ! De ce trebuia să te și-nsori pe loc ? — se lamentă nevastă-mea.

— Ele chiar asta voiau.

— Cum anume voiau ? Să le iei de nevastă ?

— Întocmai. Îți dau cuvîntul meu. Nu mă crezi ? Cuvîntul meu mai contează ceva...

Aici am amuțit.

— Nu le-ai spus că ești însurat, că ai o nevastă ?

— Cum să nu le fi spus ?

— Și ele ?

— Nici că s-au sinchisit. În America, lucrurile acestea se rezolvă cu ușurință. (Am sucit lucrurile în așa fel, încît să le scot americance.) Se gîndeau cu siguranță că, deși am o nevastă, aș putea s-o părăsesc de dragul lor...

Am rostit asta întocmai. Iar acum, să ne oprim, fiindcă de astă dată viața făcu o mare cotitură. S-a și lăsat o tăcere destul de mare peste încăpere după aceste cuvinte.

Căci nevastă-mea s-a ridicat de jumătate pe divan, sprijinindu-se într-un cot. Mai întîi își aprinse o țigară, trase adînc fumul în piept, apoi zise :

— Așadar, ai avut din nou succes, te felicit. — Și rîse ușurel, abia perceptibil. Pe urmă, făcu visătoare și meditativă : — Ce ciudat, chiar ieri mi-a fost cerută și mie mîna.

Repet, rosti asta doar ca din întîmplare, în treacăt, ca una care se gîndește cu voce tare. În schimb, a adăugat și aceste cuvinte ciudate :

— Îmi dai drumul ?

*

A doua zi, așadar, am avut de gînd să percheziționez casa, aceasta mi-a fost prima intenție.

Dar să rămînem la clipele acelea. Deoarece mai fusese cîte ceva, să nu uit, am şi vorbit despre asta. La început, am încercat să rîd.

— Te rog să nu glumeşti — i-am spus. — Cînd ţi-au cerut mîna ? — (În timp ce picioarele îmi tremurau.)

— Ţi-am spus doar că ieri — răspunde ea senină.

— Ieri, într-adevăr ? Cum anume ieri, şi unde anume ? Ce vorbă-i asta ? Odată ce eşti mereu tolănită în pat ?

Nevastă-mea rîse.

— Nu sînt eu mereu tolănită în pat — începu ea. (Asta aşa şi este — mi-am spus —, deunăzi chiar a dispărut de acasă, şi asta-i adevărat.) — În al doilea rînd : pentru aşa ceva nu trebuie neapărat să ieşi din casă.

— Nu ? Vrei să spui că aici, în acest apartament ?

Rise cu şi mai multă seninătate.

— Cîte nu-ţi trec prin minte ! — Cu toate acestea, nu m-a privit în ochi. — De ce tocmai aici sau de ce în altă parte ? Nu poţi primi o corespondenţă ?

Aşadar, i se scrie aici, poftim. La asta încă nici nu mă gîndisem.

— Ce fel de corespondenţă ?

— O scrisoare cum nu se poate mai simplă — răspunde nevastă-mea.

Cu toate acestea, n-am crezut-o. Adică, nu îndată. Acest singur lucru nu l-am crezut îndată. În schimb, pe toate celelalte, da. Din ce anume consta ceea ce credeam ?

Şi cum stăteau lucrurile în ce mă priveşte ?

— Odată ce unei femei măritate i se pot face propuneri de căsătorie... — am încercat eu să cuget, însă nu izbuteam, mintea mea măcina în gol. Eram paralizat şi răvăşit, ca în urma unei cumplite lovituri.

Abia după asta s-a dezlănţuit în mine furtuna cea mare, însă cu atîta putere, încît m-a zgîlţîit ca o boală. Săptămîni întregi m-a zgîlţîit. Aşa ceva nu mi se întîmplase niciodată încă.

Asta cere o explicaţie.

Dar să păstrăm cronologia. Din nou am luat-o razna.

Primul meu gînd a fost italianul. Odată ce nu putea fi adevărată povestea cu scrisoarea. Dealtfel, el locuia în aceeaşi clădire ca şi noi, era un bărbat frumos şi

trăia sub acelaşi acoperiş. Pe deasupra, mai era şi sculptor, ba era chiar italian... — Oare el i-o fi trimis violetele ?

— Aşadar, din nou un italian — mi-am spus. Odată ce pe el îl pescuisem la iuţeală din vîrtejul creierului şi-al inimii mele, acelaşi care exclamase în acea zi : — bravo !

Numai că acest italian căzu chiar a doua zi de pe nu ştiu ce schelă şi fu internat la spital. Am aşteptat trei zile. În acest timp, nevastă-mea n-a părăsit casa, sînt sigur. Căci m-am convins eu însumi de asta. Italianul a cerut să-l vadă doar pe-un prieten al său, care părăsi oraşul încă în aceeaşi zi, iar sculptorul îşi dădu duhul a patra zi. Iar nevastă-mea rămase în tot acest interval în pat, fără să iasă din casă.

Trebuia căutat, aşadar, în altă parte. Unde oare ?

*

Aşadar, dacă-i dau drumul ? De fapt, toate se petreceau întocmai cum îmi închipuisem. Se speriase de păţania cantaragiului. Ar fi voit să plece, însă nu mai îndrăznea.

Oare ce-ar fi trebuit să fac cu ea ? Am încercat să-mi imaginez cum ar fi dacă mi-aş scoate-o din minte.

Căci mi-am spus : — imaginează-ţi c-a murit sau că n-ai cunoscut-o niciodată. Încearcă să te deprinzi cu nimicul.

Sau încearcă să te deprinzi cu spinii, se întîmplă şi asta. În India, unii îşi implîntă spini în pulpă şi astfel continuă să trăiască.

Adică, să continui şi eu ca şi pînă acum, iar dacă apare domnul amant, ies în stradă să-mi fumez pipa — are să fie bine în acest fel ? Sau să nu mă mai gîndesc la nimic, nu ? Se poate însă să nu te gîndeşti la ceea ce trebuie ? Odată ce pînă şi ursita mă sileşte parcă ? Că e complice şi ticăloasă viaţa — oriunde umblam, despre asta era vorba. Şi tocmai atunci. Înşelare sau ba, în tramvaie şi prin ziare, drame familiale şi drame ale geloziei, sinucideri din dragoste. Dealtfel, tocmai atunci se petrecuse faimosul caz Bittery, care zguduise toată Anglia. O triplă sinucidere : soţul, soţia şi amantul. Încît, pînă şi vrăbiile despre asta ciripeau pe acoperişuri.

Mai mult chiar, eu însumi am trecut prin ceva asemănător tocmai atunci. A fost o treabă urîtă. Se afla tocmai la Londra un vechi prieten al meu, Gregory Sanders, un bătrînel deosebit de inteligent şi serios, mi-am pus în gînd să stau cu el de vorbă, la el era oricum linişte şi pace, tăcerea aceea binefăcătoare de care are nevoie un asemenea om. Ia să mă simt şi eu nitel bine. Însă nici acest lucru n-a fost cu putinţă. Locuia într-un hotel vechi, şi abia ajuns la etajul patru, că se şi auzi o detunătură de revolver. În imediata mea apropiere, la cel mult zece paşi de mine. Şi cît de simplu ! Ca şi cum ar fi fost trîntită undeva o uşă. Se vede că fusese un revolver de calibru mic.

În apropierea scării zăcea o sărmană femeie mititică, abia cît un copil, o grămăjoară de cîrpe colorate, ce-aş putea spune ? o păpuşe de cîlţi, pe care cineva o scăpase din mîini. Şi nu se zărea nici urmă de sînge, după cum nici glasul nu i se mai auzea. Era supusă, şi amuţi îndată.

După cum am aflat ulterior, se împiedecase în covorul de pe culoar în timp ce încerca să scape prin fugă de urmăritorul ei, la care acesta răsărise lîngă ea cu revolverul în mînă.

Întocmai ca măscăricii, ca un cabotin aiurit... din nou nu eram în stare să scap de o anumită senzaţie de teatralitate. Fiindcă era răvăşit şi avea ochii holbaţi, gîfîind cumplit. Pe cinstea mea, întocmai ca la cinematograf, totul era fals.

— M-a înşelat — a mai horcăit animalul ăsta, apoi şi-a pierdut şi el cunoştinţa.

— Gogomanule, — am cugetat. — Sîntem înşelaţi toţi, ticăloş fără minte. Şi mi-am văzut de drum. Nespus de distant şi de impasibil. Atît de caraghioasă mi se părea acum imputarea lui şi atît de respingătoare fapta în sine. De nesuferit.

Căci, oare, ce înseamnă a înşela ?

Ce înseamnă acest cuvînt nerod, în comparaţie cu faptul că o femeie tînără zace acolo nemişcată şi tăcută, o femeie care, cu o zi în urmă, mai ştia o mulţime de alte lucruri, nu numai să înşele. Ştia să rîdă sau să-şi aducă aminte — şi toate acestea nu mai au pentru voi nici o valoare, iar ea nu mai înseamnă nimic ? Doar acel singur

cuvînt ? Dar bine, el nu este mai mult decît şase litere neghioabe, cu toate acestea ne legăm de ele pe noi înşine şi viaţa noastră, lăsînd să ne umilească pînă în ţărînă, pînă-n mormînt, cum se face şi ce s-ascunde aici ? De ce, oare, nu sînt în stare să înţeleg asta, oricît mi-aş frămînta acest cap nerod.

Ca şi cînd aş fi fost beat, aşa efect avu asupra mea întîmplarea la care asistasem, de parcă mi s-ar fi umplut capul de vise. Şi multe zile încă după aceea.

Acum, du-te şi şopteşte-i la ureche : — M-ai înşelat ! Te-am ucis, fiindcă m-ai înşelat. Ce stupizenie smintită ! Căci, cum poate fi o pedeapsă pentru ea ceea ce nu mai ştie, că adică a murit — cum poate fi, aşadar, asta o satisfacţie pentru celălalt ? În concluzie, sîntem caraghioşi pînă la temelia făpturii noastre, împreună cu întregul nostru utilaj moral.

Astfel discutam eu cu mine însumi, pînă şi noaptea. În schimb, dacă se întîmpla să citesc undeva, pe vreun afiş cinematografic sau prin ziare : soţul înşelat, parcă îmi răpea cineva bărbăţia, asta simţeam. Să-mi explice cine-o putea, cum vine asta ? Că într-o zi vedem lucrurile mai clar, într-alta ni se tulbură parcă vederea ? Sau niciodată nu vedem clar, totul nefiind decît o eroare, oricum aş încerca să-mi întorc viaţa ?

Şi rătăcesc între ele, fără să ştiu nimic — care-o fi taina ? Că nu observ nimic. Deşi, poate că şi în casa noastră umblă cineva, este chiar cunoscut de toţi : cameristele, oricine, ele rîd pe înfundate, ba mi se rîde pînă şi-n faţă. Iar eu le răspund zîmbind, odată ce-mi închipui că încearcă să fie amabile cu mine.

Ba, discută situaţia între ele, o relatează băcanului. Singur mie nu mi se spune nimic, cu nici un preţ, nimeni, niciodată. Căci asta este ca un fel de alianţă. Toţi tac. Şi sînt neclintiţi, ca un zid.

Oare ce s-ascunde după asta ? Să fie apatie faptul că nu-mi pasă de nimic ? Cîtva timp. Ca apoi, deodată, să se despice iadul şi să observ totul. Ulterior.

Am suferit cumplit.

Treburile altora, legăturile lor nu m-au interesat niciodată, de astă dată însă au prins să mă intereseze în mod cu totul deosebit. Numai asta urmăream. Şi, uneori, rosteam calm la vederea vreunei figuri solitare : — Ăstuia i se pun coarne. — Sau un alt caz :

— Pălmuiește-o — și-a sfătuit un tînăr muncitor tovarășul, în autobuz. Și ochii îi scăpărau. — Trage-i una ! — i-a spus el întunecat.

Oare să fie bine în felul acesta, băieți ? — îmi venea să-i întreb, cu toată căldura inimii. — S-o pălmuiești fiindcă nu te iubește sau nu te iubește îndeajuns ? Sau fiindcă mai iubește și pe alții ? Căci, ce caută omul ? Violență sau ce oare ? În general, aveam în față următoarea problemă :

Este vreun rău în faptul că ne depravăm propria noastră viață ? Dacă ne depravăm din cauza a ceea ce iubim ? E locul aici să pomenesc de un prieten al meu.

Prietenul acesta iubea din cale-afară localurile de noapte, aș putea spune că trăia doar de dragul lor. Adevărat că avea o modestă rentă anuală — dar, oare, din asta ar consta viața ? Ceea ce, în nerozia mea, i-am și spus-o. Că, anume, e păcat de dînsul. Viitorul, toată viața și-o joacă pe această singură carte ?

Trebuia să-l fi văzut pe prietenul meu cum s-a înviorat, auzind acestea.

— Așadar, nu are nici un rost să duci o asemenea viață ? — mă întreabă el vesel.

Și, între timp, ardea și scăpăra, încît era cît pe-aci să se năpustească asupra mea.

— Oare ce este mai frumos și mai bun, ceva împotriva căruia să nu mai ai nici o obiecțiune de făcut ? Faptul că te războiești cu sfîrnarii tăi și îi fraiereșți ? Sau că, la rîndul lor, îi fraieresc ei pe țărani, iar țăranul pe maică-sa ? Hai, zi și tu ceva, te rog, ceva care să fie numai plăcere și să nu-ți jignească gustul delicat ! Odată ce, pentru mine, asta este viața — s-a năpustit el asupra mea. — Aceste perdele și reflectoare, înțelegi ? Și, în gura femeilor, dintele de aur și mușcătura lor, care e tot atît de primejdioasă ca și a șerpilor... Odată ce, pentru mine, aceasta este viața.

Gîfîia aproape și aproape cînta.

Ce anume era în această cîntare a sa ? Așa ceva se cunoaște doar, momentul cînd omul naufragiat prinde să aprobe ceea ce-l distruge, adică să se prefacă de parcă și el asta ar vrea. Prea bine, în orice prăbușire s-ascunde și o oarecare voluptate, se știe. Toate acestea le-nțeleg, le înțelegeam și pe vremea aceea, să încerc însă a le trans-

pune la situația de-acum. La momentele cînd stă în fața oglinzii și o văd cum surîde. Sau la gura sobei : cîte-o scurtă privire aruncată în direcția ușii, apoi îngîndurări în ochii ei, iar eu, eu n-am să aflu niciodată la ce s-a gîndit, pe cine aștepta în imaginația ei, de ce complimente sau amintiri își aducea aminte... Am intrat odată neanunțat la ea, după-amiaza devreme, cînd nici nu bănuia că sînt acasă — iar fața ei era aprinsă ca focul, ochii îi scînteiau de o lumină stranie, năclăioasă, ca ai fetelor tinere cînd scapă prea mult rom în ceai... Așadar, îți dai seama mereu că nevastă-ta umblă cu gîndul aiurea. Să vorbim însă și mai pe șleau : se gîndește la voluptăți străine — să fie cu putință ? Te poți împăca cu asemenea gînd sau îl poți cumva încuviința ?

Adică, pînă și asta este cu putință, știm, asta are un sistem întreg, amanții soției au fost acceptați, treaba a fost chiar instituționalizată cîndva de către unele civilizații orientale. Acum, să transpunem toate acestea la situația noastră. De ce nu ne luăm și noi pe urmele lor ? Fiindcă ar fi curată nebunie pînă să și faci o astfel de propunere.

Deci are din nou pe cineva, cum avusese și înainte, mereu, pe cîte unul. În acest caz, de ce n-ar putea avea și de astă dată ? Pe unul care intră pe ușa aceasta ?

Am avut din nou senzația c-ar ajunge să strîng pumnul și l-aș putea apuca de guler pe cel pe care îl caut —, așadar, că se află undeva prin apropiere. Adică, începeam să-i simt pînă și apropierea, ca a unei fiare.

Toate acestea erau absurdități, ulterior o recunosc. Numai că asta este ca o bulboană, mintea n-are nimic de-a face cu ea. Mi s-ar putea răspunde : — Cum e cu putință ? Cum își poate imagina așa ceva un om cu mintea întreagă ? Odată ce nevastă-sa stă toată ziua lungită în pat, nu iese niciodată din casă, ba mai stau și eu destul pe-acasă, sau mă pot întoarce oricînd ? Numai că eu inversasem ordinea lucrurilor. Îmi spuneam că tocmai de asta. De ce stă atîta în pat ? O femeie tînără, care nu suferă de nimic ? Iar eu nu sînt acasă întotdeauna, nici asta nu e adevărat.

Ba, chiar ea mă trimitea. Și, oare, de ce mă trimitea mereu să stau cît mai mult la aer, și încă cu *miss* Bor-

ton — odată ce știa că sînt cu ea ? Oare ce-o fi făcînd în acest timp toată după-amiaza ?

*

S-o întreb chiar pe ea ? Am întrebat-o.

— Totuși — am zis —, cine ți-a cerut mîna ? Îți dai seama că, oricum, mă interesează. Și ceea ce este esențial : cum i se poate întîmpla una ca asta unei femei măritate ? Dar ceea ce mă interesează îndeosebi — am urmat — este răspunsul pe care l-ai dat. Căci s-ar cuveni, oricum, să știu ce părere ai ? Odată ce va trebui să mă port în consecință.

La care, ea mi-a rîs în nas.

Or, tocmai asta avu asupra mea un efect, de parcă și-ar fi lăsat mîna pe inima mea.

— Vai — face ea —, ce măgar mare ești matale *întotdeauna*. Oare nu chiar matale îmi reproșezi că îndrug vrute și nevrute, că visez cu ochii deschiși, asemenea copiilor ?

Să fi fost totul doar o halucinație ?

Căci, repet, a rîs către mine ca o rază de soare, atît de tămăduitor și inteligent, pe lîngă asta și cu o oarecare șiretenie, ceea ce, după părerea mea, se află de asemenea în raza de soare. Fiindcă, în pofida tuturor binefacerilor sale, soarele și rîde pe socoteala noastră, de ce nu ?

M-am apucat, așadar, oftînd să lucrez ceva. Fiindcă nu plecasem la Bruges, nu mă putusem nicicum decide. Aveam de fapt unele sarcini, evaluarea unor pagube, verificarea unor deconturi și altele, munceam și eu, în sfîrșit. Și era tăcere în mine, o tăcere de demult parcă, care nici nu știu de unde vine și de ce anume îți aduce aminte. Fapt este că devenisem foarte serios. De parc-ar fi atins-o un suflu binecuvîntat, atîta pace îmi stăruia în inimă. Închideam uneori ochii și ascultam tăcerea din mine. Cînd apoi, într-o noapte, mi-am spus cu totul pe neașteptate :

— Ce-o fi în asta, halucinație ? Doar m-a întrebat dacă-i dau drumul ! Nu m-a întrebat oare ? Mi-a mai spus ea vreodată în viață așa ceva ?

A doua zi, așadar, am întrebat-o iar :

— Ia spune, mai ești îndrăgostită de Dedin ăsta ? Sau cum stau lucrurile ? Fii însă sinceră. Căci ce rost ar avea

metaforele și parabolele, Dumnezeu ne-a dăruit gură spre a putea discuta, în sfîrșit, mai pe larg, una ca asta.

— Presupunînd că o dorește cineva — răspunde ea. De astă dată iritată și bosumflată.

Avea dreptate. Am oare de gînd să aflu ceva cu ajutorul unor întrebări directe ? Avea cu desăvîrșire dreptate.

Cum stăteam eu cu acest Dedin ? Îmi revenise în minte cu multă putere, în noaptea aceea. Și nu era cu putință să scap de senzația că, de astă dată, el venise după dînsa, ca odinioară Ridolfi. Că locuiește undeva prin apropiere, ba poate chiar în această pensiune. Căci, repet, aveam în această privință o senzație ciudată.

— Bagă de seamă — i-o fi spus încă la Paris —, ține-l nițel în frîu (adică să mă țină pe mine), nu cumva să se înfurie iar, ca deunăzi. Voi veni, apoi, și eu.

De aici amabilitățile și jocurile vesele, de asta îmi era așa de dulce acest cuib. Așa de dulce și de înfrigurat. Poate o fi și sosit, are chiar slujbă, eventual, așadar cuibul nici nu mai este așa de dulce. E doar înfrigurat.

Aflu eu — gîndeam —, te prind eu, iubita mea. — Fiind în asta o plăcere afurisită, o patimă maliţioasă și curioasă, ca a vînătorilor.

Începusem, așadar, să mă întorc acasă pe neașteptate, așa cum procedează din toate timpurile soții bănuitori. Cu primul prilej, nici n-am voit să intru la ea. Mă gîndeam să intru în salon, iar dacă n-am să văd nimic suspect, am să plec așa cum am venit. Și n-am să mă furișez tiptil, cu toate acestea tiptil m-am furișat. Și totuși, m-a auzit.

— Este cineva acolo ? — strigă ea prin ușa închisă.

— Eu sînt, draga mea, am uitat ceva. — Am și luat îndată ceea ce pregătisem la îndemînă în acest scop. Ba, i-am deschis și ușa.

— Micuță Doudoc — am făcut din prag.

— Vai, cum m-ai speriat — răspunde ea supărată.

— De ce fumezi atîta ?

— De aia. Abia m-am deșteptat, și mă și enervezi.

— Te deștepți și te-apuci de fumat !

— Bineînțeles. Sînt nevoită să-mi fac îndată viața suportabilă...

— Nu mai spune — am zis.

Însă n-am mai adăugat nimic. Am închis încetișor ușa după mine.

M-am înapoiat de mai multe ori, firește. Mă opream în casa scării : în salon cînta gramofonul, ajungea și asta, plecam. S-a întîmplat, însă, să n-o găsesc acasă. — Ai fost undeva ? — Da, la coafor. — Haidem la coafor. — N-a uitat nevastă-mea la dumneavoastră o batistă ? — Oh, madam aceea mititică ? — zîmbea coaforul. Căci toți zîmbeau de îndată ce își aminteau de ea. Odată ce ajungea o privire de-a ei ca să-i scoată pe toți din minți. Pe oricine vroia. Iar ea pe toți vroia să-i înnebunească, pînă și pe-un coafor. Căci îl privea în așa fel, de jos în sus, încît îi scăpărau în ochi flăcări dulci și de o perfidă atenție.

Așadar, și coaforul era adevărat, întocmai ca toate celelalte — nici eu și nici alții nu izbutisem încă s-o prindem asupra faptului. Fiindcă, mărturisesc, timp de-o săptămînă întreagă am ținut-o sub observație, prin angajații unei astfel de agenții, ca să aflu unde se duce, dacă iese din casă. N-o mărturisesc cu plăcere, deoarece mi-e rușine de ceea ce am făcut.

— Fără îndoială se ferește — am cugetat —, fără îndoială bănuiește ceva.

Astea mi le-am spus într-una din zile. Alteori, în schimb, uitam parcă de toate. Ceea ce e demn de mirare. Poate ca asta să fie cea mai mare enigmă a vieții mele de atunci. Că mai eram capabil să-i dau crezare. Fie și-o singură clipă.

— O, draga mea, — i-am spus bunăoară, într-o după-amiază ploioasă, îmi amintesc bine, mă aflam în salon și citeam ceva. Furat de lectură și meditație, mă pomenesc cu ea lîngă mine, făcînd și dregînd ceva prin încăpere. — Dorești ceva, dragă ? am întrebat-o, ca un somnambul.

Fiindcă atunci era bună pentru mine. De parc-aș fi uitat cu desăvîrșire că nu mi-e îngăduit să-i dau crezare. Oare așa să fie omul ? De ce ne mai mirăm că-i înșelat ? Odată ce s-ar putea să fie destinat pentru asta. Azi sînt înclinat să cred că astfel stau lucrurile.

Întorcîndu-mă odată din oraș, din nou lipsea de acasă. Am intrat așadar și în cea de-a doua cameră, într-un cuvînt m-am foit dintr-un loc în altul, am cercetat nițel locuința.

Oare de ce-om fi locuind în pensiunea aceasta ? Odată ce era o pensiune proastă. Locuința și mîncarea erau deo-

potrivă de proaste. Cu toate acestea, ea părea mulțumită de ele, oare n-o fi avînd și asta un secret ? Căci ea dorise să ne stabilim aici, adresa o primise la Paris, de la cineva.

N-o fi existînd vreo ușă pe-aci, o trecere spre un alt apartament, spre o încăpere secretă sau așa ceva ?

Am dat așadar la o parte mobila, apoi am deschis o fereastră și-am aruncat o privire în stradă.

Vizavi cu noi, acoperișul unei clădiri mai scunde, pe el porumbei, la dreapta o piață destul de spațioasă — mă aplecasem binișor peste pervaz, spre a vedea totul.

De ce ne-om fi stabilind oare, de fiecare dată, în apropierea unor piețe ?

Și din nou, ca de-un vîrtej, am fost tîrît de tot soiul de gînduri.

Căci îmi adusesem aminte de ceva : de fosta noastră cameristă, Marie Äubchen, în timp ce trăgea perdelele la Paris.

— Ce faci ? — o întrebasem.

— Îi fac semn iubitului că poate să vină. — Apoi rîse. Credeam că glumește, cu toate că de ce n-ar fi spus adevărul ? Dar dacă stătea cineva vizavi, în piață ?

Poate că și aceste pieți aveau o destinație de acest fel.

Absurdități. Cu toate acestea, era cît pe-aci să scot o exclamație de uimire.

— Dar dacă are și complici ? — mi-a fulgerat prin minte.

Fiindcă îmi venise în minte și proprietarul pensiunii, această hahaleră bătrînă. Cel care îmi lăudase viața cu atîta însuflețire, pe scări. Mie, propria-mi viață ! Oare nu-mi rîsese și el în nas ?

Mi-am spart capul zile în șir cu un procedeu, cum anume se procedează în asemenea împrejurări ? Pentru că mi se vorbise odată, pe-o corabie, despre un procedeu oarecare : cum se presară pe pragul casei un amestec de scrum și făină, cam așa ceva. După care pleci într-un voiaj sau, în orice caz, îți anunți plecarea. Apoi, dimineața, sosești pe neașteptate.

Dar dacă cineva stă într-adevăr la pîndă ? Își dau semne și pîndesc, dacă nu cumva sosesc. Cînd însă intru în casă, totul e în ordine, nevastă-mea citește. În schimb, e oricum mai greu să tăgăduiești urmele de scrum și făină pe dușumea sau pe covor.

Ia să facem o încercare.

Acum, închipuiți-vă ce înfățișare aveam cînd, a doua zi, am ieșit dintr-un magazin cu o pungă de făină în mînă. Te oprești în stradă și nu pricepi nimic. Cum de-ai ajuns în halul ăsta, ce anume ai în mînă și ce-ai de gînd să faci cu asta ? — Pe nevastă-mea am anunțat-o, se înțelege, că plec —, urma să mă duc seara acasă să-mi iau valiza și să-mi pun în aplicare planul. Atîta doar că nu mai aveam nici un chef, mi se făcuse lehamite de tot.

Dealtfel, începusem să mă încurc de-a binelea. Odată ce vă puteți imagina de cîte mai trebuia să iau seama. Căci, ce se întîmplă dacă se duce chiar ea, în timpul nopții, după vreo carte sau să-și facă un ceai ? Așadar, nu pe pragul dormitorului, ci pe pragul antreului trebuie să presar făina. Ce se întîmplă, însă, dacă se duce și-acolo, odată ce și-acolo are un dulap plin de cărți ? Trebuie, deci în fața antreului, eventual pe preș... Dar dacă dimineața vine băiatul să ia hainele ? Am să mă întorc așadar acasă devreme, înainte de ora șase.

Nimic deosebit, nu-i așa ? atîta doar că-ți poți pierde mințile.

Am hoinărit prin oraș începînd de după-amiază devreme, fără să fiu în stare să iau o decizie. Acasă nu m-am dus la timp, întîrziasem astfel cu cele ce aveam de îndeplinit, se făcuse ora unsprezece. Am urcat deci la un prieten vechi al meu, deja pomenitul Gregory Sanders, care locuia pe vremea aceea la Londra. L-am trezit din somn, ceea ce nu era prea plăcut. Pe lîngă asta, mai era și bolnăvicios și bătrîn — l-am rugat să nu se supere pe mine, aflîndu-mă la mare ananghie.

Căci era cazul, în sfîrșit, să-mi iau inima în dinți, trebuia odată și-odată să stau cu cineva de vorbă.

Ca să mă ajute, fiindcă nu mai puteam îndura de unul singur. Căci îmi puteam pierde mințile, de asta mă temeam, iată unde ajunsesem... I-am povestit, așadar, despre făină, despre rostul ei, totul.

Nu s-a supărat. Atîta doar că nu prea știa ce să se facă cu mine.

— Ce-aș putea să-ți spun ? — făcu el trist.

Mă sfătui să plec cu adevărat, să mă duc în Scoția și să mă odihnesc.

— Adică, să-mi las nevasta singură ?

— De ce să n-o lași ?

— Tocmai acum ? Ca să-şi facă de cap ?

— Îşi face ea oricum, dacă vrea. Stai jos, amice — continuă el cît se poate de prietenos. — Odihneşte-te, cel puţin la mine.

Eu, însă, nu doream să mă odihnesc. Am şi regretat îndată că venisem la el. Odată ce nu era în stare să m-ajute.

Căci ce aştepţi de la alţii în asemenea situaţii, ce oare ? Imposibilul. Am făcut totuşi o încercare, povestindu-i cel puţin întîmplarea cu violetele. N-a avut însă nici un efect.

Pe urmă şi chestia cu ţigările. Mărunta remarcă a nevestei mele, anume că trebuie să-şi facă viaţa suportabilă într-un fel, şi asta îndată după ce se trezeşte.

— Ei, la asta ce mai zici ? — l-am întrebat răguşit. — Spune, în sfîrşit, ceva, rogu-te, fiindcă în felul ăsta batem hăţurile pe loc. Cu ce anume aş putea face mai suportabilă viaţa unei femei decît cu ceea ce sînt şi cu ceea ce nu sînt în stare ?

Numai că ăsta era un om deştept, nu se lăsa zorit. În schimb, nu căuta nici să mă consoleze sau să mă liniştească, se poate şi din asta ghici cît de deştept era. Clătină din cap şi zise :

— Da. Ce-i de făcut ? — Sau zise : — Ai dreptate, viaţa nu-i uşoară. — Şi altele la fel. Înţelepciuni generale, care mă făceau să turbez.

— Să nu mă mai frămînt atîta. — N-am să mă mai frămînt atîta. — Fiindcă frămîntarea şi gîndirea — să nu le confundăm. Odată ce nu este unul şi acelaşi lucru, dimpotrivă, sînt lucruri opuse. — Se cunoaşte. — Căci cu una te mai descurci într-un fel, cu cealaltă însă nu prea. Odată ce ea falsifică esenţa lucrurilor. — De asemenea se cunoaşte. — Oare ce fac cei ce se frămîntă ? Cercetează temeinic totul — chiar prea de tot. Pot să dobîndească lucrurile în acest fel perspectivă, o perspectivă firească ? De parcă am încerca să examinăm cu lupa măruntele celule şi particule ale universului.

— Dealtfel, viaţa nici nu merită a fi examinată cu atîta amănunţime — zise Gregory Sanders.

În sinea mea cugetam :

— Ce au de-a face toate acestea cu mine, Dumnezeule ?

— Şi m-am pregătit de plecare.

Dealtfel, era culcat pe divan, înconjurat de lămîi şi doctorii. Terapeutică naturală — mi-am spus eu cu dispreţ. A fost şi ăsta un moment uimitor. Căci, pînă atunci îl iubisem şi preţuisem pe acest bătrînel. Iar acum, dintr-o dată, nu. De parcă mi-ar fi căzut de pe ochi o perdea. Odată ce avusese un efect teribil asupră-mi înţelepciunea lui amestecată cu lămîi.

Cînd apoi, pe neaşteptate, m-am pomenit că prinde să dea tîrcoale geloziei. Şi cu atîta iscusinţă, încît nu ştiu nici azi cum ajunsese la ea.

A numit-o crampă, o crampă a sufletului, a cărei obîrşie trebuia căutată tot în frămîntare. Apoi, deodată şi fără înconjur :

— Există, oare, fidelitate ?...

La care, în sfîrşit, am ridicat privirea.

— Ce vrei să spui, prieten bătrîn ?

Parcă în aceeaşi clipă ar fi fost cuprins şi el de nişte vîlvătăi.

— Iar dacă o fiinţă nu este fidelă, ce se întîmplă ?

— Cum anume ce se întîmplă ?

— Încetează oare de a mai fi frumoasă şi bună, n-o mai putem iubi ?

— Cum anume frumoasă şi bună ? Nu înţeleg ce vrei să spui, sînt două noţiuni diferite, nu înţeleg întrebarea. Cum poate fi cineva bun, odată ce e rău ?

— Eşti un caraghios — zise Gregory Sanders.

— Iar tu, din ce în ce mai interesant — am zis eu. — O fiinţă poate să fie în acelaşi timp de două feluri ?

— Chiar de asta vorbeam — răspunse el disprețuitor. — Oare, n-ai văzut niciodată încă o astfel de femeie ? N-ai iubit niciodată una ca ea ? Căci, de îndată ce avea un soţ, nu mai era simpatică, ci era nesuferită, demnă de dispreţ, nici s-o priveşti nu mai erai în stare ?

— Cu mine se purta frumos.

— Poate că şi cu soţul ei. Se înţelege de la sine. Atîta doar că, pe vremea aceea, nu erai încă atît de mofturos, de ce să fi fost ? Odată ce amanţii, se ştie, nu sînt niciodată prea mofturoşi, ei nu presară făină pe praguri. — Deveneam din cale-afară de nervos.

— Nu erai — a continuat el.

— Nu erai — repetă iar, cu încăpăţînarea bătrîneţii.

Asemenea unui vraci ştirb, unul tunător, ridicîndu-se în coate şi clocotind de amărăciune. Încît n-am înţeles,

la început, ce se întîmplă cu dînsul. Căci, pînă şi sufletul era cît pe-aci să-i iasă prin orbite — unde mai erau lămîile-i năclăite şi chiar încăperea ? Ca şi cum ne-am fi rotit în spaţiu, ambii doar spirite fără zgură şi trup... cuvintele lui aveau o putere copleşitoare. Ştiam din nou de astă dată de ce-l iubesc pe acest bătrîn.

— Sau aşa ceva nu există ? — continuă el, cu o indignare atît de agitată, încît părea că vrea să se convingă pe sine însuşi —, aşa ceva nu se-ntîmplă, să-şi înşele amantul cu soţul, odată ce şi pe soţ îl iubeşte ? Dar, la ce bun îţi mai explic ? Atîta doar că ar trebui, în sfîrşit, să luaţi şi voi cunoştinţă de asta, odată ce ăsta-i adevărul. Anume, că putem iubi mai multe persoane în acelaşi timp, odată ce aşa e făcută făptura omului.

— Să zicem, chiar şi cinci ? — am încercat eu din nou. La care, însă, Gregory Sanders n-a răspuns.

— Căci sînteţi lipsiţi de modestie — zise el gîfîind. — Există perfecţiune ? la asta să-mi răspunzi ! Făină, făină — făcu el din nou. — Vă disprețuiesc. De ce nu eşti gelos oare şi pe ţigările pe care le fumează, pe trecutul ei, sau pe lumina soarelui, cînd îi învăluie carnea, iar ea se înfioară de plăcere ? Da, de plăcere, trebuie să ştii şi asta, amice. Sau ai vrea ca o femeie să fie lipsită de imaginaţie ?

— Ei, vezi — îşi răspunse tot el. Şi atît de posomorît, atît de copleşit, de parcă prin faţa ochilor lui îmbătrîniţi s-ar fi perindat nişte stafii de altă dată.

La care, am înţeles îndată cum stau lucrurile. Fiindcă privirile i se stinseseră aproape şi era zdrobit cu desăvîrşire de propriile sale cuvinte. Ca şi cum abia acum ar fi încercat să-i facă dreptate cuiva — asta se ştie. În felul acesta obişnuim să cerem iertare de la morţii noştri.

Deci aşa stăm ? Eşti şi tu la fel ? — am cugetat eu întristat.

— Este cu putinţă, oare, să trăieşti o viaţă întreagă fără păcat ? În hlamidă albă sau cum îţi închipui ? Citeşte vieţile sfinţilor — mai spuse Gregory Sanders.

În sfîrşit, se făcu tăcere în jurul nostru.

— În fine — am zis eu. — Ai isprăvit cu parabolele ? — Căci tocmai îmi revenisem într-o măsură oarecare.

— Toate acestea sînt foarte instructive, însă de ce anume vrei tu să mă convingi ? — l-am întrebat rîzînd. Fiindcă se ivise în faţa mea, ca un acces de epilepsie, mutra lui Ridolfi.

— S-o iubesc cu amantul ei cu tot, şi mai ce ? Să închid ochii — ce-mi ceri tu, Doamne sfinte ? Ce vrei, bătrîne ? Spune-mi-o pe şleau, ce vrei ?

— Da, ăsta este sfatul meu. Dacă-l primeşti, acesta mi-e sfatul.

— Să închid ochii ?

— Da.

— Am şi făcut-o pînă acum, adevărat.

— Ai s-o faci şi pe viitor.

— Poate — am zis. Şi era cît pe-aci să mă lovească damblaua de furie. — Numai că, înţelege odată, acum nu mai vreau.

— Mai vrei şi-acum. — La care am izbucnit în rîs.

— Sau dacă nu mai vrei, să vrei.

— Să închid ochii ?

— Da.

— Dealtminteri, nu trebuie să ştim toate cîte se întîmplă — zise de astă dată cu deplină linişte. — Omul nu este făcut pentru aşa ceva.

— Dar pentru ce anume este făcut ? — am întrebat. — Oare din asta sîntem plămădiţi, acest lucru vrei să mă faci să-l cred ? — am zbierat. — Sau dacă da, eşti în stare să-l aprobi, să-l accepţi, aici ai ajuns ? Încît, nici protestul nu-l mai permiţi ? — De astă dată tremuram, atît eram de scos din fire.

— Sau nu-ţi dai seama cît e de respingătoare şi umilitoare această îngăduinţă, acest grad de înţelegere ? Cîte ascunde, cîtă mizerie, oare închizi ochii ca să n-o mai vezi ?

Era către miezul nopţii. Vecinii bătuseră de două ori în perete, atît de gălăgioşi eram. Iar acum, din nou.

— Oare nu ea m-ar dispreţui cea dintîi dacă m-aş preface că nu văd ? — l-am întrebat răguşit. Şi din nou am prins să străbat încăperea în lung şi lat.

— Prea bine, fă cum vrei — zise el cu blîndeţe. — Aş vrea doar să-ţi atrag atenţia că, deunăzi, ai văzut aici un om cu revolver...

— Da, da, mă gîndesc destul de mult la dînsul.

— Cu toate că era nespus de respingător.

— Da, aşa era. Azi, însă, este altceva. Spune-mi, poţi să-mi explici, de ce mi-e azi simpatic ? Şi de ce-mi spun de atîtea ori că aş vrea să fi ajuns, în sfîrşit, şi eu acolo unde-a ajuns el...

— Ești nebun ? — întrebă Gregory Sanders.

— Da — i-am răspuns. — Fiindcă mi-am dat seama de o mulțime de lucruri, și tocmai acum și aici, în timp ce mă învățai o mulțime de lucruri. Că pot să fac ce vreau, odată ce nu-mi rămîne altă soluție...

— Decît să ucizi ? — exclamă Gregory Sanders.

Am tăcut. Continuam doar să măsor încăperea în lung și lat, copleșit de-un gînd.

— Sau cel puțin să plec — am răspuns într-un tîrziu. — Căci mie mi-ajunge din povestea asta. Odată ce pacea aici nu mai este cu putință, nici odihna, înainte de-a putea rosti : s-a consumat ! Da, asta. Că nu mai este nici o continuare. Că viața s-a sfîrșit.

Atunci ceva, ca lacrimile, mi-au țîșnit din ochi. Lucru pe care bătrînul se pare că l-a observat.

— Într-un cuvînt, cu nici un preț nu mai dorești ceea ce ți-e atît de drag ? — întrebă el cu blîndețe.

Și făcu următoarea comparație :

— Ai un castel, care rămîne castel chiar dacă are vreun cusur, sau îți închipui cumva că atunci nu mai e ? Și că nu mai este al tău ? Să zicem că are acoperișul șubred, mai știu eu ce, sau e plin de cusururi ? O, îi cunosc eu pe acești proprietari afurisiți — strigă el —, și nu regret decît că și tu ești la fel ca ei. Fiindcă așa ești, arțăgos și smintit — meriți oare ceea ce e bun ? Odată ce nu ești capabil să te porți cum se cuvine cu el ? O, vă cunosc eu. Știu de mult cine sînteți și cît prețuiți. Ajunge cel mai mic cusur, că sînteți gata să dați foc...

Și mă privi cu atita tristețe, cu atîta nespusă tristețe. Ca unul care ar vrea să spună :

— În zadar și asta. Odată ce nu știu cum să te-ajut.

Cînd am ajuns acasă, nevastă-mea dormea atît de adînc, încît nici nu se trezi la sosirea mea. Cel puțin nu îndată.

— Mata n-ai plecat ? — m-a întrebat ea cînd, înspre zorii zilei, am aprins lampa.

Căci nu-mi venea somnul pe ochi. Îmi trecea prin față unul și același lucru : fericitele pustiuri ale Scoției. Și ce bine mi-ar fi mie acolo — evocam încîntătorul nimic, colinele și șesurile goale, necălcate de picior de om. Și restaurantele închise, unde dacă îți vîri nasul, dai de scaune întoarse pe mese. Toate acestea cu o precizie

desăvîrşită, iară şi iară, pînă la exasperare, după obiceiul nefericiţilor.

Aşadar, de ce sînt acasă ? — Deci, se pare că fusese între noi o neînţelegere, ea îşi închipuia că plecasem.

— N-am plecat, fiindcă m-am răzgîndit. Iar bătrînul domn m-a sfătuit şi el să renunţ la plecare. Vreau să spun Gregory Sanders.

Atît i-am spus, după care am stins din nou lampa. Era pe la trei şi jumătate. Să fi fost către cinci şi jumătate cînd cineva bătu uşor la uşă. Pe urmă încă o dată.

— Cine-i ? — întreabă nevastă-mea, ridicîndu-se în capul oaselor în pat. Pasămite, nici ea nu dormea.

— La naiba, cine să fie ? — am întrebat şi eu.

Îndată mi-am şi îmbrăcat halatul.

— Să nu ieşi, pentru nimic în lume ! — începu ea să mă implore.

— De ce să nu ies ?

Nu înţelegeam de ce e aşa de speriată. Fiindcă şi ea sărise îndată din pat. Să nu mă duc, fiindcă se teme cumplit. Pe urmă, e încă întuneric în casa scării, Dumnezeu ştie cine o fi afară.

— Cine să fie ?

— Ce ştiu eu, oricine. În cel mai rău caz, îi reped un pumn.

Dar nu şi nu... — adică se agăţase de mine cu toată puterea. Nu bănuisem că are atîta forţă.

În cele din urmă, însă, m-am smuls de lîngă ea şi, cu halatul în mînă, m-am năpustit afară. În cealaltă mînă ţineam vătraiul.

Pe culoar nu era nimeni.

Dau fuga la etajul întîi (aparţinea şi acesta de pensiune) — deschid uşa şi dau într-unul din culoarele de acolo, uşă care nu era măcar încuiată, ceea ce părea de asemenea destul de bizar. Pe culoar, nimeni. Trag faţa de masă, nimeni sub ea. De sub uşa din dreapta se strecoară lumină şi, ca prin minune, nici asta nu era încuiată. Un bărbat stătea în mijlocul camerei, într-o cămaşă scurtă.

— Ce obrăznicie ! — strigă în urma mea un glas de femeie.

— Altădată să încuiaţi uşa — am răspuns. Şi mi-am continuat cursa, coborînd de la etaj.

La parter dau peste bătrîna hahaleră, gazda mea, domnul Horabin Pitt, care fumează pașnic în întunericul din casa scării. Am așezat o mînă pe umărul lui.

— Dumneata ai ciocănit la ușa noastră ?

— Da.

— Și de ce-ai bătut în zori de zi ?

— Păi cum să nu bat — răspunde scîncit — odată ce mi-ai luat cheia de poartă și nu mi-ai înapoiat-o ? — Căci, zadarnic a bătut la ușa portarului, deoarece ăsta-i un pierde-vară, care cu siguranță că hoinărește pe undeva, dacă cumva n-o fi murit, fiindcă nu răspunde la bătăile în ușă. Or, el trebuie să se ducă în piața Kaledonian ca să facă cumpărături, e vineri, ce-mi închipui, de pe-acum a întîrziat, are să le plătească toate la preț dublu acestor tîlhari.

Avea într-adevăr dreptate, îi cerusem cheia de la poartă.

— Sînt coincidențe bizare acestea — am mormăit în sinea mea —, că tocmai azi se întîmplă una ca asta, cînd nevastă-mea credea că sînt plecat din oraș. Oare nu este și asta ciudat ?

Dar faptul că alergam după o nălucă a nimicului ?

Cu toate acestea, n-am dat crezare poveștii cu cheia de la poartă, nici vorbă.

Dumnezeu știe ce urzeală de fapte există în toate acestea — cu acest sentiment am urcat scara. — Fiindcă, altminteri, de ce-ar fi fost atît de speriată ?

*

Pînă și urmele de făină le-a descoperit a doua zi, deoarece mi se vărsase în buzunar.

— Ce-i cu asta ? — exclamă ea —, la naiba, îți distrugi cu desăvîrșire hainele. Ce-i murdăria asta ? Un praf oarecare ?

— Cum un praf oarecare ? — întreb eu. Hai, ghicește — i-am spus oricum, odată ce habar n-aveam ce-ar fi trebuit să-i răspund.

— Puțină făină — i-am spus, în încurcătura mea.

— Ce să faci tu cu făina ?

— Ghici ! — i-am răspuns din nou. Acum, ce să mă fac ? — am cugetat. — Să-i destăinuiesc totul ?

— Asta este cocaină — i-am spus pe neașteptate, odată ce îmi adusesem aminte că și ea cam așa arată. Văzusem destulă în Levant.

— Și de ce-ți trebuie ție cocaină ?

— Cum de ce-mi trebuie, Dumnezeule ? O încerc și eu. Am nevoie și eu de ceva. Vreau să-mi fac viața suportabilă.

— Așa ?

— Așa zău.

— Hai, nu te speria — i-am spus mai tîrziu —, n-am de gînd să devin cocainoman, vreau doar să mă omor. — Apoi am continuat : —Asta este puțină făină, zău așa. Vroiam să ți-o presar pe prag, ca să aflu cine se furișează la tine cînd sînt plecat de-acasă.

— Ți-ai pierdut mințile ?

Se vedea cît de colo că nu mă crede. Căci adevărului i se dă cea mai puțină crezare, ceea ce este și firesc. El fiind, uneori, de-a dreptul fantastic — cel mai neverosimil. Încît nici o imaginație nu-i în stare să-l născocească.

Cu toate acestea, efectul n-a întîrziat să se arate.

— Ce-i cu matale ? — întreabă ea palidă.

— Ce să fie ? Nimic. Nu prea mă simt bine — am adăugat. — Îmi scad puterile. Oare cum voi putea să mai muncesc ?

Între timp, mă priveam în oglindă, odată ce tocmai mă rădeam, iar fața mi-era plină de clăbuci de săpun.

Eram, pe Dumnezeul meu, ca unul care n-a dormit o sută de nopți în șir. Ochii încercănați, trăsăturile feței șifonate și o mizerie aproape animalică pe mutra mea respingătoare și lividă.

De mi-aș frînge odată gîtul pe undeva !

— Ce te frămîntă ? — întreabă ea din nou.

— Ce să mă frămînte ? Nimic. Ți-am spus doar, nimic. Mă simt minunat, pe dumneata te mai ador, iar viața mi-e dulce ca mierea.

Tăcu.

Se poate vedea că nu mă pricepeam să-i vorbesc. Deși ar fi fost bine, cît se poate de bine încă. Și doar ei, nu alteia. Să-i spun totul, ceasuri întregi, fără nici o rezervă. Să ne-așezăm undeva și să-i vorbesc îndelung.

Căci stătea acolo atît de neputincioasă. Ca o biată femeie sărmană, care nu știe unde i se află copiii. Iar cînd mă uit mai bine, îmi dau seama că ochii i s-au

împăienjenit de lacrimi. Iar peria din mînă s-a mînjit de făină.

Degeaba însă. Oricît îmi simţeam gîtlejul chinuit de ceva. Nu se mai putea.

— Sînt de nesuferit pentru ea. Lucrul acesta mi l-a şi spus fără înconjur, cu aceste cuvinte. Că viaţa alături de mine este nesuferită pe seama ei. — Îmi stăruia neîncetat acest gînd în minte.

Pe divan se mai afla lepădat vătraiul.

*

Şi-acum, mai departe. Nu mai exista oprire în vreun fel.

Am cercetat, înainte de toate, cine erau locatarii casei. Abia dacă merită să-i înşir. Două etaje cu apartamente de închiriat, mereu cu alţi locatari (numai noi eram stabili), la parter, un magazin de sticlărie, la etajul trei, două familii cu fete şi băieţi de liceu, mai departe un avocat stagiar bolnăvicios. Iar în curte, un fel de atelier, care rămăsese gol.

N-aveam, aşadar, nimic de căutat aici. Nu mai puţin în magazinul de sticlărie : patronul lui era un om ocupat şi nervos, cu o calfă în vîrstă, iar afacerile nu-i prea mergeau.

S-arunc deci o privire şi împrejur. Unde te poate tîrî imaginaţia, o demonstrează următoarele variaţiuni : avea pensiunea un fecioraş fercheş, un „buttons" *, pînă şi pe el l-am inclus pe lista suspecţilor. De ce ? Pe de-o parte, întemeiat pe experienţele mele din copilărie, odată ce ştiam pe propria-mi piele ce putere are un astfel de puşti în jur de paisprezece ani. Odată ce patima lui e oarbă şi primitivă, ca a bivolilor. Mă gîndeam la scară — căci nu mă căţărasem oare şi eu, pe vremea mea, la fereastra unei case străine ? Era şi aceea o cucoană fără cusur, care rămînea şi ea tolănită toată ziua în pat. Aşadar, pe de-o parte, din această cauză. Pe de altă parte, fiindcă tot din experienţă ştiam că femeilor fără copii le plac băieţii tineri. Nevastă-mea obişnuia chiar să spună : — Nu-i aşa că-i drăguţ ? Răspundeam : — Da. Odată ce avea ochi strălucitori, priviri deschise şi zîmbetul îndrăzneţ. Obişnuia

* Paj într-un hotel sau club (engl.).

să spună : — Sînt la ordinele dumneavoastră, *Sir*, şi altele la fel. La care, el şi cu nevastă-mea îşi zîmbeau. Foarte bine.

Dealtminteri, era un băiat curios din fire, şi asta este ceea ce mă preocupa. Lucru pe care îl deduc nu numai din faptul că îl surprinsesem odată sub bolta porţii fluierînd şi rizînd de unul singur, ci şi de-acolo că dimineaţa, de cîte ori ne aducea hainele, rămînea cu gura căscată, de îndată ce zărea ceva ce i se părea straniu sau doar deosebit. Bunăoară : dacă rămînea ceva pe masă, un obiect cum nu mai văzuse, un binoclu prismatic sau ceva asemănător. În asemenea cazuri, căsca ochii cu evlavie. Ca sălbaticii în margine de codru.

Această proprietate am încercat eu să i-o exploatez pe seama mea. Am început să scot de prin lăzi tot felul de obiecte.

— Ce ai de gînd ? — întreabă nevastă-mea.

— Am de gînd să scap de tot ceea ce nu-mi mai trebuie. Odată ce constituie doar un balast şi, după cîte îmi dau seama, aici se pot vinde. — I-am adus aminte că *miss* Borton are să le afle cumpărător. — S-ar putea — am adăugat. Cu toate că unde mai era atunci mărunta *miss* Borton ?

În schimb, de îndată ce i-a auzit numele, nevastă-mea a amuţit. Nici nu doream altceva decît să nu-mi iscodească intenţiile.

Am scos o mică pictură chinezească pe mătase, împreună cu alte mărunţişuri similare : lampioane, o cutie de ochelari fină, una din acelea pe care chinezii le vîră în faldurile veşmintelor, un pumnal daiac, denumit parang, şi alte obiecte asemănătoare, boarfele pe care ţi le doreşti în timp ce călătoreşti prin lume. Socoteala mea era aceasta :

Ce are să spună băiatul cînd va intra dimineaţa ca să ne-aducă hainele ?

Fiindcă acum e după-amiază şi, la această oră, el n-are ce să caute aici. În schimb, dacă nevastă-mea ar dori totuşi să-l vadă, aşa cum spune că-i place să-l vadă, căci „îţi face plăcere să-l priveşti“ — prea bine —, aşadar, dacă băiatul ar urca, totuşi, în cursul după-amiezii, atunci mîine îmi voi putea da seama îndată, deoarece n-are să mai fie surprins de minunile de pe masă. Astfel raţionam. Iar acum, îmi iau tălpăşiţa. Mă duc la plimbare.

— Pa, pa — îi strig eu nevestei mele. — Mă duc în oraș, scumpo. Mă întorc abia diseară, am multe de aranjat.

*

Și, de îndată ce-am fost în stradă...

Adevărat, afară era o lume stranie, ca de vis. Rar ți-e dat să trăiești ceva asemănător.

Căci a fost, la început, o mare tăcere și înnourare. De parcă lumea ar fi fost cufundată sub apă, toată într-o mijire, fără glas.

În asemenea cazuri, culorile sînt minunate. Londra deveni dintr-o dată cafenie, ca un oraș african.

În următoarea clipă, apoi — alb ca zăpada. Fiindcă furtuna se năpusti cu toată puterea, încît mă zgîlțîi și mă purtă ca pe-o oală hîrbuită.

Iar oamenii căutau să se adăpostească, firește, în timp ce automobilele prinseră să lipăie, ca rațele.

Ehei, ehei — am cugetat eu.

În acest fel murise Harry Barbon, profesorul nostru de chimie. Și la fel, în plin centru al Londrei, căci numai aici se dezlănțuie asemenea viforniță neașteptate.

Era o furtună cu gheață, cu apă din belșug, abundentă. Fața și gîtul mi se umpluseră de șiroaie reci. Însă nici nu m-am sinchisit să le șterg. Las' să-mi curgă sub cămașă.

Să facă cu mine ce dorește.

Dar dac-aș avea și barbă — jubilam în sinea mea, înecîndu-mă de rîs. — Ce rece mi-ar fi acum barba !

Astfel a început. O spun și pe asta doar pentru că, așa de bine, rar îmi fusese dat să mă simt. Am intrat pe urmă undeva, într-un minuscul cabinet de culoare roșu-închis, care era căptușit pînă la tavan cu postav bordo, din care pricină părea un mic ascunziș dintr-un bordel — spuneam, în acest hău definitiv am golit de unul singur o sticlă de Porto.

Nu era acolo țipenie de om, în afara mea. La ce anume mă gîndeam, n-aș putea spune. Se lăsase în mine o tăcere surdă, ca de biserică, și n-aș fi știut ce să spun dacă m-ar fi întrebat cineva ce mă frămîntă. După mari eforturi mă mai simțeam așa, pe vremuri.

În fața mea, pe perete, se afla un tablou, la el mă uitam. Înfățișa un măgăruș sacagiu, condus de cineva... iar acel cineva avea pe cap o pălărie largă.

O pălărie de paie cît o roată de moară.

Aveam senzaţia că aud pînă şi clipocitul apei în găleţi, şi simţeam aroma de miere a strugurilor de pe coline. Mai departe : aveam în faţa ochilor sineli îndepărtate, şi parc-aş fi cîntat.

Şi încă pe spanioleşte, ceea ce mi se pare ciudat. Îmi mişuna adică prin cap o minunată melodie cu chitară, cine ştie de pe unde o culesesem. Ceea ce este straniu, doar pentru că spanioleşte nu vorbisem niciodată ca lumea, pe vremea aceea aproape deloc.

*

Dimineaţa, feciorașul era să-şi piardă minţile din pricina cuţitului din Borneo, mi-am dat seama. Căci eram de faţă cînd intră cu hainele.

Ia s-arunc o privire şi asupra celorlalte posibilităţi, să-i cercetez corespondenţa. Oricum, corespondenţa s-ar putea să mă pună pe vreo urmă oarecare. De astă dată menţionez următoarele :

Îi cumpărasem încă la Paris o frumoasă mapă de scris, care rămăsese mult timp nou-nouţă. Acum, deodată, sugativa ei începu să se umple, întîmplător chiar atunci. Aşadar, coresponda totuşi. Ia să vedem cum stau lucrurile. Să-i fi scris aşa de mult maică-si ? Nu părea verosimil, odată ce nu-şi iubea mama. Rudele ei erau ţărani de lîngă Clermont, nici cu ele n-avea nimic de-a face. Vechile ei prietene ? Voi vedea — mi-am spus, şi m-am aşternut pe treabă.

Am lăsat deci sugativa aşa cum era, apoi, într-un magazin de vopsele mai de calitate, am cumpărat un preparat denumit Corbusta, care probabil că nu-i altceva decît nitrat de amoniu, şi l-am vărsat în cerneală. Cum acest preparat arde mai repede decît celelalte substanţe, de îndată ce este plimbat pe deasupra unei flăcări, cele scrise cu el se carbonizează pe hîrtie. Pînă şi sugativa, de îndată ce s-a îmbibat, lucru pe care în prealabil îl experimentasem eu însumi. În acest fel, apoi, pot pune mîna pe-un text complet.

Ideea nu era rea, cu toate acestea n-am prea ajuns la vreun rezultat cu ea. Fiindcă am izbutit să carbonizez doar cu mare greutate un singur cuvînt pe sugativă, unul care nu spunea nici el nimic, anume *caractère*. — În

schimb, cerneala a fost aruncată a doua zi, iar nevastă-mea ceru să i se aducă alta.

Aşadar, încă de pe atunci ştia că o ţin sub observaţie sau bănuia, cel puţin. Cu toate acestea, am continuat s-o iscodesc. Căci i-am spus în sinea mea : — Dacă joc vrei, apoi joc să fie ! În cele din urmă, tot am să te prind. Şi continuam să lucrez.

De fapt, începură să se deslușească felurite contururi. Era în nouăsprezece noiembrie, mai ţin şi azi minte, o dată ce atunci mi-a fost dat să trăiesc una din cele mai halucinante nopţi ale vieţii mele. Vroiam cu orice preţ să mă arunc de la etaj, atracţia prăpastiei era atît de puternică, încît am voit să mă leg de masă. Fusese şi asta o înmuiere nesuferită, respingătoare. — Toate acestea s-au petrecut în sufragerie, nevastă-mea dormea adînc alături. Eu rămăsesem singur, în toiul a tot felul de vîrtejuri şi magnetisme. Fiindcă aşa ceva există, sînt convins, dar să lăsăm asta.

Iar pricina acestei aiureli nu era tocmai mapa de scris, cu toate că era şi ea. Aceste două cuvinte puteau fi descifrate cu o claritate indubitabilă pe sugativa ei — de astă dată pe sugativa cea nouă, şi nu cu ajutorul carbonizării : *mon cher*. Aşadar, îi scrisese unui bărbat, nu mai încăpea îndoială. Acesta a fost unul din rezultatele pe care le obţinusem.

Celălalt a fost că, vîrînd mîna într-un sertar, în calabalîcul ei — la noi în casă toate şi întotdeauna erau pline de calabalîcuri —, peste ce am dat dintr-un singur foc ? Peste o legitimaţie cu fotografie, în virtutea căreia nevastă-mea era autorizată să ridice corespondenţa poste-restante sosită pe numele ei la cutare oficiu postal parizian. Nu sînt în stare să explic de ce aşa ceva are un efect atît de copleşitor asupra noastră : mica publicitate şi corespondenţa poste-restante ? Fiindcă eu am fost ceasuri întregi scuturat de fiorii scîrbei.

Aşadar, am deschis atunci fereastra ca să nu mă înăbuş cumva. Şi, în acea clipă, am fost cuprins de ameţeala amintită, încît mi-a fost aproape cu neputinţă să-i opun rezistenţă.

*

Din acea zi am avut încă mult timp ameţeli, de cîte ori traversam vreun pod sau dacă priveam de la etaj în

stradă. De fapt, începuse să mă paralizeze în existența mea, în cîștigul meu, iată unde ajunsesem. Odată ce unui marinar i se interzice să amețească vreodată.

Dealtfel, în noaptea aceea am scris și scrisori, și încă adresate mie însumi, în niște chestiuni de afaceri inexistente. Căci nu mai vroiam să pierd nici o clipă. Adevărat că lucrurile fuseseră din timp pregătite, se aflau toate la îndemîna mea : de la o tipografie cerusem hîrtii de probă, cu *en-tête* (firește, sub pretextul unei comenzi), și primisem într-adevăr astfel de hîrtii, cu adresa mai multor firme. De una din ele îmi mai aduc aminte : *Litterton and Co. Banking* — pe asta îmi scrisesem cea dintîi scrisoare de acest fel, în care eram solicitat ca, într-o chestiune inițiată de Gregory Sanders, să mă prezint de urgență la birourile lor. Am scris apoi și altele, de toate — îmi era chiar teamă că zgomotul mașinii de scris are s-o trezească pe nevastă-mea, care dormea în camera vecină. De asta, trăgeam din cînd în cînd cu urechea.

La ce va fi fost bună această corespondență, e cu neputință de explicat cu precizie. N-a fost nici asta mai mult decît ca atunci cînd omul bîjbîie prin întuneric. Gîndul meu trebuie să fi fost că ea scrie scrisori și deci primește răspunsuri la ele. Eu, însă, nu știu nimic despre ele. Cînd le primește, așadar, și în ce fel le primește ? Trebuie că există, fără doar și poate, o înțelegere. Cu cine însă ? Din nou cu nimeni altul decît cu gazda noastră, domnul Horabin, haimanaua. Ideea aceasta m-a dus apoi la ceva, care rămîne turbure. Mie anume nu-mi sosea nimic aici, luasem măsuri ca totul să mi se expedieze la hotelul Brighton — este un vechi obicei al meu ca, acolo unde nu sînt chiriaș principal, spre a evita încurcăturile schimbărilor de adresă, să-mi dirijez corespondența la o singură adresă.

De astă dată speranța mea era ca, odată ce și mie mi se va aduce corespondența aici, o voi vedea și pe-a ei — s-ar putea ca într-o bună zi să se încurce curierul, sau așa ceva.

Asta, apoi, dădu rezultat, tocmai asta. Căci este uluitoare viața omului. Felul în care, de multe ori, tocmai neroziile pot duce unde nici nu te-ai aștepta.

Să nu uit, firește, că și legitimația am trimis-o îndată unui prieten, un funcționar superior la Paris, cu numele

de Toffy-Ederle, rugîndu-l ca, în cazul că mai există ceva la oficiul poştal, să-mi trimită fără întîrziere. Aşadar, am activat toată noaptea, dimineaţa am expediat scrisoarea expres lui Toffy, iar seara către mine însumi pe cea dintîi. Ca s-o primesc dimineaţa, de fiecare dată dimineaţa.

Cînd ştiam că voi fi acasă şi după-amiaza, îmi expediam şi dimineaţa cîte-o scrisoare. Ne-am distrat în acest fel cîtva timp. Eram de obicei trezit din somn dimineaţa, devreme, odată ce, cum spuneam, expediam majoritatea corespondenţei recomandat.

Ba chiar şi bani. Îmi spuneam : — S-o încercăm, în orice caz, şi pe asta.

— Ce de scrisori primeşti în ultima vreme ! — remarcă nevastă-mea. Din nou eram ispitit să-i răspund : — Aşa zău. — Fiindcă înnebunisem. Se întîmplase cu mine ceva, aşa se pare. Eu, care iubisem întotdeauna încrederea — să-mi spună ea cum se face că ajunsesem în acest hal ?

— Asta este o femeiuşcă dulce, blîndă şi minunată — ar spune Gregory Sanders dacă ar cunoaşte-o. — Ce-i cu tine ? Ăsta e un înger.

— Oare ce-ai face dacă ţi-aş dovedi că este într-adevăr un înger, în timp ce tu cauţi s-o tîrăşti lîngă tine, în noroi, cu fantezia ta murdară ? În acest caz, ce-ai să mai spui ? Ai să-ţi tragi un glonte în cap ?

— Sluga — mi-ar răcni el în ureche — factorul ? — lovindu-şi palmele. — Nu ţi-e ruşine, omule ?

Să încerc, aşadar, şi să-i spun totul. Odată un mai mare necaz decît cel de acum nu poate să mă pască. Numai să spun totul, chiar de-ar fi să crăp. Sluga, desigur, şi factorii poştali —, iar după ce va fi ascultat toate acestea, le-a înţeles şi le-a luat la cunoştinţă, să binevoiască să-mi spună ce să mă fac ? În ce fel aş putea fi vindecat ? Cum ar fi cu putinţă să-mi redobîndesc încrederea ? Odată ce îi scrie cuiva : *mon cher* ? — cu aşa ceva nu este posibil, nu-i aşa ? Nici cu corespondenţa ei poste-restante.

Toate acestea vroiam să i le scriu, am pierdut o noapte întreagă cu asta. Dimineaţa însă, cînd am recitit cele scrise, am rupt hîrtia. Căci mi-am spus : nu este cu putinţă. Adică, de astă dată, nimic nu mai este cu putinţă.

Aşa au şi rămas lucrurile.

Adică, nu şi nu. În felul acesta, nu se deschid două pietre una în faţa alteia. În felul acesta, nu se pot apropia doi stîlpi sau orice altceva ce nu se poate apropia unul de altul.

Toffy-Ederle mi-a răspuns telegrafic, doar acest cuvînt, *rien*, aşadar că nimic nu se găseşte la oficiul postal respectiv.

— Trebuie să continui — mi-am spus. Şi-am continuat.

Într-una din zile am fost trezit devreme cu scrisorile mele. La care, nevastă-mea deveni nervoasă şi ea, din pricină că nu era lăsată să doarmă.

De ce nu dau procură pentru preluarea corespondenţei, sau de ce nu-mi dirijez corespondenţa de afaceri şi pe mai departe la Brighton ?

— M-am certat cu cei de la Brighton — i-am răspuns posomorît.

— Mata te certi cu toată lumea — făcu nevastă-mea. Ca să spun drept, mă plictisisem şi eu de toată această combinaţie.

Şi, pe deasupra, scrisorile nu-mi erau aduse sus, era şi asta ceva nou, trebuia să cobor eu un etaj, la birou. Naiba ei de treabă !

— Căci aveţi două scrisori, una recomandată şi-un mandat cu bani — mă lămuri gazda, domnul Horabin Pitt. Ceea ce era, de fapt, adevărat.

Uitasem cu desăvîrşire de bani. Căci îmi expediasem alaltăieri şi douăzeci şi cinci de guinee. Aşa zău, aşa se întîmplase.

Însă şi demenţa trebuie să aibă un sfîrşit.

— Oare asta nu se poate trimite sus ? — l-am întrebat încruntat.

—Nu, fiindcă este un factor nou — îmi şopteşte la ureche —, şi trebuie certificată identitatea dumitale.

Era şi asta adevărat, totul era adevărat. Iar noul factor era un individ suspect, năclăios şi cu barbeţi. Phii, cum îmi mai ningea şi ploua, în ce fel mi se făcuse lehamite de viaţă ! Odată ce, închipuiţi-vă, din nou mi se înmînaseră nişte scrisori fără nici o valoare, pe care singur mi le expediasem, încît nu eram curios de conţinutul lor. Nu mă prea interesau, zău aşa. Cît despre bani, erau şi ei proprietatea mea. Iar pentru asta mai sînt şi trezit din fericita beatitudine a nefiinţei... Doamne, eram

atît de amărît, încît dacă mi se azvîrlea inima ciinilor. cu siguranță că bieții de ei s-ar fi îmbolnăvit. Și, pe lîngă toate acestea, bătrînul mă opri, barîndu-mi din nou trecerea.

— Cine te-a plăsmuit ? — întreabă infantil, mîngîindu-mi blajin halatul. Să-i răspund acum și cine m-a plăsmuit ?

Stăteam în biroul acela răpciugos, clănțănind de frig, și aveam senzația că, oricum, am să mă îmbolnăvesc, căci voi răci. Am și început să strănut. Îmi era tare frig, n-aveam altceva pe mine decît halatul și ciorapii. Întreaga mea ființă clocotea de indignare și de frig.

— Cine te-a plăsmuit ? — întreabă iar, cu o anumită expresie triumfătoare, ca unul care își dă seama că mi-a venit de hac. De astă dată, într-adevăr. Dealtfel, glasul lui era ca al unui școlar. Iar așa ceva nu pot să sufăr.

— Sau te-ai plăsmuit singur ? — întreabă el batjocoritor. (Raționamentul batjocoritor era : dacă nu cred în existența unei inteligențe supreme, atunci nu cred, evident, nici în facerea lumii — or, în acest caz, cum se face că sînt așa de deștept — aud ? Așa numai, de la sine ? He-he-he.)

— Să nu existe facerea lumii ? — mă privește el candid. Iar ceea ce e mai straniu este că am simțit pofta de a discuta cu el, în frigul acela. Căci asta este îndrăgirea răului în ființa noastră.

— Nu există nici un fel de facerea lumii — i-am răspuns fără întîrziere. — Nu există așa ceva. De ce nu există ? Fii atent, am să-ți explic.

— Oh, oh — strigă el surescitat.

— Te uită la părul acesta de pe urechea dumitale — i-am spus pe neașteptate, căci aveam o poftă nebună să-l insult pe bătrîn. — Sau de pe urechea mea — m-am corectat, totuși. — Părul acesta se dezvoltă, nu-i așa, devine tot mai des, odată cu vîrsta. În timp ce însă părul evoluează, mintea involuează. Căci așa arată aici evoluția — i-am spus pe un ton cît se poate de amical.

— Dealtfel, cunoști cumva funia de cînepă ? Nu te întreb cu aluzia de a se spînzura cu ea cineva...

— *Of course* * — răspunse el cu zîmbetu-i ferice. — Cum să n-o cunosc, *dragă* căpitane.

* Desigur (engl.).

— Ei, vezi — i-am spus —, nu e bine s-o laşi prea mult la soare, fiindcă se macină. Adică soarele îşi haleşte propriile creaturi, toate cîte au fost făurite de el. Iată cum arată facerea lumii, dacă vrei să ştii, stimate domn ; ceea ce creează, totodată şi distruge. Anume, creatorul, obîrşia îmi haleşte tot el viaţa şi fericirea — i-am răcnit la ureche. Dealtfel, îl tratam de parc-ar fi fost surd, ţinea şi asta de situaţie. — Căci, să luăm de pildă chimia — aş fi avut chef să-mi continui parabola. — De o parte, invenţiile utile şi uluitoare înseamnă evoluţie, iar pe de altă parte, se află dinamita... — cînd am amuţit deodată. Deoarece un mic flux fericit prinse să-mi furnice prin artere. De fapt, era o jubilare atît de ameţitoare, încît era cît pe-aci să mă prăbuşesc în braţele interlocutorului meu. Deoarece, aruncînd o privire asupra scrisorilor mele...

Spusese două, nu-i aşa ? — ori eu ţineam în mîna mea patru. Iar una dintre ele era adresată nevestei mele, şi încă de-o mînă de bărbat, lucru pe care l-am putut îndată stabili.

*

Dacă, de astă dată, interpretăm după cum urmează cuvintele lui Gregory Sanders : Da, poţi iubi şi ceea ce este rău, atunci are dreptate. Ba mai mult ; nu există plăceri mai mari decît cele pricinuite de răutate.

— Ai o cameră liberă ? — l-am întrebat pe bătrîn. Şi nu tăgăduiesc defel, era gata-gata să mă prăbuşesc, atît de tare îmi bătea inima. Sau de vină să fi fost şi teama ?

— Abia acum îmi dau seama că am aici şi-o scrisoare importantă, vreau mai întîi s-o citesc. Continuăm pe urmă discuţia swedenborgiană.

M-a invitat într-o încăpere neîncălzită, în care se îngrămădiseră o mulţime de fotolii. Am încuiat uşa în urma mea şi m-am aşezat, să răsuflu puţin. Pe Dumnezeul meu, întocmai ca tigrii, odată ce nici ei nu se năpustesc îndată asupra prăzii lor, ci mai întîi îi dau tîrcoale, horcăind şi lingînd-o.

La fel şi eu. Am mai examinat o dată temeinic scrisorile. Apoi încă o dată. Două din patru le expediasem eu însumi, astea erau în regulă. Era şi o ilustrată străină, ajunsese acolo din greşeală şi, în sfîrşit, aceea despre care

este vorba : scrisoarea destinată nevestei mele, adresată pe numele ei. Ce ciudat !

Cum poate să fie atît de uşuratică o fiinţă care înşeală ? Atît de neatentă şi de îndrăzneaţă ? Îmbibă în sugativa cea nouă : *mon cher*. Şi îşi dirijează aici scrisorile. Cu toate acestea, să n-o poţi prinde asupra faptului. — Cum să nu poţi ? — am spus. — De astă dată te-am prins, porumbiţo !

— Ei, vezi, nu sînt eu chiar aşa de fără minte. Care va să zică aţi căzut totuşi la înţelegere cu această bătrînă şi cuvioasă haimana ?

Scrisoarea venea de la Paris. Stătea în ea, cu un scris caligrafic : Sus se putea citi : „Nr. 19". — Iar apoi : „Iubită Madame (ba chiar mai mult decît iubită, oricît de mititică ai fi) —, în completarea scrisorii mele de săptămîna trecută : în legătură cu Epictet şi cu Tractatul lui Spinoza : aşadar, cu relaţia dintre drept şi putere, am terminat definitiv, examenul, în schimb, a fost amînat cu o zi. (La Paris sînt atît de mulţi filozofi, încît barează Sena.) De îndată ce voi avea vreo noutate pentru dumneata, îţi voi scrie. Pînă atunci, al dumitale, de fapt întotdeauna, atîta timp cît va bate această inimă neglijată : Maurice Tannenbaum." Iar ca post-scriptum : „Să nu uit, ceea ce de mult doream : papucii slujesc cu glorie. Nu sînt doar blînzi şi credincioşi, dar cele două păsări brodate pe ei mai şi ciripesc în fiecare dimineaţă. (Aşadar, dimineţile mele sînt minunate.)"

— Un filozof ? — am rămas eu nedumerit.

Să fie asta o scrisoare de dragoste ? Odată ce conţine examene, filozofie ? Ce-i asta ?

Adică eram puţin cam dezumflat, nu tăgăduiesc. Fiindcă degeaba era acolo chestia cu inima neglijată şi altele. Stilul bizar, care era în acelaşi timp precis şi ironic — elegant —, literele desenate şi altele m-au pus în cele din urmă în încurcătură. Îşi mai şi numerotează răvaşele — oare tînărul să fie casier ? Nu e casier, ci-i filozof. Am privit şovăitor scrisoarea.

Să se fi încurcat într-adevăr cu asemenea tineri ? S-o fi cerut oare chiar ăsta în căsătorie ? Sau el să fie cel care i-a trimis violetele de la Paris ? — nu-mi intra defel în cap. În schimb, mai sînt şi papucii, nici asta nu prea se putea înţelege. Brodîndu-i sub ochii lui Dedin, în cafeneaua

St. Luc — să-i fi pregătit pentru altul ? Sau făcuse papuci în același timp pentru ambii fanți ?

*

Așadar, mă și domolisem pe-o clipă. După care, mi-am pus iar ochelarii, m-am înfășurat în niște zdrențe și am luat-o de la capăt.

Afurisenia ei de lume, cum rămîne însă cu păsările ? — mi-a venit deodată în minte. — Ce-i cu păsările care ciripesc cu atîta zburdălnicie ? Asta face cît o declarație de dragoste, că-i cîntă așa de frumos în fiecare dimineață. Adică începeam să simt că făcusem totuși un pas înainte, prin beznă.

Dar relația dintre drept și putere.

Al naibii să fie ! N-o să mă faceți să cred că un afurisit de student nu-i scrie unei femeiuști așa de minunate decît despre examenele sale ? Adică, e un limbaj cu cheie aici, trebuie neîndoios că-i un cifru la mijloc. Ar trebui să știu ce exprimă cuvîntul ? Că, anume, ce poate să însemne, în relația dintre două inimi îndrăgostite, acest cuvințel misterios și straniu : Spinoza ?

I-am dat deci ceva bani și am trimis-o de-acasă. Să se ducă să facă cumpărături. Odată ce fusese din nou apucată, și încă rău de tot. Lozinca era : s-apropie Crăciunul, deși mai era pînă la el. Și că la Londra pînă și moda este alta, însă sosiseră niște prietene de-ale ei de la Paris și erau așa de elegante !... Fie. N-are decît să-și cumpere tot ce are nevoie și tot ce-și dorește. Un șal, ba și o bluză, ca plimbarea ei să țină cît mai mult.

S-a și dus să se pregătească. La repezeală, ca o aiurită.

— Ia stai, odată ce-am ajuns aci, cumpără-ți și o manta de ploaie — i-am spus. — Îți dorești de mult una.

Efectul a fost extraordinar. A pălit deodată. Deveni atît de serioasă, încît nici țigara nu și-a mai fumat-o pînă la capăt.

— Ești cît se poate de mărinimos — zise, și ieși în grabă.

Eu, însă, nu eram mărinimos, dimpotrivă. Am mai așteptat un timp, să văd dacă nu cumva se întoarce din drum pentru ceva, apoi m-am apucat de ceea ce îmi repugnase întotdeauna : să cotrobăiesc prin calabalîcul altuia.

Nu se putea însă altfel. Căci se putea să aflu totuși ceva care să mă poată lămuri. O scrisoare sau măcar un cuvînt, de la care să pot apoi pleca. Mă pregăteam să fac o mică percheziție domiciliară.

Cu toate că așa ceva nu mi se potrivește, Dumnezeule, dar defel — un marinar nu poate să fie prea delicat, și de-altfel nici nu sînt, am săvîrșit o mulțime de lucruri, totuși astăzi mă surprinde că m-am putut decide să fac una ca asta. Și nu doar din cauza naturii respingătoare a faptei în sine, treaba avea, în cazul de față, și o altă pricină.

Nevastă-mea era dezordonată din fire — trebuia să vorbesc mai demult și despre asta, însă n-am avut prilejul. Măsura în care era dezordonată este cu neputință de descris. Cum să pătrunzi în acest haos ?...

Într-unul din dulapuri, bunăoară, am dat peste niște mere băgate între lenjeria ei, cîte unul fusese chiar mușcat, iar pe locul mușcăturii se făcuse roșu ca vinul. Apoi rămășițe de tot felul de cozonac, cu urmele dinților-rilor ei și ele... fundulițe, încurcate în voaluri și dantele, mai departe cu mătăsuri de broderie în cocoloașe compacte, menținînd însă relații și cu niște bomboane, care se lipiseră de cocoloașe...

N-am să neg că aș fi fost în stare să dau foc acoperișului de deasupra mea. În așa măsură tremurau toți nervii din mine.

Cît este omul de caraghios ! Odată ce, deși aveam un mare necaz, nu eram amărît din pricina lui, ci din pricina necazului mai mărunt. Din pricina cocoloașelor și a staniolului, ca să nu uit nici de el, odată ce acesta era aici lucrul principal : staniolul. El se găsea peste tot, prin cutii și în sertare, fie înghesuit la întîmplare, fie făcut ghem, încît nu pridideam să mă minunez, întrebîndu-mă : la ce i-o fi trebuind ? Argintul fals. Sau să fi fost și ăsta vreun vis al ei din copilărie ? Odată ce vorbesc despre hîrtii de staniol, hîrtii obișnuite de staniol, scoase de pe bomboane !

Ba, pînă și în locurile cele mai neverosimile : în vazele de flori și printre valizele din antreu... Ar putea să-mi spună cineva de ce-oi fi luat-o eu pe asta de nevastă ?

Dar cînd conținutul dulapului ei s-a năruit aproape în întregime la picioarele mele ? De îndată ce l-am deschis. Atît era de înțesat. Sertarele nu se puteau deschide nici

ele, fiindcă se împiedecaseră, nu se mai puteau nici închide, căci acţiona în ele, ca un arc, mulţimea nimicurilor fine îndesate în ele. Deoarece se aflau acolo, amestecate şi neglijate, poşete de catifea şi de mătase, de satin şi de antilopă, iar în ele, obiecte şchioape din aur : broşe şi brăţări rupte... Se învolburau acolo tot felul de culori : albastru adînc şi verde minunat... iar în poşetele ei, pîine, în cutiile cu ustensile de cusut, ciorapi, peste tot însă şi bani mărunţi, monede spaniole şi franceze, mai departe mărci poştale şi bilete de tramvai din toate ţările, de asemenea biete ciocolăţi decolorate...

Din toate acestea să fi răsărit ea trufaşă ? din acest labirint, şi încă cum ! Cît de strălucitoare ! Alb îmblănită sau scăpărînd în nuanţe violete, cu umerii alunecoşi şi cu obrajii aprinşi, spunînd degajat : — Mă duc la o serată, mi-e rochia destul de lungă ? Nu-i de ajuns de lungă ? — Şi, după ce se rotea încoace şi încolo, dispărea cu paşi plutitori.

Asta se petrecuse deunăzi. O invitaseră nişte franţuji, abia sosiţi, în două rînduri chiar, unul după altul. Eu însă n-o însoţisem, fiindcă nu aveam chef. M-am uitat după ea, la plecare.

Actul nostru de căsătorie l-am descoperit în bufet, se năclăise tot în lichior, aşa să-mi ajute Dumnezeu. Dar ce rost mai au toate aceste amănunte ?

— Cît e de blestemat un astfel de om — am cugetat. — Odată ce cotrobăiesc aici în căutarea unui cuvînt, a unui semn, o singură frază mi-ar ajunge, aveam doar în faţă cazul Ridolfi, avusesem cu acel prilej totul în mînă, însă nu făcusem nimic. Acest lucru nu-mi ieşea nicicum din cap. Cum se poate să fi fost atît de indiferent ? Sau să nu mă fi interesat atunci, încă, într-un asemenea hal această femeie ?

Aşa se pare. Căci indiferenţa te ajută să te menţii teafăr, iar pasiunea te umileşte. Da, asta aşa este. Lucrul acesta mi-l spusese odată *miss* Borton, ca abia acum să-mi dau seama cîtă dreptate avusese.

Scrisoare, vreo însemnare sau orice altceva, care să mă poată lămuri — n-am aflat nimic. Se pare că nimicise orice urmă. Începusem să reaşez lucrurile la locul lor, cînd două fotografii îmi atraseră luarea aminte. Se aflau într-o cutie cu mosorele, vîrîte într-un plic. Le-am exa-

minat surprins. Una reprezenta o fetiță, o copilă deosebit de simpatică.

Pe dosul fotografiei, o inscripție în spaniolă : *recuerdo* *, eventual : *colleccion d'oro* ** — sau așa ceva, iar copila, repet, era cît se poate de simpatică. Fețișoara-i tristă era încadrată de bucle, iar ochii ei radiau un fel de încredere visătoare.

— Este copilul ei — mi-am spus îndată. Și m-am apropiat de fereastră.

— Da, este copilul ei — mi-am spus cu glas tare.

Deși, n-aș putea nici prefinde măcar că ar fi semănat prea mult cu nevastă-mea. Și totuși. Intuiția mea nu greșise, fusese fulgerătoare și covîrșitoare.

Atît de covîrșitoare, încît m-am tulburat de-a binelea. Căci, mărturisesc, întotdeauna mi-au fost din cale-afară de dragi copiii de sex feminin.

După care am lăsat din mînă fotografia, ca s-o examinez pe cealaltă.

Aceasta o înfățișa pe nevastă-mea, într-o companie necunoscută, între femei și bărbați bine dispuși. Bărbații aveau pe cap chivăre de hîrtie, de parc-ar fi fost cofetari, iar una din femei strîngea în brațe un cocoș viu — petreceau, afurisenia ei de lume. Rîdeau din plin și cu orice preț, așa cum omul ține morțiș să rîdă după o noapte de chef.

Nevastă-mea, așijderea, se înțelege. Dealtminteri, ea ședea călare pe-o lebădă din vată parcă, și nu numai că rîdea, ci de-a dreptul clocotea. Avea în mînă o țigară, iar în ochi, văpăi ciudate. Cunoșteam eu și văpăile acestea.

Am așezat fotografiile la locul lor, în cutie. Căci atît de multe nu mai vroiam să știu despre ea, nici despre relația dintre cele două poze. Dealtfel, pe spatele acesteia din urmă se găsea de asemenea o inscripție, acest cuvînt : *La nuit* ***. De parcă și asta ar fi încercat să-i explice originea.

Știm. În zori de zi șampanizate se fac asemenea poze, în Bois de Boulogne. La sfîrșitul unei escapade, drept amintire.

Am alungat, așadar, din conștiința mea acest amănunt.

* Amintire (sp.).
** Colecția de aur (sp.).
*** Noaptea (fr.).

— Doamne, ce faci acolo ? — exclamă ea la înapoiere. — Ce cauţi printre cărţile mele ?

— Actele noastre, sufleţelule. Ştii, oare, unde-am dat peste extrasul nostru de căsătorie ? Într-o oală — i-am spus cu complezenţă.

La care, rîse uşor.

— De ce ai nevoie de acte ?

— E vorba de-o slujbă, la care mi se pretind dovezi privind existenţa dumitale. Eşti, însă, cît se poate de dezordonată — o privesc în ochi.

— Ştiu — răspunde ea smerit.

— Nu se cuvine să fii astfel. Încît să încurci pînă şi ceea ce eu orînduiesc. Dealtminteri, ar trebui să faci ceva, n-are importanţă ce, nu să stai toată ziulica tolănită şi să pufăi din ţigară... Ai auzit ce-am spus ?

— Da.

— N-ajunge să spui da, ci priveşte aici... — Şi i-am întors faţa către mine. Pentru că privirile îi alunecau mereu încoace şi încolo.

— Priveşte în ochii mei ! Aşa, aşa. Cînd o femeie nu face decît să se frămînte, asta nu are un sfîrşit bun.

— Eu nu sînt frămîntată, de ce aş fi ?

— Ei, ei — zic eu —, în acest caz visezi.

— Ei, ei — răspunde ea —, azi nici cel puţin nu mai visez.

— Dintr-un vis într-altul — zic eu. — Întîi dormi una bună, încît capul ţi-e tot un abur, pe urmă, repede, într-un alt vis, dintr-unul într-altul. Scoţi la iuţeală o carte, şi numai Dumnezeu ştie ce-i în cartea aceea. Iar afară s-ar putea să fie înnorat, aici în casă e fum de ţigară şi lampa luminează pe masă — ce iese în cele din urmă din asta ? — Încă tot mă mai uitam în ochii ei.

Doream s-o iert, aţi auzit una ca asta ? Doream s-o îmbrăţişez, doream s-o iubesc. După toate cele întîmplate.

Adevărat că eram peste măsură de chinuit. Se pare că vroiam să fiu fericit. Eram fericit că se află acolo, că mă scăpase de această îndeletnicire afurisită. Ivirea ei fusese pentru mine ceea ce e lumina dimineţii după coşmarele nopţii, ceea ce e viaţa reală după nişte umbre.

— Ei, cum e mantaua ? — am întrebat-o.

— Adică, hm, mantaua... — şi prinse să strălucească toată. — Adică, hm, mantaua ! E foarte frumoasă mantaua — îmi şopteşte la ureche. — Nea Douc-Douc, e foarte frumoasă mantaua. Îţi mulţumesc.

Cărţile i le-am cercetat cu toate acestea, cu un alt prilej, una cîte una, cu asta n-am isprăvit încă. De data aceea, însă, am dat totuşi peste ceva.

Era cartea de metodologie a unui psiholog cu numele de Condillac ; la pagina şaptezeci şi doi se putea citi următoarea însemnare :

„Cînd ai s-ajungi la această filă, să ştii că eşti cea mai dulce făptură de pe pămînt. Aşa ceva n-am văzut încă. M.T." — Iar după asta : „Dumitale mă adresez, micuţă *Madame*." (Pare-se, ca să n-aibă îndoieli asupra destinaţiei mesajului.)

Răsfoiesc la începutul cărţii, unde stă scris de asemenea : „Proprietatea lui Maurice Tannenbaum". — E în regulă.

Am dat, însă, şi peste un breviar Spinoza. Era nounouţ, un mic exemplar frumos, l-am vîrît în orice caz în buzunar. Nevastă-mea era în baie, pînă să iasă, şedeam la masă. I-am spus, arătîndu-i Condillacul :

— Vreau să-l iau cu mine, spre a-l studia. — Mă gîndeam că poate mai aflu ceva în el.

Nevastă-mea m-a privit uimită.

— Voi avea cel puţin ce să citesc în tramvai.

Nu prea îi intra în cap ce anume vroiam eu de la psihologie. — A fost cu toate acestea de acord. Pot spune că nici măcar n-a tresărit. Nu ştia, pare-se, de mărturisirile aflate în carte, poate că nici n-o răsfoise. Despre Spinoza apoi, chiar nimic, era doar o cărţulie atît de mică, încît nu merita nici cel puţin să fie pomenită. Am pornit în goană spre oraş. Era pe la orele două.

*

Îndată după asta, mi-am înşelat nevasta. Chiar mie mi se pare ciudat că mai îndrăznesc să folosesc acest cuvînt — eu —, că mă mai exprim cu atîta delicateţe. Odată ce îmi compromisesem de mult dreptul de a fi socotit de către compatrioţii mei un olandez cu sufletul curat.

— Așadar, omul este un produs caraghios de cînd se naște, și este fără voia lui astfel. Dar cînd îl mai și ajută evenimentele ? Lucrurile s-au întîmplat astfel :

Gregory Sanders părăsise Londra, *miss* Borton nu-mi răspundea la scrisori... despre cele ce se întîmplaseră cu ea va mai fi vorba, ce anume i-am scris și sub înrîurirea căror stări sufletești. Esențialul este că nu aveam în preajma mea nici o ființă cu care să pot schimba o vorbă. Este cu neputință să trăiești în acest fel, într-o permanentă frămîntare și covîrșit de haos. E ca o ceață, în care cu cît pătrunzi mai adînc, cu atît ți se pare mai nemărginită.

Mă și plictisisem de-a binelea. — Să te ia dracu' — am cugetat despre femeia aceasta.

— Ești o cîrpă, o zdreanță — îi spuneam în sinea mea, și o priveam în ochi. În speranța că, poate, va citi într-ai mei în ce măsură mă plictisisem de dînsa.

Spuneam că ne aflam la masă, iar lîngă farfuria mea se găsea Condillacul.

Căci aș fi fost în stare să îndur orice, decît această nerozie : să stau acolo cu ea, bătînd apa-n piuă. — Despre ce fel de femeie este doamna Lagrange. Despre ce părere am eu, ce fel de femeie o fi fiind. — Și altele la fel. (Aceasta îi era. dealtminteri, prietena care se mutase recent de la Paris. O întîlnisem înainte de cîteva ori, așadar o cunoșteam.)

Ce să-i fi răspuns la întrebarea : Ce fel de femeie este doamna Lagrange ? Cînd eu eram așteptat de o femeie extraordinară. Și ce apariție scînteietoare ! De o sută de ori mai deosebită decît voi toate la un loc. — I-am spus pe neașteptate :

— Vai de mine, este ora două. Iar eu sînt așteptat undeva. — Am sărit de la masă și am dat buzna afară, în lume.

— Încotro acum ? — m-am oprit în poartă.

Mai aveam răgaz timp de vreo oră.

Am să mă duc mai întîi la Brighton.

Atîta doar că nici acolo nu mi-am aflat locul.

— Tu stai aici ? — mi-am spus. — Cînd ești așteptat de o asemenea femeie ? Și cine știe cu cîtă nerăbdare. Iar tu îți pierzi aici vremea ?

Dar este timpul ca, în sfîrșit, să dau un nume acestei minunății, ai cărei ochii frumoși mă entuziasmaseră. S-o

numim *mrs.* Cobbet, odată ce adevăratul ei nume n-am să-l pot destăinui, ea nefiind alta decît cea care mă tratase cu atîta gingăşie pe culoarele de la Castle Nach şi ale altor localuri la fel de faimoase. Adică, e vorba de amanta lui Kodor, de ce m-aş mai ascunde după degete ? Aşadar, mi-am înşelat atît prietenul, cît şi nevasta, ca urmare a unuia şi aceluiaşi pas greşit, iată adevărul. Peripeţia mea cu această cucoană a evoluat după cum urmează :

Nu prea aveam eu chef să mă las tîrît în această istorioară, am mai spus-o la vremea sa. Şi nu din vreun principiu oarecare, căci odată ce-ai ajuns aci, încît să distrezi într-un local o asemenea femeie... Adevărat că situaţia unui bărbat este, oricum, alta în această privinţă, decît bunăoară a fecioarelor, nici asta să nu se uite. Mie — de pildă — mi-a fost întotdeauna scîrbă de Iosif din *Biblie,* pentru faptul că era gîdilos ca o iapă. — Oare cum trebuie să te porţi cînd două astfel de porumbiţe încep să-ţi alinte inima ? Să ripostezi : — Nu, pentru nimic în lume ! — Să începi să te stropşeşti, precum că nu vrei ? Aşa ceva nu este demn de un bărbat.

Şi totuşi.

Tu la dreapta, eu la stînga, oare şi la noi se vor petrece de acum definitiv astfel lucrurile ? Dealtminteri, eram pînă-n gît vîrît în complicaţii, să-mi mai împestriţez acum existenţa şi cu ele ? De una, aceea a lui Kodor, mă şi temeam, mărturisesc, din cauza că era pătimaşă, în timp ce cealaltă era prea visătoare, lucru care de asemenea nu-mi prieşte. Căci, încă o visătoare ? Nu, pentru nimic în lume. Sînt sătul şi de asta.

Pe de altă parte, aveam şi oarecari obligaţii, după tot ce se întîmplase. Chiar atunci, în acel minunat răsărit de soare, în plină beţie, am intrat la florăria unui hotel (unde se lucrează şi noaptea), şi le-am trimis amblor cîte-un splendid buchet. Într-adevăr splendid (ca, pînă vor ajunge acasă, să le şi găsească aşteptîndu-le), şi firele, la fel : uriaşi trandafiri minunaţi de Riviera, sîngerii, dintr-o specie neagră aproape. Mă gîndeam că le mai datorez asta, după care : adio ! Iar prietenei lui Kodor, cu aceste cuvinte : frumoasei, frumosul — în aburii alcoolului. Abia a doua zi mi-am dat seama ce nebunie săvîrşisem, fiind acestea cuvintele pe care Shake-

speare le pune în gura cuiva la o înmormîntare. Nu face însă nimic. Celeilalte i-am scris cel puțin ceva mai bun. Că acești trandafiri, îmi dau seama, nu sînt îndeajuns de frumoși pentru tine. (Pe asta o tutuiam, în stil biblic.) Și alte fraze de același fel. Toate acestea pe cartea mea de vizită, pe care, sub numele meu, nu figura decît : Hotel Brighton, Londra — fără nici o altă adresă. Raționamentul meu era c-ar fi mai bine să nu-mi mai răspundă. Sau dacă, totuși... Nu mai locuiesc acolo, am plecat, sau orice altceva — într-un hotel ți se poate orice întîmpla.

Un timp, apoi, nici n-am primit vreun răspuns. — E bine așa — mi-am spus —, poate să se înstăpînească uitarea. Și fiindcă tot mă aflu aci, ia să-mi iau rămas bun de la una din ele, de la cea cu zîmbetele ca mierea, cea fricoasă de felul ei, în ochii căreia mocneau atîtea vise cît într-un oraș aglomerat. N-am mai văzut-o niciodată. Adevărat că nu m-am prea interesat de ea, ceea ce nu-i frumos din partea mea. Deși, îmi venea adesea în minte. Avea și un nume cît se poate de sugestiv : Winny. Încît mă pomeneam uneori, chiar după mulți ani, pînă și în America, că-i rostesc numele. De ce oare ? Nici azi nu știu. Poate fiindcă le-am fost întotdeauna recunoscător femeilor care se purtau frumos cu mine, iar asta așa se purtase. Nu petrecusem împreună timp prea mult, totuși asta se putea simți. Că este o femeie de treabă. Cînd îmi aduc aminte azi de ea, amintirea ei stăruie în mine ca a vinului : spumoasă, efemeră și, cu toate acestea, fericită. Dar să lăsăm ditirambii. În ultimă instanță, te gîndești întotdeauna cu plăcere la făpturile pe care abia le-ai cunoscut și la treburile în care ursita ți-a rămas datoare cu împlinirea speranțelor.

În schimb, cealaltă damă neagră, a lui Kodor, deși cu întîrziere, mi-a răspuns totuși. Se pare că n-o supărase citatul meu de bețivan. Cam la o săptămînă, întrînd la Brighton, recepționerul îmi întinde pe o tavă strălucitoare un plic mare, violet, în care nu se găseau decît aceste rînduri, se vedea cît de colo că scrisul fusese înadins schimonosit :

— *Now I am alone.* * (Evident, tot din *Hamlet)* Și, cu toate că nu purta nici o semnătură, puteam să ghicesc,

* Sînt acum singură (engl.).

tocmai din aceste cuvinte hamletiene, că ea era. Şi la asta, în post-scriptum, următoarea aserţiune simplă : diseară, la orele şapte. Ptii, drace ! Mă uit la dată : asta fusese ieri.

Oare ce mai puteam spune de această prudenţă şi, în acelaşi timp, îndrăzneală ? Despre scrisul schimonosit şi ceea ce exprima el : diseară, la şapte, casa ei este goală, n-are să fie nimeni în ea, în afara stăpînei. Adică, de fapt, în afara ei şi a mea, noi doi împreună şi absolut singuri. Aşa ceva nu te face oare să ameţeşti ?

Am dus scrisoarea la nas.

Avea un parfum greu. — Este mosc — am mormăit eu. — Cum să nu fie mosc — am început să discut parcă cu cineva. — Ştiu şi cum se prepară, mi-a explicat odată cineva.

Că asta are efect asupra nervilor, nu mai e nevoie s-o spun. Fiindcă, pe lîngă toate, mai era şi de culoare închisă, corespunzătoare parfumului, iar formatul hîrtiei, extraordinar de mare, ca a capetelor încoronate... Aşadar, eram impresionat din cale-afară. Aproape să mă scuture frigurile.

Cu toate acestea, am rezistat. Iată de cît eroism sînt capabili unii. Îmi spuneam de asemenea : — La ce-mi trebuie asta ? Dealtminteri, mă socoteam un om posomorît. I-am scris aşadar :

(N-am renunţat nici de astă dată la citatele shakespeariene, nu ştiu din pricina cărei neghiobii, oare nu ca să dreg citatul precedent ? — Aşadar, i-am scris căutînd în *Shakespearean Quotations :)*

Sîntem urziţi
Din pînza viselor,
Iar viaţa noastră nu-i decît un vis.

....spunîndu-i că scrisoarea ei făcuse asupra mea o impresie asemănătoare cu a celor mai stranii vise ale mele, după care rătăcesc cu inima aprinsă şi înclinat, cum e globul pămîntesc... Şi alte asemenea gogeamite fraze. Căci, să-mi spună cineva dacă se pot descîlci cumva asemenea stări ? Şi se poate rezista unei invitaţii atît de ispititoare, ca aceea trimisă de ea ? Nici dac-aş trăi o sută de ani n-aş putea să-i pricep pe deplin sensul. Acesta era aspectul încîntător al întîmplării. După care,

cît se poate de simplu : sînt nefericit că scrisoarea ei mi-a fost prea tîrziu predată, şi altele, însă nu mai locuiesc la Brighton (îmi spuneam : chiar aşa să fie ?) — doar corespondenţa îmi mai soseşte acolo. (Am brodat lucrurile cum s-au nimerit.) Iată de ce, ca nu cumva să mai fiu victima unui accident asemănător, o rog să mă onoreze cu mesajul ei cu una sau două zile înainte, ca să ştiu cînd mă poate primi şi să mă fericească cît mai curînd. — Asta conţine destulă tînjire — am cugetat eu, în timp ce mai reciteam o dată rîndurile. Ia să mai adăugăm la ele şi un scurt post-scriptum, anume că plec, deocamdată, în treburi de afaceri, însă pînă la urmă voi reveni... Iar dacă, la toate acestea, mai adaugi încă un buchet (mai mic !) — treaba este probabil amînată. Căci, pînă să mă întorc din voiajul meu imaginar, chestiunea şi-a pierdut actualitatea, iar dacă o mai şi amîn puţin, se stinge cu desăvîrşire. În acest fel raţionam eu.

Atîta doar că post-scriptumul nu l-am mai adăugat, nici buchet nu i-am trimis, din motive cîte se poate de simple. Fiindcă, se ştie, sufletul omenesc este un mecanism cu dublă faţă. Nu trebuie să-i dăm aşadar crezare nici lui, nici tînguirilor lui. Deoarece caută mereu doar plăcerea.

Dealtminteri, de ce m-aş teme de această femeie ? — Nu şi nu — îmi spuneam cu eroism. — Nu vreau. Pe lîngă asta, îmi spuneam şi că vreau, lucrul acesta nu mai cere nici o lămurire. Mă gîndeam : de ce să-i mai scriu de voiajul meu, la ce bun ? Mîine pun să i se trimită nişte salutări de la Paris, ajunge şi asta. Mă aflu la Paris, pur şi simplu. O scriu aici, i-o trimit lui Toffy-Ederle prin avion, iar de acolo, el o expediază pe adresa ei. Treaba este astfel rezolvată.

Însă, firește, am amînat şi asta, am neglijat lucrurile. Încît, după cîteva zile, am primit de fapt o nouă invitaţie, de astă dată cu adevărat teribilă — ca şi cum ar fi avut de gînd să-mi îndreptăţească temerile. Îmi scria : „Te aşteptăm, nobile Macbeth". — Oare de ce mi-o fi spus tocmai Macbeth, ce-o fi vrînd să înţeleagă prin asta ? Îmi sugerează să-l omor pe Kodor ? — pînă şi asta mi-a trecut prin minte, atît eram de emoţionat. Fiind acest Macbeth într-adevăr din speţa ucigaşilor, cunoscusem cîndva această piesă.

S-au petrecut toate acestea chiar în zilele cînd, printre atîtea întîmplări de mare interes ale lumii, atenţia mea a fost nevoită să se concentreze tocmai asupra lui Spinoza. Adică, spre a fi mai precis : cu o zi înainte sosise Shakespeare, şi abia după asta nevestii mele, Spinoza.

O, înţelepţi pîngăriţi ! — am cugetat, şi-mi venea aproape să rîd, odată ce de unde să fi bănuit că afacerile mele strîmbe vor arunca lumină asupra trebşoarelor nevestei mele ? Căci, dacă Shakespeare înseamnă aici ceva, atunci şi Spinoza trebuie să însemne ceva dincolo.

Acum, însă, să revenim acolo că stau la Brighton şi nu ştiu deocamdată ce hotărîre să iau. Această a doua invitaţie suna pentru trei şi un sfert, s-ar mai fi putut telegrafia sau ceva asemănător...

— Ei, la dracu, ce-mi frămînt atîta mintea ? — mi-am spus pe neaşteptate. Şi am pornit îndată, fără să mă uit îndărăt. Însă atît de vijelios, încît Condillacul l-am uitat în autobuz.

— În buzunarul tău se găseşte o legitimaţie de poste-restante, scrisoarea cu papucii, iar tu te mai frămînţi ? — vorbeam eu de unul singur pînă şi-n autobuz —, ce mai vrei, ce altceva doreşti ? Dealtminteri, cît timp mai ai de gînd să faci pe măgarul olandez al unei poame de franţuzoaice ?

Tot ce am de spus despre asta este că, cu cît tulburarea sufletească îţi este mai cumplită, cu atît mai uşor eşti ispitit de voluptate. Doamne, cum mai alergam ! Cu gulerul mantalei ridicat, ca unul care îşi ia picioarele pe după grumaz. Băusem şi la Brighton cîteva păhărele de chimion, iar acum, coborînd din autobuz, am turnat în mine, într-o măruntă tavernă, nouă păhărele de gin, unul după altul. Îndată m-a luat în stăpînire băutura.

— De astă dată, fie ce-o fi — mi-am spus. Se pare că eram gata de vijelie, cînd colo, chiar dimpotrivă, s-a lăsat o linişte deplină în auzul meu după aceste alcooluri. Inima şi capul îmi erau ca două băşici goale, picioarele grele şi ele ; astfel am sunat apoi la uşa doamnei Cobbet. Întîmplător, am fost întîmpinat şi în casa ei de o mare linişte.

— Pereţii sînt subţiri — mi-a şoptit ea îndată. Căci îmi deschisese chiar dînsa uşa, odată ce eram cu *desăvîrşire* singuri. Şi, pe deasupra, mai şi şuşotea, ca lady

Macbeth la teatru... — Să nu vorbesc așa de tare, mă imploră.

Ei, de ce n-aș vorbi ?

Adică, de fapt, abia puteam să-mi deschid gura, atît eram de emoționat. Inima îmi bătea în gîtlej, în ceafă aveam o gheară ca de gheață. Fiindcă *Mrs.* Cobbet n-avea altceva pe ea decît o fustiță neagră, o fustă simplă, însă atît de scurtă, încît nu-i ajungea nici pînă la genunchi. Ca și cum abia acum ajunsese la vîrsta școlii. Firește, nici asta nu este o bagatelă pentru cei pe care îi interesează așa ceva. Căci, se mai adăuga la asta părul dat sfielnic și angelic pe spate, în schimb, buzele îi erau sulemenite, acestea însă fără vreo sfială și nici angelic, dar numai buzele. Deoarece ea însăși era nespus de palidă...

Dar la ce bun atîtea amănunte ? Sînt un sangvinic, încît nu mă simt întotdeauna în stare să mă stăpînesc. Se poate ca și ea să fi fost la fel, de unde pot eu să știu ? Căci ne-am contopit furios, ca două vîlvătăi dușmane. Încît clănțăneam aproape din dinți.

Așadar, am început să ne sărutăm. Îndată chiar, acolo în mijlocul antreului. Însă cît de nesăbuit și de nemăsurat, într-adevăr ! Cel puțin eu. Căci și pe asta eu o făceam astfel. Atît de serios, de parcă aș fi vroit să mușc din ea. Ce să fac, odată ce așa s-a întîmplat ?

*

Îmi povestea odată un prieten că, după înflăcărări asemănătoare, se așezase cu femeia respectivă să curețe cartofi la bucătărie. Foarte just, numai că așa ceva nu este cu putință într-un salon. Așadar, am fost stîngaci. Un timp am căscat ochii la pereți, îmi aduc perfect aminte de acele momente, în timp ce zvelțețea plutitoare își aranja părul undeva în apropierea mea, la oglindă, cu degetele ei delicate, de zînă... iar eu vroiam să-i spun cît e de frumoasă tapeta de pe perete.

Căci era, de fapt, cît se poate de frumoasă, aurită și de mătase, însă și celelalte toate erau foarte elegante, dar cu atît mai mizerabil mă simțeam eu. Deoarece îmi era nespus de rușine de sălbatăcia mea, așa zău. Naiba știe ce să însemne, că mai mult ne rușinăm de vîlvătăile naturii omenești cînd ele țîșnesc într-un antreu,

căci asta mă frămînta acum din cale-afară, deşi era de vină şi dînsa. Păi, cum să nu fi fost ? La restaurant îi şoptisem la ureche, înainte de despărţire :

— Vreau o duzină de sărutări, să nu uiţi.

La care, ea :

— O duzină ? — Şi rîse. — În acest caz, ai să primeşti în fiecare lună cîte una.

Asta mai treacă. Atîta doar că îşi notase şi ea amănuntul, ori tocmai asta era atît de onorabil şi totodată atît de teribil în toată treaba. Nici nu mai ştiu cum să mă exprim. Odată ce, întîi prinse să numere :

— O duzină. — La care închise ochii. Şi, prinzîndu-mi capul între mîini, ca şi cînd ar fi fost beată, îmi decontă toate cele douăsprezece sărutări. Pe urmă, încă cincizeci de mii. Încît, îmi rămăseseră buzele pîrjolite, aprinse de pe urma sărutărilor ei.

Înseamnă că nu mai era de astă dată, în penumbrele acestea, aşa cum fusese în luminile localului. Nu majestatea aceea echivocă şi nocturnă, cu fluşturatică diademă feminină, ci una care ia plăcerea în serios, odată ce-a ajuns la ea, la fel ca şi mine. Poate că şi de asta va fi avut acest efect asupra mea. Iar dacă mai adăugăm la asta şi ciudata şuşoteală menţionată...

Nu degeaba mă temusem eu de aceşti ochi de mură.

Pe urmă, am fost martor cum îl minte pe Kodor. Fiindcă tocmai sună telefonul.

— Allo — i-a spus ea, însă cu glas cîntător şi senin —, totul e cît se poate de bine, căpitanul n-are să vină. (Adică eu, care şedeam acolo, n-am să vin.)

Zicea că mi-aş fi cerut scuze în scris — îi explica ea lui Kodor, cu faţa întoarsă către mine —, aşadar Kodor, dacă nu se simte bine, poate să se culce împăcat. Să se culce liniştit, la teatru ea nu are de gînd să se ducă în astă-seară...

— N-am chef în astă-seară — i-a spus ea —, mă doare capul, la dumneata voi veni însă diseară. Da, da, diseară. — Şi reaşeză în grabă receptorul în furcă.

Asta oare ce-o mai fi fost ? Zîmbeam în tăcere, de unul singur. Căci, oricît aş fi fost de surprins, înţelesesem îndată totul. N-am întrebat-o decît atît :

— Aşadar, Kodor ştia că m-ai invitat la dumneata ?

— Cum să nu ştie ? — făcu ea rîzînd. Fiindcă rîdea şi ea, rîdeam şi eu. — Dealtfel, el le ştie pe toate.

— Hai, nu mai spune.

— Aproape pe toate — s-a corectat ea, iar ochii îi scăpărară.

Căci Kodor spunea demult că ar dori să mă reîntîlnească, avînd o treabă de discutat cu mine...

— Ce treabă ?

Mrs. Cobbet însă nu știa despre ce era vorba. Oricum, aranjase în așa fel lucrurile, încît să ne întîlnim în casa ei. — I-am mulțumit călduros.

— Atîta doar că ai sosit dumneata primul — mai zise ea. Numai că, de astă dată, se înroși totuși de propriile ei cuvine. Pînă și gîtul i se îmbujoră.

Toate acestea corespundeau întocmai cu ceea ce simțeam — iar ceea ce simțeam nu e ușor de lămurit. Pe scurt : aveam impresia că s-ascund aici și unele mistere, ca îndeobște în orice inimă omenească. Fiindcă ce să însemne această șușoteală, apoi că zidurile sînt subțiri și că apartamentul are ecou ? Pe urmă, să n-o sun la telefon, odată ce mi-a dat să înțeleg și asta, și nu acolo, ci încă la local. Căci ei nu-i face plăcere să fie sunată.

De ce ? Niciodată nu întreb așa ceva. Căci nu e bine să știi totul, am mai spus-o undeva. Nu e bine să afli ce se ascunde în inimi.

Dar să ne oprim la asta. Avea de gînd să-mi dea cele douăsprezece sărutări, chemîndu-l martor și pe Kodor. Oare nu este ciudat ? Am cugetat în sinea mea : ce viață o fi și asta ? — poate că-i ține telefonul și locuința sub observație, așadar degeaba își dă aere amicul meu, lăudîndu-se că femeile nu au pentru el nici o importanță... ce importanță aveau se putea vedea și din aceste puține semne. În schimb... — asta este, oricum, mai interesant. Odată ce el era tipul cel mai viclean din cîți întîlnisem vreodată — cu toate acestea, să fie oare așa de ușor să-l tragi pe sfoară ? — acest lucru îmi stăruia neîncetat în minte. — În acest caz, eu ce pretenții aș mai putea avea ?

Deoarece, în acest caz, atenția și grija sînt aici cu totul inutile. În asemenea chestiuni, se pare că orice grijă este inutilă.

Că lucrurile stăteau după cum mi le închipuisem o dovedesc și cele ce-au urmat. Fiindcă s-a aprins toată, ca o torță, și chiar în clipa cînd a scăpat de Kodor.

— Vai — zice ea —, să plecăm de-aici, însă îndată. — Și se apucă să stingă luminile.

Pălise toată de graba cea mare.

— Să plecăm de-aici, fără întîrziere — repetă ea distrată.

— Mergem la cinematograf — făcu ea pe neașteptate.

— Da, da, neapărat la cinematograf. Scăpăm cu iscusință de acest bîrlog.

Știe ea un film excelent, departe de-aici, într-un mic cinematograf, vrea neapărat să-l vadă împreună cu mine.

— Da, cu dumneata — îi scăpărară ochii. — Căci dorea să meargă cu mine la cinematograf. — În mașină apoi zise : — Odată ce nu mi-e permis să pierd acest puțin timp liber. — Și închise ochii.

În fundul lojii apoi, ar fi vrut să se și sărute. Se proiecta de fapt un film din cele afară de sentimental, nu prea mă puteam concentra, fiindcă nu suport genul. Ei, însă, se vedea că-i place. (Nu sînt în stare să înțeleg, femeia asta deșteaptă ?) — Vai, cît sînt de drăguți — șoptea ea înfiorată. — Oare nu sînt drăguți ? — Și se lipi de mine. Ba, pot spune că m-a și mușcat.

— Iubește-mă, în sfîrșit — mă implora ea în fierberea-i de neînțeles, adică de pe atunci încă și ostilă... — Sau spune-mi măcar că mă iubești. Oare, nu ești în stare cel puțin s-o spui ?

— Ești dulce — i-am spus.

— Spune-mi că mă iubești.

— Ești superbă — am spus iar.

Dracu știe cum se face că tocmai atunci n-am fost capabil să rostesc acest singur cuvînt, anume c-o iubesc. Să fi simțit oare, și ea, acest lucru ? Se prea poate. (Nu-mi face plăcere să mă gîndesc acum la asta.) Numai că, apoi, l-a uitat sau l-a neglijat. Se prea poate. Fapt este că, nu peste mult, sări în picioare și declară că ajunge și din asta, adică să părăsim îndată cinematograful. L-am și părăsit, în timpul proiecției, fără zăbavă.

În stradă, apoi, avu pretenția s-o las singură, odată ce ea mai avea de lucru în City. (Mi-au venit în minte, pe onoarea mea, păsările mele neastîmpărate din tinerețe, micuțele femele de cuc, care se mistuiau aproape în propriile lor călduri, alergînd dintr-o zare în alta !)

— N-ai fi dispus să urci pînă la Kodor ? — întreabă ea deodată.

Încît n-am mai ştiut ce să-i răspund la iuţeală.

Adică, în locul ei, să mă duc eu. Fiindcă, în acest caz, nici Kodor n-are să mai fie atît de singur — n-aş fi dispus să-i fac ei acest serviciu ? Căci, sincer vorbind, nu prea are chef să se ducă azi la el.

— În acest caz, eu aş fi scutită — adăugă ea, cu zîmbetu-i echivoc.

Adică, pe şleau, să fiu amabil să mă ocup eu de Kodor, ca ea să mai poată zburda niţel în voie. Încoace şi încolo.

— Bine, fie — i-am spus, oricît de bizară i-ar fi fost dorinţa.

Dimpotrivă, nu numai că i-am promis, dar am şi încercat să exercit un efect liniştitor asupra ei, odată ce părea atît de hărţuită în acele momente.

— Înainte, însă, ar trebui dat un telefon, ce zici ? — mi-a venit în minte. — Îl sun chiar acum. Căci i s-ar putea părea ciudat dacă aş da deodată buzna peste el. După-amiază nu, iar acum, deodată, da. — Mă ascultă distrată.

— Oh, crezi ? — întreabă ea şovăind.

Se vedea însă cît de colo că nu mai era atentă.

— Bine, bine, sună-l, ai dreptate. Oh, zise ea cu gîndurile aiurea. — Rămîi cu bine — zise ea brusc.

Şi îmi mai rîse o dată. De parcă şi-ar fi adus aminte, pe neaşteptate, de cuvintele de la Brighton, adică de acele clipe cînd îmi spunea : — ching-ching — şi înălţa paharul către mine... de acele momente plăcute. Deci, mai scăpără o dată din ochi către mine, apoi porni pe jos înspre ţelurile sale secrete, spre centrul iluminat al Londrei. Se vedea că se grăbeşte foarte.

Iar eu m-am uitat uluit în urma ei cîtva timp

*

— Căci aşa sînt eu, un om rău şi fără inimă — răcni Kodor, aplecîndu-se din patul cu baldachin. (Fiindcă era de fapt culcat.) — Ţi-am falsificat iscălitura pe-o coală, la o lansare de acţiuni, odată ce mi-am spus : — iată-l pe Iacob ăsta, n-are bietul o leţcaie, nici slujbă, nici vreun venit... — Chiar aşa, de îndată ce-am pus piciorul în casă.

Insinua, așadar, c-aș fi cerșetor, un om sfîrșit, un coate-goale... — mă și făcu de două parale, cum se obișnuiește în astfel de împrejurări, de cîte ori cineva este cuprins de excesul de bunăvoință...

— Nu știi nici măcar cu ce-ai să cumperi cîrnatul pentru ciorba de mîine — zise Kodor. — Mi-am spus așadar : — are să-i prindă bine lui Iacob să participe și el, într-o oarecare măsură, la această afacere cu uleiul. Pînă și respirația mi s-a tăiat. Înlemnisem aproape.

— Ce-o fi vrînd ăsta de la mine ? — iată care mi-a fost cel dintîi gînd. Căci viața mă învățase, între timp că, atunci cînd ai de a face cu oameni de felul lui, să nu iei seama niciodată la ceea ce spun, la ceea ce ar vrea să spună, ci la ceea ce doresc ei *de la tine*. Odată ce întotdeauna doresc ceva.

Este adevărat, dealtminteri, că eram amețit de-a binelea de perspective.

Odată ce acesta era visul meu cel mai îndrăzneț, de ce aș căuta să înfrumusețez faptele ? De cîte ori nu mă gîndisem cu amărăciune : de ce oare nu mă face și pe mine părtaș la afacerile sale ? Odată ce o poate face cu un singur deget. Ba, încercasem chiar să-l înduplec prin aluzii. Degeaba însă, de fiecare dată degeaba. Nici nu băga de seamă, nu era atent. Mă lăsa pradă necazurilor mele.

Nimeni nu are dreptul să mă socotească lacom, odată ce nu sînt. Însă cît mă mai spetisem, în vreme ce acești mișiți ajunge să-ntindă doar mîna. Iar acum am să ajung, în sfîrșit, și eu acolo, bătut de o măruntă ploaie de galbeni — ar fi bănuit cineva una ca asta ? Și tocmai acum ? Cînd vin de-a dreptul din brațele amantei lui ?

— Ce are a face ? — mi-am spus. — Așa-i viața.

Adică, de asta vroia el să stea cu mine chiar azi de vorbă. Porunci să se aducă îndată un dosar negru, lucios și frumos, din care reieșea cu și mai mare claritate același lucru : anume că eu, căpitanul I. St., sînt părtaș la afacerea aceea cu uleiul, care îl entuziasmase în așa măsură deunăzi, la aceeași speculație amețitoare, acționar al unei societăți holding, de fapt nici nu mai știu al cîtor minuni. Despre asta aveam la mînă și un document. Cu toate acestea, încă nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Fiindcă, oare ce drept am eu la asta ? De ce o face, ce motive o fi avînd ? Sau să se fi schimbat lumea ?

Cînd, apoi, s-a făcut deodată lumină. Încît s-a răspîndit aproape soarele în încăpere. Fiindcă prinse să-mi vorbească întocmai ca un tată. Cît se poate de confident, despre secretele sale cele mai intime.

Ce nevoie avea el de *mine* în această afacere ? Aşadar, ceea ce mă interesa, aflai chiar de la dînsul. Oare să-i trebuiască unui căpitan mai mult decît atît ?

Odată ce acesta este un alt cîntec, se înţelege. E ceva ce poţi crede. Deoarece sînt obişnuit cu asta, din asta constase şi înainte viaţa mea. Niciodată din sentimentalisme. Adă şi na, iată din ce constă totul.

— Aşadar, el nu este omul care să facă ceva pe gratis. Îl cunosc.

— Sînt un misit puturos — mi-a explicat el — am de gînd să te exploatez şi pe tine, pînă la sînge, nu sînt milos din fire.

— Vreau beneficii — răcni Kodor. — Întotdeauna şi din orice, pînă şi din sîngele tău. Căci nu trebuie să contezi cîtuşi de puţin pe prietenia noastră.

Am dat fericit din cap.

Fiindcă acolo unde nu există beneficii, el nu se bagă. Nu se bagă în nici un fel, asta să mi-o vîr bine în cap.

Ba, îmi va mărturisi chiar pe loc ceva. Are de gînd să-i tragă puţin pe sfoară pe ăştia, mi-a destăinuit şi acest lucru. Or, tocmai în acest scop avea acum nevoie de cineva...

Acesta a fost apoi punctul decisiv. Înfrîngerea mea totală.

Fiindcă, dacă el avea de gînd să înşele, atunci treaba este într-adevăr cum nu se poate mai serioasă. Încît începusem aproape să-mi pipăi în buzunar cele patru mii de lire sterline.

Căci asta era suma, nu mai puţin. Această nimica toată urma să-mi zboare în braţe din înaltul cerului.

*

Nu avea intenţia să înşele prea de tot, ci doar aşa, puţin.

Cu toate că intenţiona să înşele grosolan, atîta doar că nu destăinuia decît puţinul.

Dar să scurtăm povestea. Ceea ce mi-a mărturisit suna astfel :

— Aici sînt de fapt două afaceri „în aceeași oală" — s-a exprimat el —, atîta doar că ăștia habar n-au de nimic, adică delicații domni de la Brighton. Prima afacere se află la vedere, din cea de a doua are de gînd să tragă el foloasele — mi-a explicat fără ocol —, după ce aceștia vor fi dat faliment, are să urmeze adevăratul meu beneficiu...

— Foarte bine.

— Se-nțelege că-i foarte bine — zise Kodor. — De ce să nu fie bine ? Pe-onoarea mea ! Sau trebuie să cîștige și alții cît cîștigă oamenii deștepți ?

Vorbea în joacă.

— Așadar, afacerea a doua este cea importantă, adică vînzarea. Iar asta se găsește de acum în mîinile sale. Fiindcă a și vîndut uleiul, dacă vreau să știu. Aici este miezul problemei.

— L-am vîndut unui bun prieten al meu, lucrurile sînt simple. De ce să n-ajut un biet prieten aflat la ananghie, mai ales că m-aleg și eu cu cîștig din asta ? Să-mi dea, în schimb, o poliță, nu-i așa ? E chiar mai avantajos pentru el să aibă un pasiv mare, odată ce tot și-a pus în gînd să ceară faliment, sărmanul.

— Ce spui ? — am întrebat, și pînă și gura am uitat s-o mai închid. Dar cînd a adăugat :

— Numai că eu am cumpărat îndată uleiul de la el. De la prietenul meu. Uleiul societății, pentru mine — de ce nu l-aș cumpăra odată ce-i ieftin, e clar ! Prietenul meu bun se găsește la strîmtoare, are nevoie de bani peșin. L-am cumpărat scump, contra poliță, îl vînd ieftin, contra numerar. Asta este tot. Căci, la ce i-ar folosi atîta ulei în masa de faliment ? Nu are ce să caute acolo. O marfă atît de fină.

— Or asta este măduva afacerii — a declarat Kodor. — Atîta doar că nu leagă de nasul oricărui nătărău acest lucru — a continuat el cu o forță covîrșitoare. N-au decît să-și închipuie c-am vîndut uleiul, mă refer la eminențele de la Brighton. Odată ce sînt cu toții niște nătărăi. — Oare pricepi cum stau lucrurile ?

— Cum să nu pricep.

— Ești un băiat deștept — făcu Kodor. — Așadar în buzunarele lor se va afla polița aceea bună, iar în buzunarul meu are să se afle uleiul acela excelent — mi-a explicat el.

Însă, cum se face asta ? Fiindcă n-ar fi frumos ca el să mai figureze încă o dată în această afacere, fiind el cel ce răscumpără bunătatea de ulei, nu-i așa ? Ar fi cineva în stare să spună eventual : înșelăciune ! Aici începe rolul meu. Căci are nevoie în acest scop de un domn distins, de o persoană de încredere — cum s-a exprimat el ironic. Vroia să știe dacă înțeleg cum stau lucrurile !

— Cum să nu înțeleg ?

— Fiindcă ești deștept — zise Kodor. — Este drept că în ultima vreme are oarecari „divergențe de vederi" cu ei, adică cu cei din cîrdășie, dar va rezolva el și asta. — Pun eu șaua pe ei — făcu el batjocoritor. — Căci se află printre ei unul obraznic, care și-a pus în gînd să compromită această modestă afacere a mea.

— Cum să ți-o compromită ?

— Total.

— Cum total ?

— E un tip scîrbos — zise Kodor.

— Cum ar putea să ți-o compromită ? — am întrebat iar. Probabil că am și pălit la aceste cuvinte. Odată ce, este inutil s-o mai spun, de astă dată multe depindeau de faptul că dovada pe care o aveam în mînă valora sau nu ceva.

— Care este ticălosul ? — am izbucnit îndată.

Din acea clipă, Kodor i-a spus la fel. Odată ce se găsea acolo un „ticălos", așa zău, „un obraznic sadea", care mirosise ceva, de asta apoi avea de gînd să pună totul sub semnul întrebării, așadar convenția însăși.

— Cum adică convenția însăși ?

— M-a și dat în judecată — zise Kodor. — Dar l-am dat și eu pe el.

— În cazul ăsta, nu poate fi altul decît afurisitul acela de doctoraș bătrîn, chiorul ăla — am strigat plin de amărăciune.

— De unde știi ? — mă-ntreabă Kodor.

După asta s-a lăsat între noi o scurtă tăcere.

— Ce ochi buni are ! — vorbi el în gol, de parcă s-ar fi adresat cuiva.

— Spune-mi, zău, cum ți-ai dat seama îndată ?

— Ehei — am rîs eu, beat aproape de porniri amestecate. Fiindcă nici ăsta nu e lucru chiar de nimic, ca vicleanul acesta să catadicsească să laude, în sfîrșit,

pe cineva şi, pe deasupra, în chestiuni de afaceri... — ehei, aşa zău, păi mai observ şi eu cîte ceva, odată ce şi eu am ochi... — şi cîntam aproape de fericire. — Ce vrea ticălosul acesta ? — am repetat eu, cu o nemărginită ironie. Vorbeam despre el ca despre o javră. — Am fost doar de faţă la înţelegerea voastră, or acolo n-a fost vorba de vreo poliţă de acoperire.

Căci din asta consta procesul : anume că ticălosul îi pretindea lui Kodor o poliţă de acoperire. Odată ce mirosise că firma, căreia Kodor îi vînduse uleiul contra unor cambii, nu era o firmă solidă. Recunoştea că fusese solidă înainte vreme, acum însă nu mai era. Tocmai de asta, Kodor le promisese şi el cambii la vînzare, adică tocmai cu prilejul cinei de la Brighton, şi că ei de asta îşi legaseră, de fapt, întreaga participare.

Mai pretindea apoi pentru sine şi provizie din vînzare, şi nu pretindea puţin. Mai mult decît ar fi fost să fie partea mea. Ceea ce era, de fapt, o obrăznicie.

Am susţinut aşadar că nimic nu i se cuvine şi că fiecare cuvînt al lui e ticăloşie. De ce am susţinut aşa ceva ? Iertat să fiu de judecătorii severi. Odată ce beţia este o stare ciudată. Iar banul te orbeşte, da, aşa este. Îndeosebi cînd nu-l ai.

Am susţinut că, deşi eu nu *prea* fusesem atent cu acel prilej, fiindcă de ce să fi fost ? nu prea mă interesa treaba, eu „distram" doar femeile, cucoanele nespus de drăgălaşe şi distinse aflate acolo, însă pînă şi un orb ar fi putut să-şi dea seama că fusese totul perfectat, treaba era rezolvată. Dealtfel, întrunirea avusese caracterul sărbătoririi unui eveniment. — Însă, făcînd abstracţie de orice altceva, domnii rostiseră pînă şi *all right*, adică totul e în ordine, şi încă toţi. — Acestea le-am accentuat în mod deosebit.

— Ştiu că aşa s-au petrecut lucrurile, şi sînt gata să depun mărturie în faţa instanţei, dacă doreşti — am zis.

Adică m-am oferit de bunăvoie, fără ca el să mi-o ceară. Ceea ce era straniu, într-adevăr. Mă şi întreb cum de nu mi-a rîs în nas.

— Ce ştii tu ? Nu ştii nimic — a răspuns Kodor. Îndată însă renunţă la atitudinea sa. — N-ai decît să depui mărturie — zise el la iuţeală.

La care, în sfîrşit, mi-am revenit şi eu. Era cît pe-aci să pufnesc în rîs.

Căci mă şi vedeam aproape îndreptîndu-mă orbeşte ca dobitocul, către un zid.

— Va să zică asta era ceea ce vroise el de la mine ? Deci nu cumpărarea, nici vînzările...

Şi mă mai apuc să-i explic eu afacerile lui ? Acestui nemernic, ce anume să facă — sînt eu cel care îl învaţă ?

A fost oricum o nălucire bizară asta, mai bizar încă vîrtejul pe care l-a iscat în mine. O harababură amară, clocotitoare. Căci se aflau de toate în ea : trupul minunat al doamnei Cobbet, dar ceea ce era principalul : cum anume ajunsesem pînă acolo ? Pînă în anticamera ei ?

Omul este, în concluzie, o făptură ingrată.

Căci apartamentul şi scrisorile ei, faptul că-l chemase şi pe Kodor la dînsa, ca şi numeroasele şi ciudatele împrejurări şi amănunte în acel apartament — toate acestea au prins să se rotească în capul meu, pînă cînd apoi s-au oprit la un singur punct.

— Aşadar, astfel de femeie e aceasta ? — am cugetat sincer mîhnit.

Aveam impresia c-o văd cum se grăbeşte cu picioruşele ei graţioase, ieşind de la cinematograf, odată ce are mereu cîte ceva de aranjat. De fiecare dată mai are ceva de rezolvat pe undeva.

*

Nici dacă-mi sărea cineva în spinare de la un etaj, n-aş fi fost mai uluit. Fiindcă asta era cheia tainei, a tuturor celorlalte : a misterelor şi a dăruirii pătimaşe, anume că prietenul meu Kodor tocmise o zînă pentru afacerile sale... O zînă atît de fermecătoare !

Căci mai e în stare oare cineva să spună, în această stare, nu ? Odată ce intră la el venind din braţele ei ?

Nu ea mă trimisese la el ? Nu ea îmi spusese să vin fără întîrziere şi să-i ţin de urît amicului ei ?... Nu avusese oare şi la Brighton acelaşi rol ? Nu fusese prezentă acolo în scopul de a crea atmosferă, cîştigînd inimile şovăitoare pentru cauza lui Kodor ?

Am rîs mai apoi copios pe socoteala celor întîmplate.

— E mai bine aşa — am cugetat —, o oarecare împăcare cu gîndul că n-am fost un cuceritor chiar atît de teribil.

Cu toate acestea, te simți plouat în asemenea ocazii. Ca și cînd aș fi fost vîrît într-o oală cu apă, nici să mai fac vrco mișcare nu vroiam. Căci nu-mi pria nici faptul că *Mrs.* Cobbet era o șireată. O codoașă în toată legea. Cele de felul ei sînt poreclite, prin unele porturi, bunici molcuțe, pînă și de asta mi-am adus aminte.

Cum puteam să ies din ciorba asta ?

Trebuia, în orice caz, să arborez un aer de superioritate.

— Oare n-au să piardă totul din această cauză ? — am întrebat mai întîi.

Atîta doar că ăsta avea o ureche foarte fină. Înălță îndată capul.

— De ce să nu poată pierde totul ? — făcu el cu veselie.

Și fabrică îndată o mică parafrază pe această temă. Așa cum avea obiceiul. Vroia, evident, să se orienteze.

— De ce n-ar putea pierde totul ? Năstrușnică întrebare ! N-aș putea pierde oare eu însumi ? Pe mine m-ar cruța cineva ? Cel ce mușcă în ceva tare, își poate rupe dinții, cine iubește cîștigul, trebuie să suporte și paguba. Ce ți se pare ciudat în asta ? — întreabă el cu neobrăzare.

Mai luam încă în glumă lucrurile.

— Ascultă, dragă bătrîne, să nu-ți imaginezi că sînt chiar așa de prost. N-are să se aleagă din asta, în ultimă instanță, și nițică mărturie mincinoasă ? Dacă ar dori-o cineva cu tot dinadinsul ?

— Mărturie mincinoasă ? — întreabă el îngîndurat.

— Da, da, odată ce lucrurile nu stau tocmai așa, încît eu să pot depune mărturie în vreun fel. Nu eram atent la discuțiile voastre, o știi și tu. Eu mă distram cu cucoanele, și mîncam. Or, în acest caz, n-am de unde să fiu sigur că s-a perfectat sau ba ceva acolo. Ce zici ? — l-am privit drept în ochi.

— N-ai de unde să fii sigur, ai dreptate — zise Kodor.

— Depinde de felul cum judecăm lucrurile. Nimic nu este sigur — repetă el distrat. Apoi își strîmbă uimitor gura, nemaipomenit de subtil.

— Să fie chiar un necaz prea mare faptul că un lucru nu este tocmai sigur ? — întreabă el pe neașteptate.

Ca hoții, misterios și la iuțeală.

— E păcat să despici firul în patru — adaugă el printre zîmbete inimitabile.

Repet, totul era de o nemaipomenită subtilitate. De parc-ar fi ridicat încetişor vălul de pe nişte învăţături secrete, nu el, ci vîntul. Însă numai pentru o clipă.

Deoarece, îndată după asta, prinse să gesticuleze, să urle, făcînd un mic tărăboi.

— Asta îţi vine abia acum în minte ? — întreabă el vesel.

Îşi recăpătase deodată graiul.

— Dealtfel, mi-a cerut el mie ceva ? Interesant. Oare nu m-am oferit de bunăvoie să depun mărturie ?

— Dealtfel, ai vreo slujbă ? — întreabă el deodată. Era cît pe-aci să-i arunc în cap ceva.

— Auzi, asta-i curată obrăznicie — i-am zis. Şi m-am ridicat de la locul meu.

— Te întrebam doar fiindcă rupi hîrtia aceea mică — făcu Kodor. — N-are nevoie de acţiuni — vorbi el de unul singur.

— Ascultă — m-am întors către el şi, nu tăgăduiesc, l-am înşfăcat de braţ. — Nu am slujbă, într-adevăr n-am. Şi tu încerci să tîrăşti în murdăriile tale un om fără slujbă ?

Şi-a abandonat braţul în mîna mea, fără să încnească măcar.

— *Shut up,* tacă-ţi fleanca ! — zise el. — Oare ce eşti tu ? — întreabă la repezeală. — Eşti cumva fecioară sau vreun misterios cavaler ? — Vorbea de astă dată foarte repede, aproape turuia. — Dealtfel : de ce faci atîta tărăboi ? Spune că nu vrei. E cum nu se poate mai simplu. — Spune : nu vreau !

Cu mîna liberă căută telefonul, care tocmai suna.

— Allo, Lotty, — face el —, este la mine Iacob. Da, e în camera vecină. — De ce-o fi spus asta, nici azi nu ştiu. A mai adăugat, însă, şi că el nu se afla în pat — n-am priceput nici sensul acestei precizări. Apoi, din nou, despre mine. A relatat următoarele : — Nu ştiuse pînă azi cît sînt de nerod.

Mărturisesc că pînă şi de asta am început să mă simt parcă ceva mai bine.

— N-o scot la capăt cu dobitocul ăsta — mai zise el. — De asta vroiam să fii şi dumneata prezentă cînd voi încerca să-l înmoi...

Chiar aşa, cu această expresie, că-mi va înmuia căpăţîna.

— Vroiam ca şi farmecele dumitale să-i înmoaie inima, prezenţa dumitale fermecătoare, zîna mea. (Iar asta, bineînţeles, cît se poate de ironic.) — Odată ce i-ai căzut cu tronc, draga mea, dacă n-ai aflat încă, îngerașule. — Da, da, am băgat de seamă şi eu, nu mai spune, la un prostănac ca ăsta să nu bag eu de seamă ? — Despre ce anume discutăm, asta nu te priveşte — zise deodată, nemaipomenit de grosolan. Apoi continuă astfel : — Odată ce eşti o *lady* şi eşti şi un înger, bagă-ţi în cap asta. Iar eu ce sînt ? Sînt un fachir — făcu el, parcă fără vreo tranziţie —, da, asta sînt, dacă vrei să ştii, un fachir, poţi tăia lemne pe spinarea mea, însă nu întotdeauna, îngerașule. Căci, uneori, îmi sare şi mie ţandăra, pe onoarea mea.

Cu asta pufni în hohote de rîs şi reaşeză receptorul în furcă.

*

— Poţi tăia lemne pe spinarea lui ! — şi m-am oprit în poartă.

Ciudată vorbă.

— În cazul ăsta, din nou am dreptate. Degeaba se păuneşte atîta, e cufundat şi dînsul pînă peste cap în dulcele amor.

Pe urmă, însă, mi-am văzut de drum. Şi tot atît de vijelios precum plecasem de acasă.

Căci, ce mă privesc pe mine necazurile altora ? Principalul este că această femeie nu este totuşi aşa cum mi-o închipuisem. Asta e tot. Odată ce nu ştia nici cel puţin despre ce anume discutăm, interesîndu-se abia cînd credea că nu mă aflu în cameră...

De fapt, de ce-mi mai bat capul şi cu asta ? Îi poate lua dracul pe toţi, ce-mi pasă ? N-au decît să trăiască fericiţi, sau cum li-e voia.

Căci îmi mişunau prin minte cu totul alte gînduri. Trebuia să-mi închei, în sfîrşit, urgent socotelile. Odată ce nu aveam chef să mai plutesc şi pe mai departe în gol.

Am intrat, aşadar, într-o cîrciumă din apropiere.

Am cerut o ocă de bere şi, cum rămăsese o bucăţică de cretă pe masă, probabil de la nişte căruţaşi, am şi notat îndată ceea ce vroiam.

Am, înainte de toate, şapte sute de lire sterline bani lichizi în bancă, şi odată ce-i am, să-i notez pe masă.

Căci, capitalurile mele plasate nu mai sînt atît de sigure, ceea ce mai am va fi înghițit, probabil, de datoriile mele. Asta se poate neglija, așadar. În schimb, moștenirea de la tata, acțiunile Cincinnati Railway valorează și azi vreo patru sute, oricît să fi scăzut prețurile din cauza crizei economice. Se notează deci și ele aci, la necaz și asta poate să însemne ceva. De fapt, asta este tot, mai mult nu există. Am o mie și o sută de lire sterline în bancă, nimic mai mult sub soare și pe pămînt. Oare ce pot să fac cu ele ?

Mi-am golit chiar și punga, avînd și într-însa vreo cincizeci de lire. Fiindcă obișnuisem să port asupra mea cam această sumă, de cîte ori ieșeam în oraș, altfel nu mă simt bine. La care se mai adaugă vreo optzeci, să zicem, bani aflați acasă...

Cît timp îmi vor mai ajunge oare, dacă rămîn și pe mai departe cu această femeie ?

— Ei, o dau pur și simplu afară din casă — m-am ridicat de la masă. — N-am nici un chef s-ajung de dragul ei la pușcărie. Și nici să mă decavez n-am intenția. Apoi, nu vreau să cuceresc nici femeile prietenilor mei. M-am săturat de toate acestea. Îmi trebuie iar viața de odinioară, simplă, aspră, animalică. Adică, vreau să trăiesc ca înainte. Asta este tot.

Se înțelege, nici n-am atins berea. Ca semn că, din chiar clipa aceea, luase început existența mea aspră.

*

Cînd, apoi, într-o bună zi am prins-o într-adevăr de urechi. Odată ce împinsesem lucrurile prea departe.

Căci începuse din nou să înflorească al naibii. Pleca iar de acasă — de fapt, asta am mai spus-o. Numai că din ce în ce mai des, zilnic aproape. Lozinca era : — au venit Lagrangii. Cine erau acești Lagrangi ? Niște nătărăi în toată legea, atît femeia, cît și bărbatul și, pe deasupra, niște zgîrie-brînză, auvergnați veritabili. Din ce anume trăiau aci pe picior așa de mare, nici azi nu știu și nici nu mă privește. Pe mine mă privește doar că se aflau aci. Niște brute. Și de cînd se aflau aici, abia o mai puteam ține în frîu pe nevastă-mea. Una ca asta nu se mai întîmplase înainte. Se pare că începuse să-i fie foarte pe plac viața din acest sumbru oraș. — Îmi place

nespus această micuță Londră bizară — începu ea să-mi explice, în felul ei. Despre acest Babilon !

Fie, nimic n-am zis. Tocmai aveam ceva de lucru acasă, pe de-o parte de la un club, pe de alta de la o societate de asigurări maritime, și ambele lucrări erau urgente, așa că stăteam în casă toată ziua, iar ea — niciodată. O astfel de întorsătură luase viața noastră. Fiindcă, uneori se zburătăcea de dimineață devreme, cît se poate de plăcut.

Se împopoțona ca piloții, apoi cînd își punea și pălărioara, iar umbrela o strîngea subsuoară, foarte sus, adică gătită anume pentru ochii bărbaților, atunci se oprea înaintea mea. întindea către mine palmele-i trandafirii și îmi dădea să înțeleg că trebuie să pun acolo niște bănișori.

Puneam, de fapt, cîțiva.

— Încă — spunea ea ușurel și plăcut. — Asta n-ajunge — făcea ea cu impertinență.

Oare ce-mi închipui eu ? Are de făcut cumpărături, are nevoie de cutare și cutare. Odată ce au început sindrofiile și spectacolele.

— Foarte bine. — N-am întrebat-o ce fel de spectacole începuseră.

Dealtminteri, apucasem să întorc spatele definitiv vieții. Căci mi se făcuse lehamite de ea. Odată ce singură munca mă mai putea ține în viață, dac-o fi fost adevărat. Munca îmi pria. De cîte ori nu-mi vedeam capul de lucru.

Nevastă-mea cumpăra pahare colorate și linguriță aurite, naiba știe la ce bun. Poate cu intenția de a-și invita și ea odată prietenele la noi — tocmai cînd mă bătea gîndul de a dispare. Să plec, să plec zău, iată care era hotărîrea mea definitivă. Odată ce eram mai convins decît că-s viu, că este o stricată pînă-n măduva oaselor.

Căci se întorcea acasă uneori cu altă coafură decît aceea cu care plecase. Și nu mă refer la coafurile făcute de coafor — așa ceva se observă îndată. N-avea cum să presupună că voi remarca pînă și asta.

Atîta doar că la Londra perechile au obiceiul de a se săruta în pauzele dintre dansuri, asta se știe. Oamenii trec cu vederea în lumea noastră ipocrită, ciudată. Adică, nevastă-mea este mai întîi învîrtită temeinic, după care e dusă după o perdea oarecare...

Cărţile ei zăceau risipite prin toată casa. Numai romane de dragoste, de astă dată nici o filozofie. Iar paginile lor erau mînjite cu ruj, de la degetele pe care le vîra între buze înainte de a întoarce filele. Ba, existau în ele şi pasaje subliniate (unele tot cu ruj, Dumnezeu mi-e martor), atîta doar că de asta nu m-am mai sinchisit. Pînă nici de domnul Tannenbaum nu mă prea sinchiseam, abia acum îmi aduc aminte de el. Cu toate că şi despre el primisem chiar atunci o înştiinţare. Anume, că domnul Tannenbaum este un tînăr sîrguincios, student în filozofie şi mai sîrguincios, care s-ar putea să ajungă departe, şi altele la fel — iată ce-mi scria despre el amicul meu Toffy-Ederle de la Paris —, şi că întîmplător e chiar fiul acelui antreprenor de transporturi în a cărui grijă ne lăsasem mobila cînd ne mutaserăm. Oare să fi făcut cunoştinţă cu fiul antreprenorului în răstimpul scurt cît tratasem problema păstrării mobilei noastre, sau îl cunoştea de mai înainte ? — n-am întrebat. În cărţile ei, bunăoară, cuvîntul „zvelt“ era subliniat în şase locuri, şi întotdeauna fiind vorba de bărbaţi. Iar în altă parte, constatarea : „ochii îi scăpărau“, fiind vorba de un chipeş văcar, autorul fiind Jensen. I-am dat cărţile de-o parte. Mai ales că descoperisem nuvela în manuscris a unei foste prietene de-a ei, Mme De-Cuy (respectiva fusese, dealtfel, o actriţă de mîna a şasea), în care erau însemnate cu semne de exclamare următoarele fragmente şi mai demne de luat în seamă : „Nu-ţi datorez nimic. Odată ce ţi-am răsplătit sacrificiile. Prin sacrificii.“ — Asta însă nu era nimic, fiindcă abia acum urma : „Nu vrea să fiu infirmă din pricina voastră, nu am de gînd să ucid de dragul vostru în sinea mea tot ceea ce sînt. Nu vreau şi nici nu pot să tolerez ca să violaţi natura în mine cu violenţele voastre. Adică, te rog să iei cunoştinţă de faptul că sînt aşa cum sînt. De-ar fi să crăpaţi cu toţii, chiar şi-atunci.“

Aşadar, ea este aşa cum este ? Ăsta era un adevărat mesaj. Preabine, voi fi şi eu aidoma de azi înainte. Şi am s-o părăsesc, cu natura ei cu tot, cum şi-a părăsit Ionică morcovii, cum se spune pe la noi.

— Cine îţi este amantul de astă dată ? — doar asta aş mai fi dorit s-o întreb, şi nu supărat sau amărît, ci cît se poate de simplu şi de obiectiv. Fiindcă exista în stricăciunea ei şi o uluitoare simplitate, oare s-a gîndit

cineva la asta ? La cît este de firesc păcatul și, chiar de asta, ce forță copleșitoare are ? La fel ca visele noastre. Și, oare, nu conține în acest caz și o doză de nevinovăție ? Odată ce este atît de firesc înrădăcinat în inima omenească ?

Fiindcă felul cum s-a întors acasă pe înserat...

De parc-ar fi coborît lîngă mine din sfere mai înalte, unde fusese străbătută de aerul pur și de cîntec, așa arăta cînd s-a înapoiat din universul ei franțuzesc. Fiecare părticică a ei era pătrunsă de rîs.

— Mata mai lucrezi ? — făcu ea așa, ca din întîmplare. Și își aprinse o țigară. Iar chibritul îl azvîrli. În timp ce fața îi ardea, iar în ochi îi stăruia o visare cotropitoare... Adică, mijea într-însa păcatul, în dosul pleoapelor ei pe jumătate lăsate pîlpîia, ca la pisicuțe. Încît îi simțeam aproape magnetismul.

Cînd apoi, într-una din zile, s-a speriat totuși. A și mărturisit-o, după oarecari încercări :

— Vai, ce priviri ai !

— Ce priviri am ?

— Așa, neclintite. — Și rîse ușor. — Oare ești supărat pe mine ?

Îmi aduc precis aminte de momentele acelea. Tocmai se întorsese acasă, înghețată toată, cu urechile trandafirii, încă nici nu se dezbrăcase, stătea în salon și se uita ce fac. Era noapte. Îmi aduc aminte pînă și de mica ei blană lucioasă, apoi de liniștea din jur, dar îndeosebi de imaginația mea : că, anume, în măruntele ei urechi, lîngă cercei, mai răsună desigur și acum muzica, împreună cu șoapte... iar, în comparație cu ele, eu făceam o impresie prea prozaică, cu barba mea de cinci zile, cufundat în tot soiul de borderouri... Poate, însă, să-i fi fost și rușine.

Așadar, dacă sînt supărat pe ea ?

Am asigurat-o că nu sînt supărat defel. Ceea ce era dealtfel adevărat. Nu mai rămăsese în mine nici urmă de supărare. Atîta doar că mă plictisiseră cheltuielile ei nesăbuite. Lucru pe care i l-am adus la cunoștință, îndată după asta, chiar a doua zi dimineața. Fiindcă hotărîsem că, de astă dată, ajunge, nimic nu-i mai dau. Nu e în stare să se schimbe ? Eu, și mai puțin. Nu-i mai dau. În orice caz, nimic pentru cîrciumă. Odată ce își luase

obiceiul de a nu se întoarce acasă nici cel puțin ca să mănînce. Ceea ce era o nerozie.

— De ce nu prînzești acasă ? Odată ce masa e plătită ? — am întrebat-o calm. — Nu sînt nebun să plătesc de două ori unul și același lucru.

A zîmbit. Și cu ce aer de superioritate, vă puteți imagina, așa cum numai o franțuzoaică e în stare. Iar cînd, apoi, zîmbetul acesta ținu prea mult, împreună cu mimica de dispreț a buzelor și cu ridicările ei din umăr, am apucat-o frumușel de ureche, la propriu însă și nu la figurat. Am și zgîlțîit-o nițel, nu neg.

Calm și cu tact, ca pe-un pușți. Fiindcă mă săturasem de treaba asta. Odată ce nici vorbă nu putea fi ca să-i destăinuiesc situația mea. Ei, nu !

— Dacă o ții în felul ăsta, mă ruinezi. Or eu nu am chef de așa ceva — atît i-am spus. Mai departe : — că banii nu-mi fac pui prin buzunare. Sînt pe deasupra și fără slujbă. — Și toate acestea, după cele întîmplate, destul de limpede și de scurt.

Însă, se înțelege, degeaba. Dealtminteri, ochii îi scînteiau ca stelele, din pricina că o trăsesem de urechi. Părea o pisică furioasă, care își burzuluiește blana. Însă, s-a răzgîndit între timp.

— Am înțeles, e bine și-așa — a răspuns ea la iuțeală și aiurit. — Dealtminteri, nu mă interesează afacerile dumitale.

— E bine că o știu și pe asta — am zis. — Cînd nu te vor mai interesa nici banii, am să-ți dau din nou.

Era pentru prima oară că i se întîmpla ei una ca asta, în legătură cu mine, fiindcă niciodată nu ridicasem încă mîna asupra ei. Și nici nu-i refuzasem vreodată ceva, de cînd mă țineam minte. Nici nu prea știu la repezeală vreun caz.

— Am înțeles — a repetat ea. A sunat și asta ca o amenințare. Cu înțelesul că poate avea bani cîți dorește, din altă parte.

După care a dat să iasă, și-a lăsat mîna pe clanța ușii, cînd s-a oprit totuși și s-a întors către mine. Probabil că mai vroia să spună ceva, pentru că era foarte palidă, iar buzele îi tremurau. Numai că, apoi, începu deodată să facă scandal.

S-a aruncat pe jos și a prins să se sfîșie. Iar cînd am încercat s-o ridic, mi-a căutat din nou ochii cu unghiile.

Ceea ce n-a fost însă cu putinţă, deoarece i-am imobilizat mîinile.

— Ei, ei — i-am spus —, ar fi bine să iei seama, fiindcă s-ar putea să te omor.

— Piei din faţa mea ! — s-a zbătut ea între mîinile mele. — Piei din faţa mea, obraznicule, nu ţi-e ruşine ?

— Ce spui ? — am întrebat-o mai întîi. Şi am reaşezat-o calm pe duşumea. — Eu să pier din faţa dumitale ? — şi am aruncat cu atîta forţă una din glastre în oglindă, încît s-a făcut ţăndări.

Glastra şi oglinda deopotrivă. Camera se umplu de pămînt.

— Mie să-mi fie ruşine ? — şi am răsturnat peste ea raftul de cărţi, cu tot calabalîcul de pe el, încît colţul i s-a înfipt în ibricul de lapte, abia la un pas de creştetul ei.

Pot spune că simţeam o plăcere diabolică. Parcă mi-ar fi curs miere de stup prin artere, aşa era. Că nu mai eram silit să tac, nici să mă mai înclin adînc în faţa filozofiei...

— Eşti aşa cum eşti ? — am urlat —, ei bine, voi fi şi eu aşa cum sînt, ai să vezi, scumpa mea.

Oare mie să-mi fie ruşine de acest viermuşor vicios ? Mereu mie ? Iar ei să nu-i fie niciodată ?

Apoi, ca un fulger, s-a prăbuşit policandrul. Deoarece şi pe acesta îl smulsesem peste ea. Întîi îl smulsesem, apoi îl trîntisem de pămînt.

Cînd, deodată, avîntul meu s-a curmat. Or, şi despre asta s-ar cuveni spuse cîteva cuvinte. Fiindcă, în cele din urmă, nevastă-mea deschise totuşi gura.

Nu părea speriată defel, dimpotrivă. Era de un calm şi de o seninătate exemplare.

Odată ce distrugerea plantaţiilor sale o mai suportase oarecum. Tăcea cuminte între cioburile ei, ca una care n-are decît grija de a rămîne tolănită cît mai confortabil pe-o ureche. Ca un dulce copilaş care urmăreşte liniştit cum lumea se năruieşte împrejurul său. Cînd le-a venit însă rîndul şi nesuferitelor sale de pahare noi, de culoare roşie, s-a clintit totuşi. Ba, s-a ridicat chiar în capul oaselor.

— Ai înnebunit ? — întreabă ea mai întîi. — Ce faci atîta teatru ? Sau te amuză ?

Acesta a fost cuvîntul datorită căruia am lăsat din mînă lingura, cum spun pe la noi ţăranii. Iar ceea ce

povestesc de astă dată, o fac în scopul caracterizării așa-ziselor stări de transă. Fiindcă vreau să fiu compromis. Ce spuneam adineauri ? Că simțeam o plăcere diabolică parcă. Într-adevăr, așa era. Nici vorbă, avusesem o plăcere prea mare, mă simțeam suspect de bine.

Nevastă-mea avea așadar dreptate. Căci, ce mai vroiam eu de la femeia aceasta ? Nimic pe lumea asta. De ce făceam atunci toate acestea ?

Iată ce-am simțit, exact acest lucru. Că sînt gol ca o cutie de sardele, că nu mai sînt atît de periculos pe cît aș vrea să par. Că, așadar, nu mai am nimic de spus, deci totul este fals.

Într-un cuvînt, că-mi bat gura degeaba, al naibii să fie, iată ce senzație aveam. Însă nu asta este esențialul. Odată ce observasem concomitent și anumită prudență la mine, ceea ce era și mai interesant, și mai rușinos. Tot ce spărgeam din lucrurile ei îmi făcea o deosebită plăcere, în timp ce eram atent, cu deplină luciditate ca, bunăoară, ceasul meu de voiaj, extrem de fin, să nu cumva să-mi cadă în mînă ? Într-un cuvînt, luam seama la toate cîte îmi aparțineau, trebuie s-o recunosc și pe asta, căci acesta este adevărul. Fiindcă așa e omul.

Adică se sclifosește, amarul ei de lume, de asta n-am avut niciodată încredere în natura omenească, după cum n-am avut nici în a maimuțelor, căci prind să se bucure de ele înseși. Nu mai puțin în toiul celor mai cumplite pasiuni. Ba, îndeosebi atunci. De îndată ce își observă mîna sau piciorul, și ceea ce face cu ele. Și, de obicei, le observă.

În schimb, starea aceasta are un aspect asupra căruia aș dori să atrag atenția. Este clipa cînd omul e prins asupra faptului, cînd i se demască amuzamentul. Pentru că atunci devine serios. Și atunci, devine cu adevărat periculos.

Și mie mi s-a întîmplat aidoma. — Comediant — îmi aruncase în față nevastă-mea. Avusesem atunci senzația că înlăuntrul meu se pornește ceva greu, ca o namilă de brută. Tocmai fiindcă avusese dreptate. Nu îndrăznesc nici măcar să-mi imaginez ce s-ar fi întîmplat cu noi, căci am mai simțit că prind să-mi tremure șoldurile. Ceea ce la mine e o senzație caracteristică.

Atîta doar că, în clipa aceea, se auziră două bătăi la uşă. Pasămite se stricase soneria.

*

În faţa mea se afla proprietarul nostru.

Încercaţi şi vă imaginaţi scena : în casă zace pe-o ureche, între cioburi, nevastă-mea, iar aici, afară, bătrînul şi-a pus în gînd să se aleagă din partea mea cu cîteva cravate.

— Nu-i aşa că i-am promis deunăzi nişte cravate ? I-ar prinde bine acum, fie şi una singură, fiindcă are azi zi liberă, diseară şi-a pus în gînd să facă o vizită.

Oare ce să mă fac ? Odată ce îi promisesem într-adevăr cravate, două cravate noi.

Şi zîmbeşte îndată, ar dori să se amuze. Îmi comunică următoarele :

— A, a — face—, *scumpe* căpitane. Am rezolvat între timp şi *problema* scării lui Iacob. — Şi prinde să-mi explice misterele, poate nu lipsite de interes în alte împrejurări, ale visului lui Iacob.

Firește, s-ar cuveni s-arăt cum ajunsesem la norocul ăsta.

E foarte simplu. Într-o zi, pe cînd mai eram cufundat pînă peste cap în complicaţii, îmi venise ideea de a coborî la acest bătrîn. Îmi spuneam : ia să am cu el o mică discuţie. Îl cîştig de partea mea, ne împrietenim, cine ştie, s-ar putea să scot ceva din el. Îi scapă o vorbă, şi mie atît mi-ajunge. Căci, ca el să nu-mi spună ceva care să mă intereseze... ei bine, eram convins că treaba va merge.

Atîta doar că în acel birou afurisit de rece nici să stai măcar de vorbă nu era cu putinţă. Iar cum problema scării lui Iacob nu fusese în stare să mă încălzească suficient, îi spusesem, uşuratic, să mă caute o dată cînd nevastă-mea nu este acasă, cu care ocazie vom dezbate subiecte mistice. Ca să-l ispitesc şi mai mult, îi făgăduisem două cravate.

Iar acum, venise să şi le ia.

— N-a venit el doar de dragul cravatelor, numai că deunăzi nu s-a exprimat prea corect. În nici o privinţă. Căci cu scara lui Iacob nu este, după a sa părere, nici o greşeală, odată ce el a crezut întotdeauna în viziunile

„culcate", cum s-a exprimat. Refuză să creadă însă că ar fi coborît cineva pe muntele Horeb sau unde ? ca să le spună iudeilor ce să mănînce, bunăoară, sîmbăta — fasole. — Eu disprețuiesc asta — a declarat el ritos —, adică mă îndoiesc de autenticitatea întîmplării. Pe de altă parte, oare nu este o blasfemie să te îndoiești de orice stă scris în aceste cărți revelate — prinse el să se agite în fața mea. Chiar acolo, în ușa deschisă, fără întîrziere.

În acest timp, eu mă gîndeam.

— Așteaptă, îți aduc cravatele — i-am spus deocamdată. Apoi, brusc : — Nu pot să-ți aduc cravatele. Cum să ți le-aduc, odată ce nevastă-mea e bolnavă ?

— Vai, vai — exclamă el —, doar nu așteaptă cumva un copil ?

— Nu așteaptă nici un copil, are o indispoziție trecătoare — i-am dat să înțeleagă. — Nu așteaptă nici un copil.

— N-ar fi bine să chemi totuși un doctor ?

— Nu este nevoie, te asigur — am început eu să-l vrăjesc.

În zadar însă. Căci se mai opri o dată în pragul ușii. Odată ce mai vroia să-mi aducă la cunoștință ce surpriză ar fi însemnat pentru el dacă ar fi așteptat într-adevăr un bebeluș.

— Și ce surpriză, zău așa ! Odată ce „chestiunea" nu avusese nici un semn prevestitor. Nu-i așa ?

— În schimb, oare știu, dacă ar fi să fie totuși vreodată, un bebeluș, care nume i s-ar potrivi mai bine ? Presupunînd, bineînțeles, că ar fi să fie. Dac-ar fi băiat, atunci i s-ar potrivi Ebimel, dacă ar fi să fie fată, i s-ar potrivi Nelly. Căci se potrivesc de minune cu numele meu, acest lucru el l-a adulmecat pe seama mea. Îi dau crezare oare ?

În cele din urmă, însă, s-a dus. Iar eu nu prea sînt în stare să arăt ce efect minunat au avut asupra mea aceste variațiuni. Ca și, dealtfel, aerul rece din casa scărilor.

— Ce-ți mai lipsește ? — se întreabă omul. — Odată ce ești viu.

Adică, pe neașteptate îți dai seama că mai există și alte lucruri pe lumea asta.

Dealtminteri, se și înviorează aproape după momentele de congestionare. E o senzație divină, de parcă te-ai naște încă o dată.

Nu la fel însă nevastă-mea.

— Ești acolo ? — am întrebat-o, fiindcă baia era încuiată.

— Sînt aici — răspunse ea într-un tîrziu. Căci nu mi-a răspuns îndată. Iar eu eram cît pe-aci să cred că i se întîmplase cu adevărat ceva.

Dar nu, nu i se întîmplase nimic.

Dimpotrivă, se aranjase cum nu se poate mai frumos. Camera nu, însă cu atît mai copios propria-i față, jurul ochilor și rochia. Desăvîrșit. Nu se mai vedea nici o urmă.

Și, bineînțeles, nu avea habar de mine. Scoase la iuțeală din șifonier o batistă și o stropi cu parfum. Cu asta, apoi, se mai învîrti cîtva timp prin casă, după care se făcu nevăzută.

— Unde te duci ? — am strigat eu după ea.

— Am treabă — zise și se mistui.

Ca o măruntă arătare blestemată, așa zău.

Abia atunci am observat că lăsase o scrisorică pe pervazul ferestrei, pe borcanul cu compot, care scăpase de prăpăd. Conținea următoarele rînduri așternute în grabă :

„În noaptea asta am să mai dorm în salon. Mîine îmi iau lucrurile".

E cum nu se poate mai bine — mi-am spus.

Acum să mătur acest talmeș-balmeș... nesuferită îndeletnicire. Ca atunci cînd vîri un cățel în propria lui murdărie. Treaba mergea anevoie, însă trebuia, numai de ochii gazdei. Cafeaua de dimineață se vărsase pe covor, amestecată cu nițică pudră, iar apartamentul era plin de cioburi și pămînt din glastre, toate scrîșneau sub pașii mei. Or așa ceva nu pot să sufăr.

Însă, pînă și policandrul a trebuit pus la locul lui cu chiu, cu vai, căutate alte becuri, după care am putut să-mi văd și eu de drum. Am și plecat îndată. Deși nu eram prea vesel, însă nici trist nu eram. Nu mai eram, odată ce de astă dată mă impăcasem cu situația.

Oare ce faci într-o astfel de împrejurare, de îndată ce te simți liber ?

Am luat o trăsură de piață, pe urmă însă m-am răzgîndit și am sunat-o la telefon pe *Mrs.* Cobbet. Împotriva opreliștei sale, ia să încerc totuși de astă dată.

— Este singură doamna ? — am întrebat-o pe cameristă. Cum era singură, mi-am spus numele. Adică, de fapt, doar atît că domnul căpitan o caută, vreau să știu dacă mă poate primi în cursul după-amiezii.

Nimic nu s-a ales din asta. Căci camerista s-a înapoiat cu mesajul că stăpîna sa nu primește azi pe nimeni. Asta a fost tot. Motivul nu mi l-a spus, nici dacă are să mă primească într-o altă zi. Nimic mai mult. A închis de îndată telefonul.

La una ca asta, oricum, nu mă așteptam, am și refuzat să dau crezare celor întîmplate. Să nu mă primească ? — trebuie să fie la mijloc o neînțelegere. Fiindcă de ce mi-ar spunea ea mie una ca asta ?

Adevărat că o neglijasem, de fapt chiar ea nu mai dorise o continuare. Nu astfel ne despărțiserăm deunăzi. Dar c-ar fi chiar atît de rău supărată...

— Ia să vedem ce ascunde această atitudine ? — Și mi-am continuat drumul în trăsură.

Odată ce așa mi-e firea, ce-aș putea să fac ? Alții ocolesc cît pot jignirile, eu însă le provoc. Poate pentru că nu-mi sînt pe plac situațiile echivoce. Sau pentru că refuz să-mi cred urechilor.

Adevărul este că am primit întotdeauna jignirile cu oarecare îndoială. Căci, oare de ce ar căuta cineva să mă jignească într-adins ?

Am urcat așadar la ea și i-am trimis cartea mea de vizită. La care, am primit ceea ce căutam cu lumînarea. Fiindcă pînă și cartea de vizită mi-a înapoiat-o. Regretă, dar nu prea se simte bine. De astă dată, asta a fost tot.

Pînă și stomacul a prins să tremure în mine.

Am coborît scara, bîntuit de gînduri destul de bizare. Oare ce-ar trebui să fac acum ? Să sfărîm și acest apartament ? Toate apartamentele din lume ?

Membrele mi-au fost furnicate de un ușor dezgust. Odată ce ți se întîmplă să ți se facă lehamite de tine însuți. Și în ce măsură, afurisenia ei ! Nu există greață de trei zile, care să semene cît de cît cu halul în care mă săturasem de propria mea persoană.

Oare ce era cu mine ? — Pînă și *Miss* Borton mi-a venit în minte. Odată ce, iată, cum sînt lichidat de ele, una după alta — nu-i ciudat ? Oare, nu sînt totuși eu de vină ?

Într-un cuvînt, se întîmplă să-ţi vină pofta să te năpusteşti asupra lumii întregi, să fii supărat pe toţi, iar pe tine însuţi să vrei să te sugrumi, nu alta. Adică ţi-ai ieşi bucuros din propria piele.

Oare ce este mai indicat în astfel de cazuri ? Să te culci fără întîrziere şi să dormi. M-am gîndit şi eu la asta. Să-mi iau o cameră la vreun hotel, să înghit un somnifer şi să mă culc.

În loc de asta, am intrat la un psihanalist, a doua oară în viaţa mea. Pe ăsta, dealtminteri, îl ochisem mai demult, era cel puţin simpatic. N-am regretat aşadar că l-am vizitat. Cu atît mai puţin cu cît mi-a fost dat să văd la el şi altceva decît tezele sterpe ale lui Gregory Sanders. I-am pus următoarele întrebări caraghioase :

— Cum se face că umblu împleticit prin lume, de parc-aş fi beat ? Că nu izbutesc nicicum să-mi orînduiesc modesta mea existenţă ? Orice-aş face, iese rău. Nu pot aproba nimic din toate cîte săvîrşesc sau rostesc. Să li se întîmple şi altora la fel ?

Psihanalistul rîse.

— Pînă şi mie — răspunse el cu seninătate. — Oare cum ar putea să fie altfel ? Odată ce lumea asta nu e făcută în aşa fel, încît să poată fi orînduită.

— *Obzwar* * — adăugă apoi şi rămase dus pe gînduri.

— *Obzwar* — zise din nou. Era neamţ insul şi spărgea nuci, căci zicea că vrea să se lase de fumat. Pînă şi de fumat, însă ce-am putea face ? Odată ce asta este regula. Că, în cele din urmă, trebuie să renunţăm la toate cu cîte ne-am deprins anevoie.

— De ce n-o ştergi ? — m-a întrebat deodată. — Odată ce eşti în stare s-o faci, pe-aci ţi-e calea — începu el să-şi frîngă mîinile din pricina mea. Oare, gîndesc eu, nu e norocos un asemenea om ? În ce situaţie privilegiată mă aflu ? Să fii căpitan de vas şi să poţi întoarce spatele acestei întregi mizerii ? Trebuie să faci oare o viaţă întreagă mereu unul şi acelaşi lucru ? Să te tînguieşti pentru una şi aceeaşi femeie ? — Dacă nu merge, nu merge, şi gata — făcu el energic.

— Ducă-se pe pustii !

* Cu toate că (germ.).

De furios ce era, și-a aprins o țigară. Dar important este că era furios din pricina mea. Ceea ce era, oricum, frumos din partea lui.

— De cîte ori mai ai de gînd să experimentezi unul și același lucru ? Că nu merge. Cînd ai de gînd să te convingi, în sfîrșit ?

Cu asta, apoi, m-a convins. Fiindcă de asta era vorba în sinea mea, de cînd mă știu. Anume, că refuzam să-mi mărturisesc mie însumi. De exemplu, ca acum, cu această *Mrs.* Cobbet, dacă mă jignise sau nu cu adevărat. Nu e, oare, caraghios ? Sau să luăm cazul nevestei mele. Căci, oare, în cîte feluri ar mai fi nevoie să-mi aducă la cunoștință că nu mă iubește ? Nu-mi ajunge ceea ce mi-a demonstrat pînă acum ? În timp ce eu îmi mai frămînt mintea dacă mă iubește. De parcă mi-ar fi hărăzit să gust pînă-n fund toate amarele îndoieli, pe care le port în mine, din copilărie : anume că nu înțeleg și nici nu sînt în stare să cunosc pe deplin această viață.

La care, apoi, i-am mărturisit doctorului că și intenția mea asta era. De săptămîni întregi îmi frămînt mintea cu gîndul plecării. Fără a spune cuiva nici cel puțin „Rămîi cu bine". Și, ca unul care nici n-a existat vreodată, să-mi schimb pînă și numele, nici pe ăsta să nu-l afle vreodată cineva, dacă mai sînt pe lumea asta.

I-am mai mărturisit că de asta venisem la el. Căci am de gînd să iau pe cineva de martor al vieții mele, înainte de a părăsi aceste locuri. Nu am pe nimeni. Și nici nu voi mai avea, odată ce așa vreau.

Crede că voi izbuti oare ?

— Depinde de fermitatea hotărîrii — a răspuns el calm. — Eu, bunăoară, în locul dumitale aș face-o, chiar dac-ar fi să pier, și tot aș face-o.

Am murit, iată adevărata fermitate — declară domnul psihanalist. — Însă, înainte de a muri, am mai prins o dată puteri și-am evadat. Mi s-a mai acordat o scurtă păsuire, mai pot trăi undeva cîtva timp, ca un străin rătăcit pe acolo. Oare nu asta este adevărata viață ?

— Și nu din asta constă totul ? — zise el cu un aer triumfător. — Că primim mereu cîte-o păsuire ?

Ajuns acasă, am aprins lumina cu violența celui prevenit din vreme că locuința este goală. Că ea n-a mai așteptat nici cel puțin pînă a doua zi, ci și-a făcut bagajul... Dar nu.

Toate erau aşa cum rămăseseră la plecare, în plus, ieşeau la iveală, asemenea unor flori proaspete, pachetelele cu daruri de Crăciun. Căci începuse deja să facă tîrguielile de sărbători, spunînd întruna că bate Crăciunul la uşă.

Aşadar, nici o schimbare. Atîta doar că pluteo peste locuinţă o tăcere adîncă, mai adîncă decît cele de pînă atunci şi, întîmplător, afară de asemenea. O tăcere adîncă, de amurg.

Am stins pentru cîteva clipe lumina, spre a mai sta cîtva timp în mijlocul odăii ce se întuneca, cu atenţia îndreptată asupra ferestrei. Afară se lăsau porumbei albi pe acoperişul clădirilor scunde, luîndu-şi zborul cu luciri glaciale, înainte de a poposi în apropierea sfîrlezelor de vînt şi-a hornurilor, iar zborul lor alb, prin marea înserare, avu din nou asupra mea efectul viselor mele de odinioară, de care abia îmi mai aduc aminte. Sau de parc-aş mai fi văzut acoperişurile acestea, pe vremea cînd încă nu trăiam.

Am început s-o compătimesc pe nevastă-mea, pentru că fusese nevoită să trăiască pînă astăzi cu mine, pe onoarea mea ! Cu o asemenea brută, căci asta eram. Ce spunea adineauri psihanalistul acela, acel om cu sîngele şi cu privirile negre ? Făcuse o remarcă, căreia nu-i acordasem atenţia cuvenită.

— Căci eşti dumneata, sau sînt eu de nasul lor ? Uită-te la mine ! Nu-i păcat de moarte, ca asemenea om să-şi lege viaţa de a altcuiva ? — declarase el, şi avea dreptate.

Îmi spusesem şi eu acelaşi lucru, şi nu o singură dată.

Mai rămăsese pe jos un ciob de oglindă, l-am ridicat şi m-am privit în el. Am avut din nou acelaşi gînd : are dreptate. Au dreptate. De n-ar mai trebui să dau ochii cu ea — cu cine ? Cu mutra asta respingătoare Am aruncat oglinda.

— Eu am alungat-o la moarte — stăteam lîngă uşă şi ascultam. Deoarece aveam sentimentul că nevastă-mea nu mai trăieşte.

La care m-a pătruns un frig atît de cumplit, încît m-am acoperit cu nişte ţoale, şi anume pe cap, ştiut fiind că el se acoperă înainte de orice cînd ţi-e frig. De ce însă cu rochii ? Nici aşa ceva nu mai făcusem înainte.

— Ei şi ? Orice s-a fi întîmplat — am încercat eu să-mi cîntăresc cu obiectivitate situaţia —, cine-i de vină ? Nu mi-ar fi fost totuna dacă ar fi aici, dacă trăieşte sau moare ?

— Da, da, cu toate acestea eu n-am voit asta. Fiindcă, oricum, n-am voit ca ea să moară.

Pe lîngă toate acestea, lumina electrică ardea şi ea în aşa fel, încît puteai aţipi la raza ei. Iar dincolo de lumină, pustiul, ca o forţă prevestitoare de năprasne, pe care o cunosc toţi cei ce ştiu ce înseamnă îngrijorarea. Iar îndărătul ei, clătinările, de parcă flori negre s-ar fi legănat în adînc.

Am aprins aşadar toate luminile, pe urmă le-am stins din nou pe toate.

— Sărăcuţa de ea, trebuie să se întoarcă acasă — am vorbit eu de unul singur.

Şi umblam de colo pînă colo, prin întuneric. Căci întunericul îmi pria, oricum, mult mai bine. Cu toate acestea, deveneam din ce în ce mai teribil.

— Dacă vine acum, este în ordine — spuneam la un moment.

Iar în clipa următoare :

— Mai aştept cinci minute, iar dacă tot nu vine, mă sugrum cu şorţul ăsta.

Şi nu venea. Cu toate că. dacă ar fi venit... Dumnezeule, ce ciudat ar fi fost să vină. Poate c-aş fi fost în stare să-i cad la picioare.

Îmi umblau prin minte mereu chinezii, nu ştiu de ce. Probabil din constrîngere. Muncesc pînă la ultima suflare, în America sau în insulele Filipine, ca să sugă asemenea lipitorilor, din pămînt şi din oamenii pămîntului tot ce se poate suge... Cînd apoi au adunat tot ce le trebuia : cufăraşe pentru cămăşi, alte cufăraşe pentru şepci şi ghete, şi, firesţe, o cantitate corespunzătoare de dolari-aur sub cămaşă, pornesc, cu un zîmbet liniştit, către ţărmurile dulci ale patriei lor. Iar pe vapor, se apucă să joace cărţi.

Nici nu mai opream vapoarele cînd se aruncau, unul după altul, în mare.

Cu cîtă eleganţă însă ! Pînă şi zborul lor era plin de dispreţ. Cînd ciripiturile şi ţipetele lor luau sfîrşit, se putea şti că acel ce rămăsese fără o leţcaie din tot ce dobîndise cu trudă ani în şir se mai plimba cîtva timp

pe vapor, ba mai şi sucea în mînă cărţile-i de joc lunguieţe, pe urmă : zdup, se arunca în mare. Iar noi ne vedeam de drum, sub presiunea cea mai înaltă, nici măcar un felinar nu mai aprindeam după ei. Odată ce se ştie că oamenii de felul lor muşcă la fel ca fiarele înfuriate, se apără cu dinţii şi unghiile împotriva vieţii, după ce şi-au jucat-o la cărţi. Oare, noi de ce nu ? Cei de felul meu ? Cînd îmi jucasem nu una, ci cincizeci de vieţi.

Am deschis fereastra. Afară, noroi şi ploaie călduţă. O trăsură încearcă să pornească, însă nu izbuteşte. — Numai chin. Am închis fereastra.

Lucrurile au continuat la fel. I-am mai recitit o dată scrisoarea, pe urmă încă o dată. Scria că va veni acasă. Mai ştiu eu ce n-am făcut ? evident, n-am ce să spun despre asta. Ajunge dacă spun că am colindat prin camere de după-amiază de la cinci sau cinci şi jumătate pînă la orele trei după miezul nopţii. Mi-a fost adusă între timp cina, însă nici nu m-am uitat la ea.

Ajunsesem la concluzia că trebuie să mă adresez poliţiei. Căci, la gîndul că ne aflăm la Londra, oraş pe care ea abia dacă-l cunoştea, unde străzile au şi cîte cinci nume şi unde poliţiştii singuri atrag atenţia trecătorului pe unde să nu meargă, fiindcă trecerea pe-acolo este primejdioasă pînă şi ziua-n amiaza mare, darmite la o astfel de oră ! Era o noapte ploioasă.

Iar ploaia rîcîia la geamuri, ca şoarecii.

De ce oare dau mereu tîrcoale adevărului ? Nu puteam scăpa de gîndul că încăpuse pe mîinile unor chinezi, altminteri de ce mi-aş fi adus aminte de ei tocmai acum ? În momentele acestea de chin ?

Şi din nou am tras cîtva timp cu urechea.

De astă dată mi s-a năzărit chiar că aud voci şi ţipete de ajutor prin zid... Mi se păru că văd o încăpere, unde arde pe masă o lampă cu petrol, a cărei flacără tocmai este micşorată...

Odată ce nevastă-mea era de o nechibzuinţă fără margini, dincolo de orice închipuire, asta o ştiam de mult. — Pot avea bani cîţi doresc — îmi spusese ea la despărţire. Cine ştie ce-o fi făcut iar, ca să-mi dovedească mie sau să-şi dovedească sieşi de ce este în stare.

Tocmai mă hotărîsem să-l trezesc din somn pe bătrînul de la parter, odată ce starea aceasta nu mai putea fi suportată...

Ca apoi, la orele trei după miezul nopții, să-și facă apariția.

Nu știu dacă și alții cunosc senzația aceasta. Aștepți, aștepți îndelung pe cineva, ți-l imaginezi de o mie de ori înaintea ta, apoi, cînd se ivește, nu-l mai vrei. În așa măsură, încît ești gata să mori numai să nu-l mai vezi. Încît te întrebi : — Pe ființa asta am așteptat-o, din cauza ei m-am perpelit, oare ea să-mi fi lipsit în așa măsură ?

— De dragul ei era aproape să-mi pun capăt zilelor ?

Căci nu era doar un flecușteț, neînsemnat și inutil, nu numai că nu mai purta nici o urmă a mizeriei din ajun, dar era și beată — o femeie ! Așadar, în această privință bănuiala mea se adeverise.

Fiindcă își făcuse nițel de cap... — Și prinde să rîdă cu gura plină, ba mai și cîntă.

Et sans vigueur,
Et sans pudeur *,

face ea. — Da, da, ce este de făcut ? Am chefuit puțin, ei drăcie. *Sans phrase* **, am băut.

Nu i-am răspuns.

Adică, s-a simțit cum nu se poate mai bine... Odată ce întîlnise o societate pe cinste, în City — turiști parizieni, niște rude de-ale prietenilor ei, de unde să știu ? Ei sînt cei ce i-au plătit șampania. Nevestei mele !

— Ba, chiar și portugaffo, dacă vrei să știi. Fiindcă, și asta am băut. Pentru prima dată, însă, a fost minunat. Care va să zică, eu *acum* sînt nițel amețită, nu e ciudat ? — mă întreabă. Cum, însă, nici de astă dată nu i-am răspuns, și-a scos micul portțigaret, și-a aprins o țigară, apoi scotoci din buzunar o bomboană.

— Don, don — îmi fredonează ea — de ce ești matale atît de tăcut ? Căci abia în această seară am aflat cît este de bun fumul de tutun amestecat cu ciocolată. — Am învățat-o de la un tînăr — se uită ea la mine cu coada ochiului.

Și cu o atenție îndrăzneață.

Numai că, bineînțeles, toată această mașinațiune a ei nu folosea la nimic, deoarece nu prea știa ce să se facă.

* Și fără vigoare, și fără pudoare (fr.).
** Fără multă vorbă (fr.).

Căci şi asta o remarcasem. Odată ce stătea încă tot în acelaşi loc, în plină lumină, în mijlocul camerei, într-un singur picior, iar cu mica ei manta uşoară pe umeri, arăta, de fapt, ca o măruntă haimana depravată.

— Eşti murdară, eşti depravată — cugetam eu. — N-am să mă mai ating de sfînta natură din tine, ai dreptate, odată ce mi-e scîrbă de ea.

Cum spuneam, ronţăia bomboane, iar ambalajul de staniol se şi apucase să-l vîre undeva. Îl îndesase în sertarul mesei.

— Aşadar, nu are de gînd să plece, nici vorbă de aşa ceva, căci s-a răzgîndit. S-a înapoiat între boarfele ei. — Toate acestea le ştiam chiar din clipa cînd intrase. Că nu are să-şi mai facă bagajul.

Nu vă puteţi imagina ce ruşine îmi era de toate acestea. Îndeosebi de sentimentele mele, de cele chinezeşti. De felul cum mă lăsasem prins, iară şi iară. Oare cum fusesem în stare să mă mîhnesc din pricina ei? Chiar dacă pentru ultima dată în viaţă, cum de fusesem capabil de tristeţe din cauza ei?

— Vai — zice ea deodată —, nici nu observi pălăria mea cea nouă?

Îşi cumpărase, aşadar, şi o pălărie. Nu înţelegeam cum de o cumpărase tocmai azi, după cele întîmplate. Dar, mai cu seamă, de ce mi-o fi atrăgînd atenţia asupra ei? De încurcată ce era, sau să fi fost atît de ameţită sau atît de provocătoare? Pe cap avea o zdreanţă de şepcuţă.

— Şi cît zici c-a costat şapca asta? — am întrebat-o. (Primele cuvinte pe care dealtfel le-a auzit din gura mea, de cînd se înapoiase.) — De unde ai avut banii? Ceruse. — Nu mai spune. Cine ţi-a dat dumitale bani?

— Ei, cineva — răspunse ea înciudată. Şi sughiţă după cele spuse. — Nu ştiu însă cum am să-i înapoiez — adăugă ea, pentru orice eventualitate.

Treaba era din ce în ce mai uluitoare.

Aşadar, să se fi înapoiat acasă, de dragul unei pălării? Sau ca să mai facă unele mici cumpărături?

— Şi cît a costat pălăria asta?

— Vai — zice ea —, mi-e tare ruşine. Abia îndrăznesc să deschid gura. — Şi îşi ţuguie buzele. — Două — rosti ea, în sfîrşit.

— Două lire sterline? — am întrebat-o calm.

În acea clipă luasem hotărîrea de a o ucide. Acolo, pe loc, în aceeași clipă, fiindcă nu-i mai acord nici o păsuire. Aștept doar pînă are să se întoarcă cu spatele la mine.

— De astă dată ai să mori. — am rostit în sinea mea încă o dată și cu desăvîrșită răceală. De parcă și mintea mea ar fi voit să-mi confirme pornirile.

Îi urmăream din priviri mișcările.

Apoi, în clipa următoare, totul s-a destrămat în cioburi în fața ochilor mei. Încît mîinile, picioarele și inima mea trăiau fiecare independent, și totul își pierdu înțelesul. Însă cel mai straniu efect l-a avut asupra mea respirația nevestii mele, îmi mai aduc și azi aminte lămurit. Sînii ei mititei, felul cum se ridicau și coborau în bluză. Ca și cum pînă atunci n-aș mai fi observat cît sînt de durdulii.

În schimb, inima mea era ca de gheață — nu rămăsese în ea nici măcar un strop de dragoste față de ea. Nimic nu rămăsese. În afară de amintirea suferințelor mele și de sentință.

— Ai să mori ! — asta era în mine, nimic altceva.

Ea mai stătea tot acolo, sub lustră, unde începu să-și numere banii cu o blîndă remușcare. Îi număra doar cu o mînă, da, ca golanii, ca femeile de stradă rezemate de colțul mesei vreunei taverne, înainte de zorii zilei.

— Cheltuiesc cu nemiluita, și asta e adevărat — spuse mai întîi. Pe urmă : — Abia mai am bani. — Și rîse iar.

Asta ce-o mai fi fost ? Fiindcă sunase a scuză.

— De azi înainte, însă, zău că n-am să mai cumpăr nimic, pălăria asta a fost ultima.

Apoi, își ridică deodată către mine ochii albaștri, ca stelele. Iar în acest zîmbet al ei era ceva ca o rugăminte sau ca o implorare.

— Ce-i de făcut cu femeia asta netrebnică ? — mă întrebau acești ochi.

Așadar, îmi ghicise intențiile. Sînt așa de sigur de asta, după cum sînt sigur că trăiesc. Și, de parcă ea însăși ar fi vrut să ceară un sfat, dacă s-o osîndim la moarte.

— Nu, nu mai aștept — mi-am spus atunci. Se prea poate să fi schițat chiar vreun gest prin întuneric. La care, ea zise brusc :

— Unde mi-e scrisoarea ? — Și își lăsă bărbia în piept. — Îmi lipsește o scrisoare — zise ea distrată.

— Ce fel de scrisoare ?

— Scrisoarea numărul nouăsprezece.

— Ce fel de nouăsprezece ? Ce rost are asta ? Obișnuiești să-ți numerotezi scrisorile ?

— Da.

— Cum, da ? De ce ? — Nu ea le numerotează, ci altcineva.

— Cine e acel altcineva ? — Nu răspunse.

— Cine este acel altcineva ? — am întrebat-o din nou. Atunci, încă o dată, am mai văzut negru înaintea ochilor. — Corespondezi așadar și cu bărbați ?

— Ce fel de bărbați ? — îmi rîde ea în față. Ascultă, dragă Jacques, iubirea mea, toate nu ți le pot spune. Nici n-ar fi cu putință, nu-i așa ? Nici mata nu-mi spui totul.

Se făcu tăcere.

Dealtminteri, s-ar cuveni să știu, dacă m-aș interesa de treburile ei, că are de gînd să mai dea acasă un examen, pentru care trebuie să se prepare din psihologie. Și că acela care îi scrie este un tînăr cît se poate de cumsecade și bun. El i-a făgăduit, încă la Paris, că are s-o ajute să treacă hopul.

Așadar, limba i se dezlegase de-a binelea. — Căci, ce-mi închipui eu ? Învățătura nu-i mai intră la fel de ușor în cap.

— Ei, vezi, nu totul se poate explica — stăruie ea.

Se făcu tăcere din nou. N-am răspuns. Fiindcă simțeam că sînt sleit, și senzația asta mă copleșise dintr-o dată, ca toate celelalte, în vremea aceea. Simțeam că-mi sleise inima, chiar inima, o simțeam. Pasămite, eram din cale-afară de chinuit.

Deodată apoi, deveni ea cea mai tare, în chiar acea clipă, într-un moment.

— Nea Douc-Douc — zice ea, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic între noi —, ia seama. Înapoiază-mi scrisoarea, și totul este în ordine, în cazul ăsta fac pace.

— Dumneata faci pace ?

— Da. Și te mai și iert, vrei ?

Apoi, cu uluitoarea șiretenie și siguranță a beților, veni chiar lîngă mine, aproape că-și abandonă gîtul între mîinile mele. Iar cu sînii, după obiceiul ei, se rezemă de brațul meu.

— Așadar, ești de acord ? — mă mai întreabă. — Și să

nu te mai porți așa de urît cu mine — adăugă —, fiindcă nu-i frumos din partea matale. Zău așa că nu-i frumos. M-am întors acasă, și de astă dată, doar pentru că mi-era milă de matale, așa să știi. Sau nu mă crezi ?

*

— Ehei, tîrfă, tîrfă, — trebuia eu să-i fi spus —, ce-i cu scrisoarea numărul nouăsprezece ? Cu cine corespondezi ? Cu cine ai chefuit azi ? N-ai vrea să-mi spui, în sfîrșit, cu cine ai chefuit ? Și cine îți plătește șampania ? Cine ți-a cumpărat azi pălăria ? Sau îți închipui cumva că, spunîndu-mi cît a costat, sînt gata să cred orice ? Crezi, oare, că sînt chiar așa de tîmpit, un idiot fără pereche ? asta trebuia să i-o fi spus.

Nu i-am spus-o însă.

Poate că însemnările acestea au tocmai acest rost. Ca să repar prin ele ceva, odată ce-am scăpat atîtea ocazii în viață. Căci n-am făcut nimic și n-am zis nimic, atunci și acolo, cînd ar fi fost să fie locul și momentul. Ce să fac ?

Două lucruri au ieșit cu toate acestea la iveală, din cele întîmplate. În primul rînd : că niciodată n-am să fiu în stare nici s-o omor, să-i stîlcesc sau să-i strivesc nasul cîrn, așa cum avusesem intenția în atîtea rînduri. Căci, dacă atunci nu, niciodată de acum înainte. Și degeaba dădusem exemple cu cantaragiul. Se pare de multe ori că am de gînd să săvîrșesc ceva teribil, atîta doar că mă dovedesc a fi neputincios pentru una ca asta... căci nu izbutesc să-mi pierd cu desăvîrșire capul — sau accesele mele de furie să nu fie chiar totale ? Dacă-i așa, atunci s-o iau la cunoștință, fiindcă va trebui să acționez în consecință.

În al doilea rînd : se petrecuse totuși între noi doi, în timp, o oarecare schimbare. Căci, înainte, cu cît cearta dintre noi era mai violentă, cu atît o doream mai cumplit. Fiindcă, pe vremuri, turbam aproape, mă mistuiam de dorință.

Acum, însă, nu. Nu i-am spus decît atît :

— Du-te și te culcă. O s-o rezolvăm și pe asta, n-ai grijă, toate treburile noastre.

Asta a fost tot. Din clipa aceea am dormit afară, în cealaltă cameră, pe divan.

Încolo, eram prietenos, ba chiar plăcut. Un adevărat făcător de glume — asta este dovada cea mai bună că mă vindecam. Încît eram în stare să glumesc cu ea. De obicei, pe vremea aceea îi spuneam : *ma petite brute* *, ceea ce nu era tocmai spiritual, cu toate acestea eram încîntat de cum i se potrivea. Sau această expresie : *ma petite bibi* și *Bibiche*, ceea ce o făcea pînă și pe ea să rîdă, fiindcă îi exprima și pălăria, pălăria aceea de antilopă, valorînd două lire sterline.

Ba, am petrecut împreună chiar și-o seară intimă de Crăciun, ultima. Eram bine dispus. Primiră cadouri frumoase, vreau să zic și doamna Lagrange, fiindcă și pe ea o invitasem. Era îngrijorată din pricina copilului ei, care se îmbolnăvise, iar ea rămăsese singură, căci bărbatul plecase să-i vadă copilul, undeva într-o stație climaterică, iar ea rămăsese de una singură tocmai în seara de Crăciun. Se simți, cu toate acestea, destul de bine la noi.

— Vă mulțumesc pentru că m-ați ajutat să-mi uit durerea, sînteți un om simpatic și inimos — mi-a spus ea către dimineață, cînd s-a dus acasă.

Ba, pînă și nevastă-mea părea să fie încîntată de mine.

— Ai fost cu adevărat delicios în astă-seară — mi-a spus ea întristată, cînd am rămas singuri.

S-ar putea să fi fost într-adevăr delicios, de unde să știu eu ? Fapt este că mă aflam într-o formă bună, simțeam că nimic nu mă supără. Ba, îmi spuneam chiar : — iacă două femeiuști netrebnice. Și ce n-aș fi dat, în tinerețea mea, să pot petrece cu ele o seară sfîntă, împrejmuit de căldură și de mirosuri delicate, cu un cozonac cu nuci pe masă, în timp ce ele să turuie, să turuie fără oprire. Cine știe cînd voi mai avea parte de așa ceva ?

Căci, de cîte de toate nu sînt ele în stare, de ce nuanțe — pe nevastă-mea o cunoșteam. Despre doamna Lagrange nu-ți puteai face o imagine prea clară. Doamna Lagrange se înflăcărase. Vorbea despre Esență, și cu acea familiaritate, de parcă doar ieri ar fi întîlnit-o. Bolborosea înfiorată prin întuneric.

Deoarece, între timp, stinsesem lumina, iar pe masă ardea romul.

* Mica mea brută (fr.).

Or, aceste flăcărui albastre au un efect nemaipomenit asupra celor mistici, fiindcă era şi ea o mistică, să nu care cumvă să uit. Un soi de filozoafă, pe vremea aceea lumea gemea de ele.

— Să fie oare cu putinţă ca, odată ce în noi sălăşluiesc mila şi iubirea, ba chiar inteligenţa, spre a putea judeca universul, să nu sălăşluiască totodată şi în acel ceva care ne-a zămislit ? — întreba doamna Lagrange, această fiinţă mută de felul ei. Căci, încolo, era tăcută din fire, însă în seara aceea i se dezlegase limba, se prea poate ca tot din cauza copilului ei. — Să nu existe oare, în Esenţă, tot ceea ce există şi în noi ? — începu să se frămînte sărăcuţa de ea... şi, cu toate că pe mine nimic nu mă interesa mai puţin pe vremea aceea ca Esenţializarea şi altele asemănătoare, sau că Spiritul se revarsă ! aş fi întrebat-o, cu toate acestea, cu dragă inimă :

— Oare prefăcătoria şi înşelătoria sălăşluiesc şi ele în Esenţă, odată ce ele sălăşluiesc în anumiţi oameni, nu-i aşa ?

N-am spus însă nimic. Las-o să creadă, sărmana, că sălăşluieşte în Creaţiune şi mila, astfel încît şi copilul ei are să se tămăduiască.

Aşadar, era o făptură goală ca o tidvă şi, pe lîngă asta, plină de înflăcărare, încît nu-ţi prea puteai da seama ce rost are. Ambele laolaltă : ochii aceia uriaşi, în care nu exista nimic, şi flăcările care ţîşneau dintr-însa, ca un incendiu. La ce anume s-o fi referind incendiul acela ?

N-am căutat să aflu. În schimb, am răsucit manivela micului meu gramofon de argint, am pregătit pentru ele un grog, şi încă unul excelent, ca să se simtă cît mai bine cu putinţă. Apoi, din nou am aprins în ceaşcă rachiul, şi din nou am stins lumina. După care am zis :

— Doamnelor, iată întunericul. Iar inima mea e tocmai liberă... Cine e dispusă, aşadar, să-mi dea o sărutare...

Am şi cîntat niţel, un cuplet frivol.

La care, firește, se auzi puţin scîrţîit.

— Vai — face doamna Lagrange — pot să-i dau un pupic, Lizzy ?

Se pare că, drept răspuns, fu ciupită pe sub masă.

— Vai — zice ea —, nu cu unghiile. Ce vrei, odată ce e atît de delicios — începu ea să se roage. (Adică, eu eram atît de delicios — ironice mai pot fi franţuzoaicele astea !)

— Bine, fie — răspunse nevastă-mea. — Mai întîi, am să închid ochii.

— Oh — face de astă dată cea cu ochii învăpăiați — ești oricum o femeie de treabă. — (Adică. nevastă-mea.) — Și își arătă tîmpla, ca s-o sărut acolo.

I-am sărutat deci urechea.

În felul acesta trecu frumoasa seară de Crăciun.

Agentul Gregory Sanders îmi spusese odată : (stărui asupra calității sale de agent, fiindcă, deși nu izbutise să se ridice mai sus în această trîntă universală, era totuși mai deștept decît John Stuart Mill. Chiar dacă nu puteam fi întotdeauna de acord cu el) —, așadar, mă dăscălise în acest fel odinioară :

Mîhnirea sapă galerii în inima noastră, iar galeriile acestea își pretind dreptul și vor să fie umplute din nou. Pretind mîhnire. De asta, unii oameni nu-și mai găsesc nicicînd și cu nici un preț liniștea pe pămînt.

Iată la ce mă gîndeam de astă dată. Că la fel nu-mi mai găsisem nici eu liniștea, niciodată și cu nici un preț, pe acest pămînt. Acum însă, în sfîrșit, o găsisem : de parc-aș fi învățat o nouă mișcare, niște noi melodii. — Mai zăbovesc aici cîtva timp — aceasta era melodia. Drept care omul e mult mai modest. Încît mă și simțeam mai bine, excelent chiar.

— Cît de mici vă sînt urechile, madame, în schimb, însă, cît de mari vă sînt ochii. Dac-ar fi invers, n-ar mai fi la fel de bine, nu-i așa ? — am întrebat-o.

— Hi-hi-hi — răspunseră amîndouă. Căci orice-aș fi spus, pînă și cea mai sfruntată neghiobie, ele răspundeau cu hi-hi-hi.

Odată ce așa este, probabil că așa și trebuie să fie. Omul să fie ușor și absent, lipsit de greutate, pînă și cu ființa la care ține cel mai mult. — Ei, vezi. Asta aș putea s-o mai învăț, chiar acum, dac-aș mai avea de gînd să trăiesc vreodată cu cineva împreună.

Adică, mîhnirea să-i fie și taina, și tot ceea ce mai e într-adevăr ființa ei iubită. Căci, de îndată ce nu le mai ești o povară, femeile își și deschid inima. De îndată ce nu-ți mai aparții decît ție însuți, ele sînt gata să declare că ești un om plăcut. Și asta este tot. Sînt mulțumite de tine.

— Să fie, așadar — mi-am spus. Și am pornit îndată după darurile mele. Ședeau amîndouă cufundate în bătaia lămpii cu abajur, furate de un cloncănit fericit, ca găinile. Erau pierdute de-a binelea. Privirile le erau aburite, probabil din pricina romului, și se pare că din inimile lor dispăruse tot ce era meschin. Apoi, cum au tresărit deodată ! Doamna Lagrange primi trei mărunte batiste frumoase, toate de dantelă. Nevastă-mea primi și ea dantele, și ce dantele ? Un șal de purtat pe umeri, din fir gălbui. Acum, încercați să vă imaginați ce strălucire te cuprinde cînd te oprești în fața lor și clatini cutia cu daruri, în timp ce șalul alunecă din cutie și prinse să se desfășoare, ca o șuviță gălbuie de apă.

*

— Nu mă mai iubești ? mă întreabă ea a doua zi. Încă o dovadă că era deșteaptă. Dacă, după ceasuri de asemenea tihnă amicală, asta îi venise în minte.

— Cum să nu — i-am răspuns, și la fel de amabil —, cum să nu te iubesc !

Însă nimic mai mult, nimic care să pară mai convingător. Asta însă n-a mulțumit-o, firește, cum s-o fi mulțumit ? Eu, care o iubisem ca un descreierat, nu mai sînt capabil să-i spun mai mult ?

— Căci dumneata erai parcă făcută pe seama mea — am remarcat cu alt prilej —, însă eu nu eram făcut pe seama dumitale. — Am rîs. Și îndată după asta am și părăsit-o, ca să trec în cealaltă cameră. — Așadar, isprăvisem totul, nu mai aveam nimic de spus, nici n-am s-o mai doresc vreodată — iată ce simțeam și ce vroiam. Puterea aspră a opreliștei și a protestului, în sfîrșit, ceea ce nu-mi putusem niciciînd imagina că ar fi cu putință — atîta timp cît sînt împreună cu ea.

Dealtfel, nu mai avea nici o putere asupra mea. Nici dacă dimineața avea ochii încercănați, nici dacă o vedeam către seară cum se lasă dusă de gînduri. Deoarece vechiul pîrjol se scrumise în mine — vechea și frumoasa pasiune, căci asta fusese, știam bine. Și mai știam că fusese mai prețioasă decît tot ce-aș mai fi putut dobîndi vreodată.

Cu toate acestea, așa vroiam să fie. Căci mi-ar fi spre ocară dacă n-aș învăța nimic din cele întîmplate. Nu poți trăi după cum ți-o dictează inima, odată ce nu este

cu putință, fiindcă o pățești. — Pînă și copacul are scoarță — îmi spusesem nu demult, într-un parc oarecare. Și examinasem copacul. Sau să zicem că, într-o anumită regiune, navigația este periculoasă, cu toate acestea, pe tine necuratul te poartă mereu într-acolo — este cu putință ? Iară și iară ? Orice fel de atracție sau curiozitate te-ar fi dus acolo. Cu alte cuvinte, oricum ar fi fost pînă acum, de azi înainte nu mai vroiam.

De astă dată am făcut într-adevăr pregătiri ca să dispar. Planurile mele erau acestea :

Avusesem cîndva un tovarăș foarte de treabă, căpitanul Gerard Bist. Fusese un băiat simpatic, mare mîncău, la fel ca mine odinioară, atîta doar că fusese nevoit să abandoneze. Căci murise săracul, așa zău, murise de-a binelea, și încă de pe urma unui accident urît. El, care apucase atîtea vijelii, a alunecat pe podeaua de acasă — vroia să strivească o molie, și asta l-a costat viața. Destinul joacă asemenea comedii. Mă hotărîsem să pun mîna pe actele lui de identitate, aflate la maică-sa în păstrare. Era o bătrînică foarte săracă, iar mie îmi era dragă. Din cînd în cînd îi trimiteam chiar cîte ceva, și o vizitam de cîte ori drumul meu trecea pe acolo. Trăia la Antwerpen.

De fapt, de asta aveam eu de gînd să mă duc la Antwerpen — sau să nu fi pomenit nimic încă despre asta ? Nu face nimic, pomenesc acum. Îmi făceam socoteala că treaba are să meargă, de ce să nu-mi facă bătrînica acest serviciu ? Or, acestor acte le puteam lua folosul. Dumnezeu știe unde, în lumi despre care cei de aci nici măcar nu visează.

Are să fie și asta bine. Ideea îmi surîdea.

Așadar, voi fi de azi înainte Gerard Bist. Iar cum băiatul îmi fusese simpatic, îmi corespundea și numele lui.

Cît despre nevastă-mea, n-are decît să rămînă aici, unde se simte așa de bine. Fiindcă, despre toate acestea nu suflu o vorbă. Bani am să-i mai trimit cîtva timp. Cel puțin pînă cînd n-am să mă îmbarc undeva.

Mă mai hotărîsem ca acolo... odată ce acolo nimeni n-are să mă cunoască și nu mi se va pretinde să fiu mîine ceea ce am fost ieri — acolo, așadar, voi fi un om tăcut. Odată ce toate acestea, sunetele și cuvintele, îndeosebi ale mele, agitația zadarnică și eforturile fără

rezultat se prefăcuseră în capul meu într-o masă de nedescîlcit. Doream deci să nu mai rostesc nici o vorbă, cît voi trăi.

Adică încheiasem socotelile atît cu mine însumi, cît și cu lumea, iar bun-rămasul meu era de natură pașnică. Căci să luăm lucrurile așa cum mi le explicase psihanalistul : — trebuie să mori.

Să presupunem că mi-a sunat ceasul, atîta doar că, înainte, mai fac o escapadă, și mai trăiesc cîtva timp pe undeva, după cum mă taie capul.

Sau apelînd la o altă comparație : ceea ce a fost nu mai e nicăieri, iar ceea ce este, e cîștig curat. Nu mai sînt răspunzător de cele întîmplate — sînt ușor și fără povară. Firul ce mă leagă de trecut s-a rupt, și este bine așa. Căci de ce m-aș sinchisi de niște iluzii de mari proporții, că sînt sau nu sînt iubit de cineva ? Pe dracu ! Mă vor preocupa de acum înainte probleme mai mărunte.

Mi-am dat la reparat așadar valizele, am cumpărat tot ce era necesar sau s-ar fi putut să-mi lipsească peste hotare : îndeosebi unele instrumente mai fine, cu ajutorul cărora te poți îndată apuca de ceva, ba rezolvasem și cu pașaportul, am făcut rost de ceva valută cînd, deodată, primesc în holul hotelului Brighton o scrisoare de la *miss* Borton, care dorea să-mi vorbească. Asta a fost, oricum, o surpriză.

Ținînd seama de felul cum mă pusese la punct domnișoara.

Îi scrisesem doar în trei rînduri, fără însă ca ea să-și fi clintit măcar un deget. De cîte ori o chemam la telefon, se ascundea de mine. Mă dusesem la școala de muzică, unde lua lecții de pian, ca să aflu că întrerupsese lecțiile. Mă plimbasem prin fața casei unde locuia — ce să mai zic ? Pînă și pe modista ei o sunasem la telefon. Asta se întîmplase pe vremea cînd mă războiam cu scrisoarea lui Tannenbaum și celelalte fantome ale mele. Cînd apoi nici la toate acestea nu s-a arătat, i-am făcut vînt domnișoarei. N-are decît să plece. Iar dacă îmi aduceam cu toate acestea aminte de ea, îndeosebi de clipele cînd mă plimbam sfios pe sub ferestrele luminate ale hotelului, rîdeam de mine însumi. De omulețul blajin care fusesem eu odinioară. Nu eram în stare să pricep. Fiindcă azi aș fi altfel. Azi nu m-aș mai plimba pe sub ferestrele acelea.

Dealtminteri, eram convins că are să mai dea ea semne de viață. O simțeam. Odată ce o cunoșteam eu pe această domnișoară.

*

Și iată că se ivise. Oare ce-o fi vrînd ?

Cică vroia să-mi vorbească, din motive neobișnuite. Iar cuvîntul „neobișnuit" era subliniat. Am rîs și de asta. Căci unde mă aflam eu atunci față de aceste nuanțe, de „neobișnuit" și de „obișnuit" ? Nu sînt eu așa de rafinat.

Era cît pe-aci să nu-i răspund. De astă dată eu să nu răspund. Cînd, deodată, o zării venind înspre mine în plină stradă.

Era cam palidă, mi-a spus îndată că muncește mult. Ce-o fi muncind ? A pomenit de ceva muncă de artizanat, și că se bucură de asta, odată se săturase de inactivitate. Și că ia lecții de literatură franceză de la doamna Lagrange.

— Ce naiba ? Tocmai de la doamna Lagrange ?

— Da — face —, cineva i-o recomandase. Nu este ciudat ? — Și roșește ușor.

Ce coincidență o mai fi și asta ? Fiindcă tocmai aflase că, „de fapt", cucoana se afla în bune relații cu nevastă-mea. Așa să fie ?

I-am răspuns : da.

— Și ce fel de femeie este această doamnă Lagrange ? — fac eu, numai ca să spun ceva.

— O, nu e de nici un fel — răspunde ea cu dispreț.

Ce importanță avea chiar dacă ea avea părerea despre cineva că e de nici un fel ? Această mică judecătoare impertinentă ? Și ce-mi păsa mie dacă doamna Lagrange era chiar așa cum spusese ?

Esența în toate era că nici întîlnirea cu ea nu mă impresionase mai mult decît scrisoarea. Convorbirea noastră a fost și ea o nimica toată, căci n-am vorbit de fapt nimic. De scrisoare nici n-am mai pomenit, deci n-am mai întrebat-o nici de motivul deosebit datorită căruia dorise să mă vadă. Or, cum nici ea n-a pomenit nimic, mi-am spus că este foarte bine așa, eu nu am nici o vină. Probabil că se răzgîndise. M-a însoțit un timp, apoi s-a dus. Asta a fost tot.

Atîta doar că, a doua zi, se afla iar pe străduța îngustă. Asta m-a necăjit. Căci trebuie știut că pe vremea aceea frecventam pe la orele prînzului un club maritim. aveam ceva de lucru la bibliotecă, datorită unei însărcinări. De unde o fi știind ea că frecventez acest club ? Fiindcă trebuia s-o știe, odată ce se afla acolo. Am și întrebat-o îndată.

— Ți-o fi povestit doamna Lagrange că am aici de lucru ?

Da. — M-am înfuriat și mai rău.

Cît de bine sînt informate ele despre treburile mele ! — Ar dori să stea cu mine de vorbă, în legătură cu o scrisoare de-a mea. Însă nu știe cum să-nceapă.

— Oricum — i-am spus. La care și-a înălțat puțin capul.

— Fiindcă ea are să-mi spună cu toată sinceritatea că multă vreme n-a știut ce anume ar putea să răspundă la ea. Căci nu neagă că scrisoarea aceea a făcut asupra ei o impresie ciudată.

— Ciudată, nu-i așa, domnișoară ?

Mă roagă să n-o înțeleg greșit. Au răscolit-o în așa măsură cele ce i-am scris... Oare știu la ce se gîndește, la care dintre scrisorile mele ?

— Dacă știu ? — Am rîs cu poftă. — Ehei, draga mea, unde sîntem noi de-atunci ? — i-am spus. — Asta era atunci. Apoi, îndată : — Ai întîrziat — am spus simplu. Ceea ce era adevărat. Căci ce anume era în scrisoarea aceea ? Numai lucruri de care nu-ți mai amintești cu plăcere. Dealtminteri, unui strigăt nu-i poți răspunde cu întîrziere. — S-a sfîrșit cu mine — face cineva, la care a doua zi este întrebat ce anume îl doare. Respectivul rîde, fie și numai pentru că n-a murit, ci a rămas în viață.

Despre asta vrea ea acum să stea de vorbă cu mine ?

— Vai, draga mea, asta este ca o chiflă rece — i-am spus, sau așa ceva.

Și i-am spus adevărate parabole, spre a-i demonstra ce anume trebuie făcut la timpul său, și ce anume nu mai are rost. Ce crede, de exemplu, cît timp îi trebuie bunăoară celui însetat apa ? Odată ce sosește și clipa cînd nu mai are nevoie de ea — la asta ce are de zis ? Și alte pilde asemănătoare.

În timp ce treptat mă potoleam, ceea ce era și firesc. Căci unde mai era furia mea de odinioară ? Îi trecuse

vremea. Cu toate acestea, omul încearcă din nou : vorbește, vorbește fără întrerupere, încearcă să-și reîmprospăteze furia, în timp ce celălalt ascultă și zîmbește. Oare la ce s-o fi gîndind ? N-o fi avînd omul dreptate ?

Așadar : să încerce să-și imagineze situația mea, cu cîtă nerăbdare îi așteptam răspunsul, sau cel puțin un semn, orice. Mi-ar fi ajuns un cuvînt, un mesaj. Ce vorbesc ? Chiar și numai o literă, un cocean de măr, atîta doar să știu că este de la ea.

— De la voi, femeile, însă, nu trebuie să te aștepți la nimic — i-am spus din nou și la fel de simplu.

Căci, în ce fel se explică faptul că pînă nici la asemenea scrisori nu se răspunde ? La ce să te-aștepți atunci din partea lor ?

— Sau ai avut vreun motiv special pentru asta ? — am întrebat-o deodată. Fiindcă, dar dacă avusese unul cu adevărat ? ceea ce abia acum îmi venise în minte.

— În sfîrșit — zise ea veselă. — Bine că ți-a venit asta în minte.

Ochii îi scăpărau.

— Dumneata nu ești mîhnit din pricina mea și, cu toate acestea, te adresezi mie — continuă ea rîzînd.

Ce-aș putea oare răspunde ?

— O — face ea — am avut o mie și una de motive că nu ți-am răspuns la scrisoare. Am avut, însă, și un motiv ieșit din comun.

— Care anume ? — o întreb.

Nu răspunde.

— Care anume ? — o întreb iar.

— M-am logodit — declară ea cu modestie. Și cu cîtă modestie, zău așa, ca o floare de cîmp.

Era cît pe-aci să pufnesc în rîs, atît era de adorabilă.

— Așa mai zic și eu — i-am spus îndată. — Îți dai seama cu cîtă sinceritate te felicit ? Primește omagiile mele neprecupețite. Și cine este fericitul și minunatul tînăr ? Cine-i acest cavaler celest ?

Ridică din nou puțin capul.

— O, nu este chiar un cavaler celest — răspunse sumbru. În cele din urmă însă izbucni : Logodnicul meu este un gentilom, ba este chiar un nobil, și nu se cuvine să vorbești în acest fel de dînsul. Nu se cuvine.

— Nu, zău ? Să nu-i spui cumva — am rîs eu. Şi, de îndată ce-am ajuns sub un copac, i-am acoperit mutrişoara de sărutări.

Între timp, în sinea mea mă întrebam ce-o fi zicînd la asta noblețea sa irlandeză ? Era o purtare mizerabilă, recunosc, un procedeu meschin, vreau să subliniez asta, în faţa acelora cărora le place penitenţa, precum că ştiu : am fost crud şi ticălos. Ce să facă însă odată ce astfel s-a întîmplat ?

Ea plîngea. În ce mă priveşte, în loc de a-mi fi milă de ea, eram atent doar la cît de frumos plînge. Fiindcă plîngea într-adevăr frumos. Dealtminteri, există ceva mai minunat decît hohotul de plîns al tinerelor femei ? Cînd plînsul lor clipoceşte, ca pîrîul sau ca ploaia lină, stăruitoare de noiembrie, de parcă n-ar mai vrea niciodată să contenească ? Ce să zic, pînă şi felul cum şi-a suflat nasul a fost adorabil.

În consecinţă, am îmbrăţişat-o. La care ea mi-a tras o palmă. În acest fel ne-am luptat, sub protecţia unui arbore hibernal... iar eu rîdeam şi de asta. Cît mă mai lovesc ele pe mine ? Şi toate îmi caută ochii. Atît ea, cît şi nevastă-mea, nu este ciudat ?

— Îmi striveşti pălăria, dracu să te ducă-n iad ! — şopti ea cu o aprinsă amărăciune. — Dealtfel, tatăl meu n-are atîţia bani, încît să-mi cumpere în fiecare zi cîte-o pălărie.

— Tatăl dumitale ? — Asta mi-a atins oarecum urechea. — Cum rămîne cu noblețea irlandeză ? Sau să nu fie adevărată această noblețe ?

O, poate să nu fie adevărată. Ştiut fiind că domnişoarei îi plăceau scornirile. Scornirile şi hoinăreala, acestei bizare domnişoare !

— Dracu să te ia — gîfîi ea din nou.

— Nu-ţi fie teamă, are să mă ia el cu siguranţă — am încurajat-o cu toată convingerea. Apoi am continuat : — Acum, spune-mi chiar tu, este frumos ceea ce faci ? Nu vrei să-mi dai un singur sărut, odată ce tot ne vom despărţi. Tu te măriţi, pe mine mă ia dracul. Aşa cum spuneai şi aşa cum o doreşti. Niciodată n-ai să mă mai vezi sau, oricum, nu pare probabil.

În ce mă priveşte, aş fi spus şi mai multe despre acest subiect, unde anume mă duc şi ce am de gînd să fac, însă situaţia nu era prea corespunzătoare... Pe urmă, nici nu

prea era atentă. Deocamdată, încerca din răsputeri să scape, se zbătea cu unghiile şi cu dinţii, după obiceiul femeilor, apoi îşi împleti braţele pe piept, ca nu cumva să-i ajung la buze.

— Nu, nu poţi face cu mine tot ce vrei, mai bine mor. Îmi urăsc viaţa — hohoti ea.

— Şi eu la fel — i-am răspuns.

— O, însă eu pe toţi îi urăsc, nu iubesc pe nimeni.

— La fel ca mine — i-am răspuns şi de astă dată.

— Pînă şi pe părinţii mei îi urăsc — tropăi ea din picioare, întărîtată evident şi de răspunsurile mele şi parcă s-ar fi străduit să pescuiască dinlăuntrul ei adevăruri din ce în ce mai amare.

— O, de-ai şti, cum te mai urăsc părinţii mei ! — îmi tăie vorba. — Taci ! Te urăsc nemărginit.

— De ce mă urăsc ? — aş fi voit s-o întreb. — Ce-o fi avînd ei cu mine ? Odată ce toate s-au petrecut aşa cum a dorit fetiţa lor. Repet, însă, situaţia se înrăutăţise în aşa măsură, încît nu mai puteai sta de vorbă cu ea.

— O, de-aş avea cel puţin un frate, care să te înveţe minte, să te ucidă...

Mi l-am închipuit îndată pe acest frăţior, căruia îi reped un cogeamite pumn în nas, încît se răsuceşte ca sfîrleaza prin zăpadă. Căci, în zadar, aşa i se întîmplă omului chinuit, tot ce gîndeşte este curată ticăloşie.

Deşi în hohotele ei de plîns spusese şi asemenea lucruri :

— Pînă şi viaţa mi-ai distrus-o, aşa să ştii. Or, acestea erau vorbe care s-ar fi cuvenit a fi luate în seamă, chiar de către un ins atît de îndărătnic şi crud ca mine... Nu le-am luat însă în seamă. Deoarece, în ce fel îi distrusesem eu viaţa ? În nici un fel — am conchis în cele din urmă cu răceală.

— Eu te-am iubit — zise ea, zvîntîndu-şi lacrimile. — N-am meritat asta de la tine. Să te porţi cu mine în acest hal. — În zadar te-am iubit — îmi spuse, iar poşeta ei ţăcăni.

La care i-am dat drumul. Fiindcă, în clipa aceea, ceva a luat sfîrşit.

— Şi eu te-am iubit — i-am răspuns cu gravitate. — Chiar dacă nu crezi, acesta este adevărul. Adio !

— Mai stai puţin — zise ea, de astă dată cu blîndeţe.

Eu însă nu mai vroiam să stau.

— Sînt așteptat acasă la masă. Trebuie să mă duc acasă, drăguțo. Cel puțin deocamdată.

— Cum adică, deocamdată ?

N-am răspuns.

— Spuneai că ai să pleci — face ea din nou. — Să fie adevărat ?

Și, oare, plec departe, unde anume mă duc ?

Am zîmbit. Deoarece o mai rodea cumplit ceva, se vedea cît de colo.

— Hai, întreabă-mă fără teamă, ce dorești ? Unde anume mă duc ? În America de Sud. Și dacă mă duc definitiv ? Da, definitiv mă duc. Fiindcă nu am nici un chef să mă reîntorc.

— Și pleci singur ? — întreabă ea în cele din urmă.

— Singur-singurel — am rîs eu.

— O, atunci e bine — răspunde ea întunecată.

Întunecată, ce-i drept, însă și ușurată. Nici cel puțin n-a tresărit. Numai în ochi îi mai stăruia un abur de plîns.

*

Atîta doar că nici asta nu putea să-mi fie pe plac, vă puteți închipui. Odată ce nu asta dorisem. N-avusesem de gînd să mă port chiar atît de urît cu ea.

I-am scris, așadar, de astă dată eu. N-aș vrea să ne despărțim în acest fel. Aș regreta nespus, o rog deci să-mi mai prilejuiască o ultimă întîlnire. A și venit, într-adevăr. Mărturisesc că am făcut mari eforturi amîndoi : a fost bună și cu adevărat docilă, ca niciodată încă. Iar eu, gata-gata să înnebunesc, în așa hal mă străduiam, degeaba însă. Odată ce, se știe, așa ceva este inutil.

Nu mai știam ce să facem unul cu altul.

Căci așa se întîmplă. Nu se face să mai alergi după ceea ce s-a dus. Eram neîndemînatic. I-am spus că n-am s-o uit niciodată, or așa ceva nu este plăcut s-auzi. La care, ea mi-a dat drumul. Chiar dacă nu prea încîntată — însă nici să se prăpădească după mine nu avea de gînd. Dealtfel, nici asta n-a fost plăcut. Fiindcă ce anume își dorește sufletul în asemenea situații, ce-și dorește ?

Sufletul vizează imposibilul, odată ce asta îi trebuie, asta îi e esența, dorul e în firea lui. Să-i alung îndoielile, ca furtuna, să fiu din nou vrăjitorul de odinioară, ca

să-mi poată spune din nou, cu capul culcat pe umărul meu: — o, a fost o după-amiază minunată. Adică, trebuia să-i fi spus că o ador, din nou acest cuvînt simplu, la care toate ar fi fost date uitării. Toate cîte erau şi cîte fuseseră...

În loc de asta, i-am ţinut o prelegere despre indieni. Din această pricină, apoi, era să înnebunesc, odată ce asta a fost o nemaipomenită neghiobie.

Căci, parc-aş fi cîntat cucurigu, aşa să-mi ajute Dumnezeu. Ea îmi spusese odată c-ar trăi bucuroasă cu mine, fie şi pe-o insulă. Şi ce bine ar fi fost să-i pot de astă dată spune să vină cu mine. Oare ce mă făceam dacă m-ar fi crezut pe cuvînt ? Căci ea ar fi venit cu adevărat, era în stare.

I-am vorbit aşadar despre lumea ciudată spre care aveam de gînd să pornesc. Nu este potrivită pentru oricine. (Asta, din prudenţă, probabil, anume că ei nu i se potriveşte, mie însă da.) Şi am susţinut că dorisem întotdeauna să pornesc într-acolo, în America de Sud. Adevărat că oamenii de-acolo îmi umblau pe vremea aceea adeseori prin minte, întocmai ca malaezii cu ameţitoarea lor bucurie de viaţă şi, cu toate acestea, era curată neghiobie. Fiindcă de ce tocmai acolo ? Cei fără patrie sînt fără patrie, nu-şi mai află nicăieri locul. Odată ce sînt plini de amărăciune : dacă se întorc acasă, nimic nu le mai prieşte, şi oriunde s-ar duce iară şi iară, peste tot rămîn străini, şi pentru totdeauna. Cu toate acestea, eu pretindeam că la asta mă gîndeam de mult, fiindcă acolo avusesem întotdeauna de gînd să mă stabilesc.

— Căci, cum trăim noi şi cum trăiesc indienii de acolo ? — am întrebat-o pe fetişcana asta, sărăcuţa de ea.

Şi i-am ţinut o prelegere despre uitarea de sine. Acestui îngeraş ! Cît este de strălucitoare pentru cei ca ei pînă şi viaţa în sine... I-am zugrăvit-o îndată. Cum stau după-amieze întregi tolăniţi la umbra zidurilor, abandonîndu-şi sufletul jocului de umbre şi lumini şi pe seama norilor, aşadar pe seama trecerii vremii iar noi nu prididim să ne mirăm îndeajuns de ce-or fi zîmbind mereu ? Fără motiv ? Sau li-e veşnic plin capul de vise ?

— Iată, aşa ar trebui să trăim şi noi — am susţinut eu. — Căci, ce se află în jurul nostru, aruncă-ţi privirea împrejur ! N-auzi ce huruit ne împresoară ? Nu simţi

cîtă tensiune ? Căci, cum sclipesc aceste geamuri în orașul acesta ? Gîndește-te că toate acestea trebuiesc curățate de cineva. — Dar căile ferate ? — am întrebat-o. Aproape că o imploram.

— Odată ce aici totul este sarcină, întreaga viață, nu-ți dai seama ? Nu se mai știe la noi nici cel puțin ce înseamnă bucuria de a trăi...

Și așa mai departe. Nu-mi amintesc prea bucuros de toate aceste neghiobii.

Adică, să fie într-adevăr neghiobii ? Nici azi nu știu. Probabil că au totuși ceva real. De ce, însă, îi explicam toate acestea acelei fete ? Cînd ea nu asta dorea să afle de la mine. Începu, așadar, să se grăbească din ce în ce mai tare.

— O, noi nu sîntem munteni — îmi răspunse. — Sau doar atît : — O, pe mine nu mă interesează decît patria mea.

Și își accelera pașii. Iar eu, după ea. Vroiam s-o apuc de un braț, ca să se oprească și să mă asculte. Asta, oare, cum s-o fi explicînd ? Îmi vin în minte mari zădufuri solare.

— Unde te duci ? — strigaseră către mine niște femei bătrîne pe cîmp. Eram băiețel cu guleraș de catifea. — Ia seama, acolo ai să cazi — strigaseră ele din nou.

Eu, însă, nu le dădusem ascultare. Ca unul care este sigur de sine, îmi urmam drumul pe pajiștea verde, cu un zîmbet trufaș pe față și cu femeile bătrîne pe urmele mele. Căci, în acel loc, malul se prăvălea, iar eu mă pomenii în vîltoarea iazului morii, cu splendidul meu guler cu tot. Fiindcă mă îndreptasem țintă într-acolo.

Așa și de astă dată. Ca un somnambul. — Căci se întîmplă ca omul să nu se poată opri din ceea ce s-a apucat să facă. De parc-ar fi fermecat sau n-ar fi decît pe jumătate pe această lume.

I-am vorbit despre plămînii minerilor din carierele de marmură, ca și despre ușoara pulbere ce joacă în toate culorile curcubeului prin țesătorii... în timp ce aveam senzația că nu eu, ci barba moșului meu vorbește din mine, iar o melancolică salcie ar clătina aprobativ din cap... (Tocmai rătăceam pe lîngă un parc, prin el și prin împrejurimile lui.)

Este firesc să mă fi încurcat din ce în ce mai rău. Aveam impresia că mi-e țeapănă gura, că nu mi se mai

mișcă limba în gură — vroiam să rostesc a, însă spuneam b. Bunăoară : aveam de gînd să-i explic binecuvîntările atitudinilor mai libertine, ca să mă pomenesc că sînt pe cale de a-mi trăda și fosta mea familie, că încep să-i destăinuiesc cele mai intime detalii.

Cît este de diabolic acest tărăboi, cînd două făpturi se iau la trîntă în sufletul meu : tatăl și mama — una fiind întotdeauna îngrijorată, ființă sîrguincioasă, veșnic sub presiune, care cotrobăie mereu împrejurul vetrei, și-un zîmbăreț trîndav și ironic... Noroc doar că intervine mereu cîte ceva și te silește să taci.

— Afurisenia ei de lume ! — am cugetat eu amărît — ce-o fi vrînd de la mine această femeie ? S-o distrez, să-i cobor luna de pe cer ? Odată ce nu mă simt în stare să ridic nici măcar o pietricică de pe jos. Atît de sleit începusem să mă simt.

— Ho-ho — strigaseră către mine niște hamali de lîngă un camion.

— Ho-ho — strigasem și eu din apropierea unei vitrine, de care, în aiureala mea, era cît pe-aci să mă izbesc.

— Nici măcar cu Rusia nu am nimic de-a face — a declarat domnișoara.

— Ho-ho, eu însă am. — Căci rămăsesem totuși la teoria principală. Pînă la sfîrșit, anume că asta de-aici nu este viață. — Fiindcă, ce-ți închipui, oare ce fac ăștia ? Din ce în ce mai multe mine de cărbuni, din ce în ce mai multe obligații. Dealtminteri, de ce îi trebuie lumii această înmulțire ? — l-am întrebat pe acest iepuraș. Pe această copilă.

Dealtfel, a fost ultimul meu strigăt adresat inimii ei. Că l-a auzit sau nu, n-am aflat niciodată. Fiindcă, tocmai în acea clipă, un cerșetor mi-a tăiat calea și astfel a luat sfîrșit goana afurisită prin Regent Park și împrejurimile lui. Căci, în timp ce-mi cotrobăiam prin buzunare după mărunțiș și ridicai capul după ea, mă pomenesc față-n față cu nevastă-mea.

*

Nevastă-mea toată-i zîmbet. Se preface că se bucură de această neașteptată întîlnire.

— Măi, căpitan uriaș, — îmi spune, și mă împunge cu degetul.

Cică s-o însoțesc la un anume nobil domn de Mercier. Acolo este azi o sindrofie cu punci, pe urmă au sosit și niște nuci din sudul Franței, din satul ei. De ce, oare, nu m-aș duce o dată și eu acolo ?

O fi zărit-o pe domnișoară ? Nici azi nu știu, însă s-ar putea. Căci, deși era mioapă, ochii îi scăpărau și exprimau parcă dorința unei emulații.

O clipă am mai revăzut și privirile fierbinți ale fetișcanei. Mă aștepta la colțul străzii, iar cînd a zărit-o pe nevasă-mea, s-a uitat la mine. Ochii ei nu mai spuneau de astă dată : — măi, căpitan uriaș. — Nu asta spuneau.

— O, tu, biet căpitan ! — cam așa ceva păreau că vor să exprime.

*

Abia făcurăm însă zece pași, că m-am oprit și i-am spus :

— Auzi, de ce dracu ne-am duce acolo ? N-ai fi dispusă să ne distrăm nițel ?

Era o întrebare ciudată, nu neg. Însă nevastă-mea făcuse asupra mea o impresie de-a dreptul extraordinară.

— Spui ceva — răspunde ea prompt. — Hai să dansăm — face ea obraznic.

Ce-aș putea spune oare despre asta ? Acesta era tonul pe care îl cunoșteam. Iar aici nu putea fi vorba de nici o eroare, nu era nevoie de explicații, odată ce și ea mă cunoștea pe mine, o cunoșteam și eu pe ea. Așadar, era ca și cînd, după o îndelungată rătăcire, omul ar ajunge, în sfîrșit, acasă.

Cu toate că era ciudat s-o întîlnești astfel, din întîmplare, pe stradă. Ca pe-o străină. Fiindcă nu era întocmai ca acasă. Era mai frumoasă. Lucrul acesta îl constatasem, dealtfel, odată și la Paris — îmi aduc precis aminte — în viltoarea de pe Avenue de Trouville.

— Ei, hai, vino — i-am spus, în timp ce o priveam temeinic pe propria mea nevastă.

Era cu adevărat elegantă. O poșetă micuță din piele de porc, pantofiori cu talpă de cauciuc din cale-afară de ordonați, mici (vremea mai era umedă, ba chiar cu ninsori) —, nițică blană pe ici, pe colea, iar principalul era un șal de culoarea prunelor, pe piept, foarte frumos, aproape că te puteai scălda într-însul, atît de vînăt era, și, firește,

îi făcea plăcere să-şi cufunde bărbia în el, odată ce era moale. Pe lîngă asta, mai călca şi înţepat, ca una care ar vrea să spună : — deşi sînt mititică, sînt şi eu pe lumea asta. — Am cugetat în sinea mea.

— Ia să-mi mai fac o dată de cap în oraşul ăsta ! Şi-am mai cugetat de asemenea :

— Asta pe mine nu mă mai obligă la nimic.

Iar cînd a intrat în cabina telefonică, spre a-i telefona doamnei Lagrange, am mai măsurat-o o dată din priviri. — Hotărît, e o puştancă bine — am constatat. Nimeni n-ar crede ce are ea, acasă, în dulapurile ei.

— Allo — face ea —, spune-le că am guturai şi n-am să pot veni. Am o aventură, imaginează-ţi. — Şi rîse lasciv. (Am deschis uşa cabinei, ca să aflu şi eu de ce tot rîde.) — Ei, ghiceşti cine-i ? Un bărbat voinic, lat în umeri, înalt... ca germanii, în opere — m-a descris ea.

— Ei, ce tot spui, cum ar avea barbă ? N-avem noi nici un fel de barbă — zise ea cu picanterie. — Aşadar, nu ştii ? O femeie atît de cinstită ca mine, şi tot nu ştii ?...

N-am mai auzit restul, fiindcă închisesem uşa, deoarece luasem subit o altă hotărîre.

— Nu te obrăznici — făcu ea, ieşind din cabină. — Al naibii, unde eşti şi ce faci dumneata cu mine ?

Am înconjurat cabina telefonică de la un colţ la altul al ei, ca să nu mă poată ajunge, şi nu i-am spus decît : — cucu ! — sau am scos o şuierătură, ca odinioară păsările mele, şi am dispărut la colţul străzii. La care, înciudată, porni singură.

— *Madame*, vă pot însoţi, îmi daţi voie ? — m-am apropiat atunci de ea şi mi-am ridicat pălăria. S-a uitat mînioasă în ochii mei.

— *Madame*, — i-am spus — dacă nu vă deranjez, intenţiile mele sînt oneste. V-aş ţine scurt timp tovărăşie. Scurt şi efemer. Gîndiţi-vă, să fie ceva rău în asta ? Poţi face azi cunoştinţă cu oricine, fie şi într-un local de dans.

— În acest caz, duceţi-vă într-un local de dans, domnul meu, bună ziua. — Şi mi-a întors spatele.

Ba traversă pînă şi strada. Iar mie îmi bufni şi inima, în aşa măsură începuse să-mi placă jocul.

— *Madame*, — m-am luat eu după ea — sînteţi o apariţie atît de atrăgătoare, zău, pînă şi zîmbetul dumneavoastră amabil vă trădează că sînteţi franţuzoaică. Dar

mersul mărunt ! În ce mă privește, vă pot spune c-am fost toată viața un mare admirator al' franțuzoaicelor.

— În acest caz, duceți-vă la Paris, domnule, acolo veți putea admira destule. — Și mi-a întors din nou spatele.

— Dar, *Madame*, — am zis — nu fiți atît de crudă. Voi încerca să fac cît mai agreabil acest scurt drum al nostru. Este tot ce vă rog, dacă ați binevoi să acceptați mărinimoasă. Dealtfel, în curînd am să dispar de-aici, plec, plec, plec foarte departe, în celălalt capăt al globului, *madame*, plec de-aici pentru totdeauna. — Fiindcă sînt căpitan de marină — am spus deodată.

— Ah, sînteți căpitan de marină, zău ? Un adevărat căpitan de marină ? — exclamă ea, și se opri din mers.

La care, eu am răsărit la iuțeală lîngă ea, mi-am scos din nou pălăria și i-am spus :

— Căpitanul Gerard Bist.

— În acest caz, mă puteți însoți cîțiva pași — zise ea cu obrăznicie. — Însă, întrebarea este dacă sînteți cu adevărat căpitan de marină ? Fiindcă înfățișarea nu vă trădează.

Și m-a măsurat din priviri.

— Nu mă trădează ? — am zis eu. I-am povestit, așadar, că zăbovisem cam mult pe uscat, cam prea mult, într-adevăr, cu siguranță că asta se vede în înfățișarea mea... Deoarece uscatul nu ne prieste — a sta pe uscat este fatal pentru marinari, *madame*. Nici nu știți prin cîte am trecut în acest oraș...

— Nu mai spune. Prin ce anume ai trecut ? — întreabă ea. Însă ca pasărea. — Vorbește-mi despre asta puțin, mă interesează din cale-afară.

— Dumneavoastră vă simțiți în stare să vorbiți despre ceva ?

— Dacă mă simt în stare ? — și ochii îi străluceau îndrăzneț și provocator, încît am rostit deodată :

— Dă-mi, cucoană, la repezeală o sărutare, căci altminteri îmi trag un glonte în scăfîrlie.

— Ce-ai spus ? — întreabă ea. Și pălește toată.

— Am îndrăznit să vă cer o sărutare...

— Nerușinatule, piei din ochii mei, fiindcă îndată chem poliția.

Asta nu mai e defel glumă — am cugetat.

Știam cît era de fără limită în jocurile ei. Ar fi fost în stare, de fapt, să cheme un polițist.

— Să mă iertați, doamnă, — am încercat eu să dreg lucrurile — mă judecați greșit, nu sînt eu un nemernic, vă pot dovedi sub prestare de jurămînt. Sînt un sangvinic, și-am fost tîrît de avîntul meu. Pe lîngă asta, marinarii sînt oameni necioplți, așa că fiți îngăduitoare. Dealtfel, nu mă simt eu bine în acest ținut. Mi-e atît de agitată inima, zău așa... Inima mi-e rănită, micuță *madame*, — i-am șoptit la ureche.

— Ah, e rănită ? — întreabă ea. — Ți-e rănită inima ? Biet om ! — îmi răspunde propria mea nevastă.

— Dumneata n-ai soție ? — mă fixează ea brusc.

— O, de ce-mi puneți această întrebare ?

— Deoarece citesc pe fața dumitale că ai și o sărmană soție. Ei bine, întoarce-te la ea, dacă ți-e agitată inima. — Și m-a salutat cu o ușoară înclinare din cap. — Iată sfatul pe care ți-l dau. Și cu asta, adio, căpitane !

— Nu, *madame*, nu veți scăpa atît de ușor de mine, nici de-ar fi să mor. Nu mă alungați. Ați pierde ceva neobișnuit, vă asigur... inima mea e cotropită în clipa asta de căldură. Vreți să îngenunchez aici, în fața dumneavoastră ? Aș fi în stare să vă iubesc mortal, *madame*...

Și m-am apropiat de urechea ei :

— De cînd mă știu, dumneavoastră ați fost idealul meu, iată adevărul. Întruchiparea visurilor mele. Abia acum, că vă privesc, îmi dau seama...

După cum se poate vedea, îi spusesem lucruri ca niciodată înainte. Adică esența celor ce aveam de spus în această viață. Cu toate acestea, nu fusesem în stare să le rostesc pînă atunci. Abia astfel și în clipa aceea, deoarece nu trebuia să mă sfiesc, adică de după o mască și pe jumătate în glumă — da, asta așa era. Tocmai eu nu puteam să-i spun nimic din ceea ce un străin îi destăinuise cu ușurință și în cîteva clipe.

Plutea peste cartierul unde ne aflam o mare liniște. Fiindcă ne plimbam și noi prin Regent Park, și era după-amiaza, devreme.

— Doar că ați uitat un singur lucru, domnul meu, — se întoarse ea deodată către mine.

— Anume ?

— Că eu am un soț pe care îl iubesc.

— Ah, dumneavoastră vă iubiți soțul ?

— De ce nu l-aș iubi ?

— Soțul ?

— De ce ești atît de uluit ? Da.

— Și îl iubiți din toată inima ? — am întrebat întîi. Pe urmă am continuat astfel : — Stranie mai e viața ! Căci ce fel de soț poate să fie acela, Dumnezeule ?

— Ce fel de soț ? Am să-ți spun, domnul meu, e un om cît se poate de simpatic, iar ceea ce iubesc mai mult la dînsul este onestitatea lui.

— Adevărat ?

— Da. Cu siguranță că l-ai îndrăgi și dumneata. E greu de spus cît poate fi de gingaș.

— Să fie chiar așa de gingaș ?

— E plin de atenții.

— Și asta. Ce fel de om este el, poate că nu are nici un cusur ?

— Ba are. E mult prea îngrijorat, iată care-i este cusurul. Și, în felul acesta, e imposibil de trăit. Fiindcă se poate trăi doar curajos — mă dăscălea nevastă-mea. — În schimb, ceea ce e ciudat, este în același timp și neamaipomenit de credul...

— Cum credul ? Nu pricep. În ce privință este el credul ?

— Este oricînd gata să creadă tot ce născocește el însuși.

— Să fie chiar atît de născocitor ? — Și i-am aruncat nevesti-mi o privire. — Sau o fi avînd o imaginație maladivă ?

— Are o imaginație neastîmpărată — mi-a corectat ea spusele.

— Așa, așa — am zis eu — ce ciudați sînt unii oameni ! — De ce, îi sînteți cumva fidelă ? — i-am pus pe neașteptate întrebarea.

Și parcă pînă și orașul ar fi ciulit urechea la cuvintele mele, atît de mare se așternu liniștea în preajma noastră.

— Întrebarea aceasta te face să rîzi — făcu ea. N-a rîs însă. — E atît de drăgălașă nerozia că sălășluiește în el — mi-a explicat ea cu blîndețe. — Dumneata ești întocmai ca soțul meu, pe Dumnezeul meu, semeni cu el. Fiindcă la ce vă așteptați cînd puneți asemenea întrebare ? La da sau la nu ? — Firește că-i sînt fidelă — răspunse ea cu asprime și, roșind nițel. — Toate femeile sînt fidele,

toate, nu știai ? Dacă n-o știai, s-o afli acum, stimate căpitane.

— Așa, așa — am zis eu. Apoi m-am însufleţit deodată. — Păi, în cazul ăsta, e un adevărat paradis acest pămînt — i-am spus. — Așa zău. Îndeosebi, în cazul dumitale. Odată ce amîndoi sînteţi desăvîrșiţi, atît soţul, cît și dumneata, oare nu e minunat ? Odată ce dragostea și fidelitatea merg mînă-n mînă, ca surorile gemene prin niște cîmpii elizee...

Este inutil să spun că însufleţirea mea avea o nuanţă dureroasă, în schimb amărăciunea ce-o conţinea nu se referea doar la cele prezente. Se referea și la altele. Căci eu eram de pe acum în altă parte. Totul părea un vis neașteptat. Iar visul era acesta :

Se făcea că mă duc spre casă, în apropiere de Kuilenburg, către casa unchiului meu. Imaginea îmi era clară : stradă ploioasă, clădire gălbuie, pălăria mi-e trasă adînc pe ochi, iar la stînga se găsesc niște ţărani. Și tatăl meu strigă în urma mea : — Hei, domnișorule, Mijnheer, ce-ai de gînd ? Vrei s-ajungi domn sau o paiaţă a femeilor ? — în timp ce ţăranii se amuză copios de vorbele lui. Rubedeniile.

Iar mie îmi mai răsuna puternic în auz rîsul lor. Ceea ce nu era a bună. Da' chiar atunci nevastă-mea zise :

— Ei, hai odată, maimuţoiule ! Mi-ai promis doar să mă duci undeva. Dealtfel, mi-au înghеţat mîinile — puse ea capăt acestei stranii răfuieli.

Și își vîrî îndată mîna măruntă în buzunarul meu.

*

Ţipa și rîdea în același timp, iar cînd se speria prea tare, se agăţa cînd de nasul meu, cînd de urechile mele. Unii rîdeau pe socoteala noastră.

Fiindcă o dusesem la patinaj. Zburăm cu ea ca un smintit, ba o mai și ridicam în aer, continuîndu-mi în acest fel zborul pe gheaţă.

După o vîrstă anumită, lucrul acesta te pune la grea încercare. Căci, oricît de ușoară să fi fost povara, trebuia să alergi cu ea, și încă pe-o gheaţă moale ! Gîfîiam ca o locomotivă, iar uneori aveam senzaţia că mă sfîrșesc.

— Să nu-ţi dau drumul ? — o întrebam atunci.

Însă nu-i dădeam drumul, ci îmi terminam acrobațiile tot atît de fără greș, ca odinioară. Atîta doar că deveneam la sfîrșit serios. De parc-aș fi simțit moartea la spatele meu sau, și mai curînd, în mine însumi : poate în artere.

— Vezi, tu nu mi-ai făcut niciodată curte — zise ea mîhnită, cînd am intrat la căldură, în restaurant. — Nu m-ai curtat niciodată.

— Curtat ? — am întrebat-o.

— Da, da, e nevoie de curtat — mai zise ea, iar cuvintele ei semănau cu un ultim suspin adresat tinereții duse.

— De ce ești mîhnită cînd mai ești tînără ? — i-am șoptit la ureche. Ea însă refuză să-mi dea crezare, se întristase.

— Pînă și eu sînt tînăr încă — i-am spus mai tîrziu. Mai fac pe grozavul cîtva timp, vreo doi sau trei ani — i-am spus rîzînd.

Apoi am rămas cu ochii duși la vasta, la marea înserare. De parcă de acolo aș fi așteptat un răspuns. Așa să fi fost oare ? Să-mi mai fi rămas un pic de răgaz ?

Întîmplător, apusul de soare a fost frumos. Zarea se înroșise, iar de jos se zăreau scînteieri albastre, în apropierea stratului de gheață, spumoase și reci. Și era o pace fără margini, o liniște minunată.

— O înflorire artificială — am surîs eu în gol.

Tăceam. Ea sorbea un punci fierbinte (asta îi comandasem, și ca o recompensă pentru că o ademenisem de la sindrofia lui de Mercier), în timp ce eu fumam în tăcere, peste creștetul ei.

Și, ca să nu uit, i-am mai spus de astă dată următoarele :

— Aș fi fost în stare să-mi dau viața pentru dumneata, atît de mult te-am iubit.

— Și ți-a trecut ?

— Da, zău, mi-a trecut.

— Păcat.

— Păcat, zău — am răspuns. — Sau poate că nu-i păcat. Fiindcă nu se cuvine să trăiești așa de pătimaș. Dar să începem eventual o nouă viață — am propus eu zîmbind. — N-ai vrea, dragă ?

— Ba aș vrea — răspunse ea, și plînse.

Atîta doar că nu astfel, ci altminteri aveau să se petreacă și de astă dată lucrurile. Căci nu numai că n-o iubeam mai puțin... Viața n-o poți nici calcula, nici plani-

fica. Sînt nevoit să încep cu aceea că, încă din restaurantul acela, am început să fiu zgîlțîit de frisoane. Odată ce era un restaurant prost încălzit (dealtfel, la Londra se încălzește mizerabil, nici azi nu știu ce-o fi asta la ei ? Odată ce au cărbuni destui). Seara, apoi, am simțit dureri în gît, făceam și temperatură.

Într-un cuvînt, m-am îmbolnăvit. Pneumonie, pleurită și altele. Iar nevasta asta neglijentă, făptura aceasta leneșă nu s-a mai dezbrăcat defel. Îmi aduc bine aminte de acele amurguri, cînd totul era sumbru împrejurul meu, la focurile lămpii cu abajur — și, firește, îmi aduc aminte și de ea, înseosebi cînd ațipea din cînd în cînd în apropierea mea. Capul îi cădea pe-un umăr și adormea totuși. Iar eu o priveam îndelung. — Sau de dimineţile pustii, cînd contemplam mult timp pata mare, albă de pe geam, perdeaua, și cît era de bine mai pe urmă, cînd ea venea la căpătîiul meu. Aveam, de fapt, impresia de parcă un spasm i-ar încleșta maxilarele, fiindcă vorbea anevoie. Adevărat că nici eu nu vorbeam, pentru că nu era necesar.

E minunat să încapi pe mîinile lor ! Sau numai mîinile ei să fi fost atît de plăcute ? Boala mea era teribilă, pe lîngă asta mai era și desfătare, dealtfel nimic nu te face mai fericit ca febra. Căci omul devine asemenea unei case care arde, arde și clocotește cu vîlvătăi înfricoșătoare, ca apoi să se prăbușească deodată. Ce senzaţie e asta ! Odată ce simți cu toți nervii că asta e moartea, și ești cît se poate de atent la ea, deoarece plutești și te legeni cîtva timp, ca pe valuri, ca deodată apoi să treci peste creastă. — Firește, se schimbă și sensul, proporţia lucrurilor — de doctor, de pildă, aproape că nu-mi mai aduc aminte. Cu atît mai limpede, de mîinile ei mici și ușoare. Din nou de mîinile ei. Odată ce mă uitam mereu la ele, și la ochii ei. Căci ochii i se adînceau uneori întunecați în orbite, iar mîinile ei exprimau spaime necunoscute. În astfel de cazuri, mă ridicam în așternut.

— De ce ești așa de tristă din cauza mea, odată ce eu mă simt atît de fericit ? — i-am spus nu o dată.

Ceea ce era adevărat. Căci era oricum minunat că asta era ea. Și că există și așa ceva. O altă viaţă ? Sau este cu putinţă să se schimbe cineva în așa măsură ? Odată ce simţeam că mă iubește și că ține cu tot dinadinsul să trăiesc.

— Am să fiu bună, ai să vezi — mă imploră ea într-o seară. Îmi mai aduc aminte și azi de tonul ei rugător. Nu i-am putut răspunde însă, deoarece îmi era rău.

Dealtfel, doream să exprim totul numai prin ochi.

Apoi plimbările pe îndelete, nu vorbeam nici atunci. Pentru că, în ultimă instanță, ce este fericirea ? Probabil că este un fel de convalescență. Oleacă de lumină, după neguri și umbre. Puțină curățenie, după haos.

Voise să-mi salveze viața, cu efortul total al propriei sale vieți, apoi se prăbușise, asta mi-era impresia. Într-una din zile, cînd eram în stare să mă plimb fără ajutor, am găsit-o într-o stare bizară.

Își dezmorțea lung membrele și zîmbea somnoroasă — nu știam ce să cred. Iar în ochi îi stăruia un soi de dulceață, o nemărginită și tainică voluptate.

— Ce-i cu dumneata ? — am întrebat-o îndată.

— Să-ți spun ? Am băut niște trăsnaie. — Cu acest cuvînt. — Niște trăsnaie minunată, vai, cum m-am îmbătat ! — îmi spune ea rîzînd.

— Ce-ai băut ?

— Rom.

— O femeie să bea rom ?

— Întocmai.

— Dis-de-dimineață ?

— Chiar așa — face ea cu limba împletecită. — Vai, nu mă certați, nu mă certați — imploră ea. Apoi se apleacă înspre mine. — Să-ți spun și cît am băut ? Șase pahărele.

— În cazul ăsta sînt supărat — i-am spus. — Nu te înțeleg. Surugiii bătrîni fac așa ceva.

— Era atît de bun — povestește ea cu surîsu-i echivoc. — Numai că, iată ce-am pățit.

— Ei, vezi — i-am spus.

— Vai, mi-e așa de somn, așa de somn... — Și capul îi cade pe pieptul meu.

Am culcat-o așadar și am învelit-o bine. A adormit îndată. E inutil să mai spun cît a fost de ciudat totul.

Afară scînteiau acoperișurile. Și tocmai începuseră să cînte clopotele. Era la amiază.

*

În afara acestei mărunte întîmplări, a fost mare liniște împrejurul meu. Mare și profundă. Voi vorbi și despre

asta. După lungi vijelii ți se cuibărește în felul acesta liniștea în urechi, asemenea unei surzenii.

De fapt, aveam și muzică în jur, tocmai destulă. Căci cînta mult, dincolo, gramafonul. Aveam un frumos gramafon de argint, acesta cînta în camera vecină. Și, din cînd în cînd, cînta și nevastă-mea.

Cîntă destul de plăcut — îmi spuneam. Apoi îmi vedeam de treabă.

— Ar fi bine să fie tot așa — meditam uneori —, să pot lucra de azi înainte acasă. Ridici capul și afli îndată ce face ea dincolo. Cîrpește lenjeria, citește sau urmărește prin geam ploaia cea cu barbă lungă ? Căci nu era cîntec propriu-zis, ci mai degrabă un fel de lălăit sau zburătăcire, o plutire peste prezent, după care urma tăcerea.

Zumzăia în spatele meu.

Aveam din nou de lucru, o societate mă însărcinase cu controlarea unor urgente evaluări de avarii. (Este vorba de pagubele survenite pe vapoare, ceea ce se plătește destul de bine.) Mă duceam zilnic după noile materiale, însă niciodată nu lipseam mult de-acasă. Mă înapoiam îndată. Și continuam să lucrez în salon, pe masa cea mare.

Odată apoi, cînd a intrat, am prins-o de mînă și i-am spus : — te iubesc.

Cum să explic ce este asta ? Din ce anume constă fericirea, cînd nimeni nu știe ? Este o stare de absență, probabil. Eu, bunăoară, eram atît de distrat, încît am mîncat odată singur o jumătate de kilogram de peltea de gutui, numai fiindcă se găsea în fața mea, pe masă. Iar cînd plecam de acasă, mă tot opream la colțul străzilor și-mi învîrteam bastonul prin aer.

Ca un tinerel.

Dealtfel, tocmai atunci mi-am dat seama că simțămintele sălășluiesc în inimă, că sălășluiesc într-adevăr acolo. Iar gazdei mele i-am spus :

— Spune-mi, să fie totul eroare ? — De parc-ar fi știut la ce mă gîndesc, mi-a răspuns prompt.

— Da, totul este eroare — zise el calm și cu majestatea unei statui în amurg. — Iar mintea ne-a fost dată doar ca să înțelegem acest lucru. — Apoi, între zîmbete și mai mieroase : — Da, că totul e o nerozie. Tot ce săvîrșim și gîndim. Cu toate acestea, lumea merge înainte — continuă el brusc triumfător. — Ce-am de spus la asta ? Oare nu este o grație deosebită ?

— Lumea a înflorit în ciuda neroziilor ei. Şi îndeosebi Anglia — şi-a ridicat el un deget. Firește, n-am prea înțeles ce vroia să spună cu asta. Probabil, nu-i plăcea politica engleză.

*

— Chestia cu romul n-o prea pricep — am vorbit eu de unul singur.

— Dumneata nu te pricepi la nimic — a sunat răspunsul.

— Bine, bine — am zis eu.

De ce sînt așa de sever ? Pare-se că într-adevăr nu sînt bun psiholog. Să fie asta o nenorocire ? Sînt și din aceștia. În schimb, asta acceptă să fie înțeleasă greșit, fiindcă așa este ea...

— Nu este așa — îmi răspundeau roțile.

— Ba da. De astă dată știu că așa este...

— Trebuie să te pricepi la ea. Trebuie să te pricepi la un instrument — zise cineva. Ceea ce era o remarcă rostită parcă de Gregory Sanders. Mi se părea că-i aud și glasul. Toată noaptea mă războisem pare-se cu el.

Şi tot așa, de la o clipă la alta, în cadența bîltîcăielii trenului. Căci eram în drum către Bruges.

A fost o călătorie destul de agitată. Plină de astă dată din nou de febră. Căci nu mă ocupam de nimic altceva, decît de trecutul meu. Pot spune că serialul era destul de rușinos.

Fiindcă, în ce fel să mă gîndesc eu la trecutul meu ? După toate cîte săvîrșisem împotriva ei. Şi cu ea.

Căci, îmi amintisem și de nicotină. Or, aceasta era cea mai cumplită rușine.

— Ei, vezi ? — ar putea să spună de astă dată Gregory Sanders.

Să fie nevastă-mea o făptură angelică ? Da ? Nu ? Nici poveste, refuzam să mă mai amăgesc. Ştiam, de asemenea, că n-am s-o silesc vreodată să jure, nici în privința trecutului și nici a tainelor ei... Căci, oare, ce s-ascunde în inima omului, în adîncurile sale ? Să nu mințim nici în această privință. Cel mult tîrîtoarele flasce de pe fundul mării ar putea să redea imaginea acelei bezne.

Să nu uităm, firește, nici vechea comparație : mă pregătesc din nou și pentru a suta oară să înfrunt aceleași

vijelii — pînă şi la asta m-am gîndit iară. Adică, îmi era capul limpede, încît îmi judecam cu destulă luciditate situaţia. N-aş putea spune că aş fi înfrumuseţat ceva de dragul meu.

În schimb, să fi avut ea vreodată intenţia de a mă omorî ? — asta era, oricum, curată nerozie. Penibilă nerozie ! Ea, care mă veghease de astă dată, timp de mai multe săptămîni, cît fusesem bolnav ? — nu-mi intra în nici un fel în cap. Că aş fi fost eu acela. În stare să presupun aşa ceva despre ea, şi doar în urmă cu cîteva luni ! Că ar fi avut şi ea intenţia de a-mi fierbe nicotină în ceai ?

Oare să fiu chiar atît de împietrit ?

Astfel am ţinut-o tot drumul. Fiindcă, se pare că sînt într-adevăr împietrit. Odată ce nu mă sinchisesc de nimic. Să luăm cele ce urmează :

Ea are un copil, de a cărui existenţă am aflat. Îi descopăr fotografia, constat că aşa stau lucrurile, probabil aşa, după care pun frumuşel poza la loc şi nu mă mai gîndesc în nici un fel la ea.

Mă debarasez de toată povestea.

Asta mai treacă-meargă, să zicem, sau în orice caz poate fi înţeles. Însă, ce anume pretind eu de la această femeie ? Căci, să vedem ce situaţie are ea lîngă mine, s-o examinăm şi pe asta niţel, nu mereu doar situaţia mea. Ea aici, copilul ei dincolo — Dumnezeu ştie unde anume, un biet copil solitar. Cum ar mai putea ea să petreacă aici, cu mine, cum i-aş putea pretinde una ca asta ? Să zîmbească tot timpul cînd nici n-are suflet ? Cînd sufletul ei se află undeva, acolo — să se prefacă fericită, să-mi satisfacă capriciile ?

Cum de nu-mi venise asta în minte încă ?

Din acea clipă am străbătut în lung şi-n lat toată noaptea camera de hotel, fiindcă înnebunisem aproape din pricina unei descoperiri făcute de mine.

— Căci, oare nu din această cauză este aşa de inconsecventă această femeie ? Fiindcă se teme de mine ? Numai Dumnezeu ştie ce şi-o fi închipuind ea despre mine, ce căpcăun sînt, în stare să mă înfurii teribil dac-aş afla asta despre ea. Aşadar, nutreşte aversiune, simte groază, ceea ce e şi firesc, odată cu taina cea mai mare, tocmai pe asta nu îndrăzneşte să mi-o mărturisească.

— De asta o fi și furînd. biata de ea — mi-a trecut fulgerător prin minte, și m-am oprit în acest mediu străin. — Sincer să fiu, astăzi admir această perseverență.

Oare nu semănam cu un explorator ? Eram dispus să reexaminez totul, iară și iară, s-o iau din nou de la capăt. Fiindcă, în acest caz, totul se întîmplase datorită celor de mai sus : pălăria ei nu costase două guinee. atacurile pungașilor, corespondența poste-restante, toate celelalte, ca duplicitatea. misterele ei. tolăneala în pat, cursele în oraș și desele-i stări de depresiune, toate fuseseră din această cauză. Din cauză că are un copil. Se înțelege, astfel, că mă urîse. odată ce nu avea bani pentru copilul ei !

Ca raționamentul meu să fie și mai complet, cele două fapte îndepărtate, romul și copilul, au fuzionat în capul meu chiar în clipa cînd am sunat la poarta vilei domnului De Vries, în cartierul rezidențial din Bruges.

Așadar, în acest caz tot din pricina copilului băuse romul — am cugetat eu în mod definitiv în sinea mea. Și eram cu desăvîrșire înviorat. Dealtfel, soarele de primăvară pretimpurie strălucea minunat pe boltă.

*

Despre asta doar atît că oamenii bine dispuși se pare că au succes în toate. Un astfel de succes nu mai repurtasem de mult. Căci nu numai c-am făcut rost de-o slujbă pe seama mea, dar mi s-a aprobat să-mi iau cu mine și nevasta, chiar de la prima călătorie... La una ca asta nu mă așteptasem. Gîndul mi-a venit la întîmplare și pe neașteptate. Îmi spuneam : ia s-o încerc și pe asta, s-ar putea să țină. Și, iată, ținuse într-adevăr.

Adevărat că aveam o mînă norocoasă, și eram conștient de asta. Aveam o zi bună. Chiar din clipa cînd am intrat în birou. m-a cuprins o senzație neobișnuită.

Ce să fie asta ? Miros de harbuji ? Ăsta e ulei de rapiță — am constatat îndată. Lucru pe care l-am și rostit pe loc, ăsta mi-a fost norocul.

— Da, e ulei de rapiță — zise cu o melancolică bucurie domnul De Vries, și capul său cărunt se înclină cu blîndețe.

— Da, este ulei de rapiță. Oare te pricepi, scumpe domn, la uleiuri ?

— Cum să nu mă pricep ?

Avea să iasă la iveală nu numai că mă pricep la ele, dar că-mi vorbesc frumos limba maternă, fără accent franţuzesc sau vreo afectare diecească, deşi mi-a mărturisit că, judecînd după literele mele rotunde, îşi închipuise că sînt flamand.

— Cum să fiu flamand ? — i-am răspuns sumbru.

Mai departe, avea să iasă la iveală că-mi place supa de mazăre, poetul Vilhelm Bilderdijk şi că nu-mi pot imagina mîncare mai aleasă ca varza cu slănină.

— Însă cu condiţia de a fi bine gătită — ridică blînd un deget bătrînul.

Ne împrieteniserăm.

Mă aflam, evident, la unul din acei solitari şi trişti patrioţi, care, găsindu-se pe pămînt străin, duc şi mai cumplit grija ţărişoarei lor decît cei rămaşi acasă.

— Căci ce are să se-aleagă de ţărişoara noastră ? — să-i spun ce are să se aleagă de Olanda ? Cu atîtea colonii...

Pe pereţi atîrnau fotografii de vapoare, vapoare scumpe şi fine, şi toate îi aparţineau lui, iar afară, în grădină, în ochiurile de geam ale serelor scăpărau lumini albastre, de unde îţi puteai da îndată seama că are o grădinărie aleasă. Toate acestea erau însă inutile. Supa de mazăre fusese un cuvînt atît de fermecat, încît se părea că o fată voinică îl ridicase sus, apoi îl aşezase în nişte lunci de odinioară, în mijlocul unor lunci şi dune, al căror nume colectiv este tinereţea.

Bătrînul îmi vorbea despre patrie. Mărturisesc că era cît pe-aci să-mi dea lacrimile. Odată ce de mult nu mă mai gîndisem la viaţa mea de hoinar, la patria mea pierdută. La ce bun oare ?

De astă dată, însă, eram emoţionat. Poate că şi de data asta am avut succes la toate. Fiindcă mi se muiase inima, era plină de simţire. Odată ce eram ca unul care visează. Un vis ciudat şi nesigur, în acea dimineaţă ce se înseninа pe încetul : de parcă nici n-ar fi chiar atît de rea lumea. Căci, s-ar putea să-mi fi judecat greşit viaţa pînă acum. Odată ce oamenii sînt, oricum, mai buni decît mi-i închipuisem înainte.

Într-un cuvînt, îl iubeam şi pe bătrînul ăsta.

*

Oare lumea însăşi e mai prevenitoare cu astfel de oameni ? Se prea poate. Fiindcă pentru tristeţe ţi se cu-

vine bătaie, iar pentru veselie, recompensă. Binecuvîntarea și blestemul au două fețe pe acest pămînt. După ce căzuserăm de acord asupra tuturor amănuntelor, iar eu am ridicat în ultima clipă problema nevestei mele, domnul De Vries socoti că depășisem măsură, ceea ce se și putea vedea. Spuse următoarele :

— Doar nu ești proaspăt însurățel ? — Cînd apoi a aflat că nu sînt : — sau îți face o plăcere așa de mare să fii împreună cu soția ?... — acestea rostite aproape cu amărăciune. La care, eu i-am răspuns calm : — da. — Tocmai datorită caracterului ciudat al întrebării.

Or, asta fusese o greșeală, căci este o prostie să spui așa ceva unui om divorțat. Și, pe deasupra, o cruzime. Iar omul De Vries asta era, un om divorțat, și încă misoghin îndărătnic. Odată ce mă informasem temeinic asupra lui, înainte de a-l vizita. Așa ceva nu strică niciodată.

Atîta doar că domnul De Vries era și un om nefericit, și aduse vorba nu de greșeala mea, ci de propria sa greșeală. După obiceiul celor nefericiți. Mă privi țintă în ochi și zise :

— Dealtminteri, mă bucur să aud una ca asta — făcu el mîhnit. — Fiindcă am mai mare încredere în oamenii norocoși... — și își clănțăni foarfecele peste birou, de parc-ar fi voit să-și ceară iertare.

Așadar, mă recompensase anticipat. N-aș putea să spun cu ce sentiment de triumf am ieșit de la el.

— Se mai încumetă cineva să pretindă că mi-ar lipsi capacitatea de a mă bucura. Principalul este că fusesem socotit adineauri un om norocos. Eu ! Oare nu făcusem bine că rămăsesem ? Și că nu-mi pierdusem urma prin lumea largă ?

Ce-ar spune Kodor dacă ar afla că, într-un interval de o oră, obținusem ceea ce dînsul nu izbutise în nici un fel să obțină pe seama mea ?

Să-mi obțină el odată ce-am ajuns aci, țin s-arăt că-i văzusem scrisorile. Două, căci atîtea trimisese aici în interesul meu. Conțineau și ele cîteva rînduri leșinate, recomandări căldicele și superficiale, căci prietenul meu nu se prea obosise. Asta nu strică nici ca învățătură. Fiindcă demonstrează gradul în care te poți încrede în oameni ce nu-ți iau necazul în serios.

Într-un cuvînt, în felul ăsta îşi pleacă capul cel sărac; şi pe deasupra pe degeaba, numai pentru că celuilalt îi surîde norocul. Iar săracul se umileşte îndată, amarul ei de lume ! Nimeni nu-şi mişcă un deget de dragul lui, cu toate acestea el face temenele. În speranţa poate, că are să iasă, totuşi, ceva din asta pe seama lui. Din bani şi din lumină. Deşi nimic nu iese — iată ceea ce lumea s-ar cuveni, în sfîrşit, să ia la cunoştinţă. Adică jumătatea mai puţin norocoasă a lumii, jumătatea ei amară.

Căci în zadar îşi pleacă capul. Că, deci, umilinţa nu este doar o îndeletnicire respingătoare, dar mai este şi inutilă. Cu toate că nu era în obiceiul meu, la fel mă voi umili şi eu...

— Însă, ajunge. — Şi i-am înapoiat domnului De Vries scrisorile.

Iar acum, cît mai repede, acasă ! Ce-am să-i mai povestesc ! Şi despre ce anume să-i vorbesc întîi ? Poate despre primăvară ? Fiindcă se întîmplase să fie tocmai o vreme ameţitoare, o vreme splendidă. Ploaie, scăpărări de soare, apoi ninsori diafane — erai înclinat să crezi că la fel de neverosimilă va fi de aici înainte viaţa însăşi.

Deoarece îţi mai atingea obrazul şi oleacă de frig, atîta doar că el avea de-acum aromă, ba chiar gust, şi ce gust ! Îţi spuneai : — asta e primăvară ! Încă nu sosise, însă pornise să se dezlănţuie de pe undeva din preajma bălţilor năpădite de păpuriş.

Vom călători împreună spre Java, cine-ar fi crezut ? Şi-ar fi închipuit în urmă cu o lună ? Şi mai aveam opt săptămîni pînă la plecare — puteam face între timp o mulţime de lucruri ! De pildă, îi scriu fotografului. Acesta este primul lucru ce trebuie făcut. În problema copilului. Fiindcă s-ar putea să-i aflu adresa. Iar în cazul acesta ? Trebuie să rumeg bine lucrurile. Căci oare ce ar fi ca, într-o bună zi, să intru de mînă cu copilul ? Delicată treabă. Ar fi frumos, însă delicat. Nu face nimic, păcat să mă pripesc, odată ce am timp destul.

Cînd am sosit pe Charing Cross, nevastă-mea nu era la Londra. Odată ce totul îmi mersese ca pe roate, încît mă înapoiasem cu două zile mai devreme, decît calculasem în prealabil cu nevastă-mea.

Situaţia era că plecase şi ea odată cu mine. Căci de ce-ar rămîne singură ? Nu-i aşa ? Odată ce doamna La-

grange se duce să-şi viziteze copilul bolnav... oricum, litoralul. În acest fel, n-ar costa-o prea mult.

— Cine ? Doamna Lagrange ? — o întrebasem.

Îmi întorsese spatele.

— Mata nu iei lucrurile în serios — făcu ea înfuriată. Fiindcă noi ne certam cu toate acestea. Ceea ce mă stîrnea şi mai cumplit, siguranţa aceasta, că o pot tortura. I-am spus deodată :

— Doamna Lagrange este o proastă. — Şi am fluierat uşor. — Şi cît de proastă ! am zis. — Are pe faţa ei treizeci de mii de nimicuri. — Cînd, apoi, nici de astă dată nu mi-a răspuns : — Oare n-o fi fost ea moaşă înainte ?

— Cum, moaşă ? — izbucni nevastă-mea, apoi se aşează ofensată. Rămase un timp amărîtă la fereastră, fără să facă nimic.

Eu însă fredonam din nou, şi îmi împachetam lucrurile în valiză, liniştit.

Abia cînd am isprăvit cu împachetatul şi eram cu mantaua pe braţ, ba aproape fluiera trenul de plecare, m-am apropiat de ea.

— Petrecere bună pe insule — i-am spus cu gură mare. — Petrecere bună şi să te simţi minunat. Doamnei Lagrange transmite-i...

Mă pregăteam să-i spun o mojicie, ea însă m-a privit ţintă în ochi. Ca o tigroaică. Pînă şi unghiile şi le-a înfipt în carnea mea.

Mă sărutase, cu toate acestea.

De astă dată, o presimţire nu mi-a dat pace în tren, în drum spre casă, să nu i se fi întîmplat ceva, căci uitasem să-i atrag atenţia să nu mai fumeze în pat. Fiindcă tocmai pe vremea aceea luase cineva foc în apropierea noastră.

Am sunat aşadar îndată, încă din gară, pensiunea. Mi s-a răspuns că nu este la Londra, fiind plecată.

Plecase, totuşi. Am simţit o uşurare nespusă.

Mînat de nu ştiu ce instinct, nu-mi spusesem numele la telefon, nici cine o caută pe nevastă-mea. La ce bun ? Odată ce mă duc pe litoral, după ea.

Poate chiar diseară, dacă am un tren.

— Vreo noutate ? — are să mă întrebe ea îndată.

— Nici una — o să-i răspund cu indiferenţă.

— Cum nici una ?

— Mi-am pierdut jumătate din bani la cărţi.

— Așa ? — are să-mi răspundă ea, și din nou se va duce la fereastră, și din nou are să se așeze bosumflată lîngă ea. Tăcere adîncă, nimeni nu scoate o vorbă. Apoi, în timpul cinei, îi spun eventual :

— *Madame*, n-ați fi de acord să ne însoțiți spre Batavia ? — astea le-aș rosti adresîndu-mă doamnei Lagrange, în timp ce nevestei mele doar atît : Du-te acasă și fă bagajele, piciule, fiindcă nu știu clipa în care pornim.

— Cum, pornim ? — face ea iritată — îți dau îndată cu ceva în cap.

La care vîr mîna în buzunar și îi arăt vaporul meu, Ardjunul, apoi o întreb cu blîndețe :

— Cum îți place vaporul ăsta ?

*

Un lucru este sigur, și anume că atît de calm nu mai fusesem niciodată încă, și nici la fel de încrezător, ca în acea după-amiază cînd, în gară, am reașezat receptorul în furcă. Dealtminteri, ia să rezum în sinea mea această scurtă perioadă, cum anume fusesem eu în acel interval de timp ?

Calm, cît se poate de calm. Mai fusesem la fel și în tinerețe, însă fusesem totodată și sumbru. De astă dată eram senin.

— Ei, vezi, acum ești drăguț — îmi spusese odată nevastă-mea, nu cu mult înainte de a pleca la Bruges.

Eu rîsesem, fără să spun nimic, nu țineam defel să mi se cunoască simțămintele. Poverile mi le scuturasem de pe umeri, acceptam tot ce mi se aducea la cunoștință... Căci, de astă dată, îmi aprobam destinul. Adică, vroiam și eu ceea ce destinul meu vroia. Orice-ar mai fi urmat după asta.

Parcă nu mai era nevoie nici să mă gîndesc, ci să mă las doar în voia propriului meu avînt, ca și cum un val umflat m-ar fi ridicat și m-ar fi luat cu el...

Apoi, deodată, m-am oprit și am pierdut această viteză amețitoare, pierzînd totodată și buna înțelegere cu mine însumi. Despre asta s-ar cuveni de asemenea să vorbesc.

Mă refer la după-amiaza sosirii mele la Londra, din expediția pe care o făcusem la Bruges.

De la gară m-am dus la hotelul Brighton, să văd dacă nu am vreo corespondență. Mă aștepta, într-adevăr, o scrisoare : urma să mă prezint la domnul Clinworth. principalul manager al societății maritime Blue Rivers. Al naibii să fie ! Uneori, timp de luni la rînd, nimic, apoi, toate deodată. Dar, ceea ce mă interesa mai mult era o scrisoare de la *miss* Borton, o scrisorică într-adevăr nostimă.

Mă întreba dacă n-aș fi dispus să vin la o serată cu bal mascat, întitulată Nopți la Lahore. Are să fie acolo și ea, împreună cu logodnicul ei, care ține mult să mă cunoască, odată ce-i vorbise atîtea despre mine, este un prilej cît se poate de potrivit, mai potrivit nici că se poate.

Nu era în rîndurile ei nici o nuanță de reproș sau supărare pentru cele întîmplate deunăzi. Dimpotrivă, îmi scria că nu vrea să ne despărțim în așa fel, încît să nu mă mai poată niciodată vedea, ci caută prilejul de a putea fi și alteori, împreună, fără sentimente stînjenitoare.

Urmau după asta fraze ușurele. (Nu pomenise nimic de boala mea. Va să zică, așa ?) — Deci nu aflase că fusesem bolnav. — Se gîndea la următoarea costumație : pene lungi și pantofi cu tocuri joase, sau mai degrabă papucei, un șal aruncat cu îndrăzneală peste un umăr, niște șalvari lucioși, de culoare galben deschis — acesta era costumul. S-ar numi : Frumoasa Orientului, de ce n-ar putea să fie și ea încrezută ? Sau, eventual : Nurjehan — ce părere am ? În timp ce mie mi-ar recomanda să mă maschez în Olandezul zburător, cu calpac albastru sau, în cazul cînd vreau să fiu modern : în Jack spintecătorul.

Era, așadar, o scrisoare amabilă, mi-am spus că se împăcase probabil cu destinul ei. Ceea ce mă bucura.

Să nu uit că în scrisoarea aceea mai era scris că *madame* Poulence, care organizează serata, este una din protectoarele doamnei Lagrange, face parte și ea din categoria ciudată a entuziaștelor, ba, întreține pînă și o asociație în scopul studiului religiilor orientale. Și altele deopotrivă.

Am examinat invitația — balul avea loc chiar în seara aceea.

Să mă duc, să nu mă duc ? Nevastă-mea nu-i acasă, iar mie tocmai acum îmi arde de bal ? Mi se părea cam ciudat.

Pe de altă parte, îi datoram atîta domnișoarei, să nu uităm nici asta. Îndeosebi, după cele întîmplate, dar mai cu seamă din cauza logodnicului ei, odată ce era atît de amabilă și căuta singură prilejul...

N-aveam dealtfel nici tren corespunzător, s-a mai adăugat și asta la situația creată. Aș fi sosit abia în miezul nopții pe litoral... însă de ce-aș mai lungi vorba ? Doream să petrec și eu, iată adevărul. Ceva îmi colcăia în artere.

Mi se pare ciudat și acest lucru, dacă stau să mă gîndesc.

Așadar, am hotărît să mă duc totuși. Mă duc diseară la bal, iar dimineața la nevastă-mea. Plec dis-de-dimineață, cu primul tren.

De unde să iau însă costumul ? Ca prin minune, am dat și de costum, am dat de tot ce-mi trebuia. Îmi mergeau treburile ca pe roate. Căci, abia ieșisem din hotel — mă gîndeam să mă duc acasă, să încropesc ceva și, între timp, să trag și-un pui de somn — cînd zării în poartă la Brighton o momîie neagră, și pe deasupra cu trident în mînă, un adevărat Neptun, zău așa. Pînă și talia i se potrivea cu a mea.

— Iată mîna ursitei — am rîs eu. Se descărca gheață pentru hotel, iar el era omul care aduce gheață. Nu-și putea părăsi așadar postul. Mi-a promis însă ca la nouă fix să fie prezent cu veșmintele sale, pe care le va curăța oglindă între timp. Nevastă-sa i le va pune la punct, să nu am nici o grijă.

— Vreți și cîrligul ? — întrebă el.

— Firește că vreau și cîrligul. Cînd el este piesa cea mai frumoasă.

Am căzut astfel la învoială. Urma să lase pachetul la portar, de la care avea să primească suma ce i se cuvenea.

— În ordine.

În cazul ăsta, nu mă mai duc acasă — mi-am spus. — Căci pentru așa ceva nu mai aveam timp. Am închiriat așadar o cameră la etajul patru. Căci eram obosit, vroiam să mă culc înainte de bal.

În cameră, apoi, m-am lăsat dus cîtva timp de gînduri, după care am adormit.

— Filozof ! — la acest cuvînt am tresărit. Cît eram de uluit ! Am rîs. Căci ce înțeles cumplit avea acest cuvînt în urmă doar cu cîteva luni. Pe urmă, am rîs iar.

Fiindcă mă întrebam cum voi arăta oare ca Omul-care-aduce-gheața ?

Am fost, de fapt, nemaipomenit de cuceritor, teribil chiar.

Deoarece trebuie să vă închipuiți că trimisesem să mi se aducă și o barbă circulară, roșcată, de la un frizer oarecare, odată ce aveam de gînd să semăn leit cu originalul.

Am și izbutit.

Și totul părea atît de ciudat !

Partea a treia

LÎNGĂ GARDEROBĂ M-AM LOVIT de o uşă, ceea ce la noi se crede a fi un semn rău. Cu toate acestea, lucrurile au mers bine, nimic n-am păţit.

Dimpotrivă, sincer să fiu, începusem să simt şi o oarecare căldură sub piele, ca atunci cînd mănînci copios.

Pare să fie în asta ceva. De îndată ce scapi de gunoaiele Londrei, te pomeneşti la început între grădini, apoi pătrunzi pe poarta boltită a unei vile izolate, năpădită de lumină, iar în bătaia acestei lumini defilează prin faţa ta fantoşe omeneşti, într-o bizară procesiune. Ca de pildă : regi harapi cu lămîi, acrobaţi răsăriteni în roşu şi negru, un înţelept oriental, apoi negri, arabi şi chinezi, aşadar o mică lume nostimă. Încît inima prinde să-ţi zburde de bucurie. Pe de o parte, fiindcă-i aşa de şireată această lume a noastră, pe de alta, fiindcă, sincer să fiu, începe să-ţi placă. Să-ţi placă temeinic. M-am privit şi într-o oglindă. Mărturisesc că m-a bufnit rîsul, în aşa măsură mi-a plăcut şorţul. Cîrligul, de asemenea, aşa zău, cîrligul. Şi, să nu uit, barba, nu mai puţin.

Mi-a venit brusc ideea de a mă duce dimineaţa mascat astfel la nevastă-mea. Ce-ar spune oare, scumpa de ea ? S-ar speria ? Ar rîde ?

Lîngă un stîlp, apoi, am dat de un bun şi vechi prieten, Nicolae Hoshkin. Un bun şi amabil căpitan de marină.

— Nicolae, — îl strig eu, atingîndu-l cu cîrligul meu. — Nicolae, — îl privesc lung în ochi. (Era şi el un soi de măscărici indian.) — Mă mai cunoşti, oare, în acest hal ? Ştii cine sînt ?

— Cum să nu ştiu, mormăilă, — răspunde el îndată. Ca şi cum doar ieri am fi umblat împreună la cursuri.

— Lasă-mă deocamdată în pace — îmi face el semn din ochi. — Este la mijloc o femeie.

— Eşti neschimbat — rîd eu.

— Am să mă iau pe urmele tale — răspunde el —, mă iau îndată, însă lasă-mă s-o aştept pe aleasa inimii mele. Clipa aceea va fi curată beatitudine — declamă el, cuprins de limbuţie.

După care, porneşte şi dînsul în direcţia muzicii.

La mijloc, muzîca începuse să cînte, de jur împrejur se rotea şi gîfîia mulţimea. Dansatorii se înclinau unul către altul, sau se înclinau înspre nimic ?... Iar din vîrtejul lor se desluşeau uneori suverani de foc, regi ai pădurii cu peruzele, sau vraci de baltă, care, întocmai cum făcusem şi eu, se opreau în faţa oglinzii, ca să se admire sau să se scarpine.

Aşa ceva să nu-mi placă ?

O, Doamne ! — Mi-am spus —, atît de universală să fie plăcerea prefăcătoriei ? La noi, în Olanda, prin saloanele protipendadei, au asemenea expresie femeile şi bărbaţii mistuiţi de mult în portretele strămoşeşti. Însă, ca scarabeii de fuduli, de parc-ar vrea să-i întrebe pe străinii aflaţi în vizită :

— Nu-i aşa că-mi vine bine costumul ? — Deşi nu mai sînt de mult în rîndurile celor vii. Aşa erau şi aceştia. Ca unii care răscolesc nimicul, cu care apoi cochetează din plin.

Nicolae Hoshkin se ivea din cînd în cînd şi-mi şoptea :

— N-a sosit încă, n-a sosit încă. Pînă la venirea ei, mă duc să pescuiesc.

Apoi dispărea iar în vîltoare.

Abia atunci mi-am dat seama că şi eu aştept pe cineva. Şi nici cea pe care o aşteptam eu nu era nicăieri. Am traversat aşadar de cîteva ori sala, am deschis şi uşa cabinetelor din jur, însă nici urmă de *miss* Borton.

— Atîta pagubă — mi-am spus —, e destul de amuzant şi fără ea. — Şi nu numai mulţimea, însă într-unul din cabinete, bunăoară, mi s-a înfăţişat o lume întreagă, în mic. O lume stranie. Fără să mai vorbesc de imaginile mistice ale grădinilor unui rege cu numele de Petasios, pe pereţi figurau diferite maxime, apeluri tainice şi stranii, cu numele sfîntului Benedict-zidarul, al lui Bonaventura şi Prudentius Clemens, ba şi al Johannei Southcott — mi-am şi însemnat cîteva din aceste maxime, odată ce nu le prea

înțelegeam sensul. Nici azi, bunăoară, nu știu ce să însemne poporul lui Veniamin, fiindcă acestuia îi erau destinate inscripțiile, ba vorbeau pînă și de noul Ierusalim, însă se găseau între ele și asemenea mari avertismente :

„Cine păcătuiește împotriva bucuriei, împotriva lui Dumnezeu păcătuiește". (Știm că, la fiecare patru sau cinci secole, această idee revine, însă zadarnic.) Și, în contrast cu acest avertisment, următoarea mărunță profeție din cartea secretă a lui Philon din Alexandria :

„Pînă cînd au ajuns, focul s-a și stins." (Alături fusese pictată o siluetă roșie ca para focului, un alergător întîrziat, în fața căruia jăraticul se stinge. Iar în jurul alergătorului, peisajul e covîrșit de iarnă, de o iarnă pustie și de amurg. Ca și alte asemenea imagini teosofice.)

Se mai aflau acolo și alte curiozități, am făcut bunăoară cunoștință cu doi bătrînei, păreau niște frați gemeni în vîrstă, căci amîndoi erau deopotrivă de limbuți și purtau aceleași veșminte de senatori... Veni vorba de mierea cu fagure, adică de cei cărora le place această miere, despre un om neastîmpărat, cu aspect de conchistador, din cale-afară de iscusit, care se făcu nevăzut și de astă dată în compania unei mărunte actrițe, undeva la etaj, la studio, cum i se spunea aici...

— Au dispărut într-un mic studio, domnul meu, unde poți să te săruți în voie.

Prea bine — mi-am spus —, ia să vedem și studioul ăsta, odată ce mă aflu aci. — Căci, sincer să fiu, nici de astă dată nu izbutisem să mă debarasez de anumite senzații bizare. Anume, că m-am rătăcit într-o societate ciudată și excentrică, că tuturor celor prezenți le place mierea cu fagure și că cine știe ce i-o fi strîns la un loc. Se vedea însă cît de colo că nu doar științele oculte. Nu numai acest Bonaventura.

Reținînd toate acestea, pentru că bănuiala mea avea să fie sporită de argumentele ce-au urmat.

— Cine să fie mutra asta stranie ? — am tresărit eu, către miezul nopții, holbîndu-mă la cineva.

Tocmai intrase, venind de cine știe unde, o ceată de măcelari, cu uneltele meseriei la brîu, cuțite și altele, cu un măcelar-șef în frunte. Erau francezi cu toții. Păreau să vină de la o altă petrecere, fiindcă erau cît se poate de degajați, îndeosebi căpetenia lor, un tînăr foarte bine

dispus. Mi-am dat seama îndată că nu face parte din societatea de față. Cu toate acestea, mulți îl cunoșteau.

— Hei, ho — i se striga — să nu te-mpiedici cumva ! Iată, brigadierul. Să trăiești, țapule ! — Și altele la fel.

Lui, însă, nici că-i păsa. Rîdea la toată lumea, însă nu se oprea. Era un bărbat chipeș și rîdea plăcut. Avea dinți frumoși. Se năpustea aproape peste oameni, atît de avîntat era.

— Sînt în căutare de noi voluptăți — declară el vijelios, dînd buzna îndată peste regina balului. (Regina aceasta era o oarecare doctoriță, o nimfă cu numele de Dox sau Nox.) Iar măcelarii se țineau pe urmele lui. Însă întocmai ca niște sălbatici, odată ce toți aveau barbeți. Încît mă făcură și pe mine să rîd. De unde îl cunosc pe acest tip ? — am prins eu să-mi frămînt mintea.

Ce i-o fi spus acelei femei extraordinare, n-am aflat. Probabil că o adoră, odată ce femeia rîse, ba îl mai și amenință cu evantaiul. La care el, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, clătină ușor din cap și își văzu de drum.

— Ei ? — îl întreabă la repezeală ceilalți.

— Nu este ea — răspunde el, și se oprește înaintea unei alte femei.

De astă dată, însă, a fost el cel ce prinse să zîmbească. (Aceasta era, la rîndul ei, o femeie în costum pompeian și de asemenea extraordinară.)

— Din asta aș mușca — făcu el către ceilalți și, după cum se vede, nu mai puțin suculent.

La care, însă, tăcu brusc.

— Dar asta cine e ? — întrebă el pe un ton sever.

Trebuie să se știe că muzica nu mai cînta de mult, se serveau răcoritoarele și conversația era în toi. Dacă închideai ochii, te puteai crede într-un parc din Paris, în care vrăbiile ciripesc de zor. De astă dată, însă, vuietul scăzu.

Pentru că intrase în sală o subretă mititică... adică, de fapt, nici nu era subretă. Era camerista sau protejata amfitrioanei, Madame Poulence, cum s-a răspîndit îndată zvonul de la om la om, o sărmană orfelină, aflată într-o situație incertă. Era o apariție într-adevăr strălucită. Pînă nici regele Petasios nu avea asemenea floare în grădina lui. — Nu știu dacă au observat și alții că există unele ființe în care parcă prinde trup tinerețea însăși, ca și

cum strălucirea ochilor şi surîsul buzelor, pînă şi mişcările ar da de veste oamenilor : sînt tînără, sînt fericită ! Şi, ca şi cînd ar întreba dacă merită să te mai preocupe şi altceva pe acest pămînt. În afara de ele şi doar de ele.

Ei bine, aşa era şi această subretă mititică. Uşor pistruiată, însă asta o făcea să pară şi mai fragedă. Fiindcă pînă şi cusururile tinereţii sînt pline de strălucire. Mai departe fiindcă, deşi admirăm perfecţiunea tinereţii, cusururile ei le mai şi iubim, e îndeobşte ştiut.

Avea părul roşu ca focul, or cele de felul ei ştiu bine că verdele, şi anume verdele marin, se potriveşte cu această vîlvătaie. Purta o rochiţă verde, cu un şorţuleţ de dantelă, şi cum s-a topit deodată, în faţa acestei simplităţi, perfecţiunea de nimfă oceanică a pomenitei frumuseţi calculate ! Purta în mîinile ei delicate un castron de argint cu băuturi la gheaţă. Pînă şi acest vas părea să arunce asupra ei reverberaţii, niţel argint, încît te lua cu cald şi rece în acelaşi timp prin preajma inimii.

Trecînd pe lîngă milionăreasa *Mrs.* Bigpaper, fata îşi pironi ochii în pămînt, iar cînd se opri în faţa reginei balului, Lady Nox, şi-i ridică din nou. Cuvintele îşi luară zborul de pe buzele ei ca nişte păsărele.

— Nu serviţi, *madame* ? — întrebă ea ciripitor.

Lady luă paharul, apoi zise : — Eşti dulce. — Alţii se mărginiră să zîmbească şi să spună doar : — Mulţumesc. — Se auzi şi o voce, care nu consta decît dintr-un „Ah !“ — Păreau cu toţii emoţionaţi, nu era greu de ghicit. Un bărbat adus de spate, căruia se pare că-i plăcea filozofia, i s-a adresat în apropierea mea cuiva : — De ce-o fi răsădit Creatorul tocmai pe aceste meleaguri asemenea ispite, asemenea miracol ? Aşadar, accentul vieţii cade pe ceea ce e la suprafaţă, nici pe asta n-o credeam pe vremea cînd urmam logica.

— Da, da. Bunătatea s-ascunde în adîncuri — încuviinţă cu capul o femeie durdulie şi cu un aer trist. Pe un ton care trăda că ştie ea şi altele despre acest subiect.

La rîndul meu, mi-am spus :

— Ce impertinenţă ar fi ca să vrea cineva să stăpînească singur asemenea minune !

După care am închis ochii, ca să-mi recapitulez viaţa.

Nicolae Hoshkin se afla şi el acolo, nu prea departe de mine. Mi-am dat seama îndată ce anume îl frămîntă pe

bietul om, căci, ca şi cînd ar fi fost beat, pînă şi ochii îi săreau din orbite.

— Cere şi tu o limonadă — şi-au îndemnat măcelarii căpetenia, care însă, spre cinstea lui fie zis, nu se prea mişca.

Stătea locului, cu privirile şovăitoare — se abandonase şi el contemplării acestui mic miracol. Ca unul care refuză să-şi creadă ochilor.

— Dedin a înnebunit — făcură nemulţumiţii.

— Dedin a fost vrăjit.

— Chiar aşa un papă-lapte să fie ? — izbucni unul din ei aproape de mine, de parcă mi s-ar fi adresat mie.

I-am aruncat o privire celui care vorbise, apoi m-am uitat la căpetenia măcelarilor. Era el, de fapt. Paul de Grévy. Pe numele său intim : domnul Dedin, da, chiar el.

Cum de nu-l recunoscusem îndată ? Nu ştiu nici azi. Din cauza barbeţilor ? Nu părea verosimil.

Sau nu-mi aminteam prea bine de el, poate că niciodată nu-l privisem mai atent ?

Asta a fost tot. Fiindcă, după asta, nu m-am mai gîndit la nimic. Amuţise totul în mine, rotiţele mele se opriseră.

Îmi vîjîiau doar urechile. Şi mi se părea c-aud nişte chemări caracteristice. Nişte chemări îndepărtate.

Asta ţinu vreo cîteva secunde.

— Aşadar, şi el e aici — am murmurat. — Se cuvenea să fi ştiut şi eu — am încercat să-mi păstrez echilibrul. Ceea ce, evident, am izbutit.

Căci am ieşit din sală cu paşi foarte rari.

Jos am mai zăbovit cîtva timp.

În grădină era frig, ori eu nu aveam palton, este firesc astfel să dîrdîi. Era la început de primăvară, un anotimp foarte rece : bolta cerului e neînchipuit de vastă, iar copacii neînchipuit de întunecaţi. Se lăsase peste lume acel soi de răceală cînd nimic nu mişcă, nicăieri vreun semn care să-ţi îngăduie să ajungi la concluzia că, undeva, treburile noastre sînt supravegheate. Noaptea încremenise într-o imobilitate de neurnit şi într-o indiferenţă aşijderea. Iar dincolo de creştetul arborilor pîlpîia o ceaţă străluminată : diadema nocturnă a Londrei.

— Ce simpatic este acest oraş ! — conversam în sinea mea cu cineva. Probabil că intenţionam să spun :

— Iaca, vezi, Domnule, acum ce s-ar cuveni oare să fac ?

Poate că mă adresam bătrînului olandez, armatorul. Mi-era nespus de drag, în clipele acelea, cu o dragoste nemotivată și exagerată. Sau să-mi fi fost drag nu numai el, ci însăși senectutea șavăitoare și moartea ? Eram în mare încurcătură. Un sărman delirant neajutorat.

Încolo, dispăruse din mine orice simțire.

Ca unul care stă la pîndă și observă toate... Întunericul era fără stele, cu toate acestea înălțam din cînd în cînd ochii. De parcă m-aș fi abandonat unei puteri oarecare, o putere care să facă cu mine tot ce-o vrea.

Așa, zău.

— Francesco — strigă cineva în grădină.

La care, am și pus mîna pe acest Francesco.

— Există pe-aici vreun studio ? — l-am întrebat în limba italiană.

S-a bucurat din cale-afară auzindu-mă. Mă atinse ușor pînă și de braț. Ieșise să fumeze la aer. Era un băiat tînăr.

După care, prin subsolul clădirii, peste bucătărie, și prin coridoare, am pornit înspre tainița studioului. Luasem singur această hotărîre, deoarece în sală refuzam să mă mai întorc. Pe unde treceam, unii se holbau la noi. Odată ce luase început tălăzuirea și căscatul, bucătăreselor le era somn.

— Bună seara — am zis deschizînd ușa.

— Bună dimineața — îmi răspunseră ele, cu o punctualitate britanică, în timp ce zîmbetul lor îl simțeam în ceafă. Probabil că le făcusem o impresie ciudată, fără doar și poate, cu înfățișarea mea de măscărici ivit printre cratițe.

Aveam neîncetat în față ochii olandezului.

— Am văzut și albi, și negri, pot spune chiar că au fost cîteva figuri interesante, însă ajunge. Ce-ar dori, domnia-ta ? — mă întrebau parcă ochii aceia.

— Nimic — i-am răspuns. — Mă duc să-mi rezolv doar niște treburi.

Am zăbovit un timp afară, pe scări. Fiindcă răsunau la răstimpuri aplauze, însă nu se putea intra, odată ce înăuntru avea loc o reprezentație.

— Ce fel de reprezentație ?

Tînărul nu știa.

— Niște scene de dans — spuse el șovăitor.

— Cum scene de dans ? La parter are doar loc un bal !

— Da, însă asta este un fel de școală independentă sau așa ceva.

Nu mai trebuie să spun că și asta mă impresionă în mod ciudat. — Să nu fie, oare, un cuib al păcatului această încăpere de sus ? — iată primul meu gînd. Deși era un lucru cît se poate de simplu, cum aveam să aflu mai tîrziu : sora amfitrioanei, o oarecare sărmană cucoană ofilită, ținea acolo cursuri de artă, ajutată de întinsele relații de societate ale doamnei Poulence. Însă, ce poți cunoaște despre toate acestea atunci cînd te găsești în fața ușii sale încuiate, iar din interior răsună aplauze și se aud șoapte... adică, nu m-aș fi mirat nici dacă aici, sus, s-ar fi dansat în pielea goală.

Nu se dansa însă în pielea goală. Era același grup de dansatori, care se produsese și în sala de bal — uitasem să menționez că fuseseră și jos, unde cîțiva prezentaseră în pauză nu mai știu ce dans cuvios, oriental, cu coifuri pe cap și cu niște zurgălăi la fluierul picioarelor. Repet, cît se poate de cuvios — evident, în deplină armonie cu ideile cultivate aci.

Așadar, nu era nimic deosebit, nici jos, nici sus. În schimb, ceea ce căutam, am aflat. Ceea ce doream și pentru ceea ce venisem la serată. Odată ce, în primul rînd de scaune, ședea nevastă-mea.

*

Și nici măcar în primul rînd, ci pe unul din scaunele așezate în diagonală, care se cheamă avanscenă. Pe cap avea o perucă pudrată, iar în mînă ținea un lornion. Avea, bineînțeles, un aer întrucîtva străin, așa că nu mi-a venit să cred ochilor. — Nu visez oare ? — m-am minunat eu. (Mi se mai întîmplă și azi să nu fiu sigur dacă nu fusese cu adevărat doar un vis.)

Cu toate că ea era. Fiindcă începu să-și umezească buzele cu vîrful limbii, încît eram sigur de astă dată de ce vedeam. Am înaintat deci încet pe lîngă perete, cînd mi-am putut da seama, în sfîrșit, în ce fel se dilată ochii aceia.

Căci, la un moment dat, s-a uitat la mine, ba duse pînă și lornionul la ochi. În acea clipă, i s-au dilatat ochii sub sticlă.

De spaimă, probabil, atunci cînd ni s-au întîlnit privirile. S-o fi gîndit, probabil : cum seamănă ăsta cu bărbatul meu ! Cu siguranță că i-a bufnit cumplit inima. S-a liniștit, însă, îndată.

(Dealtfel, abia cînd scriu toate aceste întîmplări, mă întreb : cum anume să fi fost asta ? De ce, oare, n-o fi coborît și ea în sala de la parter, de ce venise numai sus ? Să fi fost bîntuită de presimțiri — sînt sigur de asta, acea privire a ei pune capăt oricărei îndoieli.)

Numai că și-o fi spus ulterior : — Nu poate să fie bărbatul meu. Adică, nu mă recunoscuse, mi-am dat seama îndată, deoarece ea a continuat să-și umezească buzele. Totul părea un coșmar. Fiindcă, în aceeași clipă, încăperea se scufundă în întuneric, începea un nou număr, la care eu am ieșit pe o ușă laterală. Am părăsit și acest loc, totul.

Cîtva timp am hoinărit apoi prin grădină. Mi se părea c-aud din nou aceeași chemare.

— Ar trebui să-mi pun ventuze, căci totul este din cauza congestiei — am constatat de îndată ce-am ajuns în stradă. Prin fața ochilor mei pluteau imagini ușoare — o punte însorită de corabie, acalmie totală de vînt și un fericit plictis — pace adevărată... doar cînd și cînd cîte un mărunt clipocit, cînd și cînd niște tropăituri... sub soarele torid al ecuatorului, pe punte și la umbră, marinarii bătrîni își pun unii altora ventuze. Pe vremea aceea eram încă tînăr.

— Îmi trebuie douăzeci de ventuze, de îndată ce se dèsprimăvărează — ziceau bătrînii aceia, cu năsturei de aramă în urechi.

Cine știe dacă nu aveau dreptate ? Căci se țineau încă bine. Oare nu e înțelept să-ți faci gaură în urechi ? Odată ce natura este de nepătruns, iar ființa omenească de nedezlegat.

— Întocmai, de nepătruns și de nedezlegat — am încuviințat eu. — Este, de fapt, așa cum este.

Încolo, nu simțeam nimic deosebit, nici cel puțin de astă dată. Însă, nici nu mă prea gîndeam, sau în imagini doar, așa cum credem că fac animalele. Adevărul este că îmi îngăduiam, în sfîrșit, odihnă și hoinăreală. Atît inimii, cît și mie însumi.

Adevărat că mi-am adus aminte și de cantaragiu, însă l-am alungat din minte, întocmai ca pe Gregory Sanders, sau pe și mai înțeleptul psihanalist, așadar, pe toți. Căci mi se făcuse lehamite de ei.

Odată ce de nimeni nu mai aveam nevoie. Îmi era scîrbă de toți, încît pînă și stomacul mi se întorsese pe dos. De unii, fiindcă erau prea îngăduitori, de alții, fiindcă erau prea severi.

Oh, dobitocii ! Încercaseră să-mi explice, mie, propria-mi viață. Aș fi fost de astă dată în stare să le țin o scurtă prelegere — oare despre ce anume ? Ar fi uluiți cu toții. În acest fel ar conteni să-și mai bată gura, îmi pun capul.

Căci doream din tot sufletul să le demonstrez cît de proști sînt. Odată ce se străduiesc să toarne în capul altuia propriile lor patimi.

În acest fel apoi : dintr-un nimic în alt nimic. Așa ceva îți prieste, de obicei. Am hoinărit prin oraș ceasuri la rînd, încurcîndu-mă în tot felul de dialoguri.

Iară și iară. Mă hotărîsem să mai hoinăresc cîtva timp, deoarece de astă dată îmi făcea bine aerul, după care voi lua o mașină, care să mă ducă la Brighton, unde voi încerca să dorm, înainte de a întreprinde ceva. Trebuie să fiu atent la condiția mea fizică. Dealtminteri, nici nu sînt la Londra încă, mă mai găsesc doar la Bruges. Mi-am spus că voi încerca să pornesc către Brighton, însă și asta a fost curată neghiobie. Deoarece cum să te orientezi într-un oraș așa de mare ? Mai cu seamă că vremea se schimbase din nou, încît plutea iar ceața pe toate căile. Ajunsesem în apropierea unei mari piețe.

De mai mult timp mă tot urmărea o mașină de piață. O zărisem de mult, însă n-o luasem în seamă.

— *Chebse, chebse* — mă invita șoferul, cu un accent bătrînesc, ceea ce însemna *cab, sir.*

Adică să urc în mașină. De parc-ar fi ghicit că aceasta îmi era, oricum, intenția. Mîna la pas, ținîndu-se pe urmele mele. Îmi mai aduc aminte și azi încă de lumina farurilor lui desluşindu-se din ceață și proiectîndu-se înaintea pașilor mei, de cîte ori coteam la vreun colț de stradă. Începuse și asta să mă sîcîie. Odată ce jocul ținea de prea multă vreme.

Ce-o fi vrînd de la mine ? — m-am întrebat, oprindu-mă pe trotuar. Se pare că tot atunci i s-a urît și lui de toată

povestea, odată ce s-a oprit de asemenea, chiar lîngă mine, lîngă bordura trotuarului.

— *Chebse* — mai făcu el o dată, în timp ce eu am văzut că-i scăpărau ochii mărunți de lîngă volan. Cînd să mă uit mai bine, zăresc și-un revolver în mîna lui. Scăpăra și el. Totul era scăpărare.

— Ehei, tocmai la timp — mi-am spus. Oricum, n-ai să scapi ușor.

— Ce dorește domnia-ta ? *Your worship* — l-am întrebat pe bătrîn. Căci la volan se afla un om în vîrstă, mi-am dat îndată seama. — Cu ce-aș putea să vă fiu de folos ? — l-am mai întrebat.

La care, comise imprudența de a coborî din mașină.

Era o prostie de neiertat. Deoarece, dacă rămînea în mașină, ce puteam să-i mai fac ? Avînd revolverul ațintit spre mine, aș fi fost silit să fac tot ce-mi poruncește. Astfel însă ? Am avut îndată senzația că voi mai încerca ceva.

— Cu niște bani, domnule, — făcu el pe un ton destul de prietenos, în timp ce privirile îi erau înecate într-un abur de melancolie.

Sărmanul ! Părea să fie un novice. Unii dintre ei se prefac amenințători, cînd, de fapt, li-e teamă. Ăștia sînt începătorii. În schimb, arma ia foc mai ușor în mîinile lor. Trebuia deci să-mi supraveghez fiecare mișcare.

— *Hands up* — își aminti el și de formula învechită.

— Cît vrei ? — l-am întrebat.

— Totul — răspunde el cu severitate. Devenise sever de astă dată.

Umblasem pe multe meleaguri, inutil s-o mai spun, fusesem prin porturi înnoptate și prin spelunci, unde stăruie multă paloare și unde, așa cum se spune, cuțitul încremenește în aer. Îmi plăceau chiar aceste locuri. Ba sărisem pînă și în apă, încercînd să scap de niște vlăjgani buni de inimă, în portul din Bremerhaven, îndată după debarcare. Însă, ce rost ar avea această înșiruire ? La Palermo, sub un pod, lovisem odată, pe întuneric, cu atîta putere pe cineva, încît auzisem cum îi trosnesc oasele. Urmarea n-am aflat-o niciodată și nici n-am avut curiozitatea să aflu. Mi-am văzut de drum fără întîrziere. Astfel că n-o pățisem încă, scăpasem teafăr din asemenea situații. De astă dată, însă, mă aflam la strîmtoare. La o mare strîmtoare. Căci simțeam cum îmi tremură genunchii.

— Afurisenia ei de lume, am îmbătrînit — Îa asta m-am gîndit, în timp ce mi se lua ceasul şi portofelul, ba chiar şi stiloul şi-l însuşise, nemernicul.

Apoi s-a apropiat strîns de faţa mea, vîrî mîna şi sub cămaşă, adevărat că la indicaţia mea, odată ce îi spusesem chiar eu s-o facă, spre a nu pierde vremea cu prea multă cotrobăială. (Căci cer să mi se facă buzunare şi în interiorul cămăşilor, iar cînd am o sumă mai mare asupra mea, acolo o păstrez. De astă dată, luasem cu mine aproape tot ce aveam, deoarece s-ar fi putut să am nevoie de bani la Bruges, în vederea vreunei afaceri, nu se ştie niciodată.)

Îi spusesem, aşadar, unde-mi sînt banii.

— Să rămîn fără o leţcaie ? — m-a străbătut un frison. — Dumnezeii ei de treabă ! — tocmai acum ? — Căci rămîn lefter, ce-am să mă fac începînd de mîine ? N-o să mai pot face un singur pas. Sau să-ncep să dau dintr-un colţ în altul, în căutare de bani ? De la cine să cer ?

La gîndul acesta, sîngele mi s-a urcat la cap, încît m-am năpustit aproape, cu mîinile goale, asupra ţevii revolverului.

Îndărătul meu se întindea un spaţiu vast, în faţa mea era strada — ne găseam lîngă un parc, undeva prin Kensington (după cum aveam să constat a doua zi) —, şi era la ceasul acela din zori cînd felinarele nu mai luminează, însă nici răsăritul soarelui n-are încă putere. Cu toate acestea, prin cîte nu trecusem în clipele acelea, mi se părea că deslușesc adevărate procesiuni dincolo de ceaţă, nu prea departe de noi — oameni ce se înapoiau din munca lor de peste noapte, urlici matinali, o femeie care fugea după cineva, un biciclist care trecea tocmai prin faţa ochilor mei — însă nu dădea Dumnezeu ca vreunul să arunce o privire înspre noi. Să nu ne fi văzut ? Poate, însă, că e mai bine că aşa s-a întîmplat. Sînt situaţii cînd este mai bine să fii chinuit, iar atenţia să-ţi fie îndreptată în altă direcţie, decît adevărata ta mizerie.

Am legat o discuţie cu agresorul meu, ceea ce era ridicol. În schimb, era şi respingător să stai neputincios în acelaşi loc, ca vita, cu mîinile în aer. Sau încercam să-i distrag atenţia în altă parte ?

— De unde eşti de fel ? — l-am întrebat. Mi se pare şi mai uluitor faptul că mi-a răspuns de unde era.

— Din Shetterland — răspunde el sec.

— Ce meserie ai avut înainte ? — (Era o întrebare nemaipomenit de stupidă.)

— *Shut up* * — răspunde el.

Avea dreptate. Aşadar, să-mi ţin gura. La care, însă, mi-a sărit mustarul.

— Ehei, Dumnezeii tăi — i-am spus —, să nu cumva să-mi iei şi fularul, odată ce mi-e frig. Nu vezi ce subţire mi-e pardesiul ?

El avea nevoie însă şi de fular, ba mi-a luat pînă şi ţigările de foi, iar cîrligul mi l-a aruncat departe, pe-o pajişte. Cu asta, apoi, am şi isprăvit. — În sfîrşit — mi-am spus eu.

Prinse să se retragă încet, cu spatele, către maşină, ţinîndu-mi neîncetat sub observaţie ochii.

Ceea ce era o greşeală fatală. Fiindcă eu îi urmăream nu ochii, ci ţeava revolverului. Vroiam să văd dacă nu cumva oscilează. De fapt, oscila. Chiar de la primul pas, ţeava s-a aplecat uşor, lucru pe care l-a simţit evident şi dînsul, deoarece a redresat-o pe loc. Numai că a redresat-o prea mult, iată prostia lui şi, ceea ce era mai important, a deviat-o lateral. Mie, însă, mi-a fost de ajuns şi această singură clipă. Fiindcă m-am şi năpustit asupra lui. Pe capul lui.

E o săritură excelentă, deosebită, marinarii francezi îi spun „taica François", o exersasem deseori odinioară şi, spre surpriza mea, nici de astă dată n-a dat greş. Constă dintr-un salt asupra adversarului, de parcă te-ai prăbuşi peste el de la etaj. Şi într-o clipită, aproape fără nici o relaxare a genunchilor, îndeosebi cu ajutorul muşchilor tălpii.

Imaginaţi-vă că am o sută de kilograme. Iar dacă mai scot şi-un răcnet corespunzător... Or, eu ştiu să răcnesc. Bietul om s-a speriat aşa de rău, încît şi-a descărcat şi revolverul, de îngrozit ce era.

Însă, firește, degeaba, deoarece i-am lovit între timp mîna... Restul nu mai este interesant, ci mai degrabă trist.

I-am împins cu bărbia capul pe ceafă, după care am izbit o singură dată, căci acesta mi-e obiceiul. Şi, vai, din nou mi-a fost dat să aud pîrîitul acela caracteristic. La ceafă. Pare-se că-i rupsesem vertebra, fiindcă muri sub

* Gura ! (engl.).

ochii mei. Lucrul acesta mă mai mîhneşte şi azi, odată ce n-am simţit nici atunci măcar ceva deosebit.

— Aşadar, nu sînt încă prea bătrîn — mi-am spus. Asta a fost tot.

— N-am mai săvîrşit de mult asemenea faptă — am clătinat uşor din cap, de îndată ce m-am aplecat asupra lui şi am văzut că se şi ivise firicelul roşu : sîngele ce-i şiroia din colţul gurii.

Apoi l-am jefuit pe bătrîn, adică mi-am reluat lucrurile, continuîndu-mi paşnic plimbarea.

Partea aceea a străzii mai era necirculată.

Înaintam cu paşi măsuraţi şi tihniţi, păstrînd ţinuta degajată de înainte. Însă, parcă şi mai visător, mi-aduc aminte, odată ce simţeam în membre o nemaipomenită uşurinţă. De parcă umblam pe nori. Aşa te simţi după mari voluptăţi.

Să nu uit că mi-am căutat şi cîrligul, tot fără vreo grabă. Căci nu era de dorit să-l găsească cineva, nu doream să am de-a face cu poliţia. De astă dată, chiar, nu doream, căutînd să înlătur pînă şi impresia că aş fugi.

Eram, aşadar, mai tacticos decît ar fi fost necesar. După vreo douăzeci de paşi, m-am şi oprit.

Zăcea mort, acolo unde îl lăsasem, atît puteam vedea din el. Cu toate că, între timp, începuse să mijească binişor de ziuă. Capul îi atîrna de pe bordura trotuarului, iar maşina lui rămăsese părăsită, într-o mare singurătate.

Mi-am văzut de drum. Coteam cînd pe-o stradă, traversam în diagonală cînd o piaţă, hoinărind aşadar în zigzag, după cum se recomandă după asemenea isprăvi. Mi-am smuls bineînţeles şi barba... La Londra există multe case ce rămîn deschise şi în timpul nopţii, sau nici n-au poartă — am intrat într-una din ele, unde, într-o gură de canal din curte, am vîrît atît barba, cît şi batista. Căci îi luasem întîmplător şi batista, ce pot face ? Pînă şi inelul de oţel l-am aşcuns, să nu uit, inelul pe care îl aveam de douăzeci de ani în degetul mic — pe acesta l-am vîrît, de furie, odată ce se dovedise a fi o unealtă prea bună.

Căci n-avusesem de gînd să-l omor pe bătrîn. Nu, aşa ceva nici prin minte nu-mi trecuse. Căci, la ce bun oare ?

— Ei, v-aţi amuzat ? mă întreabă directorul hotelului. — Aţi băut mult ?

— Ce ziceţi de irlandezi ?

Citea tocmai ziarele de dimineaţă, şi din nou săvîrşiseră ceva irlandezii.

— Unde v-aţi lăsat barba ? — începu el rîzînd. În timp ce îşi împingea ochelarii pe frunte. — Unde vi-e barba ?

Nu i-am răspuns.

El însă îmi destăinui fără ocol că, în ajun, se minunase de mine. Căci e ciudat ca un om în toată firea, cum sînt eu, să se travestească în măscărici, iertat să-i fie. Şi, pe deasupra, îmi lipisem pînă şi barbă...

Ne-am antrenat într-o discuţie despre irlandezi. Iar eu am început să-i deapăn nu mai ştiu ce poveste... era o situaţie ciudată. Dealtfel, azi bănuiesc ce-o fi fost.

Avusesem pe vremuri un văr mai mic, care, într-una din nopţi, se deşteptase din somn şi se apucase să plîngă din cauza unui străin. Cică trenul tăiase pe-un biet nenea, roţile îl decapitaseră. Şi plîngea amarnic.

Mai tîrziu s-a aflat că copilul avea febră. În schimb, străinul decapitat fusese adevărat : seara următoare i se citi accidentul lui dintr-un ziar.

Ei bine, aşa ceva se întîmplă se pare şi la o vîrstă mai înaintată. Ai vreun necaz sau ai temperatură, însă nu le dai atenţie sau nu vrei să ştii de ele — am început deci să-i povestesc despre menazi. Ce lamentări s-au mai iscat din asta în zorile mohorîte, la lumina becurilor electrice !

— Cunoşti cumva istoria menazilor ? — l-am întrebat pe acest om nepăsător.

— Menazii sînt o populaţie în Indiile Olandeze. Sînt urmaşi ai cuceritorilor portughezi de odinioară, sînt creştini chiar, ba îşi păstrează pînă şi vechile patronimice, atîta doar că s-au colorat la ten — aflase de asta ? Întrucît, în căldurile de acolo, e cu neputinţă să nu te transformi, odată ce cei ce nu sînt negri la piele nu supravieţuiesc. Ce spune de această nerozie ?

— A devenit un popor cu păr creţ, la fel ca indigenii, însă nespus de trist. Oare de ce-o fi aşa de trist acest popor ?

— Fiindcă nu acolo este obîrşia lui — am zis. — Pricepi ? — l-am întrebat pe neaşteptate : — Eşti în stare să înţelegi atîta absurditate ?

Directorul s-a holbat la mine.

— Preabine — face el —, de ce sînteți însă așa de furios ? — Am fost de astă dată și mai amar. — Oare nu mă poți înțelege ? — am strigat din nou. — Nu-ți dai seama cine anume sînt cei ce s-au stabilit acolo ? Cei care nu sînt din partea locului. Și care, mai tîrziu, au făcut totul ca să-i alunge și să-i asuprească. așadar, să-i prigonească pe cei ce erau negri, adică pe băștinași ? Atîta doar că, de astă dată, sînt negri și ei, nu-i așa ? Le-a venit acum și lor rîndul de a fi disprețuiți, nu ? — Și așa mai departe, clocotind de indignare, din cauza tragediei acestor popoare îndepărtate. Încît, mai-mai să plîng. Oare înțelege din întîmplarea aceasta circuitul neîntrerupt al mîrșăviei, prezent în orice domeniu căruia îi spunem viață ? De abuzul ce se săvîrșește permanent cu inima omenească ?

— Da, odată ce viața este o mîrșăvie — am reluat eu pe un ton nou. La care, pînă și directorul roși ușor.

— Îl poftesc să judece dacă nu este o mîrșăvie ceea ce omul e nevoit să îndure. Dar pe tărîmul sentimentelor ? — aș mai fi vrut să-i spun. Numai că am tăcut de astă dată. Deoarece am avut o viziune cum nu se poate mai simplă și mai clară.

— Paul de Grévy este amantul nevestii mele. Ce e ciudat în asta ?

— De ce să faci atîta tărăboi pentru o cîrpă de muiere ? — Și, parcă, dintr-o dată m-am destrămat. Eram buimac.

De astă dată, însă, directorul se aprinse și el.

— Acolo negrii sînt disprețuiți, în timp ce la noi lumea se duce pe Coasta de Azur ca să se înnegrească — rîse el. — Așa este, lumea-i un balamuc. Ba a mai adăugat : Văzuse odată la cinematograf cum se capturează urșii polari în Oceanul Înghețat. Sînt prinși cu plasa, ca peștii.

Eu eram însă atunci deja departe, nici nu-l mai auzeam.

— Ce-ai spus ?

— E cam același lucru — răspunde el. — Îi iau de unde s-au născut, ca să-i ducă unde n-au ce să caute. Cu toate că le plac ghețarii, ei sînt transportați în California. S-au deprins cu libertatea, însă sînt închiși în cuști. Așa-i viața — surîse directorul, mai calm de astă dată.

Se putea ghici că-și redobîndise stăpînirea de sine de pe urma acestor cuvinte, anume că așa-i viața.

— Sînteţi un om pătimaş — făcu el ironic. — N-aş fi bănuit. Nu cumva aveţi temperatură ? Sau n-aţi băut cumva prea mult ?

Şi a mai adăugat ceva, ceva de care şi azi mă mai minunez.

— Doar nu dumneavoastră sînteţi acum împăratul broaştelor de la Tilsit ? — m-a întrebat deodată, de parcă şi-ar fi pierdut şi el mintea din cine ştie ce cauză.

Nici azi nu pricep această întrebare. Am încercat să aflu dacă există aşa ceva la Tilsit, vreo legendă despre un împărat al broaştelor. Nimeni însă n-a auzit vreodată de ea.

*

Să fi avut temperatură ? S-ar putea, odată ce aproape nu închisesem ochii timp de trei sau patru nopţi.

Se înţelege dar că eram buimac, şi mult timp încă după asta. Zile la rînd. Este adevărat, însă, că luam somnifere, încît şi ele au contribuit la buimăceala mea — hapuri puternice, preparate cu morfină împotriva durerilor de măsele, pe care le iau cu mine de cîte ori plec la drum.

Datorită acestui hap am dormit dus, fără vise, pînă la amiază, cînd pe la orele unu şi jumătate, am tresărit speriat. — În ziare scria că fusese omorît şi prădat un şofer de taxi. Că făptaşul, pesemne, fusese silit să dispară în mare grabă, uitîndu-şi revolverul la locul crimei, iar din armă lipseşte un glonte. Doar atît. Şi că autorul e căutat de poliţie.

În timp ce autorul se găsea într-una din camerele de la al patrulea etaj al hotelului Brighton şi îşi smulgea de pe faţă resturile de mastix, după care se bărbieri temeinic şi făcu o baie... După ce-am mîncat ceva în cameră, mi-am pus cămaşa cea mai lejeră, un costum moale de voiaj şi am coborît să mă plimb. Afară ploua mărunt.

Mă gîndeam să fac puţină mişcare, căci mişcarea îmi limpezeşte mintea. Ploaia, de asemenea. Cu toate că nu mă simţeam cîtuşi de puţin rău, aveam cel mult o oarecare slăbiciune în viscere. N-aveam vlagă.

Mi-a venit ideea neaşteptată de a o suna la telefon pe *miss* Borton. S-a prezentat chiar ea.

— De astă dată vreau totuşi să-ţi fac o vizită, odată ce doresc să-ţi vorbesc — i-am spus pe scurt.

— Te aşteptăm — răspunde ea îndată.

Adică, ar prefera totuşi să coboare ea la mine, aşa are să fie mai plăcut.

— Cu plăcere — îi răspund la rîndul meu. — La Brighton ?

— Oh, nu acolo.

— Din nou într-un parc ?

— Mai curînd acolo. Dacă plouă, îşi va pune mantaua.

A indicat îndată un loc destul de frecventat aproape de-o piaţă.

— De acord — i-am spus. — Te-aştept. — Şi am reaşezat receptorul în furcă.

Am aşteptat, plimbîndu-mă prin ploaie.

— Ehei, de astă dată ai să-ţi primeşti partea — mi-am spus.

Odată ce părea verosimil ca ea să fi făcut cu mine toate acestea. Nu mai există vreo îndoială — aşadar că uneltise şi dresese, ştiind bine că Dedin se află în oraş, că nevastă-mea nu plecase la mare, totul — era precis informată de doamna Lagrange. Asta se ştie. De astă dată, mi-o servise, spre a-mi da seama pe cine preferasem în locul ei. Şarpe mititel ! Iată motivul pentru care fusese aşa de amabilă scrisoarea prin care mă invita la bal. Nu face nimic.

Căci o voi învăţa minte de astă dată. Are s-audă de la mine nişte cuvinte cum nu i-a fost dat încă s-audă.

De pildă : ce-şi închipuie ? Nu i-e ruşine ? — cum a fost în stare să se pretezе la asemenea mîrşăvie ? Şi cu atîta lipsă de omenie ? Să s-amestece în viaţa cea mai intimă a altora ? Ea, o fată de familie ? Nu mă priveşte c-a dispreţuit-o pe nevastă-mea sau c-o fi avut vreun alt motiv. Odată ce nu mă interesează.

— Nevastă-mea este o stricată, ba este chiar o depravată, are dreptate, o să-şi primească de astă dată pedeapsa cuvenită, cu toate aceste este mult superioară domnişoarei, căci aşa ceva n-ar fi niciodată în stare să săvîrşească — toate acestea o să i le spun şi în acest fel. — Apoi că abia acum, după ceea ce s-a întîmplat, îmi dau seama cu cît este ea mai nobilă la suflet.

Toate acestea le-am repetat de mai multe ori în sinea mea, doar un singur lucru nu mi-a venit în minte, şi anume : care-o fi adevărul ? Căci, dacă este aşa de bine informată, cum de nu aflase, bunăoară, că fusesem bolnav

sau că plecasem din oraș ? E sigur că nu știa nimic, altminteri de ce m-ar mai fi invitat la bal ? odată ce plecasem — toate acestea nici prin gînd nu mi-au trecut, în schimb, m-au bîntuit cele mai josnice bănuieli : că o fi urmărit-o pe nevastă-mea, poate c-o și pîndise, probabil de la Paris încă, aici apoi cu siguranță. Altminteri de ce s-ar fi înscris la cursurile doamnei Lagrange ? Căci, altfel, n-ar fi avut cum să afle asemenea lucruri. Că Dedin este la Londra și că mie mi s-aruncă praf în ochi.

— De asta, să fi fost atît de furioasă ? Oare nu ea mă sfătuise s-o omor ? Ar fi frumoasă, oricum, solidaritatea aceasta din partea ei... Numai că o fată tînără, care ajunge în acest fel aici...

Dar, iat-o în carne și oase pe ea însăși. De astă dată, totul s-a lămurit în mintea mea.

— De mult nu te-am mai văzut — spuse ea posomorîtă.

Nimic mai mult.

Avea glasul domol, privirile limpezi.

— Totuși, parcă nu pare adevărat. Nu e asta o fată mîrșavă — mi-am spus îndată.

— De ce n-ai fost la bal ?

— Ah, acest bal — și roși.

Ca și cînd tot o mai durea faptul că nu putuse să vină. Oare eu am fost ? Așadar, totuși m-am dus, adevărat ?

— Cum să nu mă duc, odată ce mă invitaseși ?

Cum este, însă, cu putință ca să mă inviți, iar mai apoi nici măcar să nu te scuzi că n-ai venit ?

— Au existat o mulțime de cauze, complicații în familie, logodnicul său avusese gripă, și mai știu cîte altele.

Dealtfel, cum nu-i răspunsesem nici eu la scrisoare — căci ulterior aflase că sînt plecat, că mă aflu în Belgia...

— Asta așa este, ești bine informată.

I-am povestit tot, sosirea mea înainte de termen, felul cum mă dusesem direct la bal, odată ce nici atîta timp nu-mi rămăsese cît să dau fuga pînă acasă...

— Și-apoi, de ce m-aș fi dus acasă, nu-i așa ? Odată ce nevastă-mea e plecată și ea. Ne-am înțeles ca și ea să se întoarcă mîine abia. Se află la mare, a însoțit-o pe doamna Lagrange, care s-a dus să-și vadă fiul. Oare n-ai aflat ? — o întreb brusc.

La care, domnișoara a roșit totuși.

Ehei, mi-am spus, te voi perpeli oricum nițel.

— Poate să-ţi pară rău că n-ai fost — m-am apucat eu să-i descriu balul — deoarece a fost în adevăr interesant. Chiar din cale-afară de interesant. Erau şi cîteva măşti reuşite, unele minunate.

— Dumneata ce erai ? — întreabă ea copilăreşte.

I l-am descris pe omul-care-aduce-gheaţa. I-a plăcut.

— O idee minunată — zise ea radioasă. — Ce păcat că n-am putut să te văd — şi m-a tutuit îndată.

Jar glasul i se făcu languros. Vorbeam franţuzeşte în mulţime.

— Au fost şi măşti interesante ? — întreabă ea mîhnită.

— O mulţime — i-am răspuns. — Şi ce lume ! Oameni aleşi cu toţii — bunăoară un măcelar... Dar să nu încep cu el. Fii atentă la ceea ce-ţi spun ! Imaginează-ţi că deschid uşa uneia din încăperi, şi ce crezi de cine dau cu ochii ? Oare nu de nevastă-mea ? Nu ştiam că se întorsese, ea de asemenea nu ştia că mă întorsesem şi eu, aşadar nici eu că ea — oare nu e nostimă întîmplarea ? S-o fi văzut cît de dichisită era ! Perucă argintie, rochie de catifea albastră cu dantele, ba avea şi-un lornion aurit în mînă. Era fermecătoare, zău aşa. Însă, firește, nu m-am apropiat de ea, odată ce vroiam să aflu ce anume face dumneaei cînd nu sînt eu de faţă. N-am dreptate ? De ce eşti atît de tăcută ? — o întreb pe neaşteptate.

— A, fiindcă mie nu mi-e dragă. Ţi-am mai spus că nu mi-e dragă — răspunde domnişoara.

— Şi de ce, oare, nu ţi-e dragă ? Nu prea pricep. Ei, hai, poate că nu e adevărat. De ce nu ţi-ar fi dragă, odată ce e atît de nostimă ? Nu e oare nostimă ? — stărui eu. — Ţi-a fost şi ţie foarte dragă.

— Da, pe vrema aceea.

— Cînd anume ?

— Pe vremea cînd mai eram la Paris.

Am continuat, aşadar, să-i descriu balul :

— Am petrecut de minune, în adevăr minunat — i-am spus.

— Şi doamna Lagrange ?

— Doamna Lagrange ? Dar bine, ea nici măcar nu-i acasă. Erau acolo, în schimb, tot felul de bărbaţi, nobili francezi de viţă. Odată ce pe nevastă-mea o antura o mică societate în toată legea.

— Zău ? — întreabă ea din nou.

Și din nou se îmbujorează la față. Eu, însă, n-am dat nici o atenție acestui fapt.

— Era acolo, de pildă, un șoimar cu șoimul pe-un braț, și alți indivizi anevoie de descris. Cel mai interesant era cu toate acestea măcelarul — am schimbat eu vorba —, un bărbat deosebit de original, golan și pe deasupra și chipeș, cunoști genul, oameni de-o golănie desăvîrșită și, totuși, delicați în mișcări. Măcelarul era un crupier cu numele de Paul de Grévy, angajat odinioară prin cluburi ca trepăduș, tocmai datorită faptului că este un ins nobil. Dar de ce faci această mutră ?

— Ah, era și el acolo ? — întreabă cu o expresie de dispreț.

— Se-nțelege că era, găsești c-ar fi ceva neobișnuit ? Sau îl cunoști cumva ? I se spune pretutindeni Dedin.

— Da, știu — răspunde. — E un om nesuferit. Predă și la cursurile noastre.

— Nu mai spune, la cursurile voastre ? Aveți și așa ceva ? Atît de înfloritoare sînt afacerile doamnei Lagrange ? De cînd predă ?

— De vreo cîteva luni.

— De vreo cîteva luni ? E ciudat că n-am fost informat c-ar fi la Londra. Și nici dînsul nu mi-a spus nimic. Deși mi-e prieten bun, așa zău.

— Chiar atît de bun prieten să-ți fie ? — ar vrea să știe domnișoara. Și refuză cu îndărătnicie să mă privească în ochi.

*

Eu însă nu abandonasem problema.

— În cazul ăsta este cum nu se poate mai interesant — am urmat eu aproape vesel —, odată ce-l cunoști și tu. N-ai vrea să-mi vorbești despre el ? — Pusesem întrebarea cu atîta ușurință, de parcă m-aș fi pregătit să-mi iau zborul.

— Nu-i așa că-i un om minunat ?

Domnișoara se uită uluită la mine.

— De ce să nu fie minunat, cînd este ? Gîndește-te la mîinile lui cît de fine sînt. Eu nu mă prea pricep, însă așa

se spune. Iar buzele lui cît sînt de ţuguiate, buze bune de sărutat...

— Întocmai ca o inimă sfîşiată, nu cu ea seamănă oare ?

Domnişoara începuse să-şi cam piardă siguranţa.

— Nu-i aşa că glumeşti ? — întreabă ea înspăimîntată.

— De ce-aş glumi ? Am petrecut cu el de minune noaptea trecută.

— Cu nesuferitul ăla ?

— Să fie în adevăr nesuferit ? — am întrebat-o de astă dată, luînd-o de braţ. — Ce ştii despre dînsul ? Dar despre nevastă-mea ?

Miss Borton tăcea chitic.

— Că m-a umilit de multe ori, de mii de ori, şi c-a fost mîrşav ? Să nu te jenezi cîtuşi de puţin, ştiu foarte bine. Oare ce sînt eu în toată această poveste ? Nesuferit pînă-n măduva oaselor — însă ce-aş putea să pretind ? Să mă ruşinez din cauza asta ? Uite că nu mă ruşinez. Odată ce chestiunea asta e mai complicată decît ar putea să intre în căpăţînele voastre pitice. Vezi că sînt sincer de astă dată, poţi fi satisfăcută de mine. Destul te-ai tot plîns că nu sînt destul de sincer. De astă dată vei fi nevoită să suporţi sinceritatea mea, dragă. Ai vrea să ştii dacă te-am iubit ? Da, te-am iubit. Dacă am iubit-o pe nevastă-mea ? Am dispreţuit-o. Din prima clipă chiar, cînd s-a apucat pentru întîia oară să fumeze în faţa mea, picior peste picior. Cu toate acestea ştiam că astfel are să se întîmple, ştiam totul, îmi cunoşteam ursita, dar merita să încerc. Vezi c-am ajuns să-mi dau şi de asta seama, aici am ajuns, orice-ar mai urma de azi înainte. Că merita iadurile prin care am trecut. Căci sînt eu de vină, oare, că acest pămînt minunat este iadul însuşi ? Acum, în sfîrşit, spune-mi tot ce doreşti, ca să mă ruşinez în cele din urmă şi eu.

Vorbeam aproape în şoaptă.

— Îţi dai oare seama cît de prostuţă eşti ? E un drum lung pînă aci. Fiindcă ai tu habar în ce fel sînt eu în stare să zdrobesc un om ? Ca pe-o muscă. De ce nu i-aş strivi şi pe ei ? Ce anume îi apără, ce crezi ? Odată ce femeia aceea e toată numai dorinţă, a fost de cînd o ştiu aşa, şi din toate colţurile se ivesc indivizi la al căror gît rîvnesc mai cumplit decît la viaţa mea de apoi... Eşti

destul de coaptă ca să-mi spui de ce n-am asupra lor nici o putere ? De ce-o fi asta ca hipnoza, ca şi cum mi-ar fi făcut vrăji ?

*

N-am bănuit vreodată că se poate ascunde atîta forţă în copila asta.

Nici cel puţin n-a tresărit, a rezistat şi de astă dată la tot ce-i spuneam, aşa cum copacii înfruntă vijelia.

N-a protestat măcar, după obiceiul fecioarelor pudice, cu toate că erau destul de delicate destăinuirile mele, nu-i aşa ? — în ciuda lor m-a privit toată vremea în ochi. Ne opriserăm lîngă a bancă, pe ploaie, căci se dezlănţuise cu adevărat o furtună, cu răbufniri reci de vînt... Ca, în cele din urmă, să nu-mi aducă la cunoştinţă decît atît :

Ea n-ar fi niciodată în stare să mă mintă, astfel îmi mărturiseşte că, deşi tot ce i-am spus o face să sufere, o şi consolează, în acelaşi timp, deoarece îşi dă seama că-i adevărat. Şi, chiar dacă refuz s-o cred, ea ştia totul despre mine sau, chiar dacă nu totul, intuia o bună parte.

În pofida tuturor, ea mă va iubi şi de azi înainte. pînă cînd sentimentul acesta are să se stingă de la sine. Va fi atunci fericită şi va mulţumi cerului.

A rostit totul fără lacrimi, cu asprime aproape.

Căci, deşi fusese multă necumpătare în tot ce făcuse şi spusese — recunoaşte —, fusese şi mult sentiment, pe care s-ar putea să nu-l uite toată viaţa, şi nu doar fiindcă n-are de gînd să-l uite, ci şi fiindcă a pus stăpînire pe ea cu o putere pe care n-o crezuse cu putinţă în cazul ei. Niciodată nu credea că i s-ar putea întîmpla şi ei ceva asemănător.

— Şi-acum, adio — mi-a întins ea mîna. Mă roagă să încerc să mă liniştesc într-o oarecare măsură, odată ce recunoaşte că se teme cumplit că şi ea s-ar putea să poarte o vină oarecare. Căci am nişte priviri de o nemărginită tristeţe şi este atît de stranie expresia lor. Să nu cumva să fac vreo prostie, Dumnezeule...

Apoi a izbucnit deodată, ca o copilă :

Cică nu se cuvine să mă frămînt atît pentru acea femeie, îmi spune ea acum adevărul şi despre ea. Chiar dacă nu e frumos ceea ce face — căci femeia aceea n-are suflet.

— Vrei să zici că nu mă iubeşte ?

— Da.

— Atîta doar că asta nu-i adevărat. Nici dacă ţi-a spus ea însăşi.

Miss Borton se făcea roşie pînă la rădăcina părului. Una ca asta nevastă-mea niciodată nu-i spusese.

— A încercat doar să mă înduplece să te iubesc — zise fata, şi mai roşi o dată, pentru a doua oară.

De astă dată, însă, atît de tare, încît pînă şi ochii i se împăienjeniră de lacrimi.

— O — face ea —, eu n-am nimic de-a face cu ceea ce se vorbeşte pe socoteala acestui bărbat. I-am spus doar, încă la Paris : — Lizzy. Vreau să rămîn o fată cinstită. I-am spus deci că te iubesc. Totodată, şi că voi dispare în curînd de aici. La care, ea m-a întrebat de ce oare vreau să dispar ? Auzind acestea, am îmbrăţişat-o de fericită ce eram. — Atît de mărinimoasă eşti ? — am întrebat-o. Căci eram încă nemaipomenit de naivă.

Însă nevastă-mea nu pretindea să fie îmbrăţişată pentru acest lucru.

— Vai, proasto ! — a zie ea cu asprime. — Nu sînt defel mărinimoasă. — Şi a izbucnit într-un rîs exagerat. Rîdea de ea.

— Nici vorbă de mărinimie. Sînt o femeie fără suflet — a privit-o ea ţintă pe fată.

— La care, apoi, m-am trezit, în sfîrşit — şi-a încheiat domnişoara povestirea.

*

În acea noapte am avut un vis fermecător. Să mai vorbesc însă de altceva, despre noaptea aceea fără sfîrşit, parcă.

Zăbovisem o vreme pe marginea patului, fără să mă gîndesc la nimic, cînd ceva se va fi mişcat în apropiere. Cînd ridicai ochii, ei îmi căzură întîmplător pe jurnalul meu.

— Poftim, şi ăsta-i aci. — Am întins dar mîna şi l-am deschis. Ia să văd cîte mi-au trecut prin minte în acest noian de timp ? Am zîmbit chiar.

Odată ce, pe cea dintîi filă, stătea : „Să-ţi aduci aminte că el şi-a notat ceva. Să nu uiţi asta". (Era vorba de Dedin.)

Asta se întîmplase cînd ne-a îndemnat să plecăm la Londra. Adică să mă duc cu nevastă-mea la Londra. Căci, să nu se uite că el mă înduplecase să vin aci. Nu mi-am dat seama, oare, că s-ascunde aici ceva ? — Și, oare, nu la el mă gîndisem de îndată ce descoperisem violetele ?

Așadar, văzusem clar cu faptele, cu simțurile și cu sufletul meu. Nu mă înșelasem. Probabil că știau încă de pe-atunci că și ei vor traversa Canalul, întîi doamna Lagrange, pe urmă acest Dedin. În cazul ăsta, oare ce și-o fi însemnat în carnet, odată ce totul îi reușise ca pe roate, iar eu acceptasem, ca un prostănac, să vin aci ?

E omul meu, și-o fi notat el. Se purtase așadar cu mine, cum te porți de obicei cu dobitoacele. Or, asta nu s-ar cuveni cu o ființă omenească, oricît aș fi fost de inferior în ochii lor. Odată ce nu se cade, mai cu seamă că nu fusesem chiar atît de rău cu ei. Nu li-e permis să mă trateze ca pe-un animal. Pentru asta poate că li se cuvine totuși ceva.

— Vin după voi — i-o fi spus amantei sale, cum mi-o imaginasem de atîtea ori.

Și i-o fi spus, de asemenea, să caute să mă potolească, să se poarte cu mine mult mai prudent... nu va trebui să aștepte mult. Căci cine știe unde voi ajunge eu pînă atunci, în ce zonă periculoasă ? Odată ce acolo mă îndemnase să plec, nici asta să nu se uite, deoarece el îmi recomandase societățile de salvare. Ceea ce nu mai era o glumă, dacă te gîndești bine. — Poate mă va lua dracul, între timp — se prea poate să se fi gîndit și la asta. Prea bine, acestea se cuvin a fi reținute.

Însă, faptul de a fi consimțit la toate acestea și împotriva instinctului meu, mi se pare cu totul inexplicabil și mă uluiește. Cum te poți lăsa dus de nas în acest hal ? Și se ivi în fața ochilor mei, ca o arătare, lepădătura aceea cu ochi aprinși, acea fleandură ahtiată de mîntuire, doamna Lagrange, cu care petrecusem ultima seară de Crăciun.

— E drăguță nevastă-mea, nu-i așa ? — o întrebasem, mînat de-o pornire neașteptată.

Drept răspuns, mă privise cu ochii ei aprinși și goi. Ca și cum ar fi fost surprinsă de cuvintele mele. De parcă admirația mea statornică pentru nevastă-mea ar fi nedumerit-o.

Abia acum înțeleg zîmbetul ei.

Adică, abia de astă dată îmi dau seama cîte eforturi mai depuneam și atunci, pînă în ultimul moment. După ce luasem hotărîrea definitivă de a pleca în lumea largă. Să fie oare asta răsplata ?

Am și notat toate acestea în carnetul meu. De astă dată, eu. Pe de-o parte, ca să nu uit. Odată ce sîntem uituci de felul nostru. Căci, prin inima noastră circulă o mulțime de curenți, și totul poate să se schimbe pînă a doua zi. Iar ziua de azi avusese rostul de a lămuri lucrurile. Chiar și data, după toate acestea. Fiindcă nu făcusem decît să notez fapte, pînă la unu și jumătate după miezul-nopții.

Înainte de toate, numele tuturor teozofilor : al gazdei mele, care fusese probabil ales din bunăvreme, încă de dincolo, fiind atît de potrivit pentru țelurile lor, apoi pe-al doamnei Lagrange și pe-al doamnei Poulence — oare nu alcătuiau toți aceștia o singură gașcă ? Încît, era să scot o exclamație de uimire, mai cu seamă cînd îmi adusei aminte și de domnul Tannenbaum. Fiindcă, la dînsul nu mă prea gîndisem. Îl disprețuiam pe acest domnișor, tocmai pe el, nu știu nici azi de ce.

Dar, oare, nu era filozof și el ?

Pe de altă parte, pare-se că fusesem atît de precis, mulțumită unuia dintre instinctele mele. Vroiam, probabil, să dovedesc cuiva că așa s-au petrecut lucrurile, dacă ar fi cumva cazul. Împreună cu toată urzeala și detaliile caracteristice, pe care nu ești în stare să le înțelegi, atîta timp cît le trăiești și care, ulterior, ți se organizează în suflet, într-un fel de sistem, întocmai ca mecanismul ceasornicului. Iar ceasornicul începe să meargă.

Cuvintele cantaragiului le așternusem pe-o pagină separată, cuvintele pe care le adresase judecătorilor săi la proces : „Am mai multă dreptate decît s-ar putea exprima prin cuvinte. Dumnezeu să se milostivească de mine după cîtă dreptate am. De domniile voastre, de asemenea, domnilor judecători."

Și asta mi-o mai notasem, după care mă culcasem. Și, deși înghițisem două somnifere, m-am deșteptat speriat de cîteva ori. Acestea s-au întîmplat către orele patru. Am mai înghițit, așadar, un somnifer.

Înainte de amiază, însă, mi-au bătut la ușă. Cu toate că încăperea era însorită și frumoasă, mi s-a părut atît de străină, încît, la repezeală, n-am știut unde mă aflu. Aveam senzația că sînt undeva în serviciu.

Apoi totul s-a limpezit în capul meu. Mi-am adus aminte de şofer şi de rest.

— Trebuie să fie poliţia — mi-am spus. Însă nu era poliţia, ci doar un aviz urgent de la De Vries, care mă ruga să mă duc neîntîrziat în docul din Cuxhaven, căci urmau să mai fie rezolvate acolo cîteva chestiuni, de-altminteri acolo se afla vasul meu, pentru reparaţii... însă nici n-am citit scrisoarea toată, fiindcă, la ce bun ?

Odată ce n-am să mă mai duc eu, de-acum, nicăieri.

Abia atunci îmi adusei aminte de visul meu minunat.

Atîta doar că nu-l mai pot reconstitui cu uşurinţă. Odată ce nu fusese aproape nimic şi, cu toate acestea, cît era de dulce, ca paradisul. Cineva se aplecase prin întuneric asupra mea, ţinînd în mînă o lampă, şi îmi luminase faţa. Parcă ar fi dat la o parte nişte văluri împrejurul meu, atît fusese visul. Asemenea unei slujnicuţe bune şi grijulii.

— De ce stai mereu în întuneric ? — mă întrebase ea.

Am priceput parcă îndată ce rost au cuvintele sale, astfel că mă pregăteam să-i răspund, însă ea dispăru deodată. Dispăru şi se mistui, cum ţi se scurge apa printre degete. Cu toate că zîmbetul ei fusese cît se poate de real, iar în priviri îi stăruia o lumină nespus de prietenoasă — era întocmai ca luna pe bolta cerului, cînd se iveşte, în nopţi neliniştite, într-un colţ al zării, cu un surîs buimac şi somnoros, iată ce însemnase pentru mine viziunea aceea.

Aş fi meditat cu dragă inimă asupra ei, ca şi asupra bunătăţii feminine, odată ce aveam impresia că venise să-mi aducă la cunoştinţă să nu uit cumva, că şi asta există... Numai că, îndată m-a furat iar somnul. După asemenea deşteptări bruşte dormi şi mai profund. Ca şi cum aş fi înviat din morţi. Afară se întunecase de-a binelea cînd m-am deşteptat iar.

La fereastră stăruia o ceaţă luminoasă. M-am ridicat în pat.

Ceaţa mai mocni cîtva timp la fereastră, roşie, de parcă în adîncul ei ar fi pîlpîit nişte flăcări.

Vine şi azi furtuna, am simţit asta îndată. Şi m-am cutremurat. Am şi holbat ochii spre geam, ca unul care nu mai văzuse aşa ceva. Apoi am sărit din pat.

După un somn de aproape optsprezece ore.

M-am spălat cu apă rece, am îmbrăcat la repezeală un costum la îndemînă şi mă şi aflam jos.

Încă de pe scări m-am simțit mai bine, eram mai ușurat. Căci toate sclipeau în jurul meu, luminile erau de astă dată mai prietenoase — Dumnezeu știe de ce sînt uneori atît de mate și de goale, prin camerele de hotel. Dar după prima înghițitură de porto ?

Englezii au dreptate că porto-ul este regele doctoriilor. Căci, de îndată ce focul lui mi s-a răspîndit prin artere, ochii mi se scăldară aproape în lacrimi, de parcă atunci aș fi sărbătorit această misterioasă renaștere a mea. Era ruşinos aproape cum îmi pria viața. Luminile, căldura, vinul și foamea. Ca și toate celelalte : covoarele moi, vuietul de glasuri din jur, clinchetul și zornăitul de tacîmuri de pe mese. Ca unul care coboară rebegit de frig din creierul munților, obrajii îmi ardeau, iar zgomotele acestea ușoare îmi stăruiau în urechi.

Împreună cu micile rîsete și cu graba zburătoare a chelnerilor. Apoi, tăcerea. De cîte ori intrau noi clienți păşind pe covoarele moi, iar paltoanele lor erau pline de zăpadă, mi se părea că trăiesc un vis fermecat. De parcă mi-aș fi continuat visele provocate de morfină.

Este cazul să mă sfiesc, oare, a însemna aci că așa s-a întîmplat și c-am mai avut curajul de a mă bucura de ceva ? Să mă bucur — eu ? N-am chef să înfrumusețez lucrurile, odată ce așa s-a întîmplat. Căci, așa este omul, de îndată ce îi zguduie ceva existența din temelii, așadar întreaga făptură, îi cade masca. De pe suflet. Căci asta seamănă cu un uragan care mătură din fața lui tot ce-l chinuise cumplit : mărunțele necazuri și insatisfacții, ca să se iveaască, întocmai ca soarele de după un nor, o profundă și minunată, nicicînd bănuită încă, senzație de fericire a existenței. Ia cunoștință de minunea că trăiește. Nu mi se întîmplase același lucru cu ocazia incendiului declanșat pe vasul meu ? Băusem și atunci un pahar de limonadă, în cele mai critice momente, iar carnea mi se înfiorase de voluptatea vieții, de parcă o ardea soarele.

Nu mi-e ruşine să mărturisesc că pînă și lacrimile îmi picurau în mîncare. Poate că, dacă nu se instala la masa mea directorul hotelului, mă podidea chiar plînsul. Și nu din această cauză doar, nu mai este nevoie s-o spun. Însă și pentru faptul de a mă afla acolo, de a mă afla încă în bătaia acelor lumini. Însă, bineînțeles, nu există nici o bucurie netulburată pe acest pămînt : directorul s-a apucat să-mi îndruge verzi și uscate.

Despre ce oameni sînt marinarii — îmi spune el (străduindu-se în felul acesta să fie, la modul său, amabil cu mine) —, făcuse odată o plimbare cu barca, împreună cu doi asemenea tipi sălbatici, așa cum sînt îndeobște marinarii, nu-i așa ? Fusese nevoit să le spună mereu : *„aber nicht spassen Sie, meine Herren, nicht spassen Sie, meine Herren"* * (Era și ăsta austriac, Londra era plină de străini) — căci, ce-mi închipui ? încercaseră să-l răstoarne în mare și rîdeau.

— Și că aș fi și eu la fel ca ei: Un sălbatic în toată legea. Oare n-am și de astă dată vin pe masă ? După ce, toată noaptea de ieri am băut, acum beau din nou.

— De ce beți atît ? — mă întreabă. Cică, dimineața îți făcea rău să te uiți la mine, de fapt, nu azi, ci ieri. Apoi prinde să rîdă, ca unul care bănuiește că s-ascunde ceva aici. Încolo, arătați destul de prost — adăugă el.

— De ce, e ceva cu mine ? Găsești ceva ciudat în înfățișarea mea ?

— Ehei, știu eu că vă mănîncă femeile capul — face el. — Se vede doar că nimic nu mai aveți sub piele. Nici un gram de grăsime sau așa ceva.

— Nu mai spune — am rîs eu.

— V-au mistuit — face el cu amabilitate și se ridică de la masă.

— Nu m-au mistuit — îi răspund.

— Ba da, v-au mistuit — declară el cu îndărătnicie. Pare-se că-i plăcuse cuvîntul. Apoi, îndată, își văzu de ocupațiile sale.

Noroc că fusese chemat la telefon, fiindcă puteam din nou să-mi deapăn în tihnă visarea. Ceea ce am și făcut îndată. Priveam la geamurile acoperite de zăpadă și ascultam șuierul vîntului. Căci se dezlănțuise de fapt furtuna, trebuie că era o viforniță de ninsoare amestecată cu ploaie, căci, printre fulgii grași, se scurgeau pe geam picături de ploaie. Iar vîntul sufla cu atîta putere, încît clătina perdelele.

Numai că totul s-a sfîrșit deodată. Nu uraganul, ci tăcerea din jur.

Fiindcă, în timp ce îmi consumam pe îndelete cina, furat încă de visare și meditînd, urechea mi-a fost izbită pe neașteptate de un rîs clar și dulce. Un rîs cunoscut.

* Nu glumți, domnii mei (germ.).

— Care va să zică, iar mănînci carne ? — se auzi un glăscior fermecător. — Nu eşti, oare, un adevărat sălbatic ?

Ştiam deja ce să cred despre visele mele din noaptea trecută.

*

Voi povesti pe scurt ceea ce s-a întîmplat apoi.

Băusem enorm, iar în faţa mea se afla *Mrs.* Cobbet.

S-o urmez fără zăbavă şi să-mi las cina baltă, fiindcă afară mă aşteaptă Kodor. Voi avea tot ce-mi doresc şi la ei, de-o calitate mai bună ca aici... Toate acestea, de parcă între noi nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Kodor a venit la Brighton după vin şi ţigări de foi, aşa că directorul i-a spus că sînt şi eu aici, întrebîndu-l dacă nu doreşte să-l vadă pe Iacob. — Cum să nu vreau ? — face Kodor.

— E cazul să mă duc. — Du-te şi adu-l pe Iacob — îi spusese Kodor. Însă cu ce mîhnire, să-l fi văzut ! Odată ce el mai ţine încă la mine, oricît l-am neglijat. Îşi adusese de mai multe ori aminte de mine. De mai multe ori îl auzise spunînd c-ar dori să mă vadă. Dealtfel, în ultimul timp este mereu trist, nu mai e cel de odinioară. Aşadar, să-i fac *ei* plăcerea de a-mi petrece seara în compania lor, cu siguranţă că Kodor are să se bucure.

— Iar eu, de asemenea — a adăugat *eu,* cu ochii pironiţi în pămînt.

Am căscat ochii la ea, de parc-ar fi fost o halucinaţie.

Era ciudat că tocmai acum îşi făcuse şi ea apariţia.

Purta o blană de culoarea nalbei şi bijuterii scînteietoare în urechi. Unghiile ei străluceau, la fel ca dinţii şi ochii — era aşadar impecabilă şi de astă dată, şi scăldată în scăpărări, ca un ceas de aur, la care se adăugau şi micile focuri vinovate din priviri. În timp ce i-am sărutat mîna, rîdea. Fiindcă i-am sărutat mîna, iar ea nu şi-a retras-o. Nici nu s-a clintit măcar. Îmi suporta omagiul zveltă, ca un brad, deşi în Anglia aşa ceva nu se obişnuieşte.

— Oh, *Mrs.* Cobbet — i-am spus, fermecat de-a binelea, ba chiar entuziasmat —, aşadar am marea bucurie de a vă revedea ? — şi altele la fel.

Uitasem cu desăvîrşire că ar fi fost cazul să fiu supărat pe ea.

Adică era și asta o urmare a celor precedente, așa se pare. Fiindcă, de ce m-aș fi bucurat altminteri în așa măsură de cineva ?...

De fapt, nu-mi amintesc să mai fi fost vreodată atît de laș. Ceea ce îmi pare ciudat, odată ce nu mai fusesem niciodată înainte. Retragerea, ca și fuga, îmi erau necunoscute. Cînd se întîmpla ca să mă amenințe ceva, mă opream locului. — S-o vedem și pe asta — obișnuiam să-mi spun.

De astă dată, însă, nu. De astă dată înlemnisem parcă, nu pricep și nici explica nu pot în alt fel. Căci clocotea în mine o sete febrilă de viață, un dor nemărginit și mistuitor, încît putea să urmeze orice, numai să nu fiu silit să mai dorm, căci nu mai vroiam. Nici să mă întorc în camera aceea nesuferită, de amurg — ci să umblu, să umblu, să vorbesc sau orice, să mai încerc ceva, Dumnezeule, de ce să nu se poată ? Ca, pînă dimineața, să nu cumva să-mi pierd mințile.

Iată starea în care mă găseam.

— Ce-ar fi să plec totuși la Cuxhaven, cu trenul de dimineață ? — a răsărit în mine întrebarea, însă chiar în clipa cînd dădusem cu ochii cu această apariție scînteietoare. Îi priveam cerculețele aprinse din urechi, apoi obrajii încinși și purpurii, pe urmă ochii, care se scăldau în lumini sumbre...

Ce le place ăstora să trăiască ! De parcă abia ar începe, în fiecare moment, iară și iară...

— Mie, oare, să nu-mi mai placă ? Eu să nu mai vreau oare ?

Fiindcă e ușor să rostești : ajunge ! De cum faci însă primul pas...

— De ce stai mereu în întuneric ? — mă întrebase și cealaltă, slujnicuța drăgălașă din noaptea trecută.

*

Kodor scria în hol telegrame, cu un creion de aur, și îi porunci doamnei Cobbet s-aleagă niște vinuri.

— Să fie duse la mașină — i-a ordonat el. — Luăm cîteva sticle acasă, chiar acum, fiindcă vreau să beau.

Mrs. Cobbet se supuse.

— N-are să-ți dăuneze ? — întreabă totuși.

— Nu — răspunse Kodor. Pragmatic și fără drept de apel. Apoi continuă să scrie.

— Nimic nu-mi dăunează, am fost plămădit din aramă — a mai adăugat el, ca de obicei, amuzîndu-se cu bazaconii de fabricație proprie.

M-a frapat îndată felul grosolan de a se purta cu această femeie. În schimb, cu mine era neînchipuit de amabil.

— Ah — face el — îmi pari foarte ciudat. Lotty te-a pomenit de atîtea ori...

Așadar, femeia îmi spusese adineauri că mă pomenise Kodor, iar Kodor pretindea acum că mă pomenise femeia...

Încolo, era din cale-afară de elegant. Nici urmă de tristețe pe fața lui, cel mult era mai dens decît se cuvenea și mai definitiv. Adică, și solemn totodată, fără doar și poate, ca unul care tocmai iese de la frizer. Nimic șleampăt la el, nici buzunarele nu-i mai erau umflate, era îmbrăcat de sus pînă jos în negru și în nou : o pălărie minunată, mănuși minunate și, cu toate acestea, totul era de-o desăvîrșită modestie. Doar de după mîna lui scăpăra ceva gălbui, puțin aur, mînerul bastonului.

A ajuns, în sfîrșit, și ăsta gentleman, un gentleman milionar veritabil. Căci, repet, nu mai era nici pe departe escrocul distrat de odinioară.

O fi scăpătat, oare, de pe urma vreunei afaceri ? De pe urma acelei cantități imense de ulei ? — m-am străduit să deduc dintr-însul cauza schimbării sale. — Dar, nu. Căci altceva îi stăruia pe față. O expresie de indiferență, ca și în cazul meu, după toate cele întîmplate. Pînă și în blîndețea lui stăruia o expresie deosebită.

— Ah, iubite prietene, — face el către mine. (Astfel de cuvinte, bunăoară, nu folosise niciodată încă, nici prietene și nici ah.) — Ce mai faci, măi Iacob ? — m-a întrebat el ceva mai tîrziu. (Nici asta nu se mai întîmplase, odată ce nu-l interesa defel ce fac alții.) — De ce stai tu la hotel ? — adaugă el. De ce stai acolo, spune-mi ! Ai divorțat de nevastă ?

Fiindcă, orice s-ar spune, avea ochi pătrunzători, ticălosul.

— Da, am divorțat — i-am răspuns calm. Și, spre marea mea surprindere, cu cîtă ușurință vorbeam de așa ceva.

— Foarte înțelept — m-a privit el de după ochelari. — E înțelept să divorțezi. Adică dacă ești în stare — m-a privit el țintă.

Apoi, a continuat să scrie mai departe. După care am pornit. Încărcaseră vinurile în mașină și puteam porni.

Vreau să menționez aici două lucruri.

Nu știam că mirosea atît de grețos a pămînt în mașină! Miros de pămînt, de pivniță și, totuși, parcă de altceva. Țărîna proaspăt răscolită miroase așa, chiar așa, căci aveam impresia că simt și iarba, cînd i se răspîndește mireasma după ce-o tai cu sapa. Era o senzație groaznică, fiindcă aveam impresia de astă dată că înnebunisem de-a binelea. Căci, de unde pămînt în mașină? Or, cum avusesem o vedenie în timpul nopții. era în ordine. Mi se părea că s-a sfîrșit cu mine, odată ce-mi pierdusem mințile.

— Mă voi înăbuși în cel mai scurt timp — mi-am spus. Odată ce nu mai eram în stare să vorbesc, de teamă să nu-i copleșească și pe ei groaza.

Am trăit momente destul de amare. Îmi venea să sar din mașină.

De ce s-o fi cramponînd omul de amintirile sale, cînd asta nu are nici un sens, nici un scop?

Cînd și asta e suferință — de fapt, nu este altceva decît chin. Căci, nu pot schimba trecutul, și nu numai eu — îl citeam tocmai pe Toma de Aquino, după părerea sa nici Dumnezeu însuși n-are puterea să-l schimbe. Adică, odată ce n-ai iubit o persoană, zadarnic orice lamentare, pot să întorci drumul lumii pe bolta cerească. nu există putere care să poată ajuta. Omul se opintește și se frămîntă cu toate acestea, căci, dar dacă nu astfel s-au petrecut lucrurile? Dar dacă se va întîmpla o minune, nu-i așa? Și parcă, totuși, se va urni un pic masa aceasta, și are să cedeze — acest talmeș-balmeș afurisit, îndărătnic și amar, pe care, dealtminteri, n-ai cum să pui mîna, odată ce nici nu există.

Căci, unde oare mi-e trecutul? Ce-a mai rămas din el, că astfel și nu altminteri s-au întîmplat lucrurile — vreun semn exterior? Valurile s-au potolit.

Dar, chiar dacă s-au potolit, te poți împăca cu acest gînd? Toate acestea sînt deci de neschimbat și așa vor rămîne, în vecii vecilor? Iar omul e nevoit să le privească buimac, neputincios?

Oh, eu am iubit-o, nu mai am nici o îndoială, poate că am iubit-o mortal — ar fi fost nespus de bine să mă pot destăinui cuiva — şi, cu toate acestea, unde ajunsesem ?

În acest timp, sudoarea îmi îmbrobonise fruntea. La ce anume mă gîndeam ? Cîte îmi amintea mirosul acesta de pămînt reavăn ? Nici măcar să cred nu vroiam — refuzam, toţi nervii mei protestau —, iată de ce-mi venea să sar din maşină. — Acesta este mormîntul lui Lizzy ! — De ce-aş mai evita acest gînd ? Anume, că-i întrezăream de pe atunci mormîntul — groaza aceasta îmi dădea din nou tîrcoale, încît era să mor.

Neliniştea mea devenea de nesuportat, cînd Kodor zise deodată :

— Deschide geamul, Lotty, e un aer infect în maşină. Miroase a pivniţă.

— Odată ce nu pune să se spele buteliile — îmi explică el. Apoi, către amanta sa : — Vinul se păstrează în beciuri.

Ce-au însemnat pentru mine cuvintele acestea ? Numai cei ce se îneacă şi-ar putea da seama. În clipa cînd sînt salvaţi.

Asta a fost una din chestiuni. A doua era în legătură cu următoarele :

Cînd Kodor îi ordonase şoferului : acasă ! — nu mă gîndeam la nimic neobişnuit. Credeam că mergem la locuinţa sa, acolo unde îşi avea şi biroul, cunoşteam cartierul, umblasem acolo de mai multe ori. Cu atît mai mare mi-a fost surpriza cînd am coborît din maşină într-o stradă necunoscută.

Ah, aici locuieşte *Mrs.* Cobbet, mi-am adus eu aminte. Şi-am pornit către poartă. Ceea ce nu se putea datora decît faptului că eram distrat.

Noroc că mi-am revenit la timp. M-am întors îndată din drum. Şoferul descărca vinul din maşină.

Kodor îşi aprindea lîngă maşină o ţigară de foi, în ploaie. Mă lăsase să pornesc înainte, oare de viclean ce era ? Fapt e că mi-a bufnit inima cu putere. De după jarul ţigării i se vedeau bine ochii. Erau calmi, însă, în acelaşi timp, atenţi.

Ei, vezi — mi-am spus —, ajunge o singură mişcare, are dreptate. Căci, nu făcusem eu acelaşi lucru cu feciorăşul de-acasă ?

Fiindcă, odată ce cunoșteam drumul... Era bine să iau seama.

Nu ascunde cumva și invitația aceasta ceva asemănător ? Odată ce nu spune nimic și m-aduce aici ?

*

Nu s-a întîmplat, însă, nimic. Am băut vîrtos, poate chiar prea vîrtos. Pe Kodor l-am tratat scurt. I-am spus, de pildă, că fusesem la Bruges, că făcusem rost de-o slujbă, ba că aveam loc și aprobare de a lua cu mine pe vapor pe cineva, odată ce era vorba s-o duc pe nevastămea... Nu se alesese, însă, nimic din asta, odată ce divorțasem pe neașteptate — toate acestea simplu, ca să văd dacă obraznicul de Kodor va face vreo remarcă. Iar cînd l-am auzit spunînd că, iată, se bucură sincer că vorba lui aflase ascultare la domnul De Vries, i-am răspuns :

— N-a aflat nici o ascultare. Să mergem mai departe. Nu tu mi-ai făcut rost de această slujbă.

De astă dată tăcu totuși, se făcuse mititel. Cel puțin, în ochii mei. Atît de mititel, încît trebuia parcă să-l caut cu ocheanul.

— Firește — încearcă el iar —, îmi dau seama că un om fără însemnătate cum sînt eu...

— De ce faci pe grozavul ? — i-am retezat vorba. — Nu ești chiar atît de fără însemnătate. Însă, nici vreun efort deosebit n-ai făcut. Putem merge așadar, din nou, mai departe.

Nu prea făceam cu el multe fasoane. Odată ce mi-era scîrbă de acest cavaler mincinos, cu eternele sale șiretlicuri, încît aș fi dat orice să aflu că toată truda lui fusese zadarnică, întrucît își frînsese gîtul, în cele din urmă. — Din pricina uleiului — iată ce aș fi dorit să-mi dovedesc mie însumi, era dorința mea cea mai fierbinte. L-am examinat de astă dată temeinic, și pot spune că nu mi-a fost pe plac. Rozătoare — mi-am spus eu despre el.

Așa cu el. Cu *Mrs.* Cobbet, în schimb, m-am purtat cu atît mai delicat, de parc-ar fi fost un înger sau propria mea soră, și de ce ? Fiindcă îmi dădeam seama că, oricît ar străluci această femeie, este, oricum, tristă. Adică nu amantul ei, ci chiar ea. Am arătat cît de mojic fusese Kodor în ziua aceea cu ea, eu, însă, cu atît mai curtenitor. Căci, mai observasem ceva ce mă impresionează de fiecare dată : nemărginita ei recunoștință pentru orice

strop de atenție. — Care va să zică, asta este situația ? — mi-am spus —, atît de umilă să fie această femeie ? — Acest lucru m-a deranjat de astă dată. Căci, mă purtasem destul de mîrșav cu dînsa, la timpul său.

Oricum, e imposibil să trăiești prea mult timp numai în ură. Trebuia, în sfîrșit, să iubească și ea pe cineva.

— Cît de drăguț ești azi cu mine — mi-a șoptit ea într-un moment de neatenție, ba chiar mă atinse ușor pe un braț.

Ochii îi radiau. Ochii aceia păreau o grădină tristă și umbroasă.

— Să fii, însă, atent să nu-l întărîți — m-a privit ea rugător.

De ce oare ? Fiindcă zdrobisem cu piciorul una din țigările „extraordinare" ale domnului Kodor ?

— Ridic-o — făcu el către *Mrs.* Cobbet cînd țigara căzu.

— N-are s-o ridice — i-am spus eu și am zdrobit-o cu talpa.

Kodor luă în glumă incidentul, adică se prefăcu indiferent.

— Așa îi trebuie unui zgîrcit ca mine — zice. — Căci, ce înseamnă o țigară de foi mexicană ? Cumpăr alta cu o jumătate de guinee, nu-i așa ?

S-a lăsat tăcerea peste încăpere, odată ce nimeni nu-i răspunse.

După care, am cîntat.

Țin să arăt că, în acea seară, în așa măsură mi-a plăcut și mie băutura, încît mi-am spus că nu există ceva mai bun pe pămînt. Odată ce era tocmai ceea ce-mi trebuia, ca și cum aș fi turnat, odată cu vinul, viața în mine. Și, bineînțeles : lumea deveni un paradis. Din cînd *Mrs.* Cobbet s-a așezat la pian !

— De ce nu cînți ceva ? — a întrebat-o Kodor.

Mrs. Cobbet înălță capul.

— Sînt sigur că lui Iacob, care e cu noi, i-ar plăcea să te-audă... Fiindcă, are un glas minunat — începe el să mă lămurească. Ca și cum mi-ar fi oferit-o.

— *By Jove* — face el —, deși eu am purtat-o la școală. Cu toate acestea refuză să cînte pentru mine.

Paharul s-a clătinat în mîna doamnei Cobbet. În așa fel, încît vinul i s-a vărsat pe rochie. Părea nervoasă. După care urmă ceva ce n-am prea înțeles.

— Să cînt ? — izbucni ea mîhnită. — Vii întotdeauna atunci cînd... Din nou se vor plînge că nu-i las să doarmă.

— Bine, bine — zice Kodor —, cînd e vorba de mine, nu fac ei nazuri, ştii şi tu. Dealtminteri, nici nu-s acasă. Nu ne-au spus, oare, ieri că se duc la cinematograf ?

Repet, nu prea înţelegeam ce se petrece, şi nici nu mă interesa. Căci, *Mrs.* Cobbet se hotărî totuşi să cînte, încît prinse aripi cîntarea, zburătăcind minunat. Ca un pîrîu, ca şi cum îmi curgea prin artere.

„De ce m-acoperi, nor întunecat ?“ —, „Inima mi-e plină de durere după tine.“

„De ce atîtea taine în adîncul nopţii — Susură frunzişul în zarea-ndepărtată“ — acestea le cînta şi altele asemănătoare. Toate erau cîntece la modă, după cum se poate vedea, însă cu cîtă însufleţire le cînta ! Părea că s-a dizolvat aproape în acel tărîm al închipuirii, atît de tare se însingurase...

În cele din urmă, mi-a venit şi mie să cînt. La care. Kodor era cît pe-aci să-şi piardă minţile de bucurie că mă simt atît de bine în mijlocul lor.

— Ei, vezi — face el —, ce bine petreci tu la noi ? — Ca să mai adauge : — Mă simt cît se poate de onorat.

Ce-mi păsa, însă, mie de el ? Mă simţeam puternic şi fără margini, ca unul care înaintează biruitor pe-un tărîm necunoscut. Dealtfel, nu cunosc senzaţie mai fericită ca aceea de a cînta în timp ce bei. Aveam impresia că voi cuceri lumea întreagă, încît mă risipisem aproape în spaţiu.

Adevărat c-am cîntat doar cîntece violente, adevărate cîntece marinăreşti. Unul despre fata shini-shini, care începea astfel :

„Tu, fată shini-shini, fată din Tokio...“ ca să termin cu exclamaţia : „Shini-shini shah !“ Un altul, despre ce senzaţie te cuprinde cînd şi ultimul gologan îţi părăseşte buzunarul *(When the last penny is out).* — cîntam eu, de se cutremurau pereţii.

Cînd ai scăpat de ultima leţcaie,
Să nu-ţi faci nici o grijă pentru asta,
Cînd ai scăpat de ultima leţcaie
Şii cui să te-adresezi, spune-ne nouă,
Şi bate-ncrezător la uşa noastră

Mrs. Cobbet strălucea de bucurie. De ce o fi strălucit astfel, nu prea știu. Odată ce nu sînt un cîntăreț cu școală. Cît despre cîntecele mele ? Sînt toate cîrpăceli stîngace, lipsite pînă și de vreun sentiment, sau ceea ce putea s-aștepte drept răspuns la cîntecele ei.

Poate că-mi admiră bojocii ? — mi-am spus. Căci bojoci am, pe cinste. Încît zăngăneau geamurile de glasul meu.

De glasul meu și de vijelie. Căci vuia afară, asaltînd ferestrele, în timp ce eu urlam în casă. Cînd apoi am isprăvit, se lăsă o tăcere nemărginită în urechile mele. *Mrs.* Cobbet și-o fi închipuit, probabil, că plutește deja în largul mării, căci zîmbea vrăjită.

Am săvîrșit nerozia de-a vorbi o mulțime de prostii față de Kodor. La început, doar că mă simt minunat la ei și sînt fericit că mă aflu acolo. La care, Kodor răspunse că și el e fericit de faptul că sînt atît de mulțumit cu ei... — dar nici că-i păsa. Fiindcă ședea cufundat în fotoliul său, cu ochii închiși, ca unul care moțăie. Or, eu știam că doar se prefăce. Și, totuși. M-am aplecat aproape de *Mrs.* Cobbet la pian, de parcă i-aș fi întors paginile, însă în așa fel, încît să-i ating podoaba de păr negru cu urechea. O clipă am simțit cum se lipește toată de mine, adică își culcă obrăjorul fierbinte pe obrazul meu.

Cine rezistă, oare, la așa ceva, într-o asemenea stare ?

M-am prefăcut dar că-mi examinez cu luare-aminte pantofii, răspunzîndu-i doar atît, cu cuvintele îndreptate spre podea :

— Cît ești de dulce ! După care, îndată : — Pornesc înspre Indii ! N-ai vrea să vii cu mine ?

Toate acestea sub nasul lui Kodor, de parcă n-ar mai fi existat.

* * *

Deși era prezent, lucru despre care a dat în curînd dovadă.

De-afară s-a auzit un pocnet ușor, ca atunci cînd se trîntește o ușă.

— Pare-se că s-au și întors — mormăi Kodor, și căscă.

— S-au întors ? — am întrebat eu. — Cine anume ? — Fiindcă am întrebat de astă dată, pentru că îi pomenise de atîtea ori.

— Cine anume ? — răspunse Kodor. — Păi, vecinii noștri. De fapt, nici nu sînt vecini. Căci, acest apartament este o singură locuință, atîta doar că l-am tăiat în două atunci cînd l-am închiriat pentru dumneaiei.

Acestea încă pe un ton de parcă abia adineauri s-ar fi trezit și nu prea ar avea chef de vorbă.

— Odată ce vreau ca ea să fie într-un loc unde poate fi ținută sub observație — a ridicat el deodată tonul. — Căci vreau să-i cunosc fiecare pas.

N-am prea înțeles îndată. Am văzut doar cum *Mrs.* Cobbet se aprinde la față. Ba chiar că face, sărăcuța, ca și cum ar încerca să sufle de pe ea niște scame.

— Bine că recunoști, în sfîrșit — încearcă ea să surîdă.

Însă nu reușea. Fiindcă devenise foarte gravă. Ba s-a și ridicat de lîngă pian.

— De ce n-aș recunoaște ? — i-a răspuns Kodor. — La urma urmei, de ce-ar trăi ea chiar atît de singură aici, nu-i așa ? Căci, la ce bun gospodăria și truda casnică ? Am adus, așadar, o rudă a mea aici, care trăiește din asta, trăiește din mila mea, cu tot neamul său. Dacă vrei să știi, îl cheamă Spint.

— Nu mai spune — m-am minunat eu. Fiindcă tot mai refuzam să-mi cred urechilor. — Și îi cunoști chiar fiecare pas ?

— Cum să nu i-l cunosc, este de la sine înțeles ? ! — unde se duce, cine o vizitează, totul. Odată ce ăștia știu și ei ce vrea cel ce le dă pîine. Să-mi fie interzis oare ? — m-a privit el cu impertinență în față. — Odată ce așa vreau.

Mi-am plimbat ochii prin încăpere.

Mrs. Cobbet stătea cu spatele la mine și împacheta ceva, probabil țigările cele scumpe, ca nu cumva să mai sară din cutie. Or, acesta era un semn rău, fiindcă era semnul resemnării. Iar splendidul ceasornic aurit de pe perete arăta orele trei după miezul-nopții — ceea ce era de asemenea semn rău. Căci, ce căutam eu acolo ? Așadar, mi-a și înghețat oarecum sîngele în vine, neîndoios, cu toate acestea nu m-am mișcat de la locul meu. Fiindcă, eram curios să aflu ce înseamnă asta. Sau ce-o fi vrînd acest bătrîn ?

— De ce ? N-ai mai fost aici ? — mă-ntreabă el deodată. — Cum să fi fost ? — adaugă tot el —, odată ce ești

un Ehrenman * — (cu acest cuvînt !) — un adevărat *cavalière*. Cu siguranță că mi-ai fi spus : — amice, am fost azi să-ți văd amanta. — Căci asta ești, ai dovedit-o deunăzi, un excelent *cavalière*. Dar, să nu uit : procesul acela l-am cîștigat și fără ajutorul tău, odată ce aveam dreptate.

— Lasă-ne singuri — s-a răstit el la *Mrs.* Cobbet. — Am ceva de vorbit cu acest domn. O convorbire de afaceri — zise el disprețuitor. — Și fă-mi o cafea, fiindcă mă doare capul.

Mrs. Cobbet ieși.

— Așadar, mă ciotule, — i-am spus atunci, fără nici un răgaz, căci era cît pe-aci să-mi ies din piele — s-auzim ce-ai de spus ! Ai vrea să afli ceva ? — și i-am rîs în nas. — Sau ți-ai imaginat cumva că-mi voi bate gura peste tot ? Nu mă cunoști încă ? Pe mine vrei tu să mă duci ? Îți închipui că tu singur ai creier în scăfîrlie, alții n-au decît osînză ? !

Nu știam, la repezeală, ce i-aș mai fi putut spune.

— Oare ce-i dacă-ți ador amanta ? Li-e interzis cumva altora s-o adore ?

Pînă și ochii îmi vibrau de plăcere. Încît aproape spumegam de noianul de cuvinte, care mi se îmbulzeau pe buze deodată parcă. Îmi venea să fug, sau așa ceva — să-l ridic în aer pe-acest bătrînel și să-l silesc să danseze cu mine, naiba să-l ia ! Și să-i trag vreo cîteva pe chelie.

*

— Așadar, banditule, — i-am spus din nou — chiar atît de tare te-ai speriat ? Tu, care îmi spui de obicei că slabii n-au decît să crape ? — Ei, ești dispus oare ? — Și i-am rîs din nou în nas.

Adevărul este că sălășluiește multă cruzime în noi. Iar cînd e cazul să ne rușinăm, sîntem și mai necruțători. Odată ce nu era o plăcere să mă gîndesc că, adineauri, îmi umblase atîta gura în fața lui, cînd încercasem să mă amăgesc că doarme.

Era, așadar, cît pe-aci să-i spun adevărul, anume că-mi fusese amantă, da, o mărturisire pe care aș fi nuanțat-o

* Om de onoare (germ.).

cu oarecare remuşcări, învăluind-o într-o durere prefăcută, şi spunîndu-i :

ce se poate face,

s-a-ntîmplat, şi pace — şi n-are decît să facă în consecinţă ce poftește.

— Paiaţă ! — i-am spus, în orice caz. — Eşti un mare măgar — am continuat, mîhnit aproape. — Căci, ce mi-ai putea face ? Da-aş iubi-o cu adevărat şi m-ar iubi şi ea pe mine, să presupunem c-ar fi aşa ? Mai mult, dacă mîine sau poimîine aş lua-o pe vasul meu, ce te-ai face ? Te-ai scărpina în cap ?

— Şi ai de gînd s-o duci doar aşa, tam-nesam, pe mare ? — mă-ntreabă el într-un tîrziu. Fiindcă, pînă atunci tăcuse. Şi tot aşa, ca şi cum ar fi intenţionat să-mi comunice un secret : vorbea repede, fără glas aproape. — Dealtfel, aici să nu strigi — s-a întrerupt el —, de ce s-audă şi ea toate inepţiile ? Biata de ea, e destul de mărginită şi fără ele. Poţi face orice cu dînsa. Asta e în stare să iubească pe oricine — adaugă.

— Nici asta nu mă sperie — îi răspunsesem înainte. — N-o să mă poţi descuraja. Sau vă închipuiţi că-mi puteţi fura tot ce am în buzunare, viaţa însăşi, fără să crîcnesc, ci doar să rîd ? Şi n-am să ridic mîna, odată ce mulţumirea mea cea mai mare este ca voi să vă simţiţi bine ?... M-ai cunoscut greşit — i-am spus întunecat. Fiindcă, de astă dată, mă întunecasem. — Sînt tot atît de necruţător ca şi voi sau, în orice caz, voi fi la fel. Ţi-ai găsit de astă dată omul. Iar dacă tu vrei într-un fel, eu vreau în alt fel. Ne-am înţeles ? Şi ce anume vreau, ai să vezi.

M-am ridicat de la locul meu.

— Bine — făcu Kodor. — Ai vrea cumva şi zestre ? Îmi vrei jiletca ? — Şi se apucă îndată să-şi descheie vestonul. — Ţine — face el —, îţi dau şi dantura mea. — Şi şi-o scoase din gură.

De fapt, ar fi fost şi ăsta un motiv de haz, însă i-am aruncat totuşi, întîmplător, o privire. Căci, pînă atunci, nu mă uitasem la el. Ceea ce vedeam nu prea mi-a plăcut. Fiindcă nu numai că era livid, dar parcă se pregătea să se prăbuşească. — A fost un chef pe cinste — îmi spusesem, cîndva, despre unul care murise şi avusese ochii încercănaţi. Nu prea mult, ci doar într-un fel caracteristic. Aşa şi de astă dată. Buzele lui Kodor se crispau, şi-mi aduc hotărît aminte că-i transpirau şi ochii, ca atunci cînd

cineva nu izbutește să plîngă. Toate acestea fără dantură : arăta, de fapt, ca propriul său bunic.

— Marș afară, ți-am mai spus doar ! — s-a răstit el la *Mrs.* Cobbet, de îndată ce-a intrat. — Mai am de discutat. — Apoi s-a tolănit pe sofa și prinse să vorbească de unul singur.

Pe mine, Dumnezeu știe de ce oare, mă bătea gîndul, care mă fulgerase ca o năprasnă, că poate *miss* Borton m-a și trădat — să zicem îi spusese ceva doamnei Lagrange, probabil în teama ei. I-o fi spus că mă găseam la Londra — or, chiar dacă doar atît, și asta ajunge. Căci atîrnau multe de asta.

Cît sînt de nerod ! Trebuia să mă gîndesc la asta, odată ce se speriase atît de tare de privirile mele.

Și asta a fost doar ca un fulger îndepărtat, cu toate acestea m-am gîndit să plec fără zăbavă. Căci, de astă dată, îmi dădeam seama ce-am de făcut și unde îmi este locul. Care era acel singur punct de pe glob unde s-ar cuveni să mă aflu acum.

E inutil să mai spun că mă dezmeticisem de-a binelea. Eram tot atît de rece ca și luleaua mea.

— Ce-ai făcut și de astă dată ? — am căscat eu ochii în gol.

Iar Kodor zise :

— Am cancer. — Apoi, îndată după asta : — ce-are să se întîmple cu această femeie ?

Nu mai era nici batjocoritor, nici disprețuitor. Se vedea că e bolnav. Un bătrîn înfrînt.

— Să nu-i spui cumva — a ridicat el un deget. — Căci, oricît ar fi ea de neînfrînată, mă iubește totuși.

*

Cînd am ajuns acasă, din fața casei noastre pornea tocmai o mașină. Să fi fost pe la cinci dimineața. Chiar atunci trîntise cineva portiera mașinii, mai revăd și azi cum ninsoarea devenise vizibilă în bătaia farurilor ce se aprinseseră : cum se legănau fulgii ușori prin văzduh.

Datorită nu mai știu cărui instinct al meu, mi-am tras pălăria adînc pe ochi și m-am ferit printr-un salt din bătaia farurilor. Mașina pornise.

— Drum bun ! a strigat cineva după ea.

Am recunoscut îndată glasul.

— Cine-au fost ăştia ? — m-am apropiat îndată de el. Deoarece era foarte speriat, l-am apucat de braţ.

— Cine-au fost ăştia ? — am întrebat încă o dată.

L-am tîrît cu mine spre piaţa vecină, cufundată în întuneric.

Era domnul Horrabin Pit, gazda mea, care se scula cu noaptea în cap, şi era gata să moară de spaimă. Îşi scăpase din gură pînă şi ţigara. Se ruga să nu-l torturez, odată ce n-avea de unde să ştie cine fuseseră.

L-am mai îndesat niţel :

— Era şi nevastă-mea în maşină ?

Scîncea nesuferit, de parcă l-ar fi durut urechile.

— Era şi nevastă-mea în maşină ?

O vorbă nu se putea scoate de la el.

— Ascultă — i-am spus —, te omor, aici unde nu ne vede nimeni. Nimeni n-are să afle vreodată cum ai murit. Nevastă-mea a plecat cu maşina aceea ?

Mă privea ca un smintit.

— Bineînţeles — face el printre sughiţuri de plîns. — Bineînţeles că a plecat.

— Ei, vezi, om cinstit şi cumsecade ! Asemenea persoane protejezi, nemernicule ?

Aproape că pusesem mîna pe el.

— E groaznic — îmi spune. — Groaznic cît este de nenorocit, zău aşa.

Abia acum îşi dă seama că nu mai ştie ce spune. Pînă şi limba i-a paralizat în gură, poate că l-a lovit damblaua.

Oare nu eu îi spusesem, înaintea plecării mele, că nevastă-mea se duce să se odihnească la mare ? Oare nu eu mă tîrguisem cu el pentru reducerea chiriei la jumătate, ca să nu ne coste prea mult cît vom lipsi din oraş ? Nu mai înţelegea nimic. De ce mă port „chiar atît" de nedrept cu el ?

— N-avem vreme de pierdut. Cine mai era în maşină ?

— O, Doamne — face el —, mi se pare că într-adevăr ceva e în neregulă cu lumea aceasta a noastră !

Oare nu-i spusesem eu că are să vină franţuzoaica s-o ia, aceea care fusese de Crăciun la noi ?

Începuse să-mi dea tîrcoale apoplexia.

— Nu era nici un bărbat cu ea ?

— De unde să ştiu ? — răspunde. — Era şi-un bărbat. Un bărbat distins. Probabil, soţul acelei doamne distinse.

M-am potolit totuși. Odată ce, în astfel de împrejurări, e mai bine să fii calm. De ce să-l mai fi interogat despre cine se afla în mașină, cînd o știam bine ? Am aruncat în jur o privire.

Treceau prin piață mai multe mașini, dintre care una se opri la un șuierat al meu. Asta îmi izbutise, așadar.

— Este aici o mașină — i-am spus încet. — Să nu scoți cumva un cuvînt, dacă ți-e dragă viața.

— Încotro ? — l-am întrebat pe bătrîn.

— Charing Cross — a răspuns el sleit.

— Ei, vezi — i-am spus. — La trenul de Dover ! — i-am ordonat șoferului. — Însă cu viteza maximă, nu cumva să scap trenul.

L-am înghesuit și pe bătrîn în mașină. Nu știu nici azi încă de ce-am făcut-o ? Poate spre a afla amănunte și mai precise de la el. Însă, n-am avut mai mult noroc nici de astă dată.

Îmi cerea să-l duc la biserică, unde are să se jure că nu-l văzuse „pe acel gentleman" decît de două ori. Nu-l cunoștea mai de-aproape, niciodată nu locuise în pensiunea lui, de fapt și-aduce aminte abia acum că îl vedea în noaptea asta pentru a treia oară, odată ce-l văzuse cîndva și în fața porții. Căci, este cu ochii în patru, îl cunosc doar, iar dacă nu l-aș cunoaște încă, s-o iau la cunoștință acum. Are și spirit de observație, astfel că-și aduce aminte de orice amănunt. Să opresc așadar mașina, ca el să se jure pe dată și așa cum doresc eu.

Nu l-am dus la nici o biserică. în schimb am reușit să aflu de la el că avusesem cel puțin dreptate : domnișoara Borton trebuie că le spusese totuși ceva. — Că mă văzuse la Londra, sau că mă întîlnise în oraș. Căci nevastă-mea lăsase pentru mine și-o scrisoare, la biroul pensiunii, care urma să-mi fie trimisă dimineața la hotelul Brighton — or, în afara domnișoarei Borton, nimeni nu știa că stau la Brighton... Apoi, că își făcuseră bagajele încă în ajun, toți trei, și că luaseră cu ei „o mulțime de lucruri", odată ce plecaseră cu bagaj mult, ceea ce îl nedumerise înainte de toate chiar pe el, mă ruga să-l cred, odată ce pentru o odihnă de scurtă durată...

Nu doream mai mult. Nici dac-ar fi fost vinovat. Deși, nici asta nu părea verosimil. Era mult mai mărginit decît îmi închipuisem. De ce l-aș fi torturat în continuare ? N-avea decît să-și vadă de-ale sale.

— Plăteşte cursa ! — i-am poruncit, sărind din maşină.

Auzind asta, a prins curaj îndată.

— Te voi reclama pentru atentat la libertate personală şi pentru altele — strigă el pedant.

Însă, unde eram eu atunci ? Zburam aproape. Oare ştie cineva cum mă poartă la nevoie picioarele astea ale mele ? Adevărat, mi-au dat o mînă de ajutor şi oamenii, la casa de bilete şi la toate celelalte. Constatasem, dealtfel, că se feresc întotdeauna din calea celor o sută şi cinci kilograme ale mele.

— Dover ! Dover ! — am strigat, cu nu mai ştiu ce adiere de libertate în inimă.

Toţi mă îndrumau, mîinile tuturor fluturau, un bărbat a dat din cap a încuviinţare. Am izbutit astfel să prind trenul. Locomotiva se pusese tocmai în mişcare.

— Doamne-ajută ! — am zis, oprindu-mă pe-un culoar. Întocmai ca un erou din filme.

Vroiam să mai răsuflu puţin, căci inima îmi bătea sălbatic.

Întîi am străbătut vagoanele. Şi, după oarecari cercetări, am deschis într-adevăr uşa unui compartiment de clasa întîi, a cărui perdea fusese trasă. Pe unul din degete, aveam cheia de la poartă. Am intrat cu aceste cuvinte :

— Bună dimineaţa.

Cînd, văzînd că nu mi se răspunde, am continuat :

— Porţi şi lornion în ultimul timp, scumpa mea ?

Căci avea în mînă lornionul din noaptea balului. Un lornion foarte elegant, în ramă de aur. Îl dusese repede la ochi, poate de emoţie sau spre a se convinge dacă eram cu adevărat eu. De astă dată, avui din nou prilejul să constat ce mari i se fac ochii în orbite.

La rîndul lui, domnul Paul de Grévy era foarte spilcuit. Jiletcă japoneză, cămaşă fină şi-un costum de voiaj impecabil, de culoare maro. După oarecare gîndire, şi el ar fi sărit în picioare dacă nu l-aş fi ameţit pe dată cu o lovitură. Nu l-am lovit cu mîna, ci i-am tras una în fluierul piciorului, cred că i-am rupt osul, fiindcă se prăbuşi pe canapea, de parc-ar fi fost tăiat cu ferăstrăul. Îndată şi-a crispat guriţa dulce.

— Un cuvînt să n-aud — am zis.

Inima bătea mai domol de astă dată.

Cînd, apoi, s-a mai mișcat o dată, a fost de ajuns că-l pocnesc peste bot, fără să mai fie nevoie de altceva. Sîngele îl năpădi pe nas și pe gură.

La care, în sfîrșit, l-am examinat cu mai multă luare aminte pe acest fante.

— Atît de slăbănog să fie individul ? — Pe Dumnezeul meu, aș fi avut chef să fac pe călăul cu el, să-i scot ochii, înainte de a-l azvîrli pe fereastră, și fără întîrziere, în văzul amantei sale. Însă, la ce bun atîta grabă ? Ia s-o vedem și pe nevastă-mea !

Ședea la locul ei, fără să facă nici cea mai mică mișcare și fără să scoată vreun cuvînt. Ca una care n-așteaptă decît lovitura ce va cădea asupra ei. Iar fatalitatea ei, adică eu, în loc de-a lua o hotărîre în legătură cu ceea ce aveam de făcut, i-am spus :

— Cît de confortabil voiajați voi cu clasa întîi pe buzunarul meu ! Ce obrăznicie ! Dă-mi acțiunile ! — i-am poruncit.

La asta nici eu nu mă pregătisem. Căci, pe toți zeii, nu mă gîndisem pînă în clipa aceea la ele. Odată ce aveam niște acțiuni Cincinnati Railway, moștenite de la tata, pe care nu demult le scosesem din bancă, adică înaintea plecării mele la Bruges. Mă gîndisem să le iau cu mine, însă nu le mai luasem. Răsărise pe neașteptate în mine bănuiala că mi le furaseră. Și nu mă înșelasem.

Nu atît valoarea lor mă preocupa, cît faptul de a le plăti eu voiajul de agrement.

— Ce fel de acțiuni ? — întreabă nevastă-mea. Atît de fără vlagă, ca și cum n-ar mai fi fost vie.

— Astîmpără-te ! — i-am spus, odată ce observasem că aruncă priviri către semnalul de alarmă. Ba, și Dedin se urnise, cu batista-i însîngerată pe gură, deoarece se pare că-l durea cumplit piciorul.

— Să nu pierdem vremea — am ridicat eu degetul pe care atîrna cheia de la poartă. Acțiunile ce se aflau sub cheie.

Ceea ce urmează să fac este bine gîndit. Iar motivele îmi aparțin.

Am privit-o, în sfîrșit, în ochi. Căci, pînă în clipa aceea, nu ne prea căutasem din priviri. Dealtminteri, am impresia că nu prea vedea multe, căci pe ochi i se

lăsase un fel de negură, se ghicea din expresia şi culoarea lor. Era palidă, în timp ce albul ochilor i se congestionase, probabil de emoţie. Se uita la mine ca orbii, tot atît de nehotărît şi de inexpresiv.

Cînd, însă, i-am prins privirea, s-a urnit totuşi ceva în ea. Pare-se îşi dăduse seama, în sfîrşit, că sînt de fapt eu, deoarece s-a ridicat în picioare. A fost din clipa aceea docilă, ca un copil. Totul a mers astfel la iuţeală, clar şi plăcut, aşa cum le-o dictam eu.

Trenul bîltîciia pe şine.

Coborî fără multă vorbă din plasă mica ei valiză, pescui la iuţeală cheile, după care acţiunile ieşiră la iveală. Iar scoaterea şi predarea lor trebuie să fi fost atît de penibilă, de fapt recunoaşterea prin acest gest a faptului că abuzase mîrşav şi fără nici o sfială de încrederea mea pînă şi pe acest tărîm, încît, în pofida conştiinţei sale buimace, zise :

— Iată acţiunile. Şi să nu fii supărat pe mine.

Şi-a ferit din nou faţa, întorcînd-o în altă parte, la iuţeală, numai să nu fie nevoită să mă privească şi pe mai departe.

Mie mi-a ajuns şi asta. Că, cel puţin odată în viaţă, i-a fost ruşine. În sfîrşit ! M-am şi domolit îndată.

Dealtfel, era dolofană, grăsuţă, nu-mi mai plăcea. Se îngrăşase sau ce naiba ? Părea o străină. Sau să fi fost şi asta doar vechea iluzie ? Căci mi se întîmplase şi în alte ocazii acelaşi lucru. De cîte ori fantezia mea se ocupa prea mult de ea, nu-mi mai trebuia. Aşa şi de astă dată.

S-ar putea ca această femeie să nici nu fie nevastă-mea — pînă şi nerozia asta mi-a venit în minte. Aşa s-a întîmplat.

„Pînă au ajuns, focul s-a şi stins“ — stătea scris pe un afiş la bal. Iată ce-mi vine în minte, în timp ce scriu aceste rînduri. Apoi, că sînt un om blestemat, nu prea pot să-mi închipui altceva despre mine, un om căruia nu i-a fost dat să aibă parte de vreo mulţumire pe pămînt. Se pare că aşa mi-a fost scris. Să-mi fie sete cît voi trăi şi nimic să nu-mi ostoiască setea aceasta.

— Oare nu-i totuna că m-a înşelat sau ba ? — mi-am spus în tren. — Să presupunem că nu m-a înşelat, ci l-a iubit doar pe cel de faţă. Pe mizerabilul ăsta. Ce meschinărie o fi şi asta, dacă stai să te gîndeşti : o franţuzoaică îndrăgostită de un alt bărbat. Cîte sînt ca ea ? Dracu s-o ia de treabă !

Am scos de astă dată din buzunar stiloul și am silit-o să scrie pe cuponul uneia din acțiuni :

„Am furat aceste acțiuni împreună cu amantul meu, însă tu mi le-ai luat, în timp ce fugeam, la data cutare, cu trenul de Dover. Din păcate, am dus o viață mîrșavă". Și i-am poruncit să semneze.

— Am nevoie de asta pentru divorț — i-am spus. — Fiindcă pensie alimentară n-am să plătesc.

Începu de astă dată să plîngă. Plîngea fără glas. Îi urmăream lacrimile ce-i șiroiau pe față. Bineînțeles, nu-i făcea plăcere să dea un astfel de certificat despre ea însăși.

Ședeam pe canapea, într-o poziție destul de comodă, încît am avut prilejul de a-l examina din nou și pe domnul De Grévy.

Se rezemase de speteaza canapelei, cu ochii închiși, ca un îndurerat Oneghin. Probabil că-l durea rău piciorul.

— Doamne, chiar așa de papă-lapte să fie ? — am repetat în sinea mea. Pot să spun că-mi era o rușine cumplită de emoțiile pe care le îndurasem din pricina lui, de tot, de întreaga mea viață. Chiar la bal părea să fi fost într-o formă oricum mai bună.

Pe unul ca ăsta să-l șterg eu din rîndurile viilor ? Pe-acest fleac de om ? N-am s-o fac, zău așa. N-are decît să rămînă și pe mai departe aici. — M-am ridicat.

— Adio, Lizzy, — i-am spus — nu prea ne vom vedea noi de azi înainte. Acest domn te va lua de nevastă, dacă vrea să-i fie bine, îi atrag atenția, căci lucrul ăsta mă mai interesează. Odată ce nu prea tolerez ca fosta mea nevastă s-ajungă o c... — Le-am spus lucrurilor pe nume. — Nu-mi convine nici să te întreții, după tot ce s-a întîmplat. De banii mei am și eu nevoie, puicuțo. — Ai auzit, domnule De Grévy ? — am strigat înspre ungherul unde se ghemuise.

Domnul De Grévy a încuviințat supus din cap, de pe canapeaua sa. Iar eu am acceptat această încuviințare a lui. Ca pe-o satisfacție pentru toată viața.

— Căci, dacă n-are să se întîmple astfel, ai să vezi ceea ce nu s-a mai văzut.

Cu aceste cuvinte m-am retras către ușă.

Nevastă-mea mai stătea în același loc, nemișcată, și se uita, se uita, mă privea ca și cînd aș fi fost o păpușă

fermecată. Părea că nu vede încă nimic. Odată ce ochii îi erau plini de lacrimi.

Socotind că toate acestea sînt la locul lor şi că nici de spus nu mai am nimic, am ieşit din compartiment. O şoaptă nu s-a auzit în urma mea.

*

— E cît se poate de bine — mi-am spus coborînd din tren. — E chiar foarte bine. Odată ce nu sînt eu cantaragiu. Cum aş putea să fiu călăul acestei femei ?...

(După cum se vede, omul nu renunţă să facă pe deşteptul, să-şi sucească viaţa pe-o parte şi pe alta, pînă la ultima suflare. Cînd, în sfîrşit, amuţeşte.)

Nu m-a mai durut nimic. Adică, spre a fi mai precis, nu m-a durut decît acest cuvînt : Lizzy ! Faptul de a-i mai fi rostit o dată numele. Acest nume straniu şi fermecat. Nu trebuia s-o fac.

Fluieram cu toate acestea.

Căci era o dimineaţă splendidă, o dimineaţă de primăvară cu vînt proaspăt şi soare arzător, încît muşca aproape.

— Sînt liber — mi-am spus —, în sfîrşit, liber ! Nu mai sînt legat de nimeni. — Era o senzaţie plăcută. Căci eram atît de voinic, de spătos, de singuratic şi de părăsit, ca însăşi bolta cerului. Scuturasem de pe umerii mei orice povară.

— Căci oare cum sîntem noi ? — ar fi fost bine să-l pot întreba pe Gregory Sanders. — Să fim oare înlănţuiţi, încătuşaţi ? Să fim victimele unei idei fixe ?

Faptul de a fi fost atît de fericit alături de ea, în urmă abia cu cîteva zile, se cufundase în neguri tulburi — părea să fie un vis confuz, căruia nu-i mai dai nici o crezare. Dealtfel, la ce serveşte fericirea ? Cînd s-ar putea ca ea să fie cea mai cumplită dintre ideile noastre fixe ?

Nu-mi doream decît pace. Şi speram nespus că aşa are să se întîmple. Ba chiar că are să urmeze fără întîrziere. Căci, repet, era cît se poate de plăcut să te uiţi după tren.

Cum s-au împlinit sau cum nu s-au împlinit speranţele mele ? Să facem un scurt popas. Voi povesti asta în capitolele următoare.

Partea a patra

DE FAPT, ABIA DACĂ MAI AM DE spus ceva.

Am lucrat pentru firma Mischang şi Nadolny, îndeosebi pentru domnul Marton Nadolny, i-am furnizat chimicale, ulei de parafină şi altele, de pe diverse mări, descurcîndu-mă binişor, împreună cu un ungur, pe nume Carolli, însă de ce-aş mai intra în amănunte ?

Ajunge doar să spun că, deşi am făcut de pe atunci încă nişte economii, nu eram mulţumit de mine. N-aveam astîmpăr, eram dornic de cîştiguri importante, m-am aşternut aşadar pe treabă ca un sălbatic. Dealtminteri, nu suportam să-mi fie mintea neocupată. Poate şi din cauză că vechile condiţii, truda legată de afacerile neînsemnate nu mă mai satisfăceau. Nici marea. Asta, însă, nu mă surprindea.

De-a lungul deceniilor omul se schimbă, îndeosebi dacă stă prea mult pe uscat. Nu mai eram marinarul de altădată, odată ce condiţia de marinar este îndeobşte o stare vecină cu visul, n-o poate înţelege cel care n-a încercat-o. Nu pomenesc decît de un singur aspect : marinarul n-are nimic care să-i aparţină cu adevărat, nici nu prea ştie ce înseamnă proprietatea. Cel puţin nu în sensul ce i se atribuie pe uscat. Dacă-i întrebat : — îţi aparţine cutare sau cutare lucru ? de-ar fi să răspundă, aşa cum îl îndeamnă inima, ar trebui să spună : — de unde să ştiu ? Odată ce tot ce are se află doar temporar asupra sa. Le mătură primul val, i le fură camaradul sau i le înghite în vreo tavernă necuratul... Şi după ce le-a înghiţit, marinarul se prezintă iar, şi cu ce zîmbet pe faţă ! Spunînd că

dorește să slujească din nou, adică începe nimicul de la capăt.

Cît mi-am bătut capul și cu asta.

Oare ce îi determină s-o facă ? Să fii luni întregi prizonierul unei corăbii cu pînze de cursă lungă, să zicem muncind din greu, mîncînd prost, departe de familie și femeie, ca în cele din urmă să te hîrîi ca dulăii — ce le-o fi plăcînd în toate acestea ? Furtunile neîncetate ? Cine-ar putea citi în inimi ? Le-o fi dragă setea, scorbutul, infernul ? Sau plictiseala ?

Îmi ardea pămîntul sub tălpi. Nici acest ritm nu l-aș mai fi suportat timp îndelungat. Căci, de cele mai multe ori, nu faci aici altceva decît să caști gura.

Să nu fi fost niciodată bun marinar ? Se prea poate. — Nu face nimic — mi-am spus. — M-apuc de altceva. O iau de la început.

Sănătatea nu-mi mai era nici ea cea de odinioară, să nu uităm. Mașina se tocește și ea. Mă enerva nespus vîntul neîntrerupt din larguri și, ceea ce este și mai grav, gheața ce-mi biciuia spinarea, îndeosebi înspre zorii-zilei. În cele din urmă, începură să mă doară încheieturile.

Am părăsit astfel marina, de îndată ce mi s-a oferit altceva. Am făcut-o fără vreun regret deosebit. — Ajunge — mă gîndeam, căci îmi plac socotelile sumare. — Adevărat că, odinioară, sperasem multe de la mare : o nemărginită pace, o liniște nesfîrșită, tot ce-și poate dori inima omenească, însă fusesem dezamăgit și de asta, mi se urîse, și cu asta se isprăvise. Să-mi văd, așadar, de drum.

Înainte de-a întoarce însă spatele mării, vroiam să-mi iau rămas bun de la ea, căci și acest lucru aș dori să-l notez aici, spre ținere de minte. Destinul avea să mă mai poarte încă o dată către țărmurile grecești și către acele colțuri de stîncă, de pe care cică poetesa greacă Safo s-ar fi aruncat în mare. În dreptul lor, după vechiul obicei, dădeam trei semnale de sirenă scurte și unul lung. Le repetam de cîteva ori. Locuia acolo, pe vremea mea, un biet paznic de far, pe care-l cunoșteam de mult, de pe cînd avusese și el o viață mai bună, așa că eram curios dac-o mai fi acolo. Mai era.

— Ăsta-i Iacob, ăsta-i Iacob — mi-a comunicat el bucuria sa prin semnale de fanion de pe creasta stîncii, apoi îmi aduse la cunoștință că nevastă-sa născuse un copil și c-ar avea nevoie de aspirină.

I-am trimis îndată aspirină. Şi, cum aceasta era probabil ultima noastră întîlnire sub soare, mi-am luat rămas bun de la el printr-o scrisoare, adăugînd şi cîteva mărunte daruri pentru copil. Fiindcă asta a fost ultima mea călătorie. Ştiam de pe atunci unde am să mă stabilesc, ce voi face de acum încolo. tot. Căci găsisem, într-un tîrziu, o cîrdăşie pe măsura mea.

O cîrdăşie de oameni serioşi. Erau ca nişte hingheri. Pe ce puneau mîna — trosnea.

Întîlnisem întîmplător un negustor de cauciuc foarte iscusit, pe nume Bobeniak, apoi pe Aurel G. Anastazin — însă să lăsăm şi de astă dată amănuntele. Ajunge dacă spun c-am izbutit să încropesc din asta o oarecare avere. La început, una mai modestă, aici, apoi una mai măreşoară, în America de Sud. Cît de firesc se rostesc asemenea lucruri, cînd, de fapt, ce ciudat a fost totul. Ca atunci cînd vîntul se întoarce : mă umflase norocul pe neaşteptate şi cu atîta putere, încît nici n-o dorisem chiar în aşa măsură. Căci este un lucru de-a dreptul înfricoşător, voi relata un mic episod şi în legătură cu asta. Am stat un timp la New York, unde avusesem încasări excelente : aveam bani pînă peste cap, încît şi sufletul mi se prefăcuse în bani, cînd, într-o dimineaţă. sînt trezit din somn de un magazin oarecare. şi care ţinea să-mi înapoieze patru dolari. Calculase, din întîmplare, mai mult, pentru o marfă oarecare. Habar n-aveam cum izbutiseră să-mi afle numele şi adresa.

Aşadar, mă scăldam în belşug, în afaceri şi relaţii, una aducea cu sine alta : cărbunii aduceau vagoane, vagoanele aduceau transporturi — cum să dau o idee despre asta ? În sfîrşit, aveam ocazia de a munci pînă la orbire, aproape că nu mai puteam suferi duminicile. de cîte ori în preajma mea înceta orice mişcare, iar biroul meu căsca a pustiu. Abia ştiam ce să mă fac în astfel de împrejurare, n-aveam răbdare să aştept ziua de mîine, ca să vuiască şi să trepideze din nou maşina, căci nu-mi mai plăcea să mă gîndesc, şi nici nu mai vroiam.

...Cînd, deodată, am obosit.

Rămîn pentru mine de neuitat acei meri frumoşi, care m-au petrecut într-o ordine distanţată şi cu o blîndă demnitate, prin nişte livezi, pînă sus, pe culmea dealului, adică pînă unde locuia domnişoara C.H. Inez. (Era o regiune de fertilitate meridională, unde merele sînt

destul de bune, fără să aibă însă gustul merelor de la noi.) Era iar duminică, o după-amiază liniștită, a cărei lumină tîrzie se confunda aproape cu amurgul. Pomii erau și ei ca pomii de aur din basme, cu coroane de frunze rotunde aproape, cu fructe palide, aurii, pline. Și, în timp ce poposeam din cînd în cînd la umbra lor, am luat hotărîrea de a-i spune adio frumoasei Americi de Sud. De a-mi lichida afacerile pe care le aveam acolo și de a mă înapoia în patria mea nordică... probabil pe-un binecuvîntat pămînt francez — acesta mi-era gîndul. De sus, se vedea marea.

Iar cînd zării și această nemărginire pustie a atîtor osteneli de-ale mele, mi-am dat și mai bine seama că este timpul să mă odihnesc, fiindcă sosise vremea. Viața se dusese, iar timpul febrelor se isprăvise. Odată și pentru totdeauna.

Căci, la ce bun mi-aș mai pierde aici vremea cu căluții ? — mă gîndeam între timp. Odată ce obiceiul în acel oraș era să faci cîte-o plimbare, pe înserat, în trăsurici ușoare trase de căluți negri, pe sub arborii promenadei. Pe fruntea căluților se fixa cîte-o măruntă lumină electrică, încît capetele lor voinice se desprindeau din întuneric ca ale unor bueștri năzdrăvani, judecînd, firește, cu fantezia cameristelor. Mă tenta aproape să-mi cumpăr și eu un astfel de mic pegas, nefiind prea multe distracții prin partea locului.

— De ce nu vă luați un bun căluț de trap ? mă întrebase domnișoara C. H. Inez, sora unui asociat al meu, om cu mare influență.

La auzul acestei întrebări, fanții din jur începuseră să surîdă misterios, ca unii care s-așteaptă la plăceri secrete de pe urma unei astfel de întorsături a lucrurilor. Unul mi-a și făcut un semn ușor cu cotul, iar în ochi i-a pîlpîit voluptatea. Se ivise, așadar, posibilitatea de a o lua la plimbare cu trăsura și pe domnișoara C. H. Inez. Se știe ce însemna asta prin partea locului. Ce obligații creează un asemenea gest. Odată ce acolo cinstea fetelor este păzită de frați severi. Or, ținînd seama de relațiile de afaceri dintre noi...

— Nu, nu — mi-am spus de astă dată, căci așa ceva nu-mi doream. Nici demoni întunecați și nici altruiste cu ochi luminoși, care sînt numai suflet, încît pînă și prînzul lor constă doar din salată. Și care privesc pînă în adîncul sufletului sărmanilor bărbați, cu ochii lor pătrun-

zători. Fiindcă era și ea una din acestea. Într-un cuvînt, nu-mi mai doream una ca asta.

Deși nu era urîtă, însă nici nu se putea sta cu ea de vorbă ca lumea. Eu, cel puțin, nu reușeam. Odată ce n-ai cum învăța toate limbile — îmi însușisem, oricum, puțină spaniolă. Cu toate că-i plăcea să converseze pătimaș în germană, străduindu-se din răsputeri să-și etaleze cunoștințele — cum să nu fi vorbit nemțește, odată ce maică-sa fusese nemțoaică ? —, cu toate acestea nu știa. — *So mankes* — repeta mereu. De cîte ori nu-i venea nimic altceva în minte, în limba germană, răspundea de obicei : — *So mankes.* — Ce să mă fi făcut cu ea ? Și, pe deasupra, avea și-o fire de mucenică...

— Nu, nu — gîndeam eu —, e mai sănătos să mă întorc spre meleagurile obîrșiei mele.

Le-am spus, deci, celor cu care eram în relații de afaceri că mă duc în Europa, spre a pregăti acolo terenul unor afaceri ale mele, mai importante, în același timp mi-am predat biroul unui tînăr foarte onest, pe nume Perjamin, pe care-l socoteam atunci ca pe-un fiu al meu... În acest fel a avut de cîștigat și el, n-am rămas păgubaș nici eu, odată ce mi-am asigurat o importantă rentă anuală.

Apoi, în buzunar cu acest contract și cu averea mea ce se putea socoti considerabilă, am pornit la drum către Europa, după o absență de opt ani și patru luni, asemenea corăbierului Sindbad, după ce-mi luasem cuviincios rămas bun de la prietenii mei sud-americani.

Aceasta este scurta poveste a îmbogățirii mele. S-ar putea să mai revin asupra ei, dacă mi-o va permite timpul.

II

M-am dus întîi la Londra. Odată ce tot mă aflu aici, m-am gîndit că n-ar strica s-arunc o privire prin cartierul unde, în urmă cu un deceniu, pătimisem atîtea. Nu m-am dus, cu toate acestea, la fosta noastră locuință, însă pe cea care fusese domnișoara Borton am ținut totuși s-o văd.

— Ah, dumneata erai ? — a exclamat ea firesc, cînd, după oarecare așteptare, ne-am pomenit față în față. Căci sunasem la ușa lor, fără nici un anunț prealabil, într-o după-amiază mohorîtă. Locuiau într-o casă fru-

moasă, cu grădină, firește — îmi spusesem să le fac o surpriză. — Ah, dumneata erai ? — bătu ea speriată din palme. — Cît ești de schimbat, căpitane...

— Dar dumneata ? — mă mînca limba să-i răspund. Sincer să fiu, nici nu îndrăzneam să mă uit la ea.

De ce e în stare natura ? !

Cum e oare cu putință ca, după măritiș, o femeie adultă să mai crească în înălțime — există așa ceva ? Fiindcă aveam impresia că această cucoană se făcuse nemaipomenit de planturoasă și de șleampătă. Pe lîngă asta, purta și-o rochie cu capă complet albă și ea, încît părea pe cinstea mea o Niobe. Într-un cuvînt, se vedea cît de colo că alăptează fără întrerupere, că de ani de zile — cerul să-i fie milostiv ! — nici nu rîvnește la altceva.

Ce-aș putea spune despre soțul ei ? El a adresat îndată inimii mele următorul apel :

— Bine-ai venit la noi, căpitane ! Să știi că ai intrat de astă dată într-un sanctuar, în care toți te stimează.

A și ridicat către mine ochii săi feciorelnic de albaștri și limpezi... Ca două lacuri clare și line, undeva, în America — astfel scînteiau către mine ochii aceia.

Făcusem astfel o nerozie venind la ei. Mă și vedeam, mai bine zis îmi vedeam eul mai fericit cum dispare în noapte și-n vînt, cu pălăria trasă adînc pe ochi, ca să se facă nevăzut la un colț de stradă, într-o suburbie londoneză. Căci nu ți-e îngăduit să te mai întorci nicăieri.

Am discutat despre una-alta, printre altele despre fericirea omenească, subiect inevitabil în astfel de ocazii. De miezul convorbirii, firește, nu-mi mai aduc aminte. Știu doar că, între timp, cîinele lor lătra de zor, iar ei căutau să-l liniștească în limba franceză, fiindcă vorbeau cu cîinele lor pe franțuzește. A venit vorba, bineînțeles, și de nevastă-mea — *Mrs.* Eders-Hill neputîndu-se stăpîni să n-o pomenească, adevărat că într-un mod elegant și delicat, cu toate acestea n-a fost frumos din partea ei, și azi o simt încă. — Vroia să știe dacă divorțasem cu adevărat. — Da. — S-a servit ceaiul.

— Nu-ți place untul ? — m-a întrebat tot ea, adică frumoasa mea de altădată, domnișoara Borton, zîna mea. Dacă nu-mi place untul !

— Cum să nu-mi placă, îmi place la nebunie.

— Dar brioșele dulci ?

— Și ele, pînă-n ceasul de apoi. Atîta doar că mă codesc să le combin. Și mă voi codi cît timp voi trăi.

O, brava pereche ! Îmi spuneau astfel de lucruri :

— Sîntem foarte fericiți, așa să știi, căpitane.

— Ducem o viață foarte cumpătată. — M-au întrebat dacă-i cred. Despre copiii lor mi-au spus :

N-aș fi dispus să urc pînă la etaj să le văd odraslele dolofane și catifelate ? Adevărat că tocmai au cu copiii un mic necaz...

— Doar nu sînt bolnavi ? — am exclamat.

— Cum pot să-mi închipui așa ceva, pentru numele lui Dumnezeu, cum sînt în stare să rostesc asemenea oroare ? Au fost doar neastîmpărați, ca șoriceii. În astfel de cazuri, părinții au o metodă a lor fără greș. Vă interesează ?

— Cum de nu ? ! — am exclamat.

— Află, așadar, — zise *Mr.* Eders-Hill.

— Povestește-i pe îndelete — l-a făcut atent soția.

Pe copii nu-i pedepsesc cu nuiaua, așa cum dascălii demodați mai fac încă pretutindeni în Anglia. Ei născocesră pe seama lor altceva, odată ce au alt gust. Vreau să știu ce anume ? Cu dragă inimă. În acest caz, mă vor pune la curent. De cîte ori copiii nu sînt cuminți, sărăcuții de ei, sînt îmbrăcați în hăinuțele lor de duminică, fiindcă în ele nu pot să mai zburde, nici să vocifereze la fel... — Aici, soții se priviră, surîzîndu-și cu înțeles, ca dresorii de animale.

Dacă nici asta nu ajută, îi vîră frumușel în pat. Iată metoda lor de căpetenie.

— Copilașu-i bolnav — îi spun ei, ca și cum copilul ar avea febră sau crampe stomacale. Copilul stă să-nnebunească, odată ce nu are nimic. — Cum să n-ai ? — fac părinții. — Trebuie să ai ceva, altminteri n-ai mai fi un drac împielițat, nu-i așa ? Și i se pun comprese pe burtă, i se administrează ulei de ricină, și altele... Și de astă dată, aceasta este situația. Ce părere am ? Eram entuziasmat, încît m-am bătut peste frunte cu palma.

— Foarte just — le-am spus. — Doamna are perfectă dreptate. Odată ce educația nu-i joacă, și altele.

Astfel trecu după-amiaza, plină de entuziasme.

Dar la ce-ar fi folosi ironia, zău așa ? Cînd, de fapt, erau într-adevăr copii voinici, cum aveam să-mi dau seamă, fiindcă ulterior am pătruns totuși în căldura cuibului

familial, nu puteam face altfel, odată ce mă tîrîseră după ei sus, la etaj. Copiii erau culcați în pătucurile lor, ca niște pui de lei, întunecați și disperați, vreo cinci exemplare, și după cîte-mi amintesc, erau toți băieți. Unul din ei a și remarcat îmbufnat : — măcar de mi-ați da niște ciocolată. — La care, părinții m-au privit cu mîndrie.

Repet, însă, degeaba sînt ironic : odată ce toți copiii erau voinici, toată colecția, pe-onoarea mea, vitamină curată. Încît, mă întrebam dacă nu vor crăpa cumva de prea multă vitamină.

Mi-am văzut așadar de drum. Înainte de plecare, însă, am mai aruncat o privire într-un anumit loc. Pînă și dracul privește înapoi, înainte de-a ieși dintr-o casă.

În cel de-al doilea salon se afla un portret minunat, cu o lumină divină în priviri. Atîrna acolo micuța mea *miss* Borton, în mătăsurile-i verzi de altădată, cu sînișorii ei ca niște opreliști, pe vremea cînd mica ei inteligență era ascuțită. Mîinile-i, dragile, sînt încă dulci, ca porumbeii.

Numai scara îi mai lipsise imaginației mele de odinioară ca ea să se înalțe cu ajutorul ei la ceruri.

— Unde dispar toate acestea, ce se întîmplă cu ele ? Se destramă oare fără urmă ? Se pierd cu desăvîrșire în împlinire ?

Încît, mă puteam socoti fericit aproape că, pe vremuri, nu rămăsesem aici.

Să nu uit c-am mai zărit ceva, în timp ce ieșeam din camera copiilor, odată ce ușa dormitorului soților era deschisă la etaj, încît am avut prilejul de a arunca o privire asupra sanctuarului patului conjugal. Erau paturi încăpătoare, amarul ei de lume, însă asta mai treacă. Numai că deasupra lor se zugrăviseră imagini de martiri, ceea ce n-am mai înțeles. Cum or fi avînd chef, acolo, de plăcerile conjugale ? Căci, eu unul n-aș avea. Odată ce pe mine pînă și numai la gîndul lor m-au trecut fiorii.

*

După toate aceste experiențe, am hotărît să nu-l mai vizitez nici pe Kodor. Îmi ajungeau știrile ce le aflasem despre el.

Așadar, nu se prăpădise de pe urma bolii sale, cu toate că era aproape pe sfîrșite, se și renunțase la el. Cînd, într-o bună zi, și spre marea mirare a doctorilor, se vin-

decase. (Ceea ce e firesc aproape, dacă te gîndeşti că viaţa lui fusese întotdeauna plină de minuni.) Deşi specialiştii constataseră un cancer şi-l operaseră. Îl tăiaseră, însă starea lui fiind disperată, nici nu s-au mai atins de el, ci l-au cusut la loc. S-a întîmplat după asta ca, într-o zi de primăvară, să ceară să i se aducă bere. Din acea clipă, a băut zilnic cîte două ocale de bere.

Datorită berii să se fi vindecat ? El aşa pretindea. În schimb, auzisem şi din alte surse că fenomenul nu este necunoscut şi că există asemenea tumori capricioase. După ce sînt tăiaţi, bolnavii se vindecă parcă prin minune, probabil datorită aerului.

Asta nu are însă nici o importanţă, esenţialul este că se simte bine, nimic nu-l mai doare, ba e şi mai bogat decît odinioară. Căci s-a căţărat, s-a căţărat sus de tot, pînă aproape de cerul înstelat, cum se exprimase neghiobul director al hotelului Brighton.

Directorul acesta se mai afla tot acolo, cramponîndu-se de acelaşi loc. În jurul lui se scufundase o lume, între care mulţi oameni deosebiţi, ca de pildă celălalt director al hotelului, pe care îl stimasem din cale-afară, apoi Gregory Sanders, care-mi fusese nespus de drag. Asupra acestui director, însă, timpul părea să n-aibă putere : rătăcea la fel ca odinioară, pîntecos, împrejurul aceloraşi ascensoare şi curenţi, fără să fi îmbătrînit prea mult. Dimpotrivă, pînă şi privirea lui rămăsese cea din trecut : dispreţuitoare şi goală, ca a cămilelor.

— Ei, vezi — îmi spune dînsul — ăsta-i destinul. Unuia într-un fel, altuia tocmai pe dos. Nu există nici o regulă. Căci, în schimb, *Mrs.* Cobbet a decăzut complet. Da, da — făcu el către mine, printre surîsuri pline de tîlc.

Plecase în America, unde se mistuise în vîltoarea nopţilor de acolo. Vorbea ciudat despre asta : cu dispreţ şi cu o oarecare spaimă. Îşi închipuia, probabil, bietul de el, că nu există acolo altceva decît voluptate, iar nopţile sînt bîntuite de vampiri, care sug măduva din oameni. — Nu i-am răspuns.

— O, o — exclamă el brusc. — Ce fel de om eşti dumneata ? N-am văzut altul asemănător, de cînd sînt. O iei din loc fără să spui cel puţin unde să-ţi expediem corespondenţa, odată ce ai o scrisoare la noi. Abia acum mi-am adus aminte de ea. Dumneata nu întrebi măcar dacă ai vreo corespondenţă ? — Şi dă fuga la casa de fier.

Dar cînd nici cel puţin n-am desfăcut plicul, ba nici nu m-am uitat la el ? ! Căci mi-a fost de ajuns o singură privire, ca să vîr îndată scrisoarea în servietă, între actele mele.

— Ehei — face el — una ca asta n-am mai pomenit. Eşti un om fantastic ! Chiar nimic nu te interesează ? Ţi-o păstrez de patru ani, iar dumneata nici ochii nu ţi-i arunci pe ea ?

— Odată ce-o păstrezi de atîta vreme, nu mai este în nici un caz urgentă.

— O — face el — aşa trebuie să fie. Cel puţin îmi dau acum seamă. Probabil că averea se face tot în felul acesta.

— Încearcă şi dumneata — i-am spus rîzînd.

Adevărul este că, la plecare, nu lăsasem într-adevăr nici o adresă. Doi oameni ştiau doar unde mă duc. Restul omenirii n-avea nimic comun cu mine. Aşadar, tăiasem în urma mea toate punţile, pînă şi perspectiva unor viitoare relaţii.

Să citesc acum această scrisoare ? Odată ce-mi dădusem seama din prima clipă că era de la nevastă-mea ?

Era doar evident. Cu toate că plicul avea adresa scrisă la maşină, însă era expediat din Barcelona. Or, cum eu nu aveam pe nimeni în Spania, iar ea acolo se dusese — odată ce mi se spusese de mai multe ori că s-ar fi întors undeva, pe lîngă Madrid — era de la sine înţeles că ea îmi scrisese.

(Pomenise, dealtminteri, în cîteva rînduri, ce mult îi place Barcelona.)

Eu, însă, niciodată n-am să-i mai citesc scrisorile. Odată ce de mult ştiam că are să-mi mai scrie, atîta doar că nu aveam ce să ne spunem, fiindcă nu mai aveam nimic de rezolvat noi doi. Încetasem să exist, să privim astfel lucrurile, încetase în consecinţă să existe toată afacerea. De parcă moartea îi pusese capăt, la fel de iremediabil şi definitiv.

De asta şi vîrîsem scrisoarea, fără vreo ezitare, în servietă. — O voi arde sus, în cameră, odată ce nu mai putea fi retrimisă, căci nu figura pe plic numele expeditorului. Îmi dădusem seama şi de asta, într-o clipită. În schimb, cum s-o fi rupt în bucăţele în văzul ăstuia ? Ar fi fost pentru el un spectacol prea de tot.

Căci, şi altminteri, prea se interesa de afacerile mele.

— Şi zi, te-ai căsătorit acolo, dincolo de ocean ? — mă întreabă el.

— Cum să mă fi căsătorit ? Doar sînt însurat, domnul meu.

— Cum eşti însurat ?

— Nicicum — i-am răspuns.

În sfîrşit, s-a simţit ofensat. A murmurat puţin, apoi s-a ridicat de la masă.

Aşadar, lumea ţine seama de viaţa noastră. Ştia că divorţasem. Dealtfel, oriunde mă duceam, pretutindeni mi se cerea socoteală de nevastă-mea, deşi n-o cunoscuseră şi nici eu nu pomenisem vreodată de ea.

Oricît ar fi de ciudat, aşa s-a întîmplat. De îndată ce-am pus piciorul în Europa.

Lucrurile au continuat la fel.

Abia sosit la Paris, am fost obligat să mă ocup iar de ea. Avocatul mi-a telefonat într-o bună zi că, la o bancă locală, se află un mic depozit pe numele meu, pare-se de pe urma unor tranzacţii de transport. — Ce fel de transport ? — am întrebat eu. N-avea idee.

Nu prea ţineam minte să fi participat vreodată la aşa ceva. În zadar sosi a doua zi avizul băncii despre banii pe care-i aveam la ei şi care aduceau dobînzi, deoarece n-am devenit nici cu asta mai deştept. Cu toate că-mi place să am o imagine clară despre afacerile mele, nu obişnuiesc să neglijez nici măcar fleacurile.

Ţin bine minte, era dis-de-dimineaţă, cam la o lună după sosirea mea, şi locuiam încă la hotel pe vremea aceea. Stînd pe marginea patului, am contemplat scrisoarea îndelung, de parc-aş fi simţit că din nou se iveşte ceva aici din cele trecute vremi. Ce putea să fie ? Odată ce nici cu licitaţii n-avusesem de-a face, în orice caz nu la Paris, în schimb, se menţiona şi aşa ceva în adresa băncii.

Numai ceea ce e mai simplu nu ne vine niciodată în minte.

— Telefonaţi firmei menţionată în adresa noastră. Aveţi hîrtia în mînă, citiţi-de-acolo adresa — m-a sfătuit un funcţionar impertinent, după ce-am chemat banca la telefon. (Francezii obişnuiesc, dealtfel, să-şi dea aere de superioritate, îndeosebi faţă de străini.) Vă imaginaţi ce mare mi-a fost surpriza cînd, sunînd la telefon firma

indicată, cineva îmi răspunde de la capătul firului următoarele, însă cu aceeaşi precizie şi punctualitate :

— Allo, aici Tannenbaum. Cine sînteţi şi ce doriţi ? Încît, era să cad de pe pat.

— Nu mai spune ? — i-am răspuns. — Tînărul domn Tannenbaum, în persoană ?

Se înţelege că pui asemenea întrebări cînd eşti zăpăcit. La care, el a continuat tot aşa, aşadar, cu acelaşi calm impecabil :

— Cine altul să fiu ? E limpede. Nu pot fi eu decît în persoana mea proprie. Cu ce vă pot servi, domnule ?

Era, aşadar, filozoful, cum reieşea din aceste cuvinte, era el fără doar şi poate.

Însă, ce caută el de astă dată aici, în creierul meu, şi cum o fi venit nechemat ? Cînd nici nu-l vreau şi nici nu l-am vrut vreodată ? De cîte ori îmi aduceam aminte de el, prindeam să fluier. Nu mă sinchiseam niciodată de el. Or, acum, el se prezintă dintr-o dată. La ce bun ?

Care-o fi situaţia, odată ce m-am împiedicat de el ? Am încercat să-i lămuresc lucrurile. Şi ceea ce a ieşit la iveală, de la bun început, a fost că nici nu era nevoie de vreo explicaţie, odată ce păru îndată lămurit. Tînărul îşi amintea cît se poate de bine de noi.

— Ah, doamna aceea mititică — exclamă el vesel — care-a plecat la Londra, de acolo în Spania, nu-i aşa ? — Şi tot aşa.

O vorbă ca o mie, au fost nevoiţi să-mi liciteze, în contul magazinajului, calabalîcul de odinioară, mobila noastră înmagazinată la ei, la plecarea noastră la Londra, iată problema.

— Este firesc, odată ce nimeni nu plătea magazinajul, nu aveam pe cine să anunţăm, aşa că suma realizată din licitaţie a fost înghiţită de taxe — mi-a explicat el.

Adică, puţinii bani rămaşi totuşi sînt depuşi la bancă, îi pot oricînd ridica, despre asta suna înştiinţarea.

— Lucrişoarele acelea uzate ale doamnei — mi-a dat a înţelege tînărul, care, pare-se că se specializase între timp în transporturi. Iată cuvîntul care mă interesa. Nu numai pentru că trata cu atîta superioritate şi dispreţ modestele mele bunuri de odinioară, ci îndeosebi pentru că îşi închipuia că fuseseră ale nevestei mele. Ceea ce mi-a deşteptat oricum atenţia.

— Ai avut inimă să scoţi la licitaţie catrafusele amantei dumitale ? — l-am întrebat calm, într-o manieră încă dintre cele mai paşnice. La care, însă, a tresărit bineînţeles, împrumutînd alte tonalităţi.

— Cum aţi binevoit a vă exprima ?

— Ascultă — i-am spus — să lăsăm prefăcătoria, odată ce sînt sătul. Fosta mea nevastă ţi-a fost amantă, se ştie, şi cu toate acestea n-ai fost în stare nici cel puţin să-i păstrezi mobila, catrafusele modeste, aşa cum te-ai exprimat cavalereşte ? Nu face pe pateticul, domnule, — i-am retezat vorba — cunosc adevărul. Ştiu că eşti filozof, mai ştiu şi c-aţi corespondat. Nu flecări ! Am aflat atît de papucii de casă, cît şi de păsări. Nevastă-mea mi-a mărturisit, pînă la urmă, tot.

— Cum aţi spus ? — întreabă el iar. Îţi puteai da seama că aproape se înecase în telefon.

Îndată însă a pufnit în rîs.

— E cum nu se poate mai interesant, zău — începe el. — N-aţi avea amabilitatea să-mi spuneţi ce anume v-a mărturisit soţia ?

Nu i-am răspuns. El continua să rîdă încîntat.

— Ce păcat că n-am auzit şi eu — a continuat el vesel. — Căci, de astă dată, este la mijloc o eroare, din păcate — adaugă el. — Fiindcă, eu aş fi dat orice s-o pot cuceri pe soţia dumneavoastră, însă n-a fost chip. Odată ce nu vroia. M-auziţi ? — urlă el în receptor.

— Continuă — fac eu cu indiferenţă.

— Binevoiţi a-i împrospăta memoria, în caz c-a părăsit-o în aşa măsură, şi scrieţi-i în Spania că mă confundă cu altul. Şi să-i mai spuneţi că nu cu mine v-a pus coarne, odată ce eu sînt altcineva. Căci eu sînt cel ce eram îndrăgostit de ea, încît aproape îmi pierdusem minţile, cel pe care ea l-a dus de nas. Fiindcă-i o cuconiţă impertinentă, puteţi şi asta să i-o spuneţi, chiar cu aceste cuvinte. Şi-i trimit vorbă că sînt fericit să nu mai am de-a face cu ea... Aş fi fost în stare să-i sucesc gîtul, de ce nu i-aş fi scos mobila la mezat ? I-am dat lecţii pe gratis, şi să-i fi păstrat pe deasupra şi mobila ? În caz că toate acestea vă jignesc cumva, vă stau la dispoziţie. Cu asta, am onoarea să vă salut — şi-a încheiat el tirada sucite.

Şi puse astfel capăt convorbirii.

Să-l fi provocat la duel ? De dragul cuiva, care se afla atît de departe de aceste livezi ?...

— N-a avut noroc, bietul de el — mi-am spus. — Tocmai el n-a avut. Şi să-i mai zdrobesc scăfîrlia, sau s-o zdrobească el pe-a mea ?

*

Pîn-aici, mai treacă, însă ce să se facă omul cu timpul său ? În America de Sud nutrisem mult timp planul de a-l lua pe lîngă mine, la Paris, pe prietenul meu Gregory Sanders, să trăim acolo în pace, ca doi fraţi. Era un plan plăcut, odată ce bătrînul acela îmi era drag. Poate că era singurul om despre care puteam afirma acest lucru fără nici o ezitare. Însă, cît de ciudată-i viaţa şi sub acest aspect : îmi dădusem seama cu deplină siguranţă de asta abia după ce ne despărţisem, după ce nu-l mai văzusem. Poate, însă, şi pentru că abia atunci îl copleşiseră năpastele.

Căci ce fusese viaţa lui ? — cu toate acestea încerca să mă consoleze pe mine, în scrisorile pe care mi le scria. Deşi rămăsese singur la bătrîneţe, fiul său îi tocase cea mai mare parte din avere, după care dispăruse cu o femeie oarecare, iar el era bolnav... îmi spuneam, aşadar, să-l iau cu mine la Paris. Vom sta din cînd în cînd de vorbă — iată care îmi era planul. Îmi fluturau prin faţa ochilor următoarele variante :

Îmi scrisese cîndva, în America de Sud : „Oraşul Hastings, iulie. O viespe mi-a intrat azi pe fereastră şi s-a năpustit drept în ventilatorul trimis de tine la începutul acestei veri. Lopăţica a înşfăcat-o îndată, trîntind-o lîngă mîna mea, pe cartea ce-o citeam. Am examinat-o îndelung, fiindcă mă interesa în mod deosebit ceva. Mai trăia şi îşi mai agita antenele, vroind să mai înţepe."

„Însă, nici urmă de reproş la ea. Nu se blestema nici pe sine, nici soarta nu şi-o afurisea, zicîndu-şi că n-ar fi trebuit să intre pe această fereastră — odată ce se părea că nu împarte lumea noastră în evenimente necesare şi evenimente incidentale... Aşadar, nu se tortura cu constatări inutile, c-ar fi fost vinovată ea însăşi de una sau alta... Deoarece, ceea ce se întîmplase era însăşi legea ei. Într-un cuvînt, socotea şi întîmplarea tot o necesitate, or asta este ceea ce s-ar cuveni să învăţăm de la ea,

fiindcă se pare c-ar aparține rînduielilor noastre. Aici ar trebui ca drumul să se întoarcă : s-ar cădea să fim ceva mai umili, prietene. Să ne plecăm capul și mai mult, și mai adînc, o dată și pentru totdeauna. Asta ți-ar prinde bine și ție, și mie bine, iată ce vroiam să-ți spun."

M-au impresionat într-atît cuvintele lui și mi-au stins în așa măsură remușcările, încît atunci a încolțit în mine gîndul de a-l lua pe lîngă mine. Și nu neg că eram chiar mulțumit de mine că, în locul unor planuri de mari proporții, alesesem asta. Că ajunsesem, în sfîrșit, să-mi dau seama de ce anume aveam nevoie și ce vroiam.

Îmi mai trimisese și-o altă scrisoare semnificativă, cu puțin înainte de-a muri, care mi-a fost de un folos și mai mare. Conținea următoarele :

„Este caracteristic faptul că, pînă azi, în nici o ființă nu s-a ivit senzația spontană c-aș trăi eu într-însa, adică să fi simțit în sinea sa viața mea. (Adică pe a acestui Gregory Sanders, cum am fost denumit mai tîrziu.) Cu toate că de cînd lumea există, însă repet : niciodată încă, iar acum, deodată, da, spre mijlocul secolului trecut, brusc — fiindcă s-a întîmplat ca, într-o bună zi, să-mi dau seama nu numai că mă aflu aci, dar că eu sînt acela, și nu altul. Căci asta este esențialul în orice, această separație. După cum nu s-a confundat nimeni cu mine, nici mai tîrziu, și nici eu nu m-am confundat cu altul. Deși, cîte asemănări există între noi, nu-i așa ? — însă în această singură privință nici înainte, nici după... în această privință am fost, fatal și irevocabil, singuri. Or, dacă a fost așa, la fel are să fie și în viitor. Căci, dacă ar fi cu putință de-acum înainte, ar fi trebuit să se poată și în trecut. Or, asta este marea consolare a naturii, prietene. Și tot în asta se cufundă atîtea secte răsăritene, încît li-e mai drag ceea ce propovăduiesc și tălmăcesc, decît arșițele soarelui : că toate energiile rămîn aici, că toate formele se repetă, singură acea intimitate pe care-o simțeam despre mine însumi, anume că eu sînt eu : ea este unică și nerepetabilă. Abia acum am ajuns să-l înțeleg cu adevărat, împreună cu omagiul adus acestei idei. Căci nu știu să existe nimic mai bun nici pentru mine."

Mă mai ruga să nu-i condamn fiul, odată ce nu are rost, el nu mai are nici o părere despre fiul său sau despre orice altceva. Despre oameni sau lucruri, însă

nici nu mai vrea să aibă. Odată ce-şi suspendase toate opiniile.

Or, această scrisoare a lui, cum spuneam, făcuse asupra mea o impresie decisivă în anii tăcerii. Atît începutul, cît mai ales nota din post-scriptum. Căci, este o mare destindere să te eliberezi de ceea ce socoteai a fi dreptatea ta, îndeosebi cînd ţi-ai propus s-o păstrezi vie în sinea ta. Ajunge în cele din urmă să fie o povară de nesuportat. Căci, ce să se facă omul cu dreptatea sa? — I-am comunicat îndată planurile ce le aveam cu el, fiindcă părea că se simte şi el mai bine, făcusem şi eu pregătirile necesare întoarcerii mele cînd, la cîteva zile după asta, la data de cinci octombrie, muri subit.

Ca şi cum destinul însuşi ar fi ţinut să-mi arate că trebuie să rămîn de-acum singur, pînă la sfîrşitul vieţii mele. Doar îmi scrisese şi el : „S-ar părea că ăsta îţi este destinul. Învaţă, aşadar, să trăieşti singur". Şi mai adăugase : — „Însă definitiv şi absolut singur."

Ceea ce mai regret şi azi este că avusesem atît de puţin timp pentru el cît trăise. Tocmai pentru el n-avusesem timp. Te trudeşti o viaţă întreagă cu fel de fel de oameni, însă pentru cei ce ar merita nu-ţi rămîne timp. S-ar putea, însă, ca aşa să fie bine, o fi ţinînd şi asta de rînduielile noastre. Să mergem, aşadar, mai departe.

Trebuia, deocamdată, să încerc să trăiesc fără a munci. Oare ce-aş fi putut născoci pentru mine, ceva ce să-mi umple zilele ? Atunci m-am apucat şi de aceste însemnări ale mele, însă cîtă trudă presupune şi asta, odată ce cuvintele ţi se par o povară, încît nici din această cauză nu te poţi exprima cum s-ar cuveni. Aşadar, nici acest lucru nu este uşor, anume că nu eşti silit să mai cîştigi bani sau să te mai preocupe propriul tău viitor, odată ce nu mai ai nici un viitor înaintea ta... Un negustor de antichităţi mi-a oferit un utilaj de observator astronomic, ca să privesc cu ajutorul lui stelele ; un altul mi-a propus nişte pisici de Angora, cică ar fi animale liniştite şi tăcute, constituind astfel o companie cît se poate de plăcută... Deşi am fost nevoit să le dau pe amîndouă, peste scurt timp, afară din casă, observatorul astronomic mi-a adus aminte totuşi de ceva. Întotdeauna îmi plăcuse chimia, fusesem înscris cîndva şi la facultate, ba îmi începusem această tîrzie carieră chiar cu o măruntă

întreprindere chimică — am instalat deci pe locul lunetei evacuate un laborator de chimie bine înzestrat, în locuința mea, într-o cameră de la etaj. Văzusem odată așa ceva în apropiere de Napoli, la un senior oarecare, atîta doar că eu mi-am instalat propriul laborator mult mai rațional, adică după pofta inimii mele. Și m-am așternut pe lucru.

Ceea ce putea să fie foarte amuzant, excelent chiar. Odată ce nu e rău să ai o ocupație. Iar să te simți din nou student, e și mai minunat. Să plutești în timp fără nici o responsabilitate, să te consacri din nou unor sarcini mărunte. Și ce ciudat : de parcă doar ieri era cînd, acasă, lăsam pe masă lingura — căci de îndată ce masa se termina, mă întorceam în grabă în camera mea, ca să meditez... odată ce pe vremea aceea nu făceam nimic, ziceam că mă duc să învăț, ca să fur timpul fumînd. Aveam senzația, de astă dată, de parcă la fel s-ar fi scurs anii, viața întreagă, fără să fac nimic. Fiindcă anii se scurseseră, într-adevăr.

— Atîta pagubă — mi-am spus — voi continua de-acolo de unde am întrerupt.

Căci nu mai era nici o îndoială că fusesem hărăzit unei cariere științifice. Lucrul acesta ieșise la iveală definitiv. Știusem asta și înainte, însă un diavol hain mă abătuse de fiecare dată din drumul meu : la început, visele, pe urmă, realitatea — acum însă, în sfîrșit, studiul mă făcea fericit cu adevărat. Împreună cu toate cîte i se adaugă : orele de singurătate în zori de zi, de pildă, această singurătate rigidă, însă și suverană, cînd știi dinainte ce ai de făcut și te concentrezi asupra unui singur lucru, respingîndu-le pe toate celelalte... Adică, totul începuse să meargă cum nu se poate mai bine, cînd m-am îmbolnăvit. Același lucru și de astă dată : ceea ce îmi dăduse de furcă destul și în America de Sud, moștenirea mizeriei ultimelor mele drumuri pe mare, vechile bronșite și, pe deasupra, însoțite de spasme — mă sleiseră de-a binelea, tușeam uneori toată noaptea. Așadar, din nou același lucru, din nou diavolul blestemat : am fost nevoit să las totul baltă. Odată ce gazele și celelalte nu-mi erau prielnice la plămîni. Nu-mi convenea, însă, nici ceea ce doreau medicii. Odată ce contractasem boala pe mare, de ce să mă duc pe Coasta de Azur ? Nu-mi

place să fac dimineața devreme plimbări cu bastonul în mînă.

Cînd, deodată, unui asistent îi veni o idee excelentă. De ce n-aș pleca, din cînd în cînd, la țară — odată ce sînt stăpîn pe timpul meu ? Mă pot duce unde vreau — dacă-mi convine, rămîn, dacă nu, mă întorc sau plec în altă parte, descopăr locurile care îmi plac — avea dreptate. Adică să hoinăresc puțin. Asta are să-mi facă bine : ambianțele necunoscute, nervilor, schimbarea deasă de aer, plămînilor mei. Așa s-a și întîmplat. M-am trezit într-o bună zi că bronșita mi se vindecase. Pare să fi fost un foarte bun doctoraș, uneori ucenicul valorează mai mult decît meșterul, acest lucru se întîmplă frecvent.

Cît privește sufletul meu, renăscusem parcă. Odată ce nu prea avusesem parte încă de așa ceva; nu călătorisem niciodată pînă atunci fără țintă. Întotdeauna grăbit, covîrșit de griji, iar ceea ce doream să văd izbutisem doar la repezeală și cu multă cheltuială de energie. De astă dată, însă, nu. De astă dată nu vroiam nimic. Vedeam tot ce merita să fie văzut, ceea ce nu merita abandonam. Or asta e ca și cum te-ai îmbăia în niște adieri de primăvară.

De îndată ce soseam într-un loc, nu m-apucam să bat fără întîrziere străzile, nici nu porneam către piață, unde e atîta zarvă. Urcam în camera mea și mă odihneam sau mă ascundeam în vreun ungher, după niște sticle întunecate sau între flori, sus, cît mai sus, căci îmi plăcea să privesc orașul de acolo. Însă, ca o statuie, zău așa. Oare ce mă interesa în așa măsură ? Fleacurile, probabil. Vîntul sau ploaia, o tavă de pateu cu smîntînă scoasă în vreo fereastră, ca să se răcească, primarul sau fetele... dealtfel niciodată încă nu mi se păruseră atît de străine îndeletnicirile lumești. De parcă adineauri aș fi aterizat de pe-o planetă îndepărtată. Și ca și cînd m-ar fi umflat neîncetat rîsul.

Un rîs fără motiv, odată ce nu era nici ironic, nici disprețuitor, Dumnezeu știe cum o fi fost. Poate să fi fost un rîs din care lipsea și sufletul. Asta era la fel de bine, odată ce era prima mare vacanță a vieții mele. Să mai adaug la asta și faptul că hoinăream fără bagaj. Văzusem cîndva așa ceva în Suedia. Sosisem acolo în același timp cu un milionar american, să vedeți cum venise : descoperit și cu o servietă în mînă. Încît, nu mă

mai săturam să-l admir. Încă de pe atunci îmi pusesem în gînd să fac tot așa, dacă voi fi vreodată bogat. Căci, e nemaipomenit de comod să cobori din tren în acest fel, fără să te sinchisești de ceva. Iar dacă mi-e frig cumva sau am nevoie de ceva, cumpăr pe drum. De ceea ce nu mai am nevoie, las la hotel, ca să se bucure și cameristele.

Aș mai nota aici că fericirea constituie cel mai mare triumf al egoismului, nu-i așa ? cea mai desăvîrșită împlinire a lui, însă, fără uitarea de sine, nici că se poate închipui. Într-o oarecare măsură, de asta am citat adineauri atît de amănunțit scrisoarea lui Gregory Sanders, fiindcă stăruie asupra importanței de a te elibera de tine însuți. Iată cum trăiam eu în acea vreme. Ca și cum nici n-aș mai fi fost pe lumea asta. Și eram fericit.

Rar mă mai bîntuiau visele de odinioară ale egoismului, dar chiar cînd mă bîntuiau, erau palide și incerte, cam astfel :

Voi colinda luncile Franței pînă cînd n-am să dau cu ochii undeva de o fată tînără. Ce frumos a fost ticluită legenda lui Iacob, felul cum o zărește, pe neașteptate, lîngă o fîntînă, iar ei sînt înrudiți prin strămoșii lor. Odată ce cred că așa ceva mi-ar trebui și mie, o ființă căreia să nu fiu silit să-i explic nimic despre mine, căci știe tot. Fiindcă mă cunoaște, Dumnezeu știe de unde, din care străfund de veacuri.

În acest caz, n-aș mai rămîne atît de singur — îmi spuneam uneori.

*

În vitrina cafenelei era un afiș — îmi mai aduc aminte și azi de numele de pe el : Los Vivienos și Carricada, clovni muzicali spanioli, apoi separat, cu litere groase : Dodofé. Însă, nici urmă nu mai era de ei, cafeneaua căsca a pustiu. Doar cîteva lămpi de gaz mai pîlpîiau în ea — adevărat că era către orele trei dimineața. Și mai era și o noapte viforoasă, tot noapte încă, odată ce afară stăruia întunericul.

O frumoasă viforniță de iarnă, cînd prin beznă se învîrtejesc, cu rotiri visătoare, mari fulgi albi, ca niște îngerași-copii.

Copiii uciși — mi-am spus. Fiindcă, Dumnezeu știe ce-mi mai trecea prin minte.

Tocmai coborîsem din tren și mă gîndeam să mă instalez la o masă în cafenea, unde s-aștept zorile. Mi-au plăcut întotdeauna localurile de acest fel. Pe pereți și oglinzi atîrnau flori de hîrtie, iar cum focul mai ardea vesel în sobă, m-am tras aproape de ea. Pe peretele din fund, o mare cortină, tot din hîrtie, înfățișînd lebede pe-un lac.

Era tăcere în cafenea, o mare tăcere. Un singur chelner, somnoros și el, mai tîrziu însă înviorat. Înviorat, de îndată ce-am comandat șampanie și coniac lîngă ea.

Localul însuși pare să fi tresărit la auzul comenzii mele. Am deslușit îndată în aer o oarecare atenție. De fapt, nu atunci. Căci avusesem de la bun început senzația că după cortină se află cineva. Sau chiar mai mulți, cu atenția trează. De fapt, așa era.

Îndreptîndu-mi ochii într-acolo, zăresc într-un colț al cortinei o spărtură mică, prin care se deslușea limpede sclipirea unui ochi omenesc.

— Ehei — mi-am spus — s-ar părea că, în sfîrșit, are să se întîmple ceva aici. — Fiindcă, pînă acum, colindasem, ca pe-o grădină a paradisului, această Franță plină de păcate. Glumind și scutit de orice grijă. În zadar circulau fel de fel de știri : — Un profesor străin a dispărut fără urmă. — De ce te-ai sinchisi, cu siguranță că nu cîntărea o sută de kilograme ca tine ? — îmi spuneam. — O egipteancă a fost omorîtă în tren. — Biata de ea ! — mă gîndeam — a murit fără să cunoască bucuriile vieții. — Și altele asemănătoare.

De astă dată am tresărit totuși. Odată ce era bizar acel singur ochi în spărtura din tapet. Or, eu aveam asupra mea o mare sumă de bani.

Ca și cînd clipele ar fi trecut peste nervii mei încordați, ca niște bizari dansatori pe sîrmă, iată impresia pe care am avut-o în acel scurt interval. Cînd, apoi, totul s-a destrămat, dezlegîndu-se într-un soi de minune.

S-a ivit de undeva un tînăr, un tînăr extraordinar. Era îmbrăcat de jos pînă sus în mătase, și era atît de alb, încît aproape că nu mă încumetam să-l privesc. Atît era de lunecos și lucios tricoul de pe el. El era Dodofé.

Încolo, părea să fie un om amabil. Avea barbeți modești, iar pe față îi înfloreau bujorii bucuriei. Modest era în întregime, zău așa — a salutat cu delicatețe, s-a

înclinat chiar, cu ochii la şampanie. Apoi şi-a dezmorţit membrele, a înconjurat sala, după care s-a uitat la rinsoarea de afară, ca unul care adineauri dormise pe undeva, într-un ungher oarecare. În sfîrşit, a întrebat simplu unde-i Lizzy ? Nu pe mine m-a întrebat, ci pe chelner.

— Lizzy — a strigat el vesel.

La care, am lăsat paharul din mînă.

Căci toate acestea erau pentru mine ca o vedenie. Omul îmbrăcat în mătase, florile de hîrtie şi toate celelalte, iar afară — viforul acela ciudat...

— Atît de jos să fi decăzut ? — m-am întrebat. — Se poate să fi decăzut atît de jos ?

Ce-aş putea spune despre ceea ce se petrece în inima omului la auzul unui singur cuvînt ? Cineva rostise :

— Lizzy. Or şi eu rostisem cîndva : — Lizzy. Nu prea demult, de parc-ar fi fost doar ieri. De atunci, însă, nu-l mai rostisem.

E un nume destul de rar, nu-l auzisem nicăieri între timp.

Oh, aici să fi ajuns ?

N-aş fi crezut. Deşi îmi imaginasem o mulţime de lucruri în legătură cu ea. Însă, să facă aşa ceva în Spania şi drumul ei s-o fi adus aici ?

— Vroia doar să devină actriţă, întotdeauna dorise să ajungă actriţă.

Aveam senzaţia absurdă că se află şi ea aci, cu mine, în acest local. Şi nici nu mai era doar o senzaţie, ci mai mult, aproape o certitudine. Odată ce asta este ca vîltoarea. Aş fi fost gata să-mi dau viaţa că nu mă înşel. Că se află foarte aproape, la cel mult cîţiva paşi de mine.

Firește că este aici, ba m-a şi văzut adineauri. Cu siguranţă că m-a văzut. Ea s-a uitat la mine prin spărtura cortinei. De asta nu îndrăznește să se arate.

— Plata — i-am strigat chelnerului.

Cînd, deodată, tot sîngele mi-a năvălit în inimă.

— Am s-o aştept — am luat eu hotărîrea. — Căci, de ce-aş fugi în felul ăsta ? Odată ce s-ar putea ca aşa să ne fi fost scris. Ca fiecare din noi să rătăcească pe propriul său drum, pînă cînd, într-un anumit punct al pămîntului, şi tocmai în această speluncă, întîmplarea ne va încrucişa paşii. În acest caz, de ce să fug ? De ce nu ne-am putea întîlni pentru scurt timp ?

Sau de ce n-aş putea s-o văd o clipă ?

Repet, însă, că îmi este cu neputinţă să redau greutatea ce-o simţeam pe inimă. Nici dorul teribil şi chinuitor. Care luă, apoi, fel de fel de aspecte. Un aspect îngrozitor chiar. Să fim sinceri, fără ascunzişuri.

Mă gîndeam la o scurtă aventură de zori de zi, şi tocmai cu fiinţa pe care o iubisem cîndva nemărginit. Era o senzaţie infamă şi interesantă. Căci doream goliciunea, voluptatea fără suflet şi fără conţinut, cu ea, de parcă niciodată n-o văzusem. De asta îmi bătea inima cu atîta putere.

Mai tîrziu mi-a trecut şi asta. Căci şi-a făcut apariţia această Lizzy, probabil că şi ea dormise pe undeva, căci părea somnoroasă. Era o femeie grasă şi mătăhăloasă, ciufulită şi toată plină de cîlţi. Şi-a acoperit îndată soţul cu o pelerină neagră — oameni meridionali, cărora le era frig în această ninsoare. La care, vedenia a dispărut subit.

*

Am mai rămas totuşi acolo cîtva timp, căci eram obosit.

Mai tîrziu, însă, localul a fost năpădit de soldăţei, de soldaţi matinali. Şi nu de nişte ofiţeraşi, ci de soldaţi de rînd. Asta a fost o minune. Căci s-au împrăştiat şi s-au răspîndit într-o clipită, ca şoriceii. Habar n-am de unde se iviseră.

De astă dată m-am urnit, luînd într-o clipită o sumedenie de hotărîri. Nu amintesc decît esenţialul.

Că nu mi-e permis s-o mai văd vreodată, nici cel puţin să mă gîndesc la această eventualitate. Luasem doar mai de mult această hotărîre, de astă dată însă şi mai temeinic. Iată ceea ce nu mă pricep să exprim acum.

Căci decisesem doar şi înainte că niciodată de-acum înainte, cu toate acestea stăruia nestinsă în sinea mea speranţa că şi asta este doar un interimat, fiindcă vom mai sta noi doi de vorbă cîndva. Dacă nu aici, atunci într-o altă viaţă. Aveam o blîndă certitudine în legătură cu asta. Ceea ce făgăduia o neţărmurită, o definitivă pace.

Ba, mai mult, cînd femeia aceea grasă şi străină se ivise, această cealaltă Lizzy, mă indispusese în aşa măsură apariţia ei, încît îmi spusesem :

— De ce nu te duci la ea ? O zi drumul pînă la ea, o zi îndărăt, ajunge şi-o jumătate de ceas.

De aici hotărîrea mea. Căci era înspăimîntătoare această şovăială. Iată ceea ce în zadar m-aş strădui să lămuresc. Şi de ce-aş face-o ? Suferinţa îmi aparţine oricum, lecţia ei mă priveşte numai pe mine, iar adevărul suferinţei îl cunoaşte doar cel care o îndură, odată ce trebuie s-o îndure. Degeaba aş lua hotărîrea de a fi mai tare de-acum înainte, cuvintele rămîn cuvinte, iar asta n-o vreau.

Ajunge doar că nici viu, nici mort, niciodată de acum înainte !

— Adu-ţi aminte de acei soldaţi matinali — aşa suna instrucţiunea. Eu singur ştiu ce s-ascunde în adîncul ei.

Astfel luară sfîrşit aventurile mele. Am mai făcut eforturi cîtva timp, însă îşi pierduseră gustul. M-am înapoiat, aşadar, definitiv la Paris.

*

Mă întorc din nou de astă dată în timp. Odată ce abia acum îmi dau seama c-am uitat ceva. Îmi venise la Londra ideea că, odată ce sînt acolo, să mă mai duc o dată la locul unde viaţa mea luase o întorsătură atît de decisivă, să văd casa în care fusese balul. Ia s-o vedem şi la lumina zilei. Poate că voi putea să pătrund chiar şi-n sală, sub un pretext oarecare, cine ştie, n-ar fi exclus să reuşesc. Am reuşit în adevăr. Am găsit-o şi pe Mme Poulence în cartea de telefon, avea aceeaşi adresă...

Atîta doar că sosisem prea devreme, odată ce mă scol întotdeauna în zori, de asta apoi calculez greşit, căci ora opt sau nouă pentru mine nu e la fel de dis-de-dimineaţă cum este pentru alţii. Oricum, nu se face să suni la uşa cuiva la această oră. Însă, atîta pagubă.

Să mă întorc, odată ce-aveam şi alte planuri, căci vroiam să mai văd şi altceva. Odată ce mă găseam acolo, să încerc să refac drumul pe care mă înapoiasem de la bal.

Or şi asta mi-a reuşit mai bine decît mi-o închipuiam. Soarele începuse să strălucească minunat pe cer, pe mine mă călăuzea de asemenea un minunat instinct. Adevărat că, în asemenea cazuri, eşti îndrumat şi de oarecari raţionamente, pe unde anume trecusem, pe lîngă

vreun teatru, unde o cotisem pe strada principală, din care unghi zărisem turnul catedralei Sfîntul Paul, și așa mai departe. Pînă și detaliile stăruiau destul de clare în mine.

Ba, mai mult, atît de clare și precise, încît era de-a dreptul uimitor. Căci, în afara unor mărunte rătăciri, am găsit aproape tot ce căutam, bunăoară poarta aceea boltită, cu stîlpi la intrare, sub care îmi smulsesem barba falsă, pînă și strada unde alunecasem și era să-mi rup piciorul — în schimb, tocmai peste piața unde fatalitatea făcuse să-l întîlnesc pe șofer, n-a fost chip să mai dau. Ca și cînd ar fi înghițit-o pămîntul, de parc-ar fi mistuit-o acest oraș. Sau s-o fi construit ceva pe terenul ei — să fie cu putință ? Degeaba le explicam trecătorilor că fusese undeva, prin apropiere, și-o biserică, odată ce-mi aminteam precis de ferestrele ei luminate prin ceață, și că răzbăteau acorduri înăbușite de orgă, din interiorul ei, încît mă și minunasem că se oficiază o slujbă cu muzică în zori de zi, sau o fi exersat cineva ? Așadar, umblasem ceasuri întregi încoace și încolo, se făcuse amiază, degeaba însă. Piața aceea dispăruse de pe fața pămîntului.

Lucrul acesta m-a indispus. Și nu fiindcă m-ar fi dus acolo cine știe ce melancolie, ci fiindcă se urziseră oricum, de-a lungul vremii, oarecari legături între mine și bătrînul acela. Fără doar și poate. Căci, nu numai că aveam mustrări de conștiință, dar mă și preocupa soarta lui — întîmplarea ciudată de a se fi întîlnit tocmai atunci cu mine — de ce-o fi trebuit să moară ? Furia se acumulase în mine din alte motive, și cu această furie îi frîng vertebra cervicală — nu-i asta o mișelie ? Ca el să fi fost victima, iar eu unealta acelei întîmplări ?

Cu toate acestea nu eram nici agitat și nici cel puțin trist, priveam cu destulă nepăsare localurile respective. Însă nu tot așa, în clipa cînd în fața mea s-a deschis poarta. Iar eu am mai pătruns încă o dată sub bolțile acelei porți. Căci, de astă dată, pînă și stomacul mi s-a ridicat pînă aproape de inimă.

Odată ce asta era, oricum, altceva. Căci, aici luase viața mea o mare întorsătură. De atunci, aproape că nici nu mai trăiesc, este locul să mărturisesc adevărul, muncesc, mănînc, alerg încoace și încolo, fără să fiu cu toate acestea convins că trăiesc aievea. Îi poate fi oare chiar

atît de fatală unui om în toată firea o altă ființă ? O bipedă peltică și cu fustă ? — aveam înainte obiceiul de a mă amuza cu astfel de întrebări. Fiindcă niciodată încă nu fusesem atît de dispus să-mi dau mie însumi crezare ca în momentul cînd am pătruns din nou sub bolta acelei porți.

Acest extraordinar efect avea probabil și alte cauze. Căci sînt amintiri ce se potolesc. Nu le mai zgîndărești sau nici nu vrei, or acestea par să aibă un itinerar deosebit în inima noastră. Căci ziua de ieri, a acestor amintiri, nu mai este de fapt ieri-ul din calendar, ci acel timp cînd ele ne-au preocupat ultima oară. Or, la casa asta niciodată încă nu mă gîndisem. La șofer, în nenumărate rînduri, la casă, însă, niciodată. Fiindcă trec sub tăcere tot ce-a fost fatal în viața mea. Stăruie în mine ca un glonte, atîta doar că e condamnat la tăcere.

Aici ai stat, în această grădină — mi-am spus în acea clipă. Și, de fapt, parcă doar ieri umblasem pe acolo, atît de familiară mi se părea grădina. Dădusem doar o fugă pînă acasă, spre a mă schimba, sau așa ceva.

Încît, în sala mare nici n-am mai intrat, deoarece n-aveam destulă tărie sufletească pentru asta. Căci, coborînd din studio, mi-am spus că ajunge.

Cu toate că studioul n-avusese nimic deosebit. Era o banală școală de actorie, un curs pregătitor de cinematografie sau așa ceva, cum există cu miile prin marile orașe. Am aflat că-l înființase *Mme* Poulence, pentru sora sa, care era bolnăvicioasă, de unde să mai știu ? O balerină îmbătrînită. La cursurile ei se învățau dansuri, mișcări grațioase și, ceea ce e mai important, dragostea.

În fața casei așteptau mașini elegante, iar pe coridoare treceau tineri grăbiți, unii cu joben pe cap... de după pleoapele lor pe jumătate lăsate, luceau ochii ca apa, glacial, căci așa sînt acești privilegiați ai soartei, nu se prea dau de gol că te-au băgat în seamă.

Oh, știu eu bine cît de fermecător e să te poți giugiuli cu vreo Persefonă prin sălile de spectacol cufundate în beznă, pe la repetiții, în timp ce pe scenă are loc reprezentația, fetișcana mai gîfîie de niște pasiuni clasice — știu că acesta a fost mereu amuzamentul seniorilor. Nu înțelegeam, însă, cum era cu putință ca ființa pe care o iubisem să frecventeze acest loc, cum o fi

atras-o asta tocmai *pe ea?* ce plăcere găsise în așa ceva ?...

Acesta era unul din aspecte, celălalt era următorul : Anume că apropierea și depărtarea îți pun nervii deopotrivă la încercare. Ca și cînd totul s-ar fi întîmplat doar ieri și, cu toate acestea, unde era acel ieri ? La o depărtare inaccesibilă, ca morții. Mă despărțeau de el neguri, o mulțime de mișcări, haosul, și toate acestea erau reprezentate, bineînțeles, de nopțile cînd mă zvîrcolisem fără somn, sau de după-amiezile cînd hoinăream cu pomenita domnișoară înțeleaptă și cu plete minunate pe careva din aleile împodobite cu agave, scoțîndu-mi pălăria înaintea boierilor ce treceau în goana unor trăsurici ușoare. Ciudată mai e și viața omenească ! Iluzorie și de neînțeles. Poate că suspinul este ceea ce-i exprimă mai potrivit esența. Cine-ar crede că purtasem și barbă în America de Sud ? Și că avusesem chiar amante, cîte-o italiancă misterioasă sau vreo altă doamnă străină. Acestea erau depărtările.

Și, deși atîtea evenimente se interpuseseră între noi în acești ani, ea nu suferise nici o modificare în sinea mea. Stăruia într-o tăcere fermecată sau încremenită, în vecinătatea inimii mele, într-o altă cămăruță — să zicem —, în care n-aveam decît să intru, odată ce era acolo, cufundată într-o tăcere nețărmurită și citindu-și cărțile ciudate. Asta avea să iasă la iveală abia acum, după atîția ani, că așa stau lucrurile cu mine, poate și fiindcă mă încăpățînasem să nu mă mai gîndesc la ea. Nici că tare-aș mai fi dorit să mă duc pe cîtva timp la Brighton, la masa mea obișnuită, aflată într-un ungher, unde spatele mi-e ocrotit de perete, iar de-acolo să mă duc iar acasă, să desfășor pe masă largile mele borderouri, cufundat în lumina rotată a lămpii cu abajur.

De asta povestesc toate acestea.

Odată ce apropierea ei îmi fusese fatală, chiar în acea după-amiază. Fiindcă viața mea se afla, oricum, în mîinile ei în acest oraș, să nu se uite, căci cu unghiile mă scosese din ghearele morții. Îmi stăruia în minte imaginea la care niciodată nu mă gîndisem de-atunci : zac bolnav și mă prefac că dorm, da, așa se întîmplase. Odată ce vroiam ca și ea să se odihnească puțin. Cu toate acestea, ea se uitase stăruitor la mine, se aplecase asupra mea,

iar obrajii i se îmbujoraseră din cale-afară. Iar ochii îi erau plini de-o mare îngrijorare.

Așadar, mă iubise totuși, iată ce vroiam să-mi dovedesc mie însumi, și cu toată patima de care eram capabil. M-am și oprit în acel moment, în plină stradă. Odată ce asta era atît de plăcut, atît de dulce, ca și cum lumina mi-ar fi invadat inima.

Datorită speranței aceleia de-o clipă, că mă iubise totuși.

Era, însă, un mare necaz că mă simțeam încă atît de bine la acest gînd !

— Ah, prostuța aceea flecară — am încercat eu s-o alung din preajma mea. Degeaba însă.

Căci aș fi dat orice să mă pot duce acasă și de astă dată, ca odinioară. Fiindcă, în altă parte nu m-aș duce, ci acolo doar. Adică, din nou în apropierea acelor nesuferite acoperișuri, peste care zboară în amurg porumbei albi.

Și, pe deasupra, zorile acestea de cafenea, cu acea Lizzy și cu acel Dodofé. De asta încuiasem din nou și atît de irevocabil ușa ce dădea în cealaltă cămăruță.

*

Nu izbutesc să-mi aduc aminte de culoarea ochilor ei, oricît mi-aș frămînta mintea. Îi crezusem cîndva albaștri, poate însă că mă înșelasem. Erau mai curînd de nuanța iederei, așa-mi pare, și se întunecau de patimă, iar în zilele înnorate se adînceau înspre vînăt.

Mai departe : să fi fost nostimă sau plictisitoare ? frumoasă sau nu prea frumoasă ? În ultima vreme o revăd cu fața buimacă de somn și cu părul răvășit. În astfel de ocazii, este frumoasă.

Cu asta aproape c-am și terminat, odată ce cu asta m-am deprins să-mi petrec diminețile. Fiindcă, acest lucru trebuie să mi-l îngădui, în sfîrșit. Odată ce nu trăiesc nici cu morfină, nici cu cocaină... un om ca mine trebuie, oricum, să aibă o pasiune. Căci, ce altceva îmi rămîne, cînd n-am nici viitor, nici speranță, ba pînă și trecutul mi-l neg ? La ce anume să mă gîndesc, la micul dejun sau la pipeta ce-o țin în mînă ? — Dealtminteri, mi-am dat seamă de ceva, tocmai în aceste zori de ziuă. Că nu sîntem în stare a lămuri lucrurile în întregime.

Oricît le-am suci și le-am învîrti, nu e cu putință să le trăiești esența, plinul — odată ce viața nu poate fi trăită integral, încît se pare că noi îi sesizăm doar suprafața, adică spuma de pe creastă.

Dacă nu astfel ar sta lucrurile, cum îmi explic oare că, uneori, sînt cuprins chiar de îndoiala că toate acestea s-au întîmplat cu adevărat, fapt pe care aș dori să-l fixez o dată și pentru totdeauna în mine. Nu prea sînt sigur — sînt dator s-o recunosc. Odată ce întîmplările încearcă să dispară, să se prefacă în negură, memoria le scapă. Asta ce-o mai fi ? Să fie sufletul ca văzduhul sau ca apa, încît valurile lui nu lasă nici o urmă ?

Pe de altă parte, dac-aș fi fost conștient pe deplin de tot ce s-a întîmplat, cum să-mi explic faptul că tot mă mai îndoiesc, că descopăr mereu și azi cîte ceva nou în ea... că o simt uneori amară, alteori dulce ?... — însă nu mai continui nici asta, căci poate să ducă în nemărginire, pare-se în nemărginirea frămîntării. Ajunge doar că-mi face plăcere amintirea ei, iar întunericul ce prevestește ivirea aurorei este tocmai potrivit pentru așa ceva. Mă învelesc bine cu pătura și mai moțăi cîtva timp, la fel ca lumea de-afară. Asta îmi face atîta plăcere, încît cu siguranță că ar pune stăpînire pe mine, dacă nu m-aș controla. Mă controlez însă. Tabietul sufletului meu este următorul : îmi îngădui o jumătate de ceas de visare, după care însă sar din pat și îmi încep programul zilnic. Odată ce leacul cel mai bun împotriva acestui fel de beție este, totuși, mișcarea neîntreruptă. Și, odată ce ne aflăm aici, să trecem și la înșirarea impresiilor mele cele mai recente, pariziene. Să-ncep chiar cu evenimentul cel mai de seamă : m-am înscris, totuși, la facultate.

Firește, nu la cursurile de zi, ci la seral. Asta cum s-o fi întîmplat, sau care o fi fost cauza ? Cum nu reușeam să mă descurc singur cu chimia, îmi angajasem un meditator. Atîta doar că plecase, fusese angajat undeva în străinătate. Or, cum el mă luase în cîteva rînduri la facultate, în scopul unor demonstrații (căci era preparator la Institutul de chimie), n-am mai angajat un alt meditator, ci m-am înscris. Să vedem cum voi reuși.

Asta e tot.

Astfel am învins, în sfîrșit, numeroasele mele temeri, care mă cuprindeau încă din copilărie în fața amfiteatre-

lor ştiinţei şi care, în ultima vreme, se datorau îndeosebi vîrstei mele, gîndului că nu mai am ce căuta pe băncile facultăţii. Cînd, însă, mi-am dat seama că nimeni nu se sinchiseşte de mine, am prins şi mai mult gust, m-am înflăcărat şi mai tare.

Lucram de fapt mult, de dimineaţa pînă seara, nu era student care să mă întreacă. Nici nasul nu-l mai scoteam din îndeletnicirile mele. Dacă, la început, fuseseră cîteva lucruri care mă necăjiseră, trecusem repede şi peste ele. Un singur lucru aş aminti : mi se părea ciudat tineretul de azi, nu izbuteam să-l înţeleg.

— Tinereţea noastră a fost, oricum, alta — eşti înclinat să constaţi. Cu toate că, fusese alta pe dracu. Odată ce omul rămîne la fel în toate epocile, cel mult îmbrăcămintea i se schimbă : în zilele noastre, ea e ceva mai scurtă. Iar stilul, mai dramatic. Poate.

Tinerii se revărsau în valuri. Şi nu pătimaş, ci în cete indiferente, ca fluviul Mississippi. Îşi aruncau caietele şi fluierau printre dinţi, ceea ce însemna că sînt îndîrjiţi. Pe ce tărîm oare ? Pe vremea aceea citeam tocmai scrierile în proză ale lui Leopardi, fusese un om deştept din cale-afară, un admirabil intelectual, încît uneori îmi puneam întrebarea : ce-ar spune la asta Leopardi ? N-ar spune nimic. În cazul ăsta, nici eu nu am nimic de spus.

Mă gîndeam că poate acesta este tineretul comunist.

Dar, nu. Odată ce auzeam şi asemenea lucruri : .

— Crezi cumva că mă interesează societatea colectivistă ?

— Dar pe mine ?

— Ha-ha-ha — se auzea din vecini. Aşadar, se afla şi în colţ unul pe care societatea colectivistă nu-l interesa. În ce-or fi fost atunci atît de îndîrjiţi ?

— În faptul că sînt tineri, bătrîn nenorocit, — mă admonestam singur. Şi îmi vedeam de treabă.

În schimb, era acolo o domnişoară care m-a scos şi mai cumplit din sărite. Adevărat, însă, că doar la început.

Era chiar aceea căreia mă încredinţase fostul meu meditator, spre a-mi supraveghea experienţele de laborator.

Era o fată cumsecade, nu am nimic de obiectat, se îmbrăca cuviincios, avea urechi, nas şi picioare impecabile, însă de ce o fi fost atît de fără haz ? Astea anume se

instruiesc în așa fel, încît să-și piardă hazul, mi-am spus. Odată ce purta ghete butucănoase și, firește, cu tocurile joase, părul și-l pieptăna lins pe spate, toate acestea mai treacă, întrucît sînt consecințele nemijlocite ale științelor. Însă, să nu găsească ea un cuvînt de politețe față de un om în vîrstă, care era atît de singur și care muncea atît de corect ?

— Nu e rău — cel mult atît catadicsea să spună.

Or, eu mă așteptam la mai mult, o recunosc. Era o copilărie, însă la mai mult mă așteptam.

— Asta e corect, asta nu e corect — iată aprecierile ei la cele mai mari eforturi ale mele.

Cu toate că, la început, îi dădusem chiar tîrcoale. Îi spuneam, bunăoară, că afară e înnorat. Îmi răspundea cu un simplu da. Îi spuneam că afară s-a înseninat. Răspundea tot așa, cu un da.

— Așteaptă — m-am gîndit. — Ai să mai vorbești tu cu mine și altfel. Căci, îmi cunosc temeinic ochii. Atîta se tot uită la o astfel de fermecătoare domnișoară, încît o amețesc, și începe ea să-mi vorbească despre starea vremii. Ceea ce s-a întîmplat întocmai. Voi mai reveni asupra acestui lucru.

*

Mi-am continuat munca cu tot mai mult interes, iată esențialul. Nu există nimic mai interesant decît chimia. E o emoție de-a dreptul poetică descoperirea făcută în această știință, cel ce n-a încercat n-are cum să-și dea seama. Sau urmărirea, bunăoară, a metamorfozelor. Iau un gaz de culoare albastră — să zicem —, îl tratez un timp, ca în curînd să devină atît de solid, încît poate fi ciocănit, adică gazul s-a solidificat, să nu te bucure așa ceva ? Aveam în fața ochilor imaginea unui mic laborator strălucitor, în care experiențele să se poată face cu cîteva materii susceptibile de prefaceri. Imaginația mea era stîrnită îndeosebi de carboamizi, rezistenți la acizi și întotdeauna izolanți, însă nu rigizi, e mare lipsă de așa ceva în industriile de azi. Aud de mult asta.

Ajunge, însă, atîta din chimie. Îmi petreceam serile citind. De astă dată citeam și eu „cărți superioare" — bineînțeles, nu sistematic, ci doar ceea ce îmi recomanda librarul. Însemnările făcute de mine despre aceste opere

dovedesc că literatura n-a fost născocită pentru mine. Odată ce lectura lor nu mi-a făcut prea mare plăcere. Aşadar :

Lee-Masters : monumentele lui funerare sînt bune, restul nu.

Ulise : un talmeş-balmeş de toată frumuseţea.

Romain Rolland : greaţă şi harababură.

Werfel — carte belgiană — curată greaţă şi harababură sadea. — Şi aşa mai departe.

Însă, s-o lăsăm şi pe asta, odată ce nu mă pricep la literatură. În schimb, chiar dacă naivitatea mea va părea caraghioasă, mărturisesc totuşi că Dickens îmi făcea o mare plăcere, îndeosebi cu una din cărţile sale. Rămîne pentru mine de neuitat Crăciunul pe care l-am petrecut cu el. Afară ploua fără încetare, iar eu n-am făcut altceva de dimineaţa pînă seara decît să mănînc pîine şi să-i citesc cartea — ba şi mai tîrziu, noaptea, pînă la aiureală. Aşadar, trăiam, de fapt, ca în epoca tinereţii mele. Cel mult mă duceam din cînd în cînd la fereastră, spre a privi ploaia... Şi pufăiam la nesfîrşit din lulea.

Aşadar, asta da. Această carte era *Copperfield*.

Amintesc acest lucru fiindcă observaţiile mele laice le-am comunicat şi domnişoarei savante, la facultate. Protectoarei mele. S-o numim domnişoara Brébant-Jouy. Căci, ajunsesem ca relaţiile noastre să fie excelente, peste aşteptări. Asta s-a întîmplat după cum urmează :

*

Povestea este simplă. M-am purtat cu ea exact cum se purta ea cu mine. De cîte ori făcea vreo observaţie legată de munca mea, mă scărpinam în creştet sau scoteam limba, nu prea tare, ci doar niţel, ca şi cînd nu mi-aş fi împlinit somnul. Şi nu-i mai spuneam : — vă sînt recunoscător, domnişoară, înţeleg totul cît se poate de bine — aşadar, nu dădeam niciciînd aprobator din cap, nu rîdeam slugarnic şi n-o priveam zîmbitor, după moda unor epoci apuse. Vă convine să fie cineva acru ca borşul ? Facă-vi-se voia. Adică, mă purtam nu numai aşa cum e de aşteptat, însă chiar aşa cum i se pretinde omului zilelor noastre, care nu ştie ce este uimirea.

Rezultatul nu s-a lăsat aşteptat. Purtarea şi privirile mele statornice n-au dat greş. Privirile acestea, care nu erau nici prea curioase, nici prea lipsite de interes, adică nu erau nicicum. Ca atunci cînd cineva îşi plimbă ochii peste un obiect oarecare. Imaginaţi-vă că nişte ochi experimentaţi ca ai mei se fixează stăruitor asupra obrăjorilor încinşi şi asupra sînilor mititei şi răcoroşi ai unei fete tinere... Odată ce şi ochii aceştia exprimă ceva, atîta doar că nu se ştie ce. Trebuie să fie o eroină adevărată fata de vîrsta ei, care să nu dorească să afle ce anume vor să exprime ochii aceia ? În fiecare săptămînă se organizau la noi un fel de sinteze, în cursul cărora conferenţiari autorizaţi ne explicau noile tehnici experimentale şi ceea ce trebuia să se ştie despre ele. Pînă şi în cursul acestor sinteze o fixam. Nu bătător la ochi, ci discret doar. Ca apoi să încetez brusc. De parc-aş fi uitat cu desăvîrşire că domnişoara mai e şi ea pe lume.

Cu un asemenea prilej, bag de seamă că, de astă dată, ea este cea care mă priveşte. Şi încă stăruitor. Adevărat că nu se uita decît la creionul meu, însă cu cîtă atenţie, pînă şi sprîncenele îi tresăreau de atîta concentrare. Ca şi cînd şi-ar fi torturat mintea cu întrebarea dacă se va mai mărita vreodată. Fiindcă respira sacadat.

Ba a şi roşit, draga de ea. De îndată ce-a băgat de seamă că o privesc.

— E foarte bine aşa — mi-am spus. Fiindcă era cu adevărat bine.

Odată ce, la puţin timp după asta, limba i s-a dezlegat. Minunea minunilor : m-a învrednicit de-o remarcă a ei.

— Cît e de cald aici — îmi spuse. Firește, deocamdată cu un aer de superioritate şi doar din colţul buzelor.

Examina nişte culori de mixaj, apăsîndu-şi sînii plini de o etajeră masivă, care servea la păstrarea unor aparate stabile, însă era tocmai goală. Iar ca urmare a acestei apăsări, sînii ei ţîşniseră în sus. Nu tăgăduiesc că avea sîni frumoşi. Iar soarele îi cădea chiar pe păr, aprinzînd în el flăcări. N-am să tăgăduiesc nici că părul ei era frumos şi el.

Fiindcă era blondă, ca suedezele. (Cu toate că, după mamă, era croată, cum am aflat mai tîrziu.) Mai era şi zveltă, îndeosebi în şolduri.

Cu toate acestea, nici nu i-am răspuns cu vreo nerozie curtenitoare, nici n-am sărit în grabă să deschid fe-

reastra. În locul acestor nerozii demodate, am ales una nouă : aceea de a contrazice, amarul ei de lume, spre a dovedi că am o gîndire independentă. I-am spus aşadar :

— Nu-i chiar aşa de cald. — Cu toate că era foarte cald.

— Poftim ? — face ea mai întîi.

Însă, pe urmă, s-a răzgîndit.

— Fireşte — zice ea —, dumneata ai fost căpitan de marină, te-ai obişnuit cu căldura.

Eram şi de astă dată cum nu se poate mai mulţumit. Căci şi căpitanilor de marină poate să le fie cald, odată ce e cald — nu-i aşa ? Însă, ce să însemne oare acest minuscul cuvînt ?

— Ei, ce înseamnă ? — m-am uitat ţintă la ea.

Ştie ea ce sînt ? Ceea ce era, oricum, ceva. Şi mai ce ? Că se putea înfiripa din asta o scurtă conversaţie nostimă. Deocamdată, însă, n-aveam chef de aşa ceva. În locul ei, înălţînd către ea privirile-mi inexpresive şi de o îndărătnicie animalică, i-am răspuns zîmbind :

— O, da, desigur.

Asta a continuat, apoi, şi mai tîrziu. După cîteva zile aveam o carte la mine, la care ea m-a onorat din nou, interesîndu-se de titlul ei. Veneam cu ea tocmai de la librărie. Era cartea lui Johnn Bunyan, scriitor celebru în Anglia. Or, cum librarul îmi legase de suflet că o asemenea carte trebuie cunoscută necondiţionat de un om cult cum sînt eu, o cumpărasem. Mă gîndeam : ce-ar fi să devin religios, poate că m-aş alege şi din asta cu ceva ? Ia domnişoara, zic, a luat cartea, a răsfoit-o, apoi a lăsat-o din mînă.

— E o carte cu subiect religios ? — întreabă ea cu dispreţ.

— Da — i-am răspuns — o citesc doar fiindcă autorul ei mi-e prieten.

Pretindeam că mi-e prieten Bunyan, cu toate că e mort de două veacuri şi jumătate. Îmi spuneam că nu are a face. Odată ce ea n-are de unde să ştie cine e acest Bunyan. Iar dacă o fi ştiind, n-are decît să-şi spargă capul cu enigma unui om misterios ca mine. Ceea ce n-ajunge încă — mi-am spus. — Fiindcă, ar mai fi nevoie de ceva, însă de ce oare ? De puţină vitejie, să zicem, tii drăcie, de ceva ce făcea impresie asupra femeilor din epoca lui Lancelot şi a altor cavaleri, un turnir cavaleresc

sau așa ceva. La care, le cade îndată masca de mucava de pe față acestor îngeraşi savanți, ca să iasă la iveală că, de fapt, domnişoara noastră nu e decît un viţeluş de lapte, o adevărată codană. Ceea ce s-a şi întîmplat într-adevăr cam așa. Cum laborantul nu era la îndemînă, iar ea avea nevoie de oxigen, experienţa putea să-i eşueze.

Am înşfăcat atunci o butelie de fier ceva mai măricică, să tot fi avut optzeci de pfunzi, şi am purtat-o în braţe ca pe-o păpuşă, aşezîndu-i-o frumuşel în faţă. N-are decît să se uite la ea. Prinse de pe atunci încă să clipească mai des, era emoţionată de fapt, sărăcuţa, însă problema nu fusese rezolvată încă, se interpunea de astă dată tot un suport (acelaşi care, deunăzi, fusese gol) — deoarece conducta de ţevi nu era destul de lungă, şi aşa mai departe. Or, suportul acesta avea cel puţin o sută şi cincizeci de kilograme.

De astă dată am aşteptat cîtva timp, s-o las întîi pe ea să se frămînte, şi doar cînd am auzit-o înjurînd cumplit printre dinţi (ceea ce, socot, aparţinea aceloraşi stări de îndîrjire contemporană), abia atunci am pus, în sfîrşit, mîna şi, cu un efort oarecare, am urnit în adevăr fierăria aceea de-o sută şi cincizeci de kilograme. Lucru pe care nu s-a mai putut abţine să nu-l comenteze.

— Atît eşti de puternic ? — mă întreabă ea.

— O nimica toată — i-am răspuns, şi cu atîta dispreţ, încît nici ducii de Guise n-o făceau mai desăvîrşit.

După cîteva zile, ne duceam împreună la un concert distins, așa zău. Cică avea de vînzare un abonament de prisos. Şi așa mai departe. Mi-am spus că sînt, oricum, un incult, prea neglijasem muzica. Cu toate că avusesem impresia că voi ajunge cel mai mare specialist în domeniul ei. De ce să nu-mi dea explicaţii această duduiţă ? Căci am constatat că-i plăcea din cale-afară să dea explicaţii. Însă şi că avusesem dreptate, anume că duduiţa mea era o gîsculiţă.

*

Îmi explica cu înfocare muzica, frumuseţea diverselor piese... căci, începînd din ziua aceea, am fost adeseori la diferite concerte — cel puţin două seri pe săptămînă îmi erau ocupate, n-aveam de ce să mă plîng. Cu atît

mai puțin cu cît era prezentă și surioara ei, o făptură cu părul și mai aprins, și mai tînără, și mai subțirică. Privirile ei erau atît de încrezătoare și, în același timp, atît de provocătoare, încît părea că îndată are să izbucnească împrejurul ei o revoluție, iar cu asta îndată mi-ar și demonstra ceva. Mărturisesc că nici măcar un gentleman cu tîmplele brumării cum sînt eu nu suporta focul acestor priviri, fără o senzație de fermecătoare fericire. Dar cînd ele două se apucau să discute în drum spre casă ? Căci se apucau îndată să discute. Iar eu îmi încetineam cît puteam pașii, ca plăcerea să dureze cît mai mult cu putință. Odată ce, n-are rost să mai spun, că asta însemna pentru mine mai mult decît orice surpriză muzicală.

— Iar cînd mă voi mărita — zise cu un prilej sora mai mică —, vreau să devin *în toate privințele* o singură ființă cu bărbatul meu.

— Tu, adorabilo ! — am cugetat în sinea mea —; te ador.

Însă nu trădam nimic. Deoarece, cu cele de felul lor trebuie să te porți cu mănuși și cît mai iscusit cu putință, ca și cu puii de cățel rătăciți, ferindu-te de gesturile prea bruște, ca nu cumva să se sperie. N-am scos așadar nici un cuvînt, cel mult atîta doar și cu deplină seriozitate :

— Așa este, duduiță, ai perfectă dreptate.

— Vezi, și *monsieur* este de aceeași părere — făcea ea îndată către sora sa. (Numele nu izbutise să mi-l rețină, însă nici nu se străduia. Venise vorba pînă și de asta, cu un prilej :

— Nu sînt în stare să vă rețin numele, însă nu-i așa că nu vă supărați ? — mă întrebase, odată cînd eram singuri. Îndată, apoi, se consolase singură : — Însă numele nu are nici o importanță, nu-i așa ? Este doar o prejudecată, *monsieur*, nimic altceva. Căci nu-i tot una cum se cheamă cineva ? Principalul este ca să aibă inimă bună, sau greșesc ?

O asigurasem îndată că nu greșește cîtuși de puțin și că eu am o inimă cu adevărat bună. La care, ea : — nu mai e nevoie s-o spun, fiindcă a ghicit-o de mult...

— De unde ai ghicit, draga mea ? Cum ai putut să-ți dai seama atît de repede de asta ?

Cică să nu mă mir, însă ea este o bună cunoscătoare de oameni. — Dar să continui relatarea discuţiei lor asupra căsătoriei :

— Căci, de ce să se mărite o fată atît de independentă, cum sînt eu, dacă nu pentru că aşa îi convine sufletului său ? — îşi întreabă ea sora mai mare. — Odată ce senzualitatea în sine nu mă interesează.

M-am bucurat şi mai mult. Ce altceva i-aş fi putut spune ?

— Aşa este, duduiţă, ai perfectă dreptate.

— Ei, vezi, se pare că şi acest *monsieur* are idei sănătoase despre căsătorie.

— Numai pentru că îţi dă ţie dreptate ? — rîse sora mai mare.

— Nu numai de asta, ci şi pentru că, în general, are idei juste.

Începeam să fiu mîndru de mine însumi.

Însă, în ce anume îi dădeam oare dreptate ? Cred că în toate domeniile. Odată ce, sincer să fiu, la discuţia în sine nici nu prea eram atent, cel mult la amănunte sau la ce altceva ? La unele accente, asemenea căutătorilor de aur, pe care natura-mumă din jurul lor poate că nu-i interesează, odată ce ei se încăpăţînează să afle doar micile pepite de aur în pîraie. La fel şi eu. Bunăoară, glăsciorul acestei fete tinere îmi zornăia în inimă ca un clopoţel. Ce sens mai putea avea pentru mine toată acea discuţie despre căsătorie sau despre orice altceva ? Sora mai mare spunea astfel de lucruri :

— O, tu eşti încă o mică cretină, în ce priveşte instituţiile fundamentale... — Şi rîdea cu amărăciune.

Firește că eu nu prea înţelegeam la ce se referă. Însă, nici nu căutam să aflu. Îmi spuneam că expresii ca „instituţii fundamentale“ aparţin în aceeaşi măsură tonului epocii, ca şi „mică cretină“ şi altele.

A mai declarat, firește, că, azi, căsătoria — ca instituţie „de durată“ — este perimată de mult.

— Sau nu-ţi dai seama ? Eşti oare oarbă ? — îi spunea ea.

Pe mititica aceea o întreba dacă nu-i oarbă ? Cînd ochii ei erau atît de frumoşi şi de luminoşi ! — Dealtminteri, unde mai găseşti azi oameni care să se suporte unul pe altul, timp de, să zicem, patruzeci de ani ?

— Patruzeci de ani ! — exclamă scumpa de ea, cea mai mare. Odată ce și ea începuse să-mi facă ochi dulci. La care, fără întîrziere, cea mai tînără :

— Așa, așa, vrei să fii caraghioasă în ochii lui *monsieur* ? — Odată ce ea pleda cu toată energia pentru fidelitatea conjugală, susținînd că există și așa ceva sub soare, fidelitate pînă la mormînt, pe care nimic nu poate s-o clintească.

— Da, cred în fidelitate și într-o singură iubire — zise. Or, pe mine care aveam, sărmanul, propria mea experiență, nu-i așa ? tocmai asta m-a impresionat. Odată ce așa e omul — o făptură ciudată. Ciudățeniile sale sînt fără număr. Și, pe deasupra, cum mi-a luat îndată apărarea.

— Așa, acest *monsieur* e un *monsieur* cît se poate de obiectiv, iar mie îmi este drag, deoarece am impresia c-ar putea fi cîștigat de partea cauzei noastre — a declarat ea despre mine, de îndată ce ne-am instalat. Căci, de astă dată, izbutisem să le ademenesc după concert la o cafenea. Doream asta de mult, însă nu îndrăznisem.

Oare pentru care cauză aveau ele de gînd să mă cîștige ? În zadar le-am întrebat, fiindcă nu mi-au răspuns. Dealtfel, eu fusesem lăsat la o parte.

— Da, da, e foarte frumos ceea ce spui, atîta doar că tu nu știi încă totul — era de părere sora mai mare.

— Oare ce nu știu încă ?

— Anume că acest lucru pretinde nu numai obiectivitate, ci și pasiune.

— Oare nu sînt eu destul de pasionat ? — am strigat, copleșit de desfătări, însă nici nu mă luară în seamă.

— Căci tu nu-i cunoști încă pe bărbați, nu știi ce fire indolentă au unii din ei.

— Sînt eu indolent oare ? — am început să le implor. Însă, strălucind aproape. Fiindcă, de astă dată, se discuta despre mine, chiar în prezența mea și fără să se sinchisească de mine. Lucrul acesta îmi făcea plăcere, ca și cînd aș fi fost gîdilat.

— Tii, drăcie, nu-i frumos din partea dumitale că nutrești astfel de păreri despre mine. Oare nu dovedesc destulă rîvnă pe tărîm științific ? Nu fac eforturi peste puterile mele ? Nu caut să-ți dobîndesc aprecierea ?

— Nu este vorba de rîvnă — a răspuns cea mai mare.

— Ai fi fost oare și dumneata în stare să-l omori pe Barthou ? — întreabă deodată.

— Așa este, așa este, pe Trepov sau pe nea Drenteln ?

— Dar bine, domnișoarele mele, cum să-l omor, cînd nici măcar nu știu cine-i acest nea Drenteln ? Cum să înțeleg aceste cuvinte ? Sau glumiți cumva ?

— Cum am glumi ? Trebuie să înțelegi textual cele spuse, — mă asalta atît una, cît și alta.

Fiindcă, de astă dată, se năpustiseră amîndouă asupra mea.

— Să ne dai un răspuns clar și deschis la întrebare, *monsieur*.

— Așa este, să nu ocolești întrebarea.

— Dar, domnișoarele mele, pentru numele lui Dumnezeu, ce am eu de-a face cu politica croată ? — Deoarece mă gîndeam c-ar putea să fie vorba de adversarii politicii croate.

— Asta nu e doar politică croată — răspunse una din ele.

— Iar dacă asta nu te interesează, pe noi ne surprinde, deoarece această atitudine exprimă totul.

— Așa-i, așa-i, exprimă un univers întreg.

— Ei, vezi, nu-ți spuneam eu ? Domnul acesta nu are nici o convingere.

— Ne separă o întreagă lume — declară ritos sora mai mare.

Noroc, însă, că apăru chelnerul.

*

În orice caz, am comandat la început, modest, groguri, odată ce mă făcusem de baftă pe tărîmul politicii. Însă, cele două copile ar fi dorit să bea și lichior de ouă. Am comandat deci și asta. Îmi era, de fapt, sufletul tulburat, fiindcă nu știam pe care s-ar fi cuvenit s-o iubesc. Deși, asta era poate hotărît de pe atunci. Dacă nu din vreun alt motiv, doar pentru că sora mai mică îmi spunea de fiecare dată : acest *monsieur*, în timp ce cealaltă nu-mi spunea în nici un fel. Or, mie mi-a fost și asta de ajuns, căci așa-i titlomania. Îmi convenea nemaipomenit acest nou rang al meu. Poate că, dacă o noapte întreagă nu-mi spunea decît *monsieur* și iar *monsieur*, asta ar fi fost cel mai mare deliciu.

Însă, ce să mă fac, oare, cu politica externă ?

— Fiindcă noi sîntem membre ale C.G.T. — a declarat cea mai mică dintre surori, lingîndu-și de astă dată docilă linguriţa cu care amestecase lichiorul. (În timp ce cealaltă se dusese să telefoneze, spre a nu mai fi aşteptate acasă.) — Să nu vorbeşti însă de asta în faţa Madeleinei — a adăugat — fiindcă nu-i place.

Membre ale C.G.T.-ului, tii. ce lucru înspăimîntător — am cugetat, şi era cît pe-aci să pufnesc în rîs.

— Dumneata ce eşti ?

— Cum, ce sînt ? Nu sînt nimic. Sînt un olandez aiurit, scumpa mea.

— Nu mai spune, scumpul meu.

— Nu spun. Deşi, dumneata eşti scumpă cu adevărat.

— Se prea poate, însă nu a dumitale.

— Fie, nu a mea — am început. — Fie, odată ce sînteţi atît de fără inimă. Însă, ia seama, căci asta nu-i tocmai adevărat. Fiindcă, din moment ce te văd, eşti totuşi întrucîtva a mea. S-ar cuveni să te obişnuieşti cu acest gînd, domnişoară.

— O, în acest caz am să port voal — zise —, prefer. Ddată ce este atîta violenţă în lume.

— Violenţă ? — am rîs. — Nici măcar această plăcere nu vrei să ne-o laşi ? Nu purta voal — am rugat-o. — Nu purta voal, copila mea. Mai degrabă mă voi strădui să fiu ceva mai modest, îţi promit. Modest şi trist.

— Nu fi trist.

— Nu voi fi trist.

— Cum se face, însă, că nu te-ai ataşat cu adevărat de nimic, că nu te-ai înscris nicăieri ? — îşi aduse aminte iar. Deoarece nu putea fi abătută în nici un fel de la politică. — Cum se face ? — mă căină ea. — Nu te-ai gîndit niciodată ce fel de convingeri ai sau cu ce partide simpatizezi, *monsieur* ?

— Mă voi strădui — am răspuns mîhnit. — Voi căuta să-mi dreg neglijenţa. Ai să te convingi în ce măsură mă voi strădui. Ştii oare de ce ? — am privit-o ţintă. — Fiindcă te ador din tot sufletul.

— Să nu spui : te ador.

— Nu voi spune.

— Odată ce acestea sînt cuvinte răsuflate, da. Curtări echivoce şi vorbe fără sens.

— Nu sînt vorbe uşuratice, jur, şi ţi-o voi dovedi. Deoarece, voi face tot ce doreşti. Ceea ce ai să-mi porunceşti, precis şi nimic altceva. Ca să te convingi că nu sînt vorbe deşarte.

La care, oricum, a devenit serioasă. Zise că, în acest caz, va trebui să-mi sacrific averea, odată ce ele aflaseră cîţi bani am şi cît de frumoasă mi-e locuinţa. — La ce bun ? — a ridicat spre mine ochii ei scînteietori. — Ce rost au obiectele de artă ? Cînd e atîta mizerie pe lume ?

— Sacrifică-ţi, aşadar, averea în scopuri de partid, sau împarte-o, căci sînt mulţi săraci...

Mai departe, vroia să ştie dacă-i adevărat c-aş fi atît de puternic. Ca un atlet ?

I-am răspuns că e adevărat. Şi, probabil, am şi rosit.

— Ah, asta e important — îmi spune ea —, n-ai de ce să te jenezi, pentru noi, forţa fizică poate fi şi ea importantă uneori... — Şi m-a privit cu tîlc.

Toate acestea le aflaseră de la *monsieur* Péti. (Era mentorul meu, care plecase în America.) — În schimb, *monsieur* Péti nu-i un tînăr onest, ţinea ea să mi-o spună. Căci a amăgit-o pe sărmana Madeleine (adică pe surioara ei), iar sărmana Madeleine din cauza asta e mereu atît de tristă, înţeleg acum. Odată ce-i făgăduise s-o ia de soţie...

— Însă, fireşte, toate acestea sînt un mare secret. Încît, nu cumva să pomenesc ceva în faţa ei despre asta...

Ah, sărăcuţele ! Înţelegeam, în sfîrşit, gesturile şovăitoare ale domnişoarei şi faptul că-şi lăsa uneori capul pe spate, ca să privească îndelung pe fereastră, cine ştie unde ? În văzduhul îndepărtat, evident, către America. Ah, sărăcuţele !

Am băut mai tîrziu şi şampanie, la care ele s-au aprins ca nişte becuri electrice. Astfel mă priveau cu ochii lor timizi. Aproape, aproape fericite şi, cu toate acestea, neliniştite. Trebuia să le trezesc încrederea, odată ce erau din nou spăimoase.

Am început să le vorbesc. Le-am vorbit în noaptea aceea de toate. Despre ce anume ? Bunăoară, despre muzică. Ridicam în slăvi muzica, pe cea clasică şi contemporană deopotrivă, spunînd că-mi place nespus. Cînd, de fapt, sincer să fiu, abia la acele concerte îmi dădusem seama cît mă plictisea — chiar dacă nu toată muzica, însă cea mai mare parte. S-ar putea să nu am dreptate,

însă o notez aici şi pe asta. Anume, că socotesc fără niei o perspectivă calea pe care muzica evoluează în zilele noastre. O cale fără speranţă. Fiindcă este supradezvoltată ca mijloace de expresie, e prea mare acest aparat — însă la ce bun să explic ? Nimic nu tentează mai mult, nimic nu e în stare să-l inducă mai uşor în eroare pe compozitor, ca tocmai acest fel de belşug, se ştie. Şi că arta este mai interiorizată, mai intimă atunci cînd apelează la mijloace mai modeste : este tot ce vroiam să spun. La ce bun mai mult ca o voce sau două, un acompaniament la ele, ca pe vremea lirei sau mici orchestre modeste ? Totuşi, avem de-a face aici cu omofonie, polifonie şi multe altele, mii de timbruri şi variaţiuni, şi asta timp de ceasuri întregi, încît te oboseşte de moarte.

— Ei, şi minunile belşugului ? — ar putea cineva să întrebe. — Da, minunile lui — nimeni din cei care le-au admirat nu le poate nega. Însă, începuseră şi ele să mă obosească, cu halucinaţiile lor, mă văd silit să spun adevărul.

Sînt, apoi, tot felul de *adagio*-uri în aceste muzici, se face prea mult abuz de efuziuni, or mie nu-mi place nici asta. Lipsa lor de obiectiv, fiindcă nu înţeleg ce vor să deştepte ele în mine, prima mea iubire sau alte mîhniri ale mele ? Firește, am exprimat şi asta cu grosolănie, în esenţă, însă, s-ar putea să nu fie o nerozie. Căci, cu cît e mai hotărîtă şi mai lesne de recunoscut melancolia — evoluţia ei —, cu atît e mai bine, iar cu cît e mai difuză şi mai generală, cu atît e mai neliniştitoare. Cel puţin pentru mine. Să lăsăm însă teoriile, odată ce nu le-am destăinuit nimic din aceste îndoieli ale mele. Căci, la ce bun ? Căci, dacă o făceam, serile noastre ar fi luat sfîrşit, nu mă mai puteam duce la concert cu ele. Or, să mă fi privat de prezenţa acestor copile ?

Pentru nimic în lume. Odată ce ele mi se adresaseră cu aceste cuvinte :

— Te implorăm, nu cumva să-ţi scape cărţile doamnei Kollontay. Un bărbat atît de nobil ca dumneata trebuie să le cunoască.

Iar mie pînă şi lacrimile mi-au dat în ochi. Odată ce ele îşi împreunaseră minuţele, căci erau ameţite scumpele, încît radia nestăpînit sufletul din ele, suflul tinereţii. Care, oricum să fie, verde sau cherchelit, rămîne cel mai

minunat verde etern al creaţiunii, şi merită oricum admiraţie.

— *Monsieur,* noi te iubim, aşa să ştii, *dragă monsieur,* te iubim mult, ceea ce nu-i un fleac — mi-a spus scumpa mea, sora mai mică.

Să le fi speriat, oare, cu mai ştiu eu ce savantlîcuri, cu opiniile mele despre viaţă şi moarte sau despre această posomorîtă şi tristă iubire pămînteană ? N-ar fi fost o mişelie ? Am preferat, aşadar, să mint. Căci, cineva trebuie să-şi asume şi minciuna. De obicei, şi-o asumă cel mai în vîrstă. Şi bine face, sărmanul.

Afară, pe stradă, am adresat sufletului lor următorul apel :

— Poftim, netrebnicelor, la această oră se merge acasă ? — şi am rîs fericit. Era în zori. Mijea repede de ziuă, pămîntul se desprindea, verde şi spumos, din hăuri. Iar eu le-am luat de braţ pe cele două copile, căci nu se prea ţineau pe picioare. Apoi am continuat :

— Amîndouă mi-aţi putea fi fiice. Dimineaţa v-aţi duce la şcoală şi mi-aţi spune : dă-ne bani ! Eu însă nu v-aş da, m-aş preface că nu vreau. Ar trebui să vă întindeţi mînuţele către mine. În timp ce eu m-aş amuza în sinea mea, căci mi-aş spune : — ce-mi mai trebuie mie ciocolată ? În timp ce lor le place nespus, acestor copii netrebnici şi neastîmpăraţi.

Mă feream să le privesc, fiindcă mă înduioşasem de-a binelea.

— În schimb, s-a întîmplat să vă ador — vorbeam eu de unul singur. — Da, da, aşa este, de ce-aş tăgădui ? Însă, pe amîndouă, zău aşa.

Surorile schimbară între ele o privire.

— Vă ador nemărginit — am repetat —. Nici nu prea ştiu ce sfîrşit va avea asta !

Le-am explicat că nu am de gînd să provoc destinul împotrivă-mi, şi nici nu vreau să ajung caraghios în propriii mei ochi. Apoi, am continuat pe neaşteptate :

— Ia priviţi, ce zori minunate ! Ca şi cînd totul s-ar pregăti să-şi ia zborul. Cu toate acestea, n-o face.

Însă, ce rezultă de aici ? Să mă lămurească cineva dacă e în stare. Căci, cum aş putea crede eu sau oricare altul că toată frumuseţea asta a fost zămislită ca omul să fie nefericit pe pămînt ?

Odată ce am și eu nevoie de cîte ceva în viață — amenințasem cîndva în prezența cuiva. Și, cum am o fire nestăpînită, abia izbuteam să mă mai controlez. Rătăceam nopți întregi prin casă, scrîșnind plin de ură.

— Nu cumva să-i mai și ajut ursitei, să-mi plec cumva pînă și capul în fața ei, ca să-mi poată veni mai ușor de hac ?

Așadar, aveam s-o iau de nevastă, orice-ar fi urmat mai apoi. Presupunînd, bineînțeles, că va accepta. Poate că are să accepte, de unde să știu ? Odată ce-mi aduseseră la cunoștință cît de mult mă iubeau. Și că lucrul acesta nu-i chiar un fleac.

Cum să fi fost un fleac, îndeosebi pentru un om ca mine ? Căci, unde ajung și ce pot face, chiar dac-aș vegeta mofturos și buimac, alungîndu-mi ursita în afara ferestrelor ?

Tii, drăcie ! Oare nu e mai bine să trăiesc încă o vreme ? Iar dacă izbutesc, mai pot oricum să mă ajut singur.

Așa gîndeam într-o zi. Ca a doua zi să-mi spun că e curată neghiobie. Căci nu se poate înfăptui. Așadar, este o neghiobie fatală. În asemenea ocazii, mă examinam îndelung la oglindă.

— Vulpea e încă aceeași, doar creștetul i-a albit — avea tata obiceiul să spună. De astă dată, spuneam la fel. Iată unde ajunsesem. Căci, oare, unde s-o fi cuibărind una ca asta ? — și nu-mi încărunțise creștetul, ci gura și jurul ochilor... se iviseră ici și colo umbre anemice. Or, asta trebuie oricum observat de persoanele interesate.

Degeaba însă. Puteam să-mi explic orice, odată ce nimic nu ajută împotriva puterii iluziilor. Mă copleșeau în somn cu și mai multă violență. Astfel, într-un vis al meu (mă impresionaseră legendele preotului Barham sau desenele lui Tenniel) îl imploram pe un uriaș, cu numele de Fion MacCumhal, să mă mai lase să trăiesc cîtva timp, căci fusesem înfrînt de el și, ceea ce nu se întîmplase încă : piciorul lui se afla pe grumazul meu.

— La ce ți-ar sluji să mă omori ? — încercam eu să-l înduplec. Și, ceea ce de asemenea nu se mai întîmplase,

îl imploram deznădăjduit, spunîndu-i că sînt încă tînăr, nu mi-a sunat deocamdată ceasul.

Adevărat că, în acel vis, aveam optsprezece ani. Eram palid și jigărît.

O iau așadar de nevastă, ajunsesem din nou aici. Sau mă căsătoresc cu sora mai mare — mi-a fulgerat prin gînd. — Are să fie minunat, căci, în acest caz, o voi putea vedea și pe cea mică. Voi aranja lucrurile în așa fel ca duminica să mănînce la noi, sau ceva de acest fel. Căci, ca s-o n-o mai văd, nu era cu putință.

Pe cea mai mică o chema Louise. Și era încă atît de subțirică Louise aceasta! Avea ochii mari, gravi, iar sîni defel, nici o convexitate, ci doar asprimi. Or, eu eram îndrăgostit tocmai de asta, de asprimi. Să fie ridicol oare pînă și gîndul că mi s-ar mai putea întîmpla și mie una ca asta? N-am întrebat. De cine trebuia să-mi fie rușine? Odată ce aveam senzația, de cîte ori eram împreună cu ea, că universul nostru este totuși o operă vrednică. Creațiunea. Și nu arta, nu muzica sau ceea ce omul născocise, ci ea.

Dar cînd s-a mai și îmbolnăvit?

Ce goale și fără sens deveniseră concertele! Deși era cu mine sora ei, însă degeaba. În acest caz, cum să mă-nsor cu ea cînd, din pricina celeilalte, lumea mi se părea pustie?

Cînd, apoi, după multe săptămîni, am revăzut-o iar, a fost și asta destul de ciudat. Căci, intrînd pe ușă, pe ea am zărit-o înainte de orice altceva. Am zărit-o îndată, cu toate că erau acolo mai mulți, sala era plină pînă la refuz aproape, însă parcă pînă și sala s-ar fi înălțat ușor în văzduh sau ar fi fost năpădită de mai multă lumină, iată ce senzație am avut. Pe scurt: atît de emfatic, nici în tinerețe nu fusesem.

Țin să arăt că Madeleine nu era decît cu trei ani mai mare decît sora sa, cu toate acestea ar fi fost oricînd dispusă să se mărite cu mine, lucrul acesta era evident. Cum îmi dădusem seama? Există semne. De pildă că, uneori, făcea și pentru mine un ceai... de fapt, asta n-ar fi fost mare lucru, se obișnuiește la facultate în sînul anumitor grupuri. Însă felul cum avea grijă de mine, cu blîndețe și gingășie, vrînd să știe dacă nu cumva sînt obosit, dacă n-ar fi timpul să mă duc acasă. Îndeosebi,

însă, felul cum accepta florile ce i le trimiteam. Căci, de acum încolo, îi duceam zilnic cîteva fire sau chiar un mic buchet şi, cum soseam de obicei înaintea ei, le lăsam fără vreun cuvînt pe masa ei de lucru. Nici ea nu spunea nimic. Or, tocmai în această tăcere se ascundea tîlcul deosebit al situaţiei. Fiindcă felul cum le lua în mînă, cum le aşeza în apă şi cum le îngrijea, totul trăda semnificaţia gestului. Iar florile rămîneau pe masa ei pînă seara, într-un pahar curat, lîngă caietul în care îşi însemna experienţele.

Aşadar, nu mai era nici o îndoială.

— Or, dacă ea este de acord, atunci s-ar putea ca sora ei mai mare să fie, de ce n-ar fi ? Trei ani nu sînt o diferenţă prea mare.

Cînd, într-una din zile, m-am speriat de-a binelea. Asta s-a întîmplat chiar în seara cînd reapăru din nou la concert. Stătea sub marele candelabru, se aflau şi alţii în jurul ei şi era, bineînţeles, palidă — dar s-a îmbujorat de îndată ce m-a zărit.

— O, dragă *monsieur*, bine că vă văd din nou — zise ea strălucind de bucurie şi apăsîndu-mi mîna, în văzul tuturor, pe inima ei. — Nu-i aşa că vom rămîne oricum prieteni buni ? — mi-a şoptit. Căci tocmai venea şi Madeleine.

Iată cuvîntul care mi-a dat de gîndit. Încît devenii melancolic aproape în cîteva clipe. Fiindcă, ce însemna oare că vom rămîne prieteni ? De fapt, nu lăsase nici o îndoială asupra înţelesului cuvintelor sale.

— Am vorbit cu Madeleine despre dumneata, despre cît de acceptabil eşti, *monsieur*, — mi-a şoptit ea, în felul ei naiv, în timpul concertului.

Adică, să mă însor cu Madeleine, iată hotărîrea care se luase în ce mă priveşte.

Ah, blestematele de flori ! Ce poznă făcusem iar ?

Trebuie ştiut că şi concertul acela s-a prelungit mult peste aşteptări... şi, pe deasupra, a fost de o plictiseală îngrozitoare, pot spune fără teamă că fusese de-a dreptul ucigător. Se executaseră, timp de vreo două ore şi jumătate, accesele de furie ale unui faimos exultant, pe nume Mahler, încît pînă şi sufletul mi se închircise, în schimb, nervii apucaseră să-mi freamăte, ca bueştrii.

Nici nu-i de mirare. Odată ce începusem să fiu pur şi simplu bolnav de atîta muzică. Îndeosebi de acest fel de muzică. Căci, gîndiţi-vă, răsunau în acelaşi timp cel puţin cinci sute de voci, jur că nu exagerez, deoarece era şi orgă, apoi coruri la galerie — compozitorul şi-o fi spus, probabil : de ce nu ? las' să răsune, amarul ei de lume ! Şi răsuna, în adevăr. Contrabaşii singuri, apoi trompetele singure, pe urmă toate împreună, toate cinci mii, încît începuse şi tavanul să se clatine.

Acum, cel puţin, am să scap de acest tărăboi afurisit, mi-am spus. Fiindcă ajunge, atît din asta, cît şi din toate afacerile mele întortocheate. Nu mă mai joc de-a v-aţi ascunselea, căci nu vreau.

* * *

Întîmplător, chiar ele au fost de astă dată care au dorit să intrăm într-un local.

— Vreau o cafea cu frişcă — făcu sora mare.

— Iar eu, un lichior cu ouă — făcu sora mică. Cît se poate de dulce şi candid. Pînă şi buzele şi le-a lins. Însă şi-a dat îndată seama.

Doamne, cum ar fi cu putinţă aşa ceva, cînd abia s-a sculat din pat ? Se pare că-i venise în minte că a sosit momentul de a ne lăsa pe noi doi singuri.

— Ce vă închipuiţi ? — zise ea mînioasă, de parcă pe noi ne-ar fi învinovăţit c-o dusesem în ispită pînă aici.

Odată ce sufletul i se frămînta, oricum, de dorul lichiorului. Cu toate acestea, vroia să se sacrifice, draga de ea...

— Nu vă sinchisiţi de mine — zise cu amărăciune. — Găsesc eu drumul spre gară. — Şi porni, fără să mai arunce o privire îndărăt.

Cu atît mai bine, mi-am spus. Cel puţin voi putea să pun cărţile pe masă. E chiar mai bine că sora mică nu e prezentă.

Am şi ridicat fără zăbavă problema muzicii.

Şi nu cu niscaiva parabole, ci pe şleau şi, recunosc, atît de surprinzător, de parcă m-aş fi pregătit s-o zdrobesc cu asta.

— Mie această muzică nu-mi place, nu-mi place nimic din ea — astfel am început, cu aceste cuvinte.

Şi, cu toate că am avut fel de fel de motive de a nu-i mărturisi opinia mea, de astă dată, totuşi, sosise momentul de a ne spune unul altuia adevărul.

— Ce să-nţeleg ? Că din tot ce-ai auzit nimic nu ţi-a plăcut ? — m-a privit ea cu blîndeţe.

— Nimic — am răspuns cu toată convingerea. (Era, se înţelege, o exagerare, căci nu e nevoie să mai spun că ascultasem şi lucruri care îmi plăcuseră, însă aşa se întîmplă cînd dai frîu liber mîniei tale înăbuşite.)

— Nimic nu mi-a plăcut — am repetat. — Căci aceste lucrări sînt plictisitoare, ca morcovii, domnişoară...

Îmi simţeam trupul furnicat de plăcere că izbutisem, în sfîrşit, să le spun lucrurilor pe nume.

Este surprinzător cu ce calm şi cu cîtă răbdare a primit mărturisirea mea. Nici nu s-a mirat prea tare — adevărat că-şi închisese ochii mici, ca una care trecea cu vederea ceva sau răsfoieşte o carte — în felul acesta acceptă oamenii de ştiinţă adevărurile neplăcute.

— Aşa stau lucrurile — şi-o fi spus în sinea ei.

Pe mine, însă, această sublimă atitudine a ei m-a înfuriat şi mai mult. Căci s-ar părea că sînt sălbatic cu adevărat. De ce mă purtam cu atîta cruzime faţă de fata asta ? Să-mi fi lipsit dragostea, să nu fi avut un strop de inimă pentru ea ? Nu puteam spune nici asta, căci nu era adevărat. Atunci, de ce simţeam o bucurie aşa de ucigătoare ? Ca şi cum aş fi izbit-o cu sapa în cap, de parcă mi-aş fi scuturat de pe inimă un sac greu, aruncîndu-i-l în cap. Adevărat, însă, că pînă şi măduva din oasele acestor făpturi cultivate este mincinoasă, ele n-au habar ce anume e arta (darmite viaţa !) — şi cînd ar fi cazul să considere că un lucru este bun şi frumos. Odată ce fiinţa lor e urzită din speculaţie, ele îşi pun întrebarea : ce-ar spune, oare, despre cutare sau cutare lucru un spirit de seamă ? După asta îşi ghidează ele entuziasmul, aşa trebuie să fie. Însă, ce rău este în asta ? De ce să nu fie şi prefăcătorie pe pămînt ?

— Cu toate acestea, să nu-ţi imaginezi cumva că aş fi un prostănac — am privit-o şiret în ochi. — Chiar dacă nu prea mă exprim bine.

— Eram preocupat și eu, în tinerețe, de aceste probleme.

Am rostit asta cu un aer de ușurătate, de om de lume, cu înclinări echitabile din cap, ca nu cumva să-și închipuie că destinul îi scosese în cale un hipopotam, un fel de *Naturbursch* *, care îndrugă vrute și nevrute.

— Cîntam pe vremuri nu numai la vioară, ci și la oboi, domnișoară, ceea ce nu-i ușor, însă la noi, la olandezi, oboiul este o tradiție aproape.

După care i-am destăinuit totul : plictiseala oratoriilor, cu dactilii lor interminabili, apoi pustiul lipsit de orice bucurie al recitativelor, așadar tot ce-mi era în gușă.

— Sînt proaste aceste lucrări — i-am spus —, ascultă-mă pe mine. Căci sînt, pe deasupra, și prea lungi. Și nu sînt doar pline de locuri comune, dar îți mai pun și atenția la încercare. Și, urmărește-mă cu și mai mare atenție : ce crezi că este arta ? Este joc și spirit de joacă, horbotă de spumă... sau crezi că toate cîte pe acest tărîm nu ne înviorează sensibilitatea și nu ne captivează spontan sau nu ne captivează îndeajuns ar putea să ne facă vreo plăcere ? Plăcerea de a ne bucura de viață ? Odată ce dumneavoastră vă confundați obligațiile cu plăcerile. Vrei să înveți sau să te cultivi, și îți închipui că asta îți face plăcere. Ești harnică, și îți imaginezi că ești însuflețită. Te prefaci că îți este sete pînă și față de dumneata însăți, căci te amăgești că, oricum, e totuși Bach. Trebuie, așadar, ca și dactilii lui să fie neapărat minunați...

Închise iar ochii pe-o clipă. Și, din nou, cu o răbdare nemărginită :

„— Dar lucrările scurte ? — întreabă ea fără patimă.

— De unde să știu ? — i-am răspuns, stăpînindu-mă de minune, dar cu atît mai cumplit arătîndu-mi colții ascunși. — Nu mi-au făcut prea mare plăcere. Bunăoară cîntecul : — Sînt pe lume și lucruri mărunte, care-s de neprețuit. Să luăm de pildă mărgelele și trandafirii, cît sînt de mici și, cu toate acestea, ce valoare au. — E ăsta cîntec ? — te întreb eu. Învățătura asta mic-burgheză ? Fiindcă, oricît de interesant ar accentua compozitorul ce mărunte sînt mărgelele :

* Om cu înclinații fruste, naturale, nesofisticate (germ.).

— „Ah, ce pre-e-e-ţioase sînt“ — ce reiese, totuşi, din asta ? * Ai să cînţi aşa ceva în timp ce calci rufele, sau ce naiba ? Sau cînd vrei să te ştii fericită, cu pruncul în braţe ? Era, dealtfel, să înnebunesc cînd, auzind un astfel de cîntec, publicul s-a însufleţit, aplaudînd sălbatic.

— Împreună cu dumneata — răspunse repede domnişoara.

— Cum împreună cu mine ?

— Da, zău — a răspuns, însă de astă dată şi-a ridicat fruntea. — Şi cum mai aplaudai ! Ai şi făcut remarca, în stradă. am reţinut-o, cît este de spirituală şi, totuşi, cît de simplă e această învăţătură.

— Şi asta s-ar putea — i-am spus deocamdată. — Căci, de ce-am înfrumuseţa lucrurile, era adevărat şi asta. Încît, mă cam dezumflasem, nu neg.

— S-ar putea şi asta — am repetat. — Se întîmplă. Omul spune multe de-a lungul unei vieţi întregi...

— Împotriva convingerilor sale ?

— Da, de amărît ce e.

— Cum de amărît ce e ?

— Da, din smerenie.

— Cum din smerenie ?

— De unde să ştiu, domnişoară Madeleine ? Omul se smereşte, şi nu numai eu, căci sînt mulţi asemenea mie, uneori obţii chiar un oarecare succes în acest fel, te asigur. Căci. omul stă în sală şi spune : — doar n-or fi cu toţii atît de nerozi, încît să aplaude cu atîta însufleţire ? Oare nu eu sînt de vină ? Căci, s-ar putea să existe într-adevăr o oarecare frumuseţe în faptul că sînt atît de mici. Încît, începi să faci din răsputeri pe însufleţitul. Odată ce n-ai vrea să pari prost, domnişoară.

* Ca să fiu mai precis, public şi textul original al liedului, l-am căutat între timp ; a fost scris de Paul Heyse, muzica e de Hugo Wolf.

„Auch kleine Dinge können uns entzücken,
Auch kleine Dinge hönnen teuer sein.
Bedenkt wie gern wir uns mit Perlen schmücken,
Sie werden schwer bezahlt und sind nur klein.
Bedenkt, wie klein ist die Olivenfrucht
Und wird um ihre Güte doch gesucht.
Denkt an die Rose nur, wie klein sie ist
Und duftet doch so lieblich, wie ihr wisst.“
(Mazărea verde a fost uitată. Căpitanul I. St.)

— Și pe asta o înțeleg răspunde ea. — Dar ca să te entuziasmezi ? Să faci pe însuflețitul împotriva convingerilor proprii, ba să-ți explici chiar însuflețirea — nu-ți dai seama că ai împins lucrurile prea departe ? Că asta e curată prefăcătorie ?

— Se întîmplă și asta — i-am spus. Însă, de astă dată, am luat-o mai cu binișorul, odată ce nimic nu-mi mai venea în minte. — Se întîmplă și asta. Odată ce imprejurările te silesc la multe.

— Cum să te silească ? Zău că ești ciudat. Așadar, nu spui întotdeauna adevărul ?

— Nu întotdeauna. Hotărît, nu întotdeauna. Cum ar fi cu putință ? Cînd nu te lasă viața ? Îți vei mai aduce aminte de cuvintele mele. Însă, că de astă dată sînt sincer, o vei crede și după toate acestea.

— Fără îndoială. De unde să știu însă cînd are să fie „după toate acestea" ?

— Rămîne să judeci acest lucru cu inima, domnișoară Madeleine.

— O, pe mine inima m-a păcălit de cîteva ori — își ridică ea capul din nou. Întocmai cum făcea la facultate, cînd cădea pe gînduri și își netezea părul bălai... — În acest caz, m-am înșelat iar — zise ea surîzînd și chemă chelnerul la plată. — Mă gîndeam să mă mărit cu dumneata — a adăugat ea pe neașteptate.

— Ce-ai spus, domnișoară ?

— Să nu fi observat că ți-am acceptat atențiile ? Mă gîndeam să-mi leg viața de a dumitale, sau cel puțin pentru cîtva timp, cît îți voi fi pe plac. Odată ce aveam impresia că am dat, în sfîrșit, peste un om simpatic și cinstit...

— Așa credeai, domnișoară ?

— Oh, surioara mea încerca și ea mereu să mă încurajeze că, de astă dată, n-are de ce să-mi fie frică, pot fi liniștită. Ce tristă are să fie, sărmana ! Asta, însă, n-are a face — a mai zis ea, în timp ce ochii i s-au aburit.

Puteam să-i spun de astă dată orice.

Își pierde oare încrederea în mine pentru o nimica toată ?

Chiar dacă-i doar o nimica toată, pe ea o înstrăinează de mine. Să nu mă supăr, însă o înstrăinează.

— Cum ai fost în stare să joci un astfel de rol, *monsieur* ? — mai zise ea. — Noi nu-ţi cerusem un asemenea sacrificiu.

— Ia-stai — i-am spus —, să nu ne pripim. Dumneata, Madeleine, eşti tînără încă, nu ai destulă experienţă. Viaţa nu e un lucru chiar atît de uşor, ea te învaţă multe...

— Ştiu — mi-a curmat ea vorba — te învaţă să înşeli, să fii crud, ştiu. Întrebarea este : de ce anume avem nevoie ? Putem să învăţăm sau să alegem ceva din ea ?

— Să ne oprim puţin — am zis iar — dumneata eşti foarte deşteaptă. Cu toate acestea, nici dumneata nu le ştii pe toate. Prin cîte trebuie să treacă un om de-a lungul vieţii sale, cîte greşeli face şi de cîte ori se loveşte, pînă să-şi dea seama că nu poţi răzbi doar cu adevărul gol în lumea asta !

— Să răzbeşti ? De ce ? Odată ce trebuie să-ţi fie ruşine pentru asta ? — Şi s-a roşit toată. — Dealtfel, detest teoriile acestea — a adăugat. — Că n-am putea exista fără minciună şi că minciuna ar fi mai bună decît adevărul. Da, le detest — a repetat ea —, fiindcă se ivesc din gunoi şi sînt sortite gunoiului.

Ce i-am răspuns la asta ? Probabil, nimic. Nu numai pentru că n-aveam ce, căci avea dreptate — puritatea are dealtfel întotdeauna dreptate —, ci şi pentru că mi-am revăzut în acele clipe propria mea tinereţe, atitudinea demnă şi severitatea neînduplecată, pe vremea cînd detestam şi eu aceste teorii.

Oare, toate acestea să fie date cu timpul uitării ? Poate să fi roşit chiar eu la acest gînd. Poate.

Aşadar, o tratasem pînă atunci cu prea multă uşurinţă pe această domnişoară, aşa se pare. Zîmbisem prea lesne de copilăriile ei, fără să-mi dau seama că rîdeam şi de credinţa ei. Că nu-mi mai ardea să zîmbesc, nu mai trebuie s-o spun.

Fiindcă, oare cum poate cineva să decadă în acest hal ?

Totuşi, nu se lasă. Poate că aşa e bine. — Mai aşteaptă cinci minute — obişnuiam să le spun, în tinereţe, celor ce se războiau înfierbîntaţi pentru o cauză oarecare, ca apoi să se abandoneze, tot atît de înfierbîntaţi, în braţele adversarului. Adică îşi cedau în grabă poziţiile. Nu-mi place nici asta, găsesc respingător felul acesta de a fi. Fiindcă omul are anumite obligaţii şi faţă de convingerile sale anterioare.

Față de experiența sa, de asemenea. Așadar, îmi apăram convingerile, zicînd că și alții au fost tineri. Și nu prea de mult, cel puțin eu așa simt, și pe deasupra n-am fost chiar un fitecine. Aveam și eu ideile mele, însă una este ideea, alta experiența — acest lucru refuzasem să-l cred cuiva. Ca, apoi, să mă conving totuși. Și încercam s-o asigur că are și ea să se convingă. Să se gîndească atunci la mine. Fiindcă, domnișoara aceasta mîndră se va mai lovi de multe ori cu năsucul de pereți, pînă să-și dea seama ce e de fapt acest bilci... — Și alte locuri comune. Atîta doar că ea nu mă mai lăsa să-i scap din pumnii mici.

— Să n-o iau în nume de rău — zise ea cu cea mai mare seriozitate —, ea se îndoise de mine, încă din clipa cînd îi spusesem că Bunyan mi-e prieten.

Nu e nici asta prea plăcut, nu-i așa ? Fiindcă avea și de astă dată dreptate.

— Ascultă, i-am răspuns, din ce în ce mai înfuriat —, nu vi se pot explica toate, căci mai sînteți, oricum, copii. Ar fi fost o mojicie, dealtminteri nici nu te cunoșteam încă destul de bine. Să-ți fi spus că sînt necredincios, însă că aș vrea să cred, și altele la fel ? Că de asta îl aveam în mînă pe Bunyan ? Toate îndoielile și șovăielile mele ?

— Da — răspunse ea fără să ezite. — Trebuia să ai încredere în mine. Iar dacă nu, n-aveai nevoie nici în acest caz să susții neadevăruri. Nu seamănă asta cu intenția de a ridiculiza pe cineva ? — La care, a mai adăugat : — Niciodată n-aș face așa ceva cu un om pe care îl stimez, domnule.

— Te înțeleg — i-am spus. În sinea mea cugetam : — de astă dată tot una e, fie ce-o fi. Mă entuziasmasem și pentru muzică, nu ? Cum să mă fi apropiat altfel de inima unor copile, odată ce vă adoram pe amîndouă ? — am întrebat-o.

De astă dată, însă, cu întreaga pasiune, încît strada înnoptată vui de cuvintele mele. (Rătăceam pe mici străzi întortocheate, în apropiere de Vieille du Temple.) Așadar, mă regăsisem, în sfîrșit, îmi aflasem și glasul, revenisem pe făgașul cauzei mele drepte, și lucrurile mergeau strună de astă dată. Niciînd nu-mi plăcuse să mă exprim prin cuvinte prea simandicoase. Le-am făcut oițe mărunte,

am întrebat-o și am rugat-o să-mi dea sfat în ce fel ar trebui să mă port cu niște oițe ca ele ?

— Prea bine — am continuat —, nu sînt deci demn de prietenia voastră, recunosc. Și nici n-am să vă mai văd, prea bine, ce-aș putea face ? Omul suportă multe, viața m-a învățat și asta. Totuși, îmi îngădui cîteva cuvinte de rămas-bun, domnișoară ?

— Poftim — a răspuns ea cu răceală.

— Mi-ai fost dragă și dumneata, însă sora dumitale mai mult — am rostit adevărul, amărît de-a binelea din pricina atitudinii sale. — Și știi oare în ce fel îmi era dragă ? Cam așa cum ți-e drag propriul copil, însă cu toate acestea în alt fel. Așadar, între situații absurde și mizerii, încît era și asta prăpădul însuși, ca tot ce mi-a fost dat să trăiesc. Ce să se facă omul atunci cînd nu mai e destul de tînăr pentru sentimentele sale ? Să-și smulgă din piept inima ? Iar eu ce să mă fac, spune-mi, preînțeleaptă domnișoară ! ? Căci ești cea mai înțeleaptă de pe pămînt.

S-a uitat uluită la mine. Mi se pare c-a spus ceva, că aș fi destul de tînăr încă sau ceva asemănător. O fi spus-o, n-o fi spus-o, e totuna. Fapt este că am continuat astfel :

— Foarte bine, cel puțin acestea au fost cuvinte cinstite. Am să vorbesc cu sora mea. Ea mi-e și mie dragă. Aș fi în stare să-mi dau viața pentru ea, așa să știi — a mai adăugat, suferind și arzînd.

Cu asta, apoi, m-a părăsit, probabil și fiindcă în ochi i se iviseră lacrimile.

*

— Mai departe ! — mi-am spus. Fiindcă pe atunci tocmai mi se întîmplase ceva. Mă ridic într-o noapte în pat și mă întreb : — Să fie adevărat că nu-ți mai vrei tristețea ?

— Nu — mi-am răspuns. — Ca îndată apoi să-mi răspund că da, o vreau.

Căci așa stau lucrurile. Adică, omul se omoară și se chinuiește ani la rînd, ca să reducă la tăcere în inima sa ceea ce, oricum, aparține trecutului, iar cînd, de fapt, ar începe parcă să se potolească, privește mirat în jurul său. Există, oare, și una ca asta ? Să nu-l mai intereseze

nici cel puțin propria viață ? Toate cîte pentru care trăise pînă atunci, vechile mîhniri și vechile mînii ? Și întinde îngrozit mîna după ele, ca avarul după capitalul pe care l-a investit.

Într-un cuvînt, asta nu ține. Nu te poți elibera de propriul tău trecut, îndeosebi atunci cînd nici nu vrei. Odată ce de nimic nu ți-e atîta teamă ca de a nu rămîne fără nimic.

Am muncit, așadar, cu și mai multă rîvnă decît ar fi recomandabil la vîrsta mea. Odată ce suportam singurătatea mai greu, căci n-aveam pe nimeni, în afara valetului. De el mi se urîse însă în așa măsură, încît începusem să mă port cu el fără îndurare. Dar să lăsăm aceste amănunte.

Și, bineînțeles, am părăsit după cele întîmplate facultatea, am și izbutit să mă mut la iuțeală prin apropiere, la Alfort, unde, la Facultatea de medicină veterinară, chimia practică este foarte bine predată. O mai frecventez și azi, venind de patru ori pe săptămînă de la Paris, și sînt foarte satisfăcut de ea. Îndeosebi, fiindcă am avut tocmai aici două descoperiri, una după alta, încă nici nu mă încălzisem bine. Căci se întîmplă ca, uneori, norocul să dea peste tine cu carul. Una din descoperiri era un procedeu electric, cealaltă era următoarea :

O descriu pe scurt. Mă preocupa o problemă cu totul diferită, niște titrări, or tocmai de-aici avea să iasă ceva. Amestecul a două lichide mi-a dat ideea unui minunat procedeu de răcire, însă atît de spontan, încît refuzam parcă să cred. Că o problemă ar putea fi lămurită într-o clipită.

Deoarece procedeul însuși îmi arăta din ce constă sau ce-ar dori. Căci, îndată ce am amestecat cele două lichide, totul a înghețat tun împrejurul lor, încît mi s-a și spart sticla cu apă, fiindcă făcusem amestecul în apă. Esențialul era că lichidele puteau fi separate destul de ușor, încît erau ușor de manipulat... or, așa ceva te face că trăiești.

Mi se întîmplă de obicei să mă urnesc greu, cîndva o prietenă a nevestei mele mă numise locomotivă, ceea ce era o poreclă potrivită, căci este adevărat că la început pufăi mult, însă după aceea îmi iau avînt. Ca, mai apoi, să nu cunosc oprire pînă ce n-am dus la bun sfîrșit lucrul început.

M-am năpustit așadar asupra cărților și revistelor, încît, timp de o săptămînă, aproape că nici nu m-am dezbrăcat. Cînd nu-mi mai puteam stăpîni în nici un chip agitația, mă trîntesc pe pat. Este o veche metodă a mea, care n-a dat încă niciodată greș : de îndată ce tensiunea din mine e prea mare, las brusc totul baltă și încep să contemplu tavanul.

Așa și de astă dată. Am zăcut trei zile cufundat într-un semisomn, îndeajuns de nefericit. Căci, de ce îmi trebuia mie asta ? Vroiam și mai mulți bani ? Ce ciudată e vanitatea ! Omul produce întreaga energie de care e capabil, dă ceea ce are mai bun în sinea sa și le aruncă la picioarele altora, pare-se doar ca să culeagă laude. O face chiar și gratis, nu e ridicol oare ? Pentru ca lumea să încuviințeze distrată din cap. (De unde rezultă că, probabil, acest lucru menține lumea, vanitatea o menține, așa se pare. De mult se tot spune, acum însă am ajuns și eu să-mi dau seama că așa este.) Oare, această încuviințare mi-ar trebui și mie ? Iar dacă nu-mi trebuie, la ce bun această speteală, odată ce nu mai am nevoie decît de liniște ? De liniștea mea de acum, da, căci ea îmi tihnește. Odată ce nici măcar mîna nu mai sînt nevoit s-o întind după ceva.

Și, totuși. Sfîrșitul a fost că m-am spetit. M-am sculat într-o seară și m-am apucat să desenez cu mîna mea degerată, înfășurată în bandaj. Am desenat la repezeală proiectul a două dispozitive de-sine-stătătoare, abia schițînd pînă și desenul detaliilor, doar ca să existe și să nu fiu silit să le explic desenatorilor mei esența. Fiindcă se apucă îndată s-o colporteze. Ba, începusem să mă gîndesc pînă și la meseriașii cărora urma să le dau comanda — căci așa se face : fiecare piesă din aparat la cîte-un alt meseriaș, apoi cînd toate sînt gata, montez piesele experimental eu însumi... Era totul plănuit și mă apucasem și de realizare, cînd deodată am încetezit. Mi se făcuse rușine.

Fiindcă răspunsul la asta fusese un hohot de rîs din ceruri. Oare de mine era nevoie pentru asta, eu aveam de gînd să inventez așa ceva, să fie cu putință ? Nu sînt destui chimiști excelenți în lume ?

Lor să nu le fi venit niciodată încă în minte așa ceva ?

Pînă și de chimie mi s-a făcut lehamite, împreună cu toată sîrguința mea. Într-un cuvînt, de toată truda mea de pînă atunci.

Căci, ce mai pot dori ?

De dincolo nu se mai auzea nimic, adică de la fete, cu toate că lucrările acestea duraseră mai bine de o lună și jumătate, iar Madeleine îmi făgăduise pe cuvîntul ei de onoare — cu asta ne despărțiserăm la facultate —, că-mi va aduce la cunoștință hotărîrea lor în cel mai scurt timp. Chiar dacă sora mai mică era convalescentă încă și nu vroia s-o agite cu așa ceva, însă de îndată ce va fi posibil, are să discute cu ea... Îmi făgăduise asta cu aceste cuvinte, și chiar în două rînduri.

Am mai așteptat două săptămîni. Însă, cum și ele trecură la fel, așadar într-o așteptare zadarnică, am tras concluzia că, probabil, sora mică îi condamnă și ea cu toată asprimea pe acei bieți oameni nestatornici, care sînt în stare să mintă fel și fel de lucruri datorită emoțiilor.

Însă, degeaba gîndeam asta sau orice altceva. Căci, oricîtă experiență dobîndisem de-a lungul anilor pe tărîmul renunțărilor, îmbătrînisem totuși, iar puterea și rezistența omului scad deopotrivă.

Era, așadar, o duminică de primăvară, care promitea să fie senină, abia mijea de ziuă, cînd am luat hotărîrea de a le face o vizită. Și chiar în cursul zilei. Fiind duminica o zi cît se poate de potrivită — îmi spuseseră de mai multe ori că duminică dimineața sînt întotdeauna acasă — cea mare se odihnește, cea mică face corespondența. Le știam toate acestea. Și mai știam că locuiesc la o mătușă a lor, însă destul de independente, adică primeau după placul lor vizite.

Mă gîndeam că s-ar putea ca aici să se mai ivească vreo posibilitate. Căci de ce să renunți, de la bun început, la toate și să te retragi definitiv ? Mai am destul timp. Am să le spun că voi acționa în toate chestiunile sociale așa cum vor dori ele. Odată ce așa ceva nu mă preocupă, n-am nici un simț pentru problemele acestea de mari proporții, facă-se așadar voia lor — era o propunere destul de onestă. Ba, încă un amănunt pentru cea mică. Promisiunea că, de îndată ce se va îndrăgosti de un altul, eu mă voi da la o parte din calea ei. Asta am să-i făgăduiesc,

iar dacă va dori, îmi voi întări promisiunea prin jurămînt.

Asta era tot, odată ce un om nici nu poate să dea mai mult.

Restul îl lăsasem în voia sorţii.

Cu asta am şi pornit, am plecat devreme de acasă, dis-de-dimineaţă. Repet, era o zi minunată de primăvară.

*

Trebuie să încep capitolul acesta cu aceea că, în esenţă, mai trăiesc şi azi ca odinioară, abia dacă a survenit vreo schimbare. Adevărat că am un cămin frumos, pe placul meu, ceea ce nu e de lepădat, căci şi asta este o raritate, nu mulţi se pot lăuda c-ar trăi într-o ambianţă corespunzătoare. A mea aşa este însă. Căci am, în sfîrşit, o mică seră. Mi-o dorisem întotdeauna, dar niciodată n-o făcusem, naiba ştie de ce ! Or, de astă dată, o înfăptuisem şi pe asta. În schimb, asta e tot. Fiindcă, dacă mai adaug că fumez ţigări de foi de-o calitate destul de bună, atunci am cam epuizat plăcerile de care am parte. Odată ce nu am altele. Or, asta aşa e bine. Fiindcă modestia fusese pîinea mea şi înainte — adevărat că mă deprinsesem cu traiul simplu, însă nici nu rîvnisem vreodată la altceva. Şi nu rîvnesc nici azi, motiv pentru care nici maşină nu-mi cumpăr. Ce-mi trebuie aşa ceva ? Treburile mele nu sînt atît de urgente. Şi ce nevoie aş avea de încă un chip străin, un şofer pe deasupra, nu-mi ajunge valetul ?

Dealtminteri, chiar dacă sînt caraghios, eu prefer autobusul. Pînă şi cum scutură. Îndeosebi, însă, faptul că pot să văd acolo oameni. Există astfel o oarecare şansă ca întîmplarea să-mi scoată pe cineva în cale — să zicem pe-un bătrîn căpitan cunoscut de mine —, ce m-aş mai bucura şi cum l-aş mai îmbrăţişa, l-aş lua îndată cu mine în vreo tavernă veche şi s-ar putea ca, două săptămîni, să nu-i mai dau drumul de acolo. Într-un cuvînt, sînt şi dealtfel destul de singur, se întîmplă uneori ca săptămîni întregi să nu schimb o vorbă cu vreo făptură omenească, de ce m-aş îngropa deci în canapelele unei maşini, doar ca să meditez de unul singur ? la umbră şi-n întuneric ? Doar fiindcă m-am îmbogăţit, sînt obligat oare să mă simt neapărat mai prost decît înainte ?

Toate acestea le notez aici ca să lămuresc de ce am umblat atît și în ziua aceea cu autobusul. Căci am colindat orașul în lung și-n lat, eram pare-se neliniștit, nu-mi aflam în nici un fel locul.

M-am și plimbat între timp, este adevărat, coborînd din cînd în cînd ca să-mi aerisesc capul. Bunăoară, în Bois de Vincennes, apoi în jurul pieții Étoile, ba am și cumpărat acolo, undeva, două bucheţele de violete. Îmi spuneam că nu e lucru mare nici să oferi și nici să primești așa ceva. Astfel, apoi, mi-am dat îndată seama ce am de făcut. Căci, dacă le vor accepta codindu-se și nu cu destulă plăcere, o să-mi văd de drum.

Am lămurit toate acestea temeinic de vreo cîteva ori în sinea mea, în timp ce mă plimbam. Cînd îmi accelerам pașii, cînd mă opream brusc, minunîndu-mă de oraș. Căci, repet, era o dimineaţă splendidă, de o frumusețe scînteietoare. Era pe la mijlocul lunii aprilie.

Perioada ușoară a înnourărilor grăbite și-a înseninărilor sprintene. Iar asupra mea asta făcea o impresie adîncă, aproape ca o dramă cu acțiune rapidă. Căci, din cînd în cînd, mai ploua, ca după aceea soarele să ardă cu și mai multă putere, ca în toiul verii. Ploaia de flăcări era orbitoare, încărcată de acele scurte fulgerări, ce se iscă din reverberații, ca și cînd niște golani ar tachina lumea cu oglinzile lor. Încît, aproape că te dureau ochii, iar dacă aruncai o privire sub vreo poartă boltită, nu vedeai decît întuneric.

Și omenire pe străzi, ca potopul. Însă, ca și cum s-ar fi ivit din niște scăldători subterane, atît erau de proaspeți și de sărbătorește curați în cinstea dimineții duminicale, și atît de fără greutate pașii tuturor — lumea toată își pierduse parcă greutatea. — Ai putea de astă dată să trîmbițezi — m-am gîndit. Iar culoarea neagră dispăruse. Cînd dispărea, cînd apărea iar. Cum s-ar putea exprima asta ? Am zărit, de pildă, o femeie călare, pe-o alee din Bois de Vincennes — părea o arătare de vis, nu-ți venea să crezi că trăiește, odată ce exista doar de jumătate, aproape se dizolvase în acea alertă atmosferică. Niciodată încă nu observasem cu atîta acuitate aceste fenomene. Mergea la pas și bătea îngîndurată cu palma grumazul calului, era îmbrăcată în costum negru, iar împrejurul ei totul era glorios. Despre asta vreau să vorbesc. Despre faptul că, în asemenea ocazii, împrejurul

culorii de negru vîlvătăile dănțuiesc parcă, se iscă vîltoare, lumina se învîrtejește și ea, în timp ce silueta se dizolvă, se glorifică aproape în conturele sale.

Călăreața înainta la pas, eu umblam visător. Odată ce, pînă la urmă, m-am liniștit totuși, m-a și moleșit puzderia de impresii. Ce le voi spune ? Poate că, deocamdată, n-am să le spun nimic. Deoarece țelurile mele se minimalizaseră, planurile mi se destrămaseră...

Or, asta era bine, m-am și simțit mult mai ușor. Și, cu toate că era către unsprezece și jumătate, nu mai eram nici agitat, nici neliniștit. Și nu eram nici trist. Cu toate că multe depindeau de succesul acestei dimineți, vă puteți imagina. Dacă nu mai mult, în orice caz rămînerea mea și pe mai departe în acest oraș. În acest oraș fermecător, care mi-e atît de drag. Asta mi-e patria, abia acum mi-am dat seama ce drag îmi este. Ceea ce mi se pare de asemenea ciudat, odată ce nu observasem nicicînd încă așa ceva. Căci, dacă stau să mă gîndesc, nu prea mă simțisem pînă azi nicăieri acasă — era bine să descind undeva, dar să rămîn ? Aici însă doream, în sfîrșit, să rămîn. Ceea ce e, totuși, ceva. Mă și minunam de asta. Fluieram ușor.

În buzunar aveam legitimația de intrare la un curs de teorie politică, mă înscrisesem în urmă cu două săptămîni, însă nu mai pusesem de atunci piciorul acolo, căci nu-mi plăcuse niciodată teoria. Mai aveam la mine partitura oratoriului *Mesia,* frumos împachetată, o surpriză pentru domnișoara Madeleine... Oare ce va spune aflînd cît de temeinic studiasem această lucrare, felul cum o învățasem — ce-are să spună ? Are să fie mulțumită de mine, sau va da doar ușor din cap ? Încă tot mai fluieram.

Iar cum, pe parcursul acestor visări ale mele, mă rătăcisem departe de oraș, am urcat din nou într-un autobus, cu cele două buchețele de viorele ale mele.

După atîtea himere și viziuni, în autobus era răcoare, însă și o atmosferă neospitalieră. Căci era gol, ședeam singur în spate, nu-mi plăcea. Am ieșit, așadar, pe peron, să mai privesc lumea.

Pe peron mă gîndeam că, dacă aș avea acum un fiu, oare ce i-aș spune la despărțire, înainte de a-l lăsa să-și ia zborul ? Poate că nimic altceva decît că i-aș descrie

această dimineață, fiindcă de ce ar avea nevoie de mai mult ? Sfaturi, oricum, nu se pot da nimănui.

I-aș vorbi despre volatilizări, căci și asta ajunge. Și că din asta constă totul : din aceste metamorfoze jucăușe, cărora zadarnic le-am căuta vreun sens în stare să ne liniștească : un sens sau vreun țel mai înalt, odată ce nu ascund nimic. Căci așa cum alunecă peste noi lumina, în același fel alunecă în noi și viața. Și tot așa se schimbă și lumea. Ce i-aș spune, așadar, fiului meu ?

I-aș spune să nu tolereze vreodată ca sufletul să-i prindă aici rădăcini. Fiindcă, în acest caz, l-ar aștepta decepțiile, odată ce oamenii de acest fel își închipuie că vor rămîne aici pe veci. Dacă, însă, ar înțelege ceea ce i-a dat Dumnezeu : trecerea eternă, dacă s-ar împrieteni cu gîndul acestei treceri și ar îndrăgi-o, fără să i se împotrivească din răsputeri, cum făcusem eu odinioară, atunci ar putea să ajungă o făptură după voia lui Dumnezeu. Asta era prima teză. Iar a doua era că, după ce în acest fel ar fi și rîs, ar fi și plîns, să nu se mai cramponeze de încă o zi, zicînd că ar mai avea nevoie de puțină bucurie — același lucru încă o dată : răsăritul soarelui și puțină pîine... Așadar, să nu plîngă tremurînd ridicol după această viață, ci să accepte resemnat tot ce pretind legile vieții. Ce-ar mai avea de căutat aici, după ce-a ocrotit în sinea sa, așa cum se cuvine, flăcările eterne ale bucuriilor ? Cel ce a trăit ușor, să se și retragă ușor.

Pînă și ochii mi se împăienjeniseră de lacrimi gîndind acestea. Nici nu mai eram sigur dacă mă voi duce să le văd pe cele două surori. Căci, din păcate, nu mai doream să le văd.

Fiindcă, ce-aș putea să le spun ? Sau ce-aș putea să-i spun unei zvelte amazoane călare, cum fusese cea de azi ? Să le fi spus cele de mai sus ? Sau oricare din experiențele mele ? Omul caută consolare la ele, însă, se pare că nu se teme de nimic mai tare decît c-ar putea s-o și afle undeva.

Nu mai aveam decît o singură dorință, aceea de a mă duce acasă, de a nu fi nevoit să dau ochii nici cel puțin cu valetul meu, ci, cufundat parcă într-o noapte eternă, să-mi continui și pe mai departe însemnările de față. Odată ce aveam senzația de parcă însemnările acestea ar fi înseși conștiința și pacea mea, în ele se găsește toată înseninarea sufletului meu, că o singură dezlegare a

păcatelor mele mai există pe acest pămînt : aceea de a-mi încredința hîrtiei rătăcirile.

Așadar, că ceasurile acestea de singurătate îmi sînt sfetnice și, totodată, singura consolare, de asemenea singura mărturie că și eu am trecut cîndva pe-aci... Am făcut cu viața o încercare, n-am izbutit — ce să fac ? —, pe asta însă n-o mai las din mînă. Începusem să înțeleg, într-un tîrziu, ce anume îi face pe unii oameni să scrie. Căci, în ce fel ar fi în stare să-și folosească blestemul vieții spre binele propriu altfel decît zămislindu-și și plămădindu-și, și din nou observîndu-și viața cu mai multă luare-aminte ? Muncesc ca niște zei năpăstuiți, în singurătate, creînd în mînia lor o lume nouă. S-ar putea s-o facă și din răzbunare. În unele zile am această senzație.

Am luat hotărîrea de a mă întoarce acasă, de a mă zăvorî în casă cu hîrtiile mele, urmînd să văd ce voi face în cursul după-amiezii. Voi studia extrasurile conturilor mele curente, odată că s-ar cuveni și asta, sau voi migăli la desenele mele... Iar, cînd se va lăsa seara, mă voi apuca iar de această socoteală mult mai grea, încercînd să mă lămuresc cu mine însumi și cu întîmplările trecute. Valetului îi voi da în orice caz liber, îmi voi prepara singur ceaiul — chiar voi fuma nițel, restul s-o lăsăm pe seama timpului.

În clipa aceea am zărit-o din autobus pe fosta mea nevastă. La o răspîntie, la colț de stradă, unde mașina se oprise o clipă. Că a fost ea, nimeni să nu caute să mă convingă de contrariul, odată ce fiecare strop de sînge din mine a știut-o de îndată, fără greș. Că, în adevăr, ea este.

Mergea degajat, în plină lumină, pare-se și distrată — purta o pelerină neagră, închisă la gît. De asta vorbisem adineauri, de culoarea neagră și de scînteieri. Odată ce și de astă dată s-a petrecut același lucru : scăpărările o prefăcuseră și pe ea în spumă, în nimic aproape. De parcă nu mai era o realitate fizică, ci doar spirit, odată ce era atît de tînără... imposibil și inexplicabil de tînără, ca și cum nimic nu s-ar fi petrecut cu ea între timp — iar timpul n-ar avea asupra ei nici o putere.

Și atît a fost.

Căci, unde este cel ce ar putea să cuprindă restul în cuvinte ? Toate cîte se petrec în noi în asemenea clipe ?

Mîna îmi tremura atît de tare, încît am şi scăpat unul din buchețelele de viorele, care s-a rostogolit pe caldarîm. Fiindcă, repet, mă aflam pe peronul autobusului, la marginea lui.

*

De astă dată mă văd silit să evoc o întîmplare obişnuită : situaţia cînd omul se întîlneşte spre marea sa surprindere cu propria sa imagine, pe nişte scări sau în vreo oglindă. Asta pare să fi fost ceva asemănător. Fiindcă, acolo nu ea mergea, ci eu însumi, jur, sau o altă părticică a fiinţei mele — de parcă ochii mi-ar fi plecat la plimbare şi, acum, ar fi venit spre mine pe stradă. Odată ce nu sînt în stare s-o separ de mine, o confund pînă şi în imaginaţia mea.

M-am şi speriat atît de tare de ea, încît pînă şi gura mi s-a uscat brusc, gîtlejul mă ardea, iar atracţia fusese atît de mare, încît era cît pe-aci să cad la picioarele ei, întocmai ca viorelele mele.

Acesta este un lucru la care mă gîndesc de atunci mereu.

Căci mă puteam aştepta la ceva mai frumos din partea ursitei ? Am relatat amănunţit mai sus impresia adîncă ce mi-o făcuse ceea ce văzusem în acea zi : lumina, culorile, beatitudinea universului, însă pînă şi nimicurile:.. — uneori te cuprinde o atenţie însufleţită, de parcă te-ai aştepta de undeva la o minune. Şi, iată, minunea era aici, căci ai putea să-ţi doreşti alta mai mare, cînd măsura vieţii ţi s-a împlinit — fiindcă, chiar în ziua aceea, simţisem mai mult ca oricînd că aşa era şi că n-avea să mai urmeze nimic, odată ce ajunsesem la capătul binelui şi răului ce-mi fusese hărăzit în această scurtă viaţă... şi, totuşi. Înlemnisem aproape de arătarea aceea. — Să fiu, oare, cu ea în acelaşi oraş ? — Adică, încă mai vroiam să fug — iată ceea ce nu-mi intră acum în cap. Deoarece mă gîndeam : — dacă şi după toate acestea rămîn ?...

— Bagajele — i-am spus valetului, de îndată ce-am ajuns acasă. — Şi că plec de astă dată peste hotare, pe timp îndelungat. Îi las, aşadar, locuinţa, în grijă deocamdată, fiindcă nu ştiu ce va fi acolo unde mă duc — am să-l anunţ despre cele ce vor urma. Deocamdată, să mă ajute să împachetez.

Pe urmă, însă, m-am răzgîndit.

Căci, ce nevoie aveam de el ? Știu să împachetez și singur. I-am dat deci liber, așa cum intenționasem de la început. Odată ce mi-e mai bine să fiu azi singur, de astă dată e cu adevărat mai bine.

*

— Unde-o fi oare scrisoarea aceea, unde s-o găsesc ? — m-am oprit în mijlocul încăperii, după ce lăsasem toate jaluzelele din casă și aprinsesem lumina. Aveam două dulapuri ticsite cu hîrtii, iar între ele o mulțime de restanțe. Îmi neglijasem în ultima vreme pînă și afacerile curente. Se aflau acolo de toate : extrasuri de conturi, acte judecătorești, deconturi din America, așadar numai gunoi, însă ceea ce căutam nu aflam.

Fiindcă dispăruse fără urmă. Căci căutam scrisoarea nevestei mele.

Scrisoarea pe care, după cum vă mai amintiți, o preluasem de la directorul hotelului Brighton, înainte de a mă stabili, aici, și o vîrîsem nedesfăcută în servietă.

Oare unde o pusesem, în ce ungher o aruncasem ? Căci o aruncasem iar undeva. Adevărat, însă, că o avusesem nu demult în mînă, îmi aduceam cu siguranță aminte de asta. Că văzusem undeva scrisoarea aceea.

Am luat-o așadar de la început, am golit amîndouă dulapurile, deoarece luasem hotărîrea ca, orice să conțină acea scrisoare, de astă dată s-o desfac. Odată ce vroiam să știu care fusese ultimul cuvînt ce mi-l adresase.

Căci, după asta voi acționa.

Ce puteam eu să știu ? Nu era imposibil ca și din asta să iasă ceva la iveală — viața nu are margini. Poate, eventual... așadar, ar putea să fie chiar și-o surpriză scrisoarea aceea, pe seama mea. La ce bun, deci, să dau bir cu fugiții înainte de vreme ?

Mîna îmi tremura insuportabil, încît am încurcat și mai aprig hîrtiile.

Căci, dar dacă ?... Ce se întîmplă dacă scrisoarea exprimă ură ? Dacă nu conține decît un singur cuvînt, ca o concluzie, un cuvînt ce nu poate fi suportat ?

Poate că de asta mă și temeam așa de ea. Sau o arsesem nu de mult ?

Fiindcă arsesem, în urmă cu cîteva săptămîni, o mulțime de hîrtii, după ce băusem vîrtos. Însă nici c-aș fi fost prea amețit nu pot spune, era doar frig în casă. Mă înapoiasem din oraș tîrziu de tot. Era frig, în zorii-zilei, afară începuse să se lumineze, valetul nu încălzise suficient soba... — Am destule hîrtii — mi-am adus eu aminte. — La ce bun atîtea hîrțoage afurisite ? — Adică, după o jumătate de ceas, camera se încălzise. Odată ce lemne aveam sus destule. Azvîrlisem cu acel prilej tot felul de lucruri în sobă, pînă și fotografii.

Păstrasem o singură fotografie a ei, de pe vremea cînd n-o cunoșteam încă. Era fată tînără, elevă de școală normală — o încadrasem și-o țineam de atunci pe birou.

Restul, însă, căzuse fără milă pradă flăcărilor.

Și ce plăcere avusesem să le văd arzînd ! — Oare să fi pus pe foc și scrisoarea ?

— De cine mi-e mie așa de rușine ? — mi-am pus în cele din urmă întrebarea. — Este cineva pe aproape, privește împrejur sau oriunde, o singură făptură omenească ? Și, chiar de-ar fi, de al cui rîs îți-e atît de teamă ? Am stat în acest fel, un timp, de vorbă cu mine însumi. Apoi mi-am răscolit și celelalte dulapuri.

În zadar, însă, n-am dat peste scrisoarea căutată. Cînd, deodată, mi-a venit o idee. Am și întins mîna după cartea de telefon.

*

Un cuvînt încă. Aflasem totuși ceva ce mă bucurase.

Îmi însemnasem cîndva, în America de Sud, pe-o filă de hîrtie :

„Gîndește-te la chinezii care sînt în stare să contemple o viață întreagă aceeași floare. Fără să se plictisească vreodată. Dacă ar fi întrebați ce anume contemplă atît de îndelung, ar rîde blînd."

Apoi, îndată după asta :

„Platoul M., la lacuri, ziua de 2 mai. — Degeaba te frămînți. Fiindcă încearcă să-ți închipui o întreagă viață astfel : ai dorit pateu, ți s-a servit ciocolată — adevărat că nici ciocolata nu e de lepădat, însă continuă și cu celelalte la fel : în locul Măriuței vesele, ți-a fost dată Cătălina cea melancolică, în loc de liniște înviorătoare, focuri

neliniştitoare : senzaţii sau zarvă, în loc de fluier, tobă, în loc de trandafiri franţuzeşti, busuioc italian... şi te mai miri că nu-ţi afli locul sub soare ? Dacă toate acestea nici împreună nu sînt ceea ce ţi-ai fi dorit ? Căci nu pretind că doar Mărioţa sau fluierul pastoral ar fi bune şi frumoase pe-acest pămînt — însă, odată ce tu pe acestea le vrei ! Şi e adevărat de asemenea că, în cele din urmă, ai şi din pricina lor destule necazuri, ca dealtfel din pricina a tot ceea ce se cheamă dragoste lumească, a ceea ce doreşti şi rîvneşti — toate sînt adevărate, însă nu uita pentru nimic în lume că, oricum, asta îţi dorea inima, asta îţi indica dorinţa, peste mii de iaduri, aşadar că aceasta îţi este năzuinţa, naiba să te ia ! Căci, de îndată ce te întorci în altă direcţie, porneşti spre altă ţintă, de ce te-ai mai plînge ? La dreapta se află ceea ce îţi doreai, însă tu o apuci către stînga, în acest caz cum ai vrea să fii fericit, omule ?"

Citind toate acestea, am ridicat mult mai calm receptorul. Oricît de antipatică să fi fost persoana căreia mă adresam. Căci persoana aceea era mititica doamnă Lagrange.

Nu mă înşelasem, numele ei figura, de fapt, în cartea de telefon. Aşadar, se înapoiaseră şi ei la Paris.

Am avut noroc şi pe mai departe, deoarece s-a prezentat chiar ea. Am început bine conversaţia, foarte inscusit chiar : glasul îmi era liniştit, trufaş aproape, doar mîinile îmi mai tremurau. Căci îmi tremuraseră toată după-amiaza, fără să le pot stăpîni.

M-a şi cunoscut îndată, după glas, înainte chiar de a-mi fi rostit numele.

— Ah, dumneata eşti, căpitane ? — exclamă ea, şi cu cîtă amabilitate, zău aşa.

M-a şi emoţionat această fidelitate.

— Cum de-ai ajuns iar între noi ? Credeam că ţi-ai pierdut urma prin Indiile fabuloase, fiindcă auzisem că acolo plecaseşi — continuă ea fără nici o nuanţă aluzivă, adică cu adevărat drăgălaş, — credeam că de noi, bieţii parizieni, nu mai vrei să ştii. Te afli în vizită ?

Am răspuns că da, că de fapt mă aflu mai de mult aici... Şi i-am mulţumit, firesţe, pentru cuvintele frumoase. Ea, însă, continua să turuie.

Îmi mai amintesc, oare, de acea minunată seară de Crăciun, pe care am petrecut-o cîndva împreună, la Londra ?

— Dacă-mi amintesc ? Memoria mea este eternă, *madame* — i-am spus zîmbind. — Mă puteți pune la încercare dacă doriți. Mă puteți trezi peste două sute de ani, iar eu vă voi spune și atunci ce am băut în acea seară.

A rîs amabil.

— Două sute de ani ? zise ea întristată. — Unde-o să fim noi atunci, căpitane ? De-ai vedea cum am încărunțit !... Dar dumneata ? — Și rîse iar.

Că, așadar, acel Crăciun nu-l va uita cît va trăi. Și cît de adorabilă fusese și atunci draga de ea, sărmana. Fosta mea nevastă. — Și începe să se însufleţească cu gîndul la ea, după cum îi era obiceiul.

Odată ce, în tinereţe, fosta mea nevastă fusese o ființă fermecătoare, o minune dintre cele mai rare ale Domnului...

— Credeți, *madame* ?

În sinea mea mi-am spus : ia te uită, pare-se că și altora ea le-a părut a fi o minune. În acest caz, nu degeaba îmi pierdusem capul din pricina ei...

— Dacă-mi mai aduc aminte de ea ? — întreabă ea cu tristeţe. — De acea sărmană făptură ?

Întrebarea m-a supărat.

— Odată ce sînt în stare să-mi amintesc de lichioruri, *madame*... Însă, de ce i-oi fi spunînd mereu „sărmană" ? O face pentru a doua oară, nu prea înţeleg.

Doamna Lagrange tăcu.

— Sau aveți de gînd să mă măguliți cu asta ? Nu este nevoie de așa ceva, vă asigur. De ce să fie sărmană ? Fiindcă m-a părăsit ? Odată ce ea a socotit că așa e mai bine ? Sau fiindcă a suferit, poate ? a avut de îndurat lipsuri în Spania ? Doamne ! Le-a suportat, asta contează. Fiindcă nu se vede nici o urmă pe fața ei. Îmi spuneați că era așa și pe dincolo, pe vremea cînd era tînără — probabil că mai e și azi la fel, căci este uimitor de tînără, încît pare de-a dreptul o minune. Am zărit-o și azi pe stradă. Însă de ce nu spuneți nimic ? — am continuat cuprins de neliniște, aproape explodam de nervi. Căci, de ce-o fi făcînd asta pe misterioasa, încît nu-mi răspunde defel ? — Sau s-o fi măritat ? — am pus întrebarea.

Și mi-a zvîcnit puternic inima.

— Despre cine vorbești ? — întreabă ea într-un tîrziu.

— Despre cine aș putea să vorbesc ? — m-am apucat să-i cînt în receptor. — Scumpă *madame*, Dumnezeu să vă binecuvînteze. Poate despre vreo naiadă — nici nu mai înțeleg. Întîi, mă întrebați dacă-mi mai aduc aminte de ea. Iar acum, asta. Vă asigur, așadar, că-mi amintesc cît se poate de bine de ea și că despre ea vorbesc. Ba, aș dori să-i aflu și adresa, tocmai de asta o sunasem, dacă nu mi-o ia în nume de rău...

Tăcu iar un timp.

— Și unde zici c-ai văzut-o azi, căpitane ?

I-am spus unde-o văzusem. Oare, ce să mă fac cu ea, odată ce așa era ? Tot își mai dă aere, ca pe vremuri. — O văzusem în cutare și cutare loc, nu departe de Operă — ba, i-am spus și numele străzii...

— Și ești sigur că a fost ea ?

— Sînt sigur. Însă de ce mă întrebați, *madame* ? Vă ador, însă de ce mă-ntrebați mereu astfel de lucruri ? Sau aveți intenția de a mă necăji ? Nu vă îndoiți c-o cunosc, nu-i așa ? Sau nu știați că e la Paris ? — mi-a venit în gînd. — Ei, vedeți — am exclamat fericit, cînd mi-a răspuns că într-adevăr nu știa. În acest caz este și pentru dumneavoastră o surpriză, vedeți cît e de minunat ?! O vom căuta în cursul nopții și ne vom duce să-i facem o vizită — ce aveți de spus ?

Și, în ciuda situației mele, am izbucnit pînă și în rîs. Fiindcă, mă gîndeam cît de ciudat îi par acum acestei femei. Așa cum este ea pentru mine, sînt și eu pentru ea, cu accesele mele de zel, căci ea era cea care mă poreclise nea-Locomotivă, și tocmai din această pricină. Pentru că, de îndată ce îmi iau avînt, mă năpustesc asupra lumii.

I-am povestit, așadar, în amănunt toată întîmplarea, cît fusese de minunată lumea în acea zi, reverberațiile din văzduh și toate celelalte și, întîmplător, cît de bine se încadrase nevastă-mea în acest decor extraordinar — însă pînă și felul cum era îmbrăcată, amănunțit, spre a-și putea da seama că nu era vreo eroare la mijloc. Asta, în sfîrșit, a bucurat-o mult. Odată ce am descris-o de la pantofi pînă în creștet. Deși, inutil s-o spun, n-o zărisem decît o clipă, odată ce autobuzele nu prea opresc unde-am vrea, nu-i așa ?

— Ce-aveţi de spus la toate acestea, scumpă *madamé* ?

— O — face ea —, în acest caz o fi fost într-adevăr ea. Şi îmbrăcată chiar în pelerina pe care eu i-am trimis-o de la Paris. O, săracuţa de ea, ce demodată trebuie să fi fost ! — exclamă ea la urmă. Iar eu i-am şi simţit lacrimile în glas, probabil că plîngea de bucurie.

— Nu-i aşa că avea o pelerină închisă la gît ? — prinse să se însufleţească — şi *à la Crétoise* ? Era netedă nu-i aşa ? Şi tivită cu o blană subţire ? Şi cu flori mărunte pe pălărie ? Să ştii că de astă dată plîng — recunoscu şi ea. — Căci pălăria tot eu i-am trimis-o, cu puţin înainte de-a muri...

— Cum aţi spus, *madame* ?

— Cum, nu ştiai ? — prinse ea din nou să se înflăcăreze —, să nu fi aflat c-a murit, scumpa de ea ? Îţi dai seama cît eşti de norocos ? — face ea către mine. — Ce musafir strălucit ai avut azi şi ce tovarăş de călătorie fără seamăn, cît timp trăia aici, lîngă dumneata...

— Şi ce blînd este acest suflet, odată ce mi-a apărut azi...

— Căci, se pare că vroia să se arate sau vroia să te ferească de vreun rău — a mai adăugat. — Odată ce te-a iubit atît de mult !

Mi-a spus cele de mai sus cu aceste cuvinte. Că m-a iubit, m-a iubit întotdeauna şi m-a pomenit pînă la ultima ei suflare.

N-am mai fost atent la rest.

Cu toate că ţinea să mă asigure că ăsta este un fenomen destul de frecvent. În schimb, n-am fost în stare să reţin cînd se ivesc şi ce anume le provoacă.

— Îţi dai seama cît este de necredincioasă lumea aceasta ? Cu toate că asta se întîmplă de nenumărate ori, există mărturii destule, însă, cu toate acestea, oamenii refuză să creadă. Pentru nimic în lume n-ar crede. Nici chiar cînd li se întîmplă lor.

Sensul spuselor ei era că nu mai e pe lumea asta, sau cum s-o fi exprimînd asta ? Odată ce totul mi se pare şi azi încă atît de inexplicabil.

La rîndul ei, doamna Lagrange nu putea să se minuneze îndeajuns că nu presimţisem şi înainte, la vremea sa, şi totodată că nevastă-mea nu-mi dăduse nici un semn din timp. Căci e moartă de vreo şase ani. Murise de pneumonie, în spitalul din Barcelona.

Şi, iată, aşa era. Fiindcă, în noaptea aceea, am găsit totuşi scrisoarea din Spania. Fusese scrisă de o mînă străină şi conţinea acelaşi lucru, nimic mai mult. Că a murit. Pare-se că, înainte de a muri, rugase pe cineva să mă anunţe.

Pînă şi scrisoarea aceasta părea să fie o minune. Căci din nou mijea de ziuă, renunţasem s-o mai caut, eram obosit, e lesne de închipuit. Cînd, deodată, bag mîna într-un sertar, iar scrisoarea sta acolo, pe maldărul de hîrtii, sub nasul meu. Cu toate că deschisesem sertarul acela de o sută de ori.

Aşadar, totuşi, n-o arsesem la timpul său, şi bine făcusem, mă mai bucur şi azi de asta. Adică, toate acestea nu mai interesează, şi nici celelalte. E timpul să pun capăt însemnărilor mele.

Împlinesc la toamnă cincizeci şi trei de ani, aşadar nu mai sînt tînăr. Şi, cu toate că scrisoarea se află în mîinile mele, refuz să cred că aşa este. Însă cred cu tărie — şi să nu încerce cineva să mă convingă de contrariul —, îmi pun chiar toată speranţa în aceea că, într-o bună zi, în plin soare, ea îşi va face din nou apariţia undeva, pe o stradă pustie, la vreo răspîntie şi, deşi nu atît de tînără ca odinioară, însă umblînd nostim, cu paşii ei mărunţi pe care îi cunosc atît de bine. Iar pelerina ei va fi străluminată de razele soarelui.

Sînt gata să-mi dau sufletul că aşa are să se întîmple. Căci, altminteri, de ce-aş mai trăi ? Odată ce eu doar asta mai aştept şi voi aştepta cît timp voi trăi. Făgăduiesc. Cui ? Nu ştiu.

SFÎRŞIT

AUTOBIOGRAFIA MEA LA EDIȚIA FRANCEZĂ *

N-am fost la vînătoare în America de Sud, n-am răpit-o soțului ei, din păcate, pe Lilian Mayforth, celebra artistă de cinema, n-am fost căpitanul vreunei corăbii de piraţi şi nici prizonierul ei — am fost doar prizonierul muncii mele, al celui mai teribil iad cenuşiu. De asta, n-am biografie, ci doar muncografie.

Alaltăieri, adică în urmă cu cincisprezece ani, am fost şi eu pe strada săracilor, acolo unde îmi petrecusem tinereţea, ca vînzător de ziare şi altele asemănătoare. Eram nemaipomenit de elegant : purtam o blană groasă de castor şi o mare căciulă persană, care semăna cu o neagră tiară episcopală. Era după-amiază, devreme, şi nu ştiu ce minunată lumină de scarlat inunda acel cartier al săracilor, o lumină despre care nici azi nu ştiu de unde-o fi ţîşnit, de ce anume se învolburase astfel acea aglomeraţie de clădiri, fiindcă, zic, amurgul era departe încă. Poate că astfel vroiau zidurile să-şi întîmpine odraslele lor de odinioară. Iar magazinele erau năpădite de o mizerie americanizată : răsăriseră mari firme deasupra unor mărunte prăvălii, iar pe ele se puteau citi tot felul de inscripţii nostime. Bunăoară, băcanul Iosif Schützmann îşi recomanda astfel marfa : cumpărînd la Iosif Schützmann, economisiţi cîte-un ban.

M-am oprit la poarta casei, pe care o cunoşteam bine din trecut, am privit-o îndelung, apoi am intrat în curtea ei şi am petrecut acolo vreo două ceasuri. Peste curte se lăsase tăcerea surdă, leşinată a sărăciei, de pe vremuri,

* Editura Grasset, Paris.

iar pe preşurile destrămate, minunea-minunilor, erau tolănite aceleaşi pisici somnoroase, ca demult. Erau pisici alb-negre-pestriţe — şi altădată şi acum —, avînd pe fruntea lor perdeluţe ascuţite, albe, deasupra ochiului stîng. Erau vechi cunoştinţe ale mele. Fierăria era la fel de ruginită, ca odinioară, iar scara tot atît de deznădăjduită, ca odată.

— Cum a fost cu putinţă ca, din această melancolie de scarlat şi din această surdă deznădejde, un om să se caţere totuşi undeva ? — m-am întrebat. — Ce efort a fost necesar pentru asta, nu-i aşa ?! A fost nevoit să străbată fundul cel mai străfund al iadurilor cenuşii, căci, altminteri, n-ar fi fost cu putinţă.

La asta m-am gîndit. Însă, mai apoi, m-am întrebat că, oare, unde se caţără un astfel de om ? În lumină ?

— În ce fel de lumină ? — mi-am răspuns îndată. — În nici un fel de lumină !

*

M-am născut în 1888. După multe peripeţii, am devenit profesor şi scriitor. În prezent sînt, de zece ani, profesor universitar. Am muncit, am trecut nu o dată prin pericole de moarte, iar acum sînt obosit. Aceasta îmi este biografia.

FÜST MILÁN

1958

Lei 11

Colecția
«Romanul de dragoste»
126

Poet, romancier și eseist, Füst Milan (1888—1963) este una din aparițiile singulare ale literaturii din R.P. Ungară, din prima jumătate a acestui secol. El și-a forjat, treptat, cu prețul a numeroase căutări, uneltele scriitoricești, spre a deveni titularul unei catedre de estetică a Universității din Budapesta și tălmăcitorul unor personalități creatoare de o răspicată originalitate. Romanul său Povestea nevestei mele a fost tradus în numeroase limbi de circulație mondială, bucurîndu-se în versiunea franceză a editurii Gallimard de o unanimă prețuire.

Este în această carte un mesaj zguduitor al iubirii, sentiment pîndit de tortura continuă a incertitudinii și îndoielii, împotriva cărora, ne arată scriitorul, nu există decît un singur leac: credința nețărmurită în ființa dragă, respectul nemărginit pentru fragila făptură omenească!

GEORGE SBÂRCEA

ULTIMELE APARIȚII:

118 Charlotte Brontë — Villette
119 Teodor Mazilu — O singură noapte eternă
120 Galina Serebreakova — Mireasmă de micsandre
121 I. Peltz — Nopțile domnișoarei Mili
122 George Meredith — Rhoda Fleming
123 Jan Kozák — Mariana
124 Gilbert Cesbron — O albină se zbate în fereastră
125 Gala Galaction — Roxana • Doctorul Taifun